

การศึกษาความคิดเห็นเรื่องปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมและทัศนคติของคนไทย
ที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต

นายสมคิด เลิศไพฑูริยประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-637-341-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**The Study of Opinions on Attitudes and Social Structure Factors
Relating to the Development of Internet**

Mr. Somkid Lertpiriyaprasert

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Development Communication**

Department of Public Relations

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1997

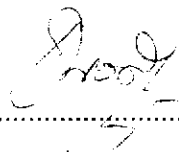
ISBN 974-637-341-2

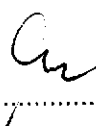
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาความคิดเห็นเรื่องปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมและทัศนคติของ
คนไทย ที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต
โดย นายสมคิด เลิศไพฑูริยประเสริฐ
ภาควิชา การประชาสัมพันธ์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุภาวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธนดี บุญลือ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ณรงค์ ขำวิจิตร)

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แบบจำลองแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ต่อกันระหว่าง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการสื่อสาร.....	12
2	แผนภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากผลของเทคโนโลยีการสื่อสาร	140

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

	เครื่องมือที่ใช้ และวิธีการเก็บข้อมูล.....	37
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
4	ทัศนะจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ต.....	39
	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้อินเทอร์เน็ต.....	39
	ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม.....	50
	ปัจจัยด้านทัศนคติ.....	57
	ผลกระทบที่เกิดจากอินเทอร์เน็ต.....	72
5	ทัศนะจากผู้เชี่ยวชาญ.....	79
	ปริมาณและลักษณะทางประชากรของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต.....	80
	แบบแผนลักษณะการรับอินเทอร์เน็ต.....	83
	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับและการพัฒนาของอินเทอร์เน็ต.....	85
	ตัวบ่งชี้ที่ใช้ทำนายการเติบโตของอินเทอร์เน็ต.....	96
	ผลกระทบจากอินเทอร์เน็ต.....	105
	แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ต.....	109
	ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไข การรับและการใช้อินเทอร์เน็ต.....	115
6	สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	122
	สรุปผลการวิจัย.....	123
	อภิปรายผลการวิจัย.....	138
	ข้อจำกัดในการวิจัย.....	142
	ข้อเสนอแนะ.....	143
	รายการอ้างอิง.....	146
	ประวัติผู้เขียน.....	150

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ซ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหานำวิจัย.....	9
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
ขอบเขตการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์.....	9
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	10
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	11
กลุ่มทฤษฎีที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ที่มีต่อกันและกันระหว่างโครงสร้างสังคม และเทคโนโลยี.....	11
กลุ่มแนวคิดในเรื่องโครงสร้างสังคม และทัศนคติที่มนุษย์มีต่อเทคโนโลยี อันมีผลต่อการรับและใช้เทคโนโลยี.....	21
กลุ่มแนวคิดในเรื่องเทคโนโลยีมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	25
ประวัติความเป็นมาของ อินเทอร์เน็ต.....	28
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	35
แหล่งข้อมูล และการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุจนา แก้วเทพ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา และแนะนำข้อคิดเห็น ต่างๆ ในการทำวิจัยมาด้วยดีตลอดมา และเนื่องด้วยทุนการวิจัยในครั้งนี้ ได้รับการอนุเคราะห์จาก กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ พี่สาวและพี่ชายทุกคน ที่ช่วยสนับสนุนทั้งด้านการเงิน และคอยกระตุ้นเตือนให้ผู้วิจัยเร่งทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ รวมทั้งเพื่อนๆ กลุ่มนิเวศน์ ที่คอยให้ กำลังใจ ถามไถ่ และช่วยเหลือในด้านข้อมูลจนวันสุดท้ายของการส่งวิทยานิพนธ์

สมคิด เลิศพิริยประเสริฐ

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

C750387

: MAJOR Development Communication

KEY WORD:

INTERNET / INFORMATION TECHNOLOGY / DEVELOPMENT OF INTERNET

SOMKID LERTPIRIYAPRASERT : THE STUDY OF OPINIONS ON ATTITUDES AND SOCIAL STRUCTURE FACTORS RELATING TO THE DEVELOPMENT OF INTERNET. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. KANJANA KAEWTHEP, Ph.D. 150 pp. ISBN 974-637-341-2

Internet is a phenomenon which has been attracting people throughout the world, thanks to its unique characteristics when compared with other communication channels. With numerous existing and potential applications, it has turned around the ways people interact, disseminate ideas, do businesses, conduct researches and monitor the world.

Thailand is just one of the countries where people have woken up to see that the world is never the same. In accordance with the Critical theory, this study was conducted to find out the development of Internet usage in Thailand and how this Global Village technology of Internet can affect the structure of Thai society.

This research focused on social structural factors and attitudes of Thais - how they have facilitated or hindered the growth of Internet in the country. The study also was intended to gather experts opinions on the future trend and safeguards against potential problems.

The study found that economy is a major contributing factor to the growth of Internet in Thailand, due to the need to stay or become competitive locally and internationally. Social and cultural factors have only hayfire effects on development of Internet in Thailand.

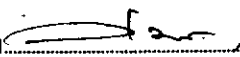
Meanwhile, politics has been the biggest obstacle to the Internet growth despite the fact it can play the most direct and influential role in the evolution of the technology in Thailand. Other obstacles include the relatively high service fees, education, and communication infrastructure. Combining all these, the Internet-influenced social trend in the next five to 10 years is not that clear.

However, experts commented that with good education, cheap service fees, improved communications infrastructure and improved Thai mentality, a good social trend can take place along with good growth of the Internet.

ภาควิชา.....การประชาสัมพันธ์.....

สาขาวิชา.....นิเทศศาสตร์พัฒนาการ.....

ปีการศึกษา.....2540.....

ลายมือชื่อนิติ..........

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..........

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..........

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

สมคิด เลิศไพฑูริยประเสริฐ : การศึกษาความคิดเห็นเรื่องปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม และทัศนคติของคนไทย ที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต (THE STUDY OF OPINIONS ON ATTITUDES AND SOCIAL STRUCTURE FACTORS RELATING TO THE DEVELOPMENT OF INTERNET)
อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ, 150 หน้า. ISBN 974-637-341-2.

อินเทอร์เน็ต เป็นเทคโนโลยีที่กำลังเป็นที่สนใจของคนทั่วโลก เนื่องจากคุณลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากเทคโนโลยีการสื่อสารอื่นๆ เพราะมีเครือข่ายที่ครอบคลุมไปทั่วโลก จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกทางการสื่อสารได้มากมาย ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงเป็นอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งกำลังอยู่ภายใต้กระแสที่ให้ความสนใจ และตื่นตัวกับการใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ในโลก และเชื่อว่าพลังทางการสื่อสารของอินเทอร์เน็ตน่าจะสามารถช่วยพัฒนาประเทศให้เจริญรุดหน้าเทียบเท่าอารยประเทศ

การวิจัยในครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม และทัศนคติของคนไทยที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ต และศึกษาผลกระทบของอินเทอร์เน็ตที่มีต่อสังคมไทยไปพร้อมๆ กัน รวมทั้งเพื่อประมวลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สำหรับนำมาประกอบการทำนายแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง พร้อมกับรวบรวมข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและแก้ไขเรื่องการรับและการใช้อินเทอร์เน็ต ในกรณี que ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าการรับและการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยยังมีข้อบกพร่องโดยทั้งนี้ก็เพื่อจะหาคำตอบว่าอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยจะมีพัฒนาการอย่างไร และจะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของสังคมไทยในอนาคตข้างหน้าได้หรือไม่อย่างไร ตามแนวคิดของทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory)

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีการตอบสนองที่เอื้ออำนวยต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยมากที่สุด เนื่องจากมีความจำเป็นในอันที่จะสร้างความเท่าทันทางธุรกิจทั้งในและต่างประเทศ โดยส่วนที่เป็นปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม วัฒนธรรมนั้น ยังตอบสนองอินเทอร์เน็ตแบบ "ไฟไหม้ฟาง" ซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตในระยะสั้นเท่านั้น และสุดท้าย ปัจจัยด้านโครงสร้างการเมืองการปกครองหรือรัฐ กลับถูกถือเป็นปัจจัยที่ตอบสนองอินเทอร์เน็ตได้อย่างเชิงซ้ำ และเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตมากที่สุด ทั้งๆ ที่เป็นปัจจัยส่วนสำคัญในการกำกับดูแลในเรื่องนี้โดยตรง ประกอบกับปัจจัยอื่นๆ เช่น ราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ต ความรู้ โครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคม ก็ยังเป็นปัญหาต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต ยังผลให้แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดจากผลของอินเทอร์เน็ตในอนาคต 5-10 ปีข้างหน้ายังไม่แจ่มชัดเท่าที่ควร แต่จะเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะประเด็นหลักๆ ว่า ควรปรับปรุงในเรื่องการศึกษา และวิถีคิดของคนไทย รวมทั้งพื้นฐานระบบโทรคมนาคม และลดราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ตให้เหมาะสมกว่าที่เป็นอยู่ จึงจะทำให้ทิศทางการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปในทิศทางที่ดีและชัดเจนมากขึ้น

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ยิ่งเวลาผ่านไปเท่าไร เทคโนโลยีก็ยิ่งมีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้นเท่านั้น จนแทบจะกล่าวได้ว่า มนุษย์ต้องอาศัยเทคโนโลยีเพื่อการดำรงชีวิตบนโลกนี้ทีเดียว มนุษย์โดยทั่วไปเชื่อว่า เทคโนโลยีสามารถอำนวยความสะดวก และอำนวยความสะดวก ได้เอนกอนันต์ และสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ตั้งแต่ในระดับปัจเจกบุคคลจนถึงระดับสังคมได้

ในเวลาเดียวกัน มนุษย์ ต้องอาศัยการสื่อสาร เพื่อสื่อความเข้าใจ และเพื่อส่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ระหว่างกัน ในสังคม นับตั้งแต่การสื่อสารแบบพื้นฐาน เช่น การพูด การแสดงท่าทาง หรือการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน จนกระทั่งการสื่อสารกันในระดับที่ซับซ้อน เป็นเครือข่ายในระบบสังคม ระหว่างสังคมต่อสังคม หรือหลายสังคมพร้อมกัน

เนื่องจากการสื่อสารระหว่างกันของมนุษย์มีความซับซ้อนมากขึ้นนั่นเอง ข้อมูลข่าวสารที่ส่งผ่านถึงกันจึงมีจำนวนมหาศาล และมีความซับซ้อนมากขึ้นด้วยเช่นกัน การจัดการกับข้อมูลจำนวนมากเหล่านั้น ให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง คำว่า "สารสนเทศ" หรือ Information จึงถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้แทนความหมายของข้อมูลข่าวสารที่ถูกจัดระบบแล้วดังกล่าว

สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมซึ่งกำลังมีการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ดังนั้น "สารสนเทศ" จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ที่จะต้องนำมาใช้เพื่อการพัฒนาสังคมไทยในด้านต่างๆ ดังกล่าว เพื่อที่จะให้สังคมไทยสามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญเทียบเท่าอารยประเทศ และสามารถติดตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และกำลัง

ถูกจับตามองว่าจะเป็นยุคเปลี่ยนผ่านที่สำคัญจากยุคเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ไปสู่ยุคเศรษฐกิจสารสนเทศ

คำว่า "ข้อมูล" และ "สารสนเทศ" มักจะถูกนำมากล่าวถึง และใช้อยู่รวมกันอยู่เสมอในปัจจุบัน หากแต่ในความเป็นจริงแล้ว ถึงทั้งสองคำจะมีความหมายที่ใกล้เคียงกันบ้าง แต่ก็มิใช่แตกต่างกัน และไม่สามารถนำมาใช้แทนกันได้

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เป็นกลุ่มสัญลักษณ์แทนปริมาณ หรือการกระทำต่างๆ ที่ยังไม่ผ่านการประเมินผลข้อมูลหรือปรับปรุง อาจอยู่ในรูปของตัวเลข ตัวหนังสือ และท้ายที่สุดก็คือ เป็นวัตถุดิบของสารสนเทศ

ส่วนคำว่า สารสนเทศ (Information) จะหมายถึง ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับการประมวลผลแล้ว โดยวิธีการต่างๆ เป็นความรู้ที่ต้องการใช้ทำประโยชน์ เป็นผลลัพธ์ที่ได้จากระบบประมวลผลข้อมูล เป็นสิ่งซึ่งสื่อความหมายให้ผู้รับเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ หรือทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะได้ เพื่อเป็นการย้ำความเข้าใจ

จะสังเกตได้ว่า หากแปลคำว่า สารสนเทศตามพจนานุกรมก็จะไม่สามารถสื่อความหมายได้มากนัก แต่หากเป็นตามความหมายของนิเทศศาสตร์แล้ว สารสนเทศ คือ ทฤษฎี หรือสิ่งที่จะช่วยให้การใช้ข้อความเกิดความเข้าใจต่อการสื่อสารนั้นๆ มากขึ้น

ริชาร์ด ลิเฟอร์ (Richard Leifer) แห่งสถาบันรีนซ์ ซีเลอร์ โปลีเทคนิค (Rensseler Polytechnic) ได้ให้นิยามของสารสนเทศไว้ ดังนี้

"สารสนเทศเป็นส่วนที่ส่งไปยังผู้รับ โดยผู้ส่งจะตกแต่งและปรับปรุงไว้แล้ว แต่ข้อมูล ที่ได้จากแหล่งต่างๆ นั้น ยังไม่ได้รับการปรับปรุง" (Stewart F., 1979)

ลักษณะสำคัญของสารสนเทศ ก็คือ เราจะให้ข้อมูลอย่างไรจึงจะสื่อสารกับผู้รับได้ดี ระบบสารสนเทศจึงเกี่ยวข้องกับข้อความ อาจเป็นข้อมูล หรือสารสนเทศที่รับมาแล้วส่งต่อให้แก่บุคคลที่จะรับก็ได้ การบอกหรือให้ข้อมูลเพียงส่วนเดียวในกรณีที่ต้องการทราบทั้งหมดก็ไม่ใช่สารสนเทศ (อรรถพ เจริญถาวร, 2532)

Le Moigne ได้ระบุความสำคัญของสารสนเทศไว้ คือ "สารสนเทศเป็นรูปแบบที่มีวัตถุประสงค์ มีลักษณะเฉพาะ เป็นศิลปะที่สร้างโดยผู้มีความรู้ความเข้าใจในแต่ละเหตุการณ์ ซึ่งผู้รับสามารถนำมาประยุกต์เข้ากับโลกอันแท้จริงได้ดี" นอกจากนี้เขายังกล่าวเสริมอีกว่า "การนำสารสนเทศไปใช้งานต้องทำอย่างดีเลิศ จึงจะช่วยชี้แนะให้ผู้รับเห็นประโยชน์ พวกเขาจึงจะพิจารณานำสารสนเทศไปใช้ " (1978 : อ้างถึงใน อรรถพร เขียวถาวร, 2532)

อรรถพร เขียวถาวร (2532) กล่าวว่า "สารสนเทศมีความสำคัญต่อการสื่อสารทุกรูปแบบ ผู้มีหน้าที่บริการสารสนเทศต้องดำเนินการอย่างมีระบบและสื่อความหมาย แม้จะเป็นสารสนเทศด้านการบันเทิง การแสดง ดนตรี และการแข่งขัน จำเป็นต้องใช้ผู้มีความรู้ความสามารถในแต่ละศาสตร์โดยประยุกต์เอาศิลปะเข้าไปด้วย การส่งสารสนเทศจึงจะสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ดี ขณะเดียวกันการส่งสารสนเทศแต่ละครั้งต้องมีวัตถุประสงค์ มิฉะนั้นอาจเกิดการสูญเปล่า หรือบางครั้งอาจได้ผลตรงกันข้าม"

เมื่อสารสนเทศมีความสำคัญ อย่างที่กล่าวมาแล้ว การใช้สารสนเทศจำนวนมากในในปัจจุบันให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก็ย่อมต้องใช้ "เทคโนโลยี" เพื่อเข้ามาจัดการทั้งข้อมูลและสารสนเทศเหล่านั้น ให้เป็นไปตามที่ต้องการและรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ที่เป็นไปในปัจจุบัน ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ หรือแม้แต่การเมือง โดยสังเกตจากปรากฏการณ์การเลือกตั้งทั่วประเทศของไทยในปี 2538 และปี 2539 พรรคการเมืองต่างๆ ต่างนำเอาเทคโนโลยีทางการสื่อสารเข้ามาช่วยในการหาเสียงเพื่อความเป็นต่อกับพรรคคู่แข่ง และได้้นำคำว่า "เทคโนโลยีสารสนเทศ" (Information Technology: IT) มากล่าวถึงกันอย่างกว้างขวาง รวมทั้งการช่วยอำนวยความสะดวกและรวดเร็วในการเสนอข่าวสารและข้อมูลต่างๆ รวมทั้งช่วยในการรายงานและสรุปผลการดำเนินการเลือกตั้ง และการสรุปคะแนนได้อย่างรวดเร็ว

บทบาทของ เทคโนโลยีสารสนเทศ นั้น เชื่อกันว่าจะเข้ามาก่อให้เกิดความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจจากธุรกิจสารสนเทศ ทั้งในรูปของรายได้จากการส่งออก รายได้จากการจ้างงานในอุตสาหกรรมสารสนเทศแล้ว เทคโนโลยีสารสนเทศ ยังได้เข้ามามีบทบาทในการอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันของทุกคน เกือบทุกด้าน (กัลยา อุดมวิทิต, 2537)

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีส่วนในชีวิตประจำวันมากขึ้นทุกที ในรูปแบบที่แตกต่างกัน ทั้งจากการทำงานหรือส่วนตัว เช่น การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การจัดเก็บข้อมูลที่มีระบบมากขึ้น สามารถบันทึกข้อมูลต่างๆ ไว้ในสื่อชนิดอื่นๆ เช่นในลักษณะที่เป็นแผ่นจานแม่เหล็ก หรือ แผ่น CD หรือ คอมแพคต์ดิสก์ (Compact Disc) นอกเหนือจากการเก็บไว้บนกระดาษแต่เพียงอย่างเดียว การถ่ายทอดข้อมูล ภาพ เสียงในระบบเครือข่าย ทำให้สามารถประชุมได้แม้จะอยู่กันคนละแห่ง ซึ่งคนส่วนใหญ่เชื่อว่า สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งการตัดสินใจทางการเมือง การดำเนินกิจกรรมด้านเศรษฐกิจการค้าทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ การคมนาคม การศึกษา หรือแม้แต่การแก้ปัญหาส่วนตัว และยิ่งนับวัน เมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศก้าวหน้ามากขึ้น ก็ทำให้ สารสนเทศมีความซับซ้อนเกี่ยวพัน และมีอิทธิพลกับโลกมากขึ้น มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ความต้องการข่าวสาร การเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นของคนในสังคมมากขึ้น และจะกลายเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งในการทำกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละวัน และเมื่อเป็นเช่นนี้ โครงสร้างสังคม แนวความคิดต่อสิ่งต่างๆ รอบตัวของคนในสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ต้องการบริโภคข่าวสาร และเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพภาพมากขึ้น จนดูเหมือนว่าการไหลบ่าของเทคโนโลยีสื่อสารที่ปรากฏอยู่ในทุกวันนี้ จะทำให้เกิดความเข้าใจกันว่าสังคมได้เปลี่ยนรูปไปเป็น สังคมข่าวสาร เสียแล้ว (พัฒนาวดี ชูโต, 2535)

อัลวิน ทอฟฟเลอร์ นักวิชาการ และนักวิจารณ์สังคม ในฐานะที่เป็นนักอนาคตศาสตร์ที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่ง ได้เคยทำนายผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีต่อในระดับปัจเจก และระดับสังคมเอาไว้หลายๆ ด้าน เช่นแบบแผนการใช้ชีวิต แบบแผนของสังคม ระบบต่างๆ ในสังคม หรือแม้แต่สิ่งแวดล้อม อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากความแพร่หลายของเทคโนโลยีสารสนเทศ จนเป็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมสารสนเทศ เนื่องจาก การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศได้ก้าวไปถึงจุดจุดหนึ่งที่ใช้เวลาภายในที่อยู่อาศัยมากขึ้น เนื่องจากการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกสามารถทำได้สะดวกง่ายดายภายในบ้านทุกอย่าง ที่อาจจะทำให้เกิดลักษณะ "กระท่อมอิเล็กทรอนิกส์" กระนั้นแล้วก็จะเกิดผลกระทบเป็นลูกโซ่ตามมา อาจมีผลที่ทำให้คนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพอใจ เนื่องจากปริมาณการใช้ทรัพยากรของโลกลดลง หรืออาจเกิดการปฏิวัติทางเทคโนโลยี ให้เปลี่ยนโฉมจากเทคโนโลยีทางด้านอุตสาหกรรม เป็นเทคโนโลยีทางด้านข่าวสารอย่างเต็มตัว ขณะเดียวกัน ก็จะเปิดโอกาสให้มีทางเลือกใหม่ๆ สำหรับธุรกิจทุนนิยม เนื่องจากมีช่องทางใหม่ที่จะสามารถดำเนินธุรกิจที่เข้ากับยุคสมัยและความต้องการของสังคม (Alvin Toffler, 1980) ผลกระทบดังกล่าวคือ

ผลกระทบต่อชุมชน นั่นคือ เมื่อย้ายสถานที่ทำงานมาไว้ที่บ้าน ชุมชนนั้นก็มีความมั่นคงเพิ่มขึ้น เพราะการย้ายที่อยู่ตามงานก็จะเกิดขึ้นน้อยลง การเดินทางจากบ้านเพื่อไปทำงานก็น้อยลง การอุทิศเวลาให้ชุมชนหรือสังคมที่เราอยู่ก็มีมากขึ้น มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่ง หรือมีส่วนร่วมในชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีความสัมพันธ์ที่ฝังรากลึกกับเพื่อนบ้านมากขึ้น

ผลกระทบกับสภาพแวดล้อม ทำให้ลดการใช้พลังงานลง และเป็นการกระจายพลังงาน อีกด้วย แทนการใช้หน่วยผลิตพลังงานที่ใหญ่เพราะความต้องการพลังงานมีมากในตึกสูง หรือโรงงานใหญ่ๆ ระบบกระต้อมอิเล็กทรอนิกส์ สามารถกระจายความต้องการในการใช้พลังงานออกไป และสามารถใช้พลังงานทดแทนได้ง่ายขึ้น เช่น การใช้พลังงานจากแสงอาทิตย์ ลม หรือ อื่นๆ การกระจายพลังงานดังกล่าว สามารถลดปัญหามลภาวะ ได้ด้วยเหตุผลสองอย่างคือ การใช้หน่วยผลิตพลังงานขนาดเล็ก จะสามารถลดปัญหาการใช้เชื้อเพลิงที่ทำให้เกิดมลภาวะสูง สามารถลดจุดที่มีปัญหาเรื่องการปลดปล่อยสารมลภาวะขนาดเข้มข้นสู่สภาพแวดล้อมได้ และสามารถลดมลภาวะจากการสัญจรด้วยรถยนต์ตามแหล่งที่เคยมีการจราจรหนาแน่น เนื่องจากการจราจรที่ดีขึ้น

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ อาจทำให้ธุรกิจบางประเภทลดขนาดลง และบางชนิดเติบโตขึ้น ที่ชัดเจนก็คือธุรกิจทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ และโทรคมนาคมจะต้องเจริญก้าวหน้า แต่ในทางตรงกันข้าม บริษัทน้ำมัน อุตสาหกรรมรถยนต์ อุตสาหกรรมกระดาษ ก็จะกระทบกระเทือน ร้านขายคอมพิวเตอร์ และศูนย์บริการข้อมูลขนาดเล็กจะเกิดขึ้น รวมทั้งอุตสาหกรรมให้บริการอื่นๆ ก็จะก้าวหน้าขึ้น

ผลกระทบทางด้านจิตวิทยา ทำให้ภาพรวมของการทำงานในอนาคตจะเกี่ยวข้องกับการใช้สัญลักษณ์รูปแบบต่างๆ และในบรรยากาศที่มีการใช้พลังสมองเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจยังไม่คุ้นเคย และในระดับหนึ่ง จะเกี่ยวข้องกับคนน้อยลงเมื่อเทียบกับปัจจุบัน ส่วนในอีกระดับหนึ่งที่แตกต่างกัน ความสัมพันธ์ในครอบครัวและกับเพื่อนบ้านจะเข้มข้นขึ้น ความสัมพันธ์ของมนุษย์อาจแบ่งเป็น 2 ประเภท ประเภทแรกคือความสัมพันธ์ที่แท้จริง และอีกประเภทหนึ่งนั่นคือ ความสัมพันธ์ที่ผ่านจออิเล็กทรอนิกส์ ความสัมพันธ์ทั้ง 2 ชนิดนี้ มีกฎระเบียบและบทบาทที่แตกต่างกัน ทิศนะต่อการแก้ปัญหา การมองสิ่งต่างๆ รวมทั้งเพื่อนมนุษย์ด้วยกันอาจจะบิดเบือนไปจากเดิมเนื่องจากผลของเทคโนโลยี

การที่เทคโนโลยีสารสนเทศเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในหลายประเทศ หลายๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐก็ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ รัฐบาลในหลายประเทศก็ได้ดำเนินนโยบายการวางเครือข่ายความเร็วสูงข้ามประเทศ หรือ เครือข่ายใยแก้วนำแสง (Fiber Optic) และพยายามเชื่อมต่อโยงใยกันให้ทั่วโลก เพื่อเป็นทางในการส่งข้อมูล สารสนเทศต่างๆ ให้รวดเร็วและถูกต้องแม่นยำมากขึ้น กว่าการสื่อสารแบบเก่า รวมทั้งประเทศไทยซึ่งก็ตื่นตัวไม่แพ้ประเทศอื่นๆ โดยกำหนดปี 2538 เป็นแห่ง เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT Year) เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวและหันมาให้ความสนใจกับเทคโนโลยีสารสนเทศกันมากขึ้น รวมทั้งการเร่งให้ความรู้และพัฒนานุคลากรอย่างรีบเร่ง จากการสัมมนาในหัวข้อที่เกี่ยวข้องต่างๆ ตลอดจนผลักดันให้มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาหลายๆ แห่งเปิดการสอนในหลักสูตรที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสาร คอมพิวเตอร์และอื่นๆ มากมายเพื่อตอบรับ และเตรียมความพร้อมที่จะก้าวเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศ

การเปลี่ยนแปลงไปสู่ สังคมสารสนเทศ สำหรับสังคมไทย ย่อมต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลายๆ ด้าน ทั้งโครงสร้างความคิดและโครงสร้างสังคมดังที่กล่าวมาแล้ว การมองเทคโนโลยีว่าเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ ก็เป็นรูปแบบหนึ่งซึ่งเรียกว่า การใช้เหตุผลเชิงเทคโนโลยี (Technological Rationality)

อย่างไรก็ตามการใช้เหตุผลเชิงเทคโนโลยีดังกล่าว ไม่ได้หมายถึงการพิจารณาในด้านผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว การพิจารณาถึงลักษณะของโครงสร้างสังคมและทัศนคติของผู้ใช้เทคโนโลยีที่มีผลต่อการรับและการใช้เทคโนโลยีอย่างไร ก็เป็นประเด็นที่สำคัญ และเกี่ยวพันอย่างแยกไม่ออก เนื่องจากความเป็นเหตุเป็นผลกันของลักษณะการรับการใช้ ตลอดจนบริบทของสังคมนั้นๆ ก็จะนำไปสู่ผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันไป

เทคโนโลยีสารสนเทศก็เช่นเดียวกัน การที่จะถูกนำมาใช้ในสังคมใด จนสามารถเติบโตแพร่หลายจนถึงระดับที่จะสามารถสร้างผลกระทบต่างๆ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นผลร้ายหรือผลดีก็ตาม ปัญหาสำคัญไม่ได้อยู่ที่การรับ หรือไม่รับ ใช้หรือไม่ใช้ แต่เพียงอย่างเดียว หากมีการรับ และมีการใช้แล้ว ก็จะต้องพิจารณาถึงการรับ ว่ารับอย่างไร และใช้อย่างไร สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีนั้นๆ ได้เพียงใด รับรู้ และระวังถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในภายหลังหรือไม่อย่างไร และเมื่อรับรู้แล้ว มีการเตรียมการอย่างไร ทั้งหมดย่อมขึ้นอยู่กับศักยภาพของสังคมนั้นๆ ไม่ว่าในระดับมหภาค หรือปัจเจกบุคคล

ในฐานะที่ "อินเทอร์เน็ต" (Internet : Interconnecting Network) เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบหนึ่ง ซึ่งกำลังก้าวเข้ามาสร้างปรากฏการณ์ใหม่ๆ หลายอย่างในสังคมไทยปัจจุบัน นับตั้งแต่ปี 2530 ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวขึ้นมากมายทั้งวงการธุรกิจ การศึกษา และการเมือง ทำให้เกิดช่องทางการสื่อสารแบบใหม่ๆ ขึ้นและยังสามารถประยุกต์ไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารได้ ไม่จำกัด เพราะลักษณะที่เป็นเครือข่ายครอบคลุมทั่วโลกมีพื้นที่กว้างขวางที่สุด มีอัตราการขยายตัวเร็วที่สุด และมีสมาชิกมากที่สุด การกระจายข่าวหรือส่งข่าวสารที่เป็นสาธารณะในหนึ่งครั้ง ย่อมหมายความว่าทุกคนที่ติดต่ออยู่กับอินเทอร์เน็ตทั่วโลก จะมีโอกาสที่จะรับข่าวสาร ข้อมูล สารสนเทศนั้นได้ เนื่องจากค่าใช้จ่ายที่ต่ำ และสามารถติดต่อกับโลกภายนอกได้ตลอดเวลาแม้ขณะอยู่ที่บ้าน ของตนเอง

ปัจจุบัน อินเทอร์เน็ต ได้ปรับปรุงซอฟต์แวร์ หรือโปรแกรมที่ใช้จัดการกับระบบ อินเทอร์เน็ต ให้สามารถใช้ได้อย่างง่ายดาย การติดต่อกับผู้ใช้เป็นลักษณะ ที่เรียกว่า GUI (Graphic User Interface) สามารถส่งผ่านข้อมูลได้ทั้งอักขระ ภาพ เสียงหรือแม้แต่ภาพเคลื่อนไหว ทำให้กลุ่มที่ใช้งานขยายวงกว้างมากขึ้น แม้แต่เยาวชนที่อายุไม่กี่ขวบก็สามารถที่จะท่องโลกของ อินเทอร์เน็ต ได้ โดยมีหลายหน่วยงานทั่วโลก ที่ได้จัดทำส่วนไว้อรองรับสำหรับกลุ่มที่เป็นเด็กด้วย

เนื่องจากลักษณะที่สามารถประยุกต์ใช้งานได้หลากหลายนี้เอง นอกเหนือจาก การบริการสารสนเทศที่เป็นสาธารณะแล้ว ยังมีบริการขายข้อมูล ขายบริการอื่นๆ การโฆษณาสินค้า ขายสินค้า หนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ หรือแม้แต่การหาเสียงเลือกตั้ง ทั้งนี้เนื่องจากความครอบคลุมพื้นที่ของความรวดเร็วของ อินเทอร์เน็ต เทียบกับค่าใช้จ่ายแล้วนับว่าคุ้มค่ามาก และนี่คือเหตุผลว่าทำไม อินเทอร์เน็ตถึงมีอัตราการขยายตัวได้อย่างรวดเร็วเช่นนี้

ในประเทศไทย การใช้งาน อินเทอร์เน็ต ในเบื้องต้น ถือว่ามีการขยายตัวอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน สังเกตจากปริมาณผู้ประกอบการเชิงพาณิชย์ที่ให้บริการอินเทอร์เน็ต หรือ ISP (Internet Service Provider) ในปี 2537 มีเพียง 2 แห่งเท่านั้น คือบริษัท เคเอสซี คอมเมอร์เชียลอินเทอร์เน็ต จำกัด และบริษัท อินเทอร์เน็ตประเทศไทย จำกัด โดยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยประมาณ 5,000 คนในขณะนั้น จนถึงปัจจุบัน (ปี 2540) มี ISP ทั้งที่เปิดให้บริการแล้ว และกำลังจะเปิดให้บริการอยู่ถึง 16 แห่ง มีผู้ใช้เพิ่มขึ้นในปี 2539 เป็น 65,000 คน และประมาณ 170,000 คนในปัจจุบัน (ปี 2540)

แต่การใช้การสื่อสารยังมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่าไร การตรวจสอบข้อมูลย่อมต้องมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้นมากเท่านั้น อินเทอร์เน็ต เป็นระบบเปิดที่ใครๆ ทั่วโลกก็จะสามารถติดต่อเข้าไปเพื่อ สามารถกระจายข่าวสารได้รวดเร็วและได้อาณาเขตกว้างไกลเท่าไรก็ตาม หากข่าวสาร หรือสารสนเทศเหล่านั้นผิดพลาด หรือเป็นข้อมูลที่ไม่เหมาะสมต่อผู้รับก็จะสร้างความเสียหายได้มหาศาลทีเดียว ชนิดที่เรียกว่า "ข้ามชาติ" ได้เลยทีเดียวจากการหลั่งไหลถ่ายเทข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นไปอย่างไร้ขอบเขตและอิสระเสรี และยังไม่มีการกฎหมายใดมาควบคุมได้ถึง ดังนั้น ปัญหาต่างๆ จึงเริ่มเกิดขึ้น นับตั้งแต่การก่ออาชญากรรม การโจรกรรมบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การล่วงละเมิดทางเพศ และอื่นๆ (นิธิ ท้วมประถม, มติชน, 26 ตุลาคม 2538 หน้า 17) รวมทั้งสื่อลามกอนาจารที่สามารถพบได้มากมาย และจากหลายประเทศ ไม่รวมคำนิยม ทศนคติจากนานาประเทศซึ่งหลั่งไหลตามเข้ามาในประเทศไทย ก็อาจสร้างผลกระทบซึ่งเป็นปัญหาต่อสังคมไทยได้เช่นกัน หากผู้ใช้ ขาดความเข้าใจ และขาดวินัยในการใช้อินเทอร์เน็ต

จากแนวความคิดต่างๆ ที่เกิดขึ้นของนักวิชาการหลายท่าน และข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่เป็นอยู่ ได้สร้างความน่าสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้ อินเทอร์เน็ตเป็นกรณีศึกษาได้ไม่น้อย แนวคิดของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ ก็เป็นสิ่งที่ควรจะต้องตระหนักเอาไว้เช่นกัน ว่าหากเกิดปัญหาขึ้นแล้ว จะหาทางแก้ไขได้อย่างไร และเราจะสามารถใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ให้ได้ผลประโยชน์สูงสุดได้อย่างไร และในทางตรงกันข้าม การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เนื่องจากอินเทอร์เน็ต ก็อาจจะไม่เกิดขึ้นในประเทศไทย ถ้าหากอินเทอร์เน็ตไม่ขยายตัวต่อไปเท่าที่ควรในอนาคต เนื่องมาจากสาเหตุใดๆ ก็ตามในสังคม ไม่ว่าจะเนื่องจากปัจจัยทางโครงสร้างสังคมที่ดี หรือทัศนคติของผู้ใช้ ที่ส่งผลต่อการใช้อินเทอร์เน็ตที่ดี ล้วนเป็นเรื่องที่ควรไตร่ตรองเช่นกัน

อย่างไรก็ตามการแสดงความคิดเห็นดังกล่าว จะออกมาในรูปของการตั้ง และตอบคำถามเกี่ยวกับลักษณะต่างๆ ของสังคมข่าวสาร ทั้งในสิ่งที่เกิดขึ้นบ้างแล้ว และที่เป็นการคาดการณ์ต่ออนาคต ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ด้วย ในประการหลังคือการคาดการณ์นั้น ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญและพึงกระทำ แม้ว่าคำตอบที่ได้จากการคาดการณ์นี้อาจไม่สมบูรณ์นักก็ตาม ข้อเท็จจริงก็คือว่า เราไม่ควรละเลยหรือกังวลต่อความไม่สมบูรณ์ หรือความยุ่งเหยิงที่อาจเกิดขึ้นจากการค้นหาคำตอบ ขณะเดียวกัน ก็ไม่ควรจะผละเหินจากการตั้งคำถามเกี่ยวกับอนาคตดังที่ Bertrand de Jouvenel นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสได้เคยกล่าวไว้ว่า มันเป็นเรื่องจำเป็นและเป็นธรรมชาติอย่างยิ่งที่เราจะต้องมีภาพเกี่ยวกับอนาคต(พัฒนานวดี ชูโต, 2535)

มนุษย์เราจะต้องไม่ใช้เทคโนโลยีเพียงเพราะว่ามันมีอยู่แล้ว โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น แต่จะต้องพิถีพิถันกับการเลือกใช้เทคโนโลยีมากขึ้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2537)

ปัญหานำวิจัย

1. บริบททางด้านโครงสร้างสังคม (Social Context) และทัศนคติของคนไทยที่เปิดรับระบบอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างไร ทั้งในด้านที่เอื้ออำนวย และเป็นอุปสรรค
2. อินเทอร์เน็ตก่อให้เกิดผลกระทบอย่างไรต่อสังคมไทย
3. ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างความคิด และโครงสร้างสังคมจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ตจะเป็นอย่างไร และทำอย่างไรจึงจะสามารถใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้อย่างเต็มที่ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม และทัศนคติของคนไทยที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของอินเทอร์เน็ต ที่มีต่อสังคมไทยจากทัศนะของผู้ใช้
3. เพื่อประมวลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สำหรับนำมาประกอบการทำนายแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและแก้ไขเรื่องการรับและการใช้อินเทอร์เน็ต

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ จะศึกษารวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้อยู่ในแวดวงวิชาการที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งการวิเคราะห์จากข้อมูลเอกสาร

นิยามศัพท์

1. โครงสร้างสังคม

หมายถึง ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และโครงสร้างด้านข่าวสารของสังคมไทย

2. ทศนคติของคนไทย ต่ออินเทอร์เน็ต

ในการวิจัยครั้งนี้ จะพิจารณาใน 2 มิติ คือ

- การรับรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกและการปฏิบัติต่ออินเทอร์เน็ต
- ความคาดหวัง และผลที่ได้รับจริงจาก อินเทอร์เน็ต

3. ผลกระทบของอินเทอร์เน็ต

หมายถึงผลกระทบของอินเทอร์เน็ต ที่เกิดต่อบัณฑิตและสังคมในมิติต่างๆ ดังนี้

- ผลกระทบที่เกิดต่อทัศนคติของคนไทย
- ผลกระทบที่เกิดต่อสังคม วัฒนธรรม
- ผลกระทบที่เกิดต่อเศรษฐกิจ
- ผลกระทบที่เกิดต่อการเมือง

4. อินเทอร์เน็ต (ซึ่งอาจปรากฏเป็น อินเทอร์เน็ต, อินเทอร์เน็ต, อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ในเอกสารอื่นๆ ได้)

หมายถึงระบบของการเชื่อมโยงข่ายงานคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ ที่ครอบคลุมไปทั่วโลก เพื่ออำนวยความสะดวก ในด้านการสื่อสารข้อมูล และการประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์อื่นๆ

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ผลที่ได้จะทำให้สามารถคาดคะเน และวิเคราะห์ความเป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงไปของโครงสร้างสังคมและโครงสร้างความคิดของคนไทย รวมทั้งปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากผลกระทบจากการใช้ หรือเรียนรู้ การได้รับทัศนคติ แนวคิดที่ติดมากับ อินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นแนวทางแก้ปัญหา สร้างโอกาสและการตัดสินใจที่จะเลือกทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคม ให้ดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสมที่สุด

2. ตระหนักถึงการหลั่งไหลของข้อมูลที่ยากแก่การควบคุมของ อินเทอร์เน็ต เพื่อหาหนทางแก้ไขและควบคุม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ จะมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด และทฤษฎีต่างๆ หลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยี สังคมศาสตร์ หรืออนาคตศาสตร์ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยผู้วิจัยได้จัดแบ่งแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ ไว้เป็นกลุ่มต่างๆ คือ

1. กลุ่มทฤษฎีที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ที่มีต่อกันและกันระหว่างโครงสร้างสังคม และเทคโนโลยี
 - 1.1 กลุ่มทฤษฎีเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดแห่งสำนัก Toronto (Communication Technology Determinism)
 - 1.2 ทศนะของกลุ่มนักมานุษยวิทยา
 - 1.3 แนวความคิดตามแบบนักอนาคตนิยม (Futurism)
2. กลุ่มแนวคิดในเรื่องโครงสร้างสังคม และทัศนคติที่มนุษย์มีต่อเทคโนโลยี อันมีผลต่อการรับและใช้เทคโนโลยี
 - 2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีกับสังคม
 - 2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยี
3. กลุ่มแนวคิดในเรื่องเทคโนโลยีมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1. กลุ่มทฤษฎีที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ที่มีต่อกันและกันระหว่างโครงสร้างสังคม และเทคโนโลยี

- 1.1 กลุ่มทฤษฎีเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดแห่งสำนักToronto (Communication Technology Determinism)

สถานะของกลุ่มเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนด

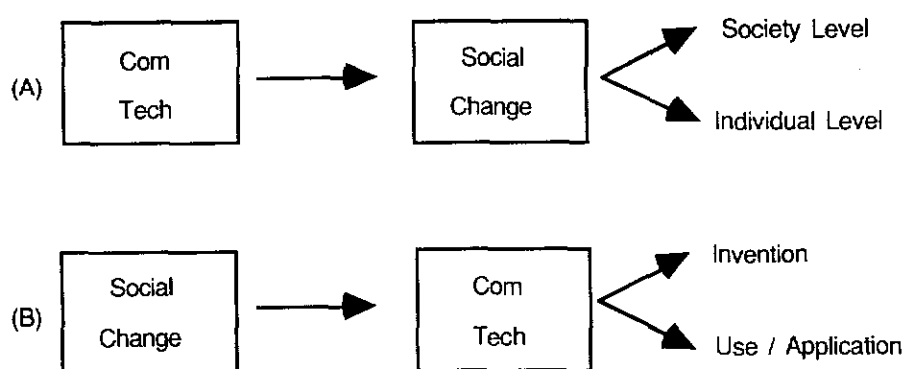
ความสนใจในการวิเคราะห์โดยพื้นฐานของกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองนั้น จะมีอยู่ 2 มิติ

มิติแรก คือความสนใจในพลังการผลิต (Productive Force) ซึ่งสามารถแยกย่อยออกไปได้เป็น 2 มิติย่อย คือ พลังการผลิตในส่วนที่เป็นเทคโนโลยี และพลังการผลิตในส่วนที่เป็นแรงงานมนุษย์ นักวิเคราะห์ที่สนใจพลังการผลิต ก็จะติดตามดูว่า ในสังคมที่วิเคราะห์นั้น มีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีมากน้อยเพียงใด หรือแรงงานมีทักษะความรู้มากน้อยเพียงใด

อีกมิติหนึ่งจะสนใจในเรื่อง "ความสัมพันธ์ทางการผลิต" (Relation of Production) นักวิเคราะห์ในแนวทางนี้จะสนใจศึกษาปัญหาที่ว่า ในสังคมที่วิเคราะห์ ใครเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ใครมีอำนาจในการตัดสินใจแบ่งสรรผลประโยชน์ ที่เกิดจากการผลิต ใครสามารถจะสะสมทุนและกำไร เป็นต้น

สำหรับกลุ่มเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนด (Technology Determinism) ที่กำลังจะกล่าวถึงต่อไปนี้ จัดได้ว่า เป็นปีกหนึ่งของกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองที่สนใจวิเคราะห์พลังการผลิตในส่วนเสียว่าเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และเมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในแวดวงสื่อสารมวลชน ก็จะหมายความว่าความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารทั้งหลาย (Communication Technology)

แนวทางการศึกษาเทคโนโลยีการสื่อสารกับสังคมนั้น สามารถพิจารณาได้ใน 2 มุมมองตามแผนภูมิข้างล่างนี้

ภาพที่ 1

แบบจำลองแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ต่อกันระหว่าง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการสื่อสาร

แนวคิดในแบบจำลอง (A) นั้น จะตั้งคำถามว่า เมื่อเทคโนโลยีทางการสื่อสารได้เปลี่ยนแปลงไป จะสร้างผลกระทบอะไรให้เกิดขึ้นกับระดับสังคม สถาบัน และปัจเจกบุคคลบ้าง แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานของกลุ่ม Technology Determinism โดยแท้ เพราะมีความเชื่อว่า เทคโนโลยีเป็นสาเหตุหลัก (Prime Mover) ในการขับเคลื่อนความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับส่วนอื่นๆ

ส่วนแนวคิดในแบบจำลอง (B) นั้น จะตั้งคำถามในทางกลับกันว่า ภายใต้เงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอะไรบ้าง ที่จะเป็นตัวให้กำหนดแก่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแบบอื่นๆ แนวคิดที่สองนี้จะมองว่า เงื่อนไขสังคมนั้นจะเป็นตัวสาเหตุหลัก ส่วนการพัฒนาเทคโนโลยีนั้นจะกลายมาเป็นผลลัพธ์ ทั้งนี้โดยที่หากแยกขั้นตอนของการพัฒนาเทคโนโลยีออกเป็น 2 จังหวะ คือขั้นตอนของการประดิษฐ์ค้นคว้าทดลอง ซึ่งมักเป็นงานของนักวิทยาศาสตร์ หรือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ กับขั้นตอนในการนำเอาผลงานทางวิทยาศาสตร์มาในสังคมวงกว้าง ทั้งสองขั้นตอนนั้นต่างก็ถูกกำหนดมาจากความจำเป็น ความต้องการและกฎระเบียบของสังคม ตัวอย่างเช่น ในสังคมที่มีอากาศหนาว ย่อมเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการค้นคิดเทคโนโลยีที่จะสร้างความอบอุ่นให้แก่ผู้คน ในเงื่อนไขของสงครามระหว่างค่ายอุดมการณ์ของโลก ทำให้เกิดแรงผลักดันให้เกิดการค้นคว้าเทคโนโลยีด้านอวกาศเป็นต้น หรือในขั้นตอนของการนำมาประยุกต์ใช้นั้น จะเห็นตัวอย่างได้จากการณีสังคมจีนโบราณที่ได้ค้นพบการทำให้ระเบิดด้วยดินปะสิ่วมาเป็นเวลานานแล้ว แต่ก็ได้มีการยับยั้งเรื่องการนำมาในสังคมหรือการค้นคว้าพัฒนาต่อไป เนื่องจากสังคมมีความเห็นว่า เทคโนโลยีเช่นนี้เป็นมหันตภัยต่อสันติสุขของมนุษย์

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ในที่นี้เราจะให้ความสนใจกับกลุ่มนักทฤษฎีแนวเทคโนโลยีกำหนด ซึ่ง D. McQuail (1994) ได้ประมวลคุณลักษณะเด่นๆ ของกลุ่มทฤษฎีเอาไว้ดังนี้

- (1) เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นพื้นฐานของทุกสังคม
- (2) เทคโนโลยีแต่ละชนิดก็จะเหมาะสมกับรูปแบบโครงสร้างสังคมแต่ละอย่าง
- (3) ขั้นตอนของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร จะเป็นตัวนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคม
- (4) การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการสื่อสารในแต่ละครั้ง จะทำให้เกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงสังคมตามมาเสมอ

สำหรับนักทฤษฎีในกลุ่มเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดที่จะกล่าวถึงในตอนต่อไปนี้ จะเป็นนักวิชาการด้านการสื่อสารที่สนใจการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่มีผลกระทบต่อสังคมและปัจเจกบุคคลในแง่ของเวลา (time) สถานที่ (space) และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบชีวิตประจำวัน

แนวคิดของ H. Innis แห่งสำนัก Toronto

กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองที่สนใจพลังการผลิตด้านเทคโนโลยีทางการสื่อสารในช่วงแรกๆ เป็นนักวิชาการที่ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งเมืองโตรอนโต ประเทศแคนาดา นักคิดท่านแรกในกลุ่มนี้คือ H. Innis ที่เริ่มเขียนผลงานสำคัญในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่นหนังสือชื่อ Empire and Communications (1950) The Bias of Communication (1952) แนวคิดที่สำคัญของ Innis มีดังนี้

(1) Innis ได้ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างอารยธรรมของสังคมกับแบบวิถีของการสื่อสาร (modes of communication) ที่เคยมีมาในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ตัวอย่างเช่นเมื่อมีการเปลี่ยนเทคโนโลยีการบันทึกจากแผ่นหิน มาเป็นการบันทึกบน "กระดาษปาปิรุส" อำนาจทางการเมืองและการปกครองก็ได้เปลี่ยนมือจากกษัตริย์มาเป็นกลุ่มพระและนักบวชสามารถ หรือในกรณีของสังคมกรีก เมื่อเทคโนโลยีการสื่อสารยังเป็นระบบปากต่อปาก (oral communication) บวกผสมกับระบบตัวเขียนที่ยังไม่มีมาตรฐานแน่นอน ทำให้พระและนักบวชสามารถจะผูกขาดระบบการอบรมบ่มเพาะสมาชิกในสังคมได้ แต่เมื่อระบบการพิมพ์จากกลุ่มสื่อมวลชน การผูกขาดนี้ก็ล่มสลายไป เป็นต้น

(2) Innis ยังได้พิสูจน์ให้เห็นอีกว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างแบบวิถีของการสื่อสารกับโครงสร้างอำนาจในสังคมด้วย (Structure of Power) จากการศึกษาประวัติศาสตร์การสื่อสารของสังคมโบราณ ในยุคก่อนจะมีการเขียน กลุ่มผู้ปกครองจะใช้การพูดเสวนา (Dialogue) เป็นรูปแบบหลักของวาทกรรมในสาธารณะ (public discourse) และการแสดงอำนาจทางการเมือง (Political Authority) แต่หลังจากการที่มีการก่อตั้งจักรวรรดิ (Empire) ขึ้นมา กลุ่มผู้ปกครองจะใช้รูปแบบการเขียน (Written) เป็นรูปแบบหลักในเรื่องการเมืองการปกครอง และเมื่อได้มีการค้นพบวัสดุใหม่คือ กระดาษที่มีน้ำหนักเบา ทำให้พกพาเคลื่อนย้ายได้ และยังมีความทนทาน บรรดาจักรวรรดิต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอียิปต์ กรีก โดยเฉพาะโรมันต่างสามารถขยายอำนาจการปกครองจากศูนย์กลางออกไปอย่างกว้างขวางได้ (ขยาย space) ก็เนื่องมาจากวัฒนธรรมการเขียน การผลิต

ตัวอักษรแบบโรมัน การสร้างชนบ (tradition) วิธีการใช้เอกสารของทางการ การมีตรา
เครื่องหมายต่างๆ เป็นต้น

และเมื่อเทคโนโลยีทางการสื่อสารเกิดการเปลี่ยนแปลงปฏิวัติอีกครั้งหนึ่ง จากการเขียนมา
เป็นการพิมพ์ เทคนิคการพิมพ์ได้ส่งผลกระทบให้เกิดการทำลายอำนาจของระบบราชการจาก
ศูนย์กลางแบบจักรวรรดิ (Bureaucracy) เทคโนโลยีแบบใหม่นี้ได้โค่นล้มความคิดเรื่องจักรวรรดิ
และสร้างแนวคิดใหม่เรื่อง "ชาติ" (Nation) การส่งเสริมลัทธิส่วนบุคคลและลัทธิปัจเจกนิยม
(Individualism) เพราะเมื่อมีการพิมพ์ ทุกคนก็มีโอกาสจะได้เป็นเจ้าของหนังสือต่างๆ ด้วยตนเอง
ได้แล้ว

จากการศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์สังคมที่ผ่านมา Innis ได้ให้ข้อคิดใหม่ได้เสริม
แนวคิดเดิมๆ ที่มีอยู่ว่า การควบคุมอำนาจของระบบจักรวรรดิตั้งแต่อดีต (อียิปต์ โรมัน) มาจนถึง
สมัยปัจจุบันนั้น (อังกฤษ อเมริกา) ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของกองทหารเท่านั้น หากทว่า
ยังขึ้นอยู่กับความมีประสิทธิภาพและอำนาจในการควบคุมระบบการสื่อสารอีกด้วย ด้วยเหตุนี้เมื่อ
อังกฤษจะสถาปนาตนเองขึ้นเป็นจักรวรรดิอังกฤษ จึงต้องประสบความสำเร็จในการสร้างทางรถไฟ
สร้างเครือข่ายของระบบโทรเลขโทรศัพท์ให้ได้ เพราะอาศัยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเท่านั้น
ชาติที่มีอำนาจจึงจะสามารถขยายแสนยานุภาพข้ามเขตแดน (space) ออกไปได้ และในท้ายที่สุด
Innis ได้ให้ข้อสรุปว่า จากประวัติศาสตร์การสื่อสารที่ผ่านมาให้ข้อสรุปว่ายิ่งระบบการสื่อสารขยาย
แวดวงกว้างขวางออกไปมากเท่าใด กลุ่มคนที่อยู่ขอบนอกของศูนย์กลางอำนาจ (Marginal) ก็จะมี
ถูกรอบงำมากยิ่งขึ้น

(3) ในขณะที่เทคโนโลยีการสื่อสารมีการพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง และในเวลา
เดียวกัน เทคโนโลยีนี้ก็มีความสัมพันธ์กับเรื่องอำนาจด้านการเมืองและการปกครองอย่างใกล้ชิด จึง
เกิดคำถามว่า การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจอย่างไร
บ้าง Innis กล่าวว่าสิ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงเลยก็คือ ไม่ว่าการพัฒนาด้านเทคโนโลยีจะก้าวหน้าไป
เพียงใด แต่อำนาจในการใช้และควบคุมเทคโนโลยีนี้ก็ยังคงตกอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อย คือกลุ่ม
ชนชั้นนำ (elite) เท่านั้น (อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงผลัดเปลี่ยนกันในระหว่างกลุ่มคนเล็กๆ กลุ่มนี้
บ้าง แต่จะไม่เปลี่ยนมาอยู่ในมือของคนส่วนใหญ่) และคนกลุ่มน้อยเหล่านี้จะใช้อำนาจทางการ
เมืองควบคุมระบบการส่งข่าวสารความรู้ของสังคมเอาไว้ พร้อมทั้งปิดกั้นการแข่งขันจากระบบการ
สื่อสารรูปแบบอื่นๆ (เช่นการสื่อสารตามประเพณี สื่อพื้นบ้าน ฯลฯ)

(4) เมื่อเกิดการปฏิวัติด้านเทคโนโลยีการสื่อสารแบบใหม่ๆ จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอำนาจทางสังคม แต่ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การเปลี่ยนผ่านอำนาจนั้นยังไม่เป็นการเปลี่ยนผ่านระหว่างชนชั้น (จากชนชั้นบนไปสู่ชนชั้นล่าง) หากจะเป็นการผลัดเปลี่ยนระหว่างกลุ่มพวก (block) ภายในชนชั้นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น เมื่อรูปแบบเทคโนโลยีเป็นแบบรวมศูนย์ เช่น วิทยุ และโทรทัศน์ อำนาจการควบคุมก็อาจจะอยู่ในมือของกลุ่มทหารหรือรัฐบาล แต่เมื่อเทคโนโลยีเป็นแบบกระจาย เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ โทรสาร เป็นต้น อำนาจการควบคุมก็จะเปลี่ยนมือมาอยู่ในกลุ่มนักธุรกิจ

(5) มิติของการเปลี่ยนแปลงที่ Innis เริ่มให้ความสนใจและ McLuhan ได้นำมาพัฒนาต่ออย่างกว้างขวาง คือมิติเรื่องกาล (time) และเทศะ (space) Innis เสนอว่ารูปแบบเทคโนโลยีการสื่อสารในแต่ละยุคจะเน้นหนัก ด้านกาล และเทศะแตกต่างกัน รูปแบบเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคของกรีก จะเน้นความยั่งยืนยาวนานของกาลเวลา แต่ทว่าในยุคของโรมันจะเน้นการขยายพื้นที่มากกว่า เราอาจจะนำเอาแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการผลิตเพลงไทย ๆ บ้างก็ได้ กล่าวคือ การผลิตเพลงไทยสมัยก่อน ผู้ประพันธ์มักจะเน้นหลักการด้านเวลา คืออยากจะมีชื่อเสียงอมตะ และในยุคใหม่นี้ จะเน้นหนักด้านพื้นที่ คือ ให้ฟังกันได้แพร่หลายอย่างรวดเร็วกว้างขวาง

แนวคิดของ Mc.Luhan แห่งสำนัก Toronto

Mc.Luhan เป็นนักทฤษฎีกลุ่มเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดที่ทำงานอยู่ในสำนักโตรอนโตเช่นเดียวกับ Innis แต่เป็นรุ่นหลัง Mc.Luhan ได้นำเอาแนวคิดของ Innis มาสานต่อหลายประการ แต่ในเวลาเดียวกันก็มีความสนใจและแนวการวิเคราะห์ที่แตกต่างไปจาก Mc.Luhan ด้วย

(1) ความแตกต่างประการแรกเลยก็คือ ท่าทีที่มีต่อเทคโนโลยี ในขณะที่ Innis ค่อนข้างจะบอกว่า เทคโนโลยีการสื่อสารนั้นเป็นกลไกประการหนึ่งที่เกิดการเอารัดเอาเปรียบและการใช้อำนาจอย่างไม่เท่าเทียมในสังคม Mc.Luhanกลับมองเห็นเทคโนโลยีการสื่อสารในแง่ชื่นชมยินดี เนื่องจากประทับใจว่าเทคโนโลยีดังกล่าวได้ช่วยขยายขยายประสบการณ์ของมนุษย์ให้กว้างขวางออกไป

(2) ความแตกต่างประการที่สองก็คือ หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ใน ขณะที่ Innis สนใจการวิเคราะห์ระดับมหภาค (Macro) คือสังคม McLuhan กลับใส่ใจกับการ วิเคราะห์ระดับจุลภาค (Micro) คือประสบการณ์ของปัจเจกบุคคล

ประเด็นคำถามที่ McLuhan ต้องการค้นคว้าหาคำตอบก็คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างการ เปลี่ยนแปลงรูปแบบของสื่อกับประสบการณ์ด้านการผัสสะ (Sense) ของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็น การเห็น การได้ยิน การสัมผัส ในกาละเทศะต่าง ๆ อย่างไรบ้าง

(3) แนวคิดพื้นฐานของ McLuhan ต่อเทคโนโลยีสื่อสารที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ ของมนุษย์ก็คือ สื่อทุกชนิด (Media) คือการขยายประสบการณ์ด้านผัสสะของมนุษย์ (Extension of Experience) เริ่มตั้งแต่จดหมายที่ทำให้เราสามารถจะพูดคุยกับคนที่อยู่ห่างไกลในรูปแบบการสื่อ อักษร จนกระทั่งมาเป็นโทรศัพท์ที่ทำให้พูดคุยได้ในรูปแบบสื่อเสียง โทรศัพท์ทำให้มองเห็น ได้ยิน (และเกือบจะสัมผัส) กับเรื่องราวที่อยู่ไกลตัว McLuhan กล่าวว่า โดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ ขยายประสบการณ์ของมนุษย์อย่างมากมายาวกับว่า ทำให้คนจำนวนมากสามารถจะไปรู้เรื่อง ที่ไหนก็ได้ (Space) ภายในเวลาที่รวดเร็วยิ่ง (Time) การเกิดขึ้นของการถ่ายทอดสดผ่านดาวเทียม ทำให้คนที่อยู่ห่างจากเหตุการณ์นับเป็นหมื่นๆ ไมล์ (Space) ได้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลา จริง (Real Time) อย่างแทบไม่น่าเชื่อ พัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคปัจจุบัน ทำให้ อุปสรรคด้านระยะและกาลเวลากลายเป็นเรื่องที่ไร้ความหมายเพราะไม้อาจจะปิดกั้นประสบการณ์ ของมนุษย์ได้อีกต่อไปแล้ว

(4) สำหรับความสนใจเรื่องสื่อกับประสบการณ์ของมนุษย์นั้น จุดเด่นของ McLuhan อยู่ที่ ว่าเขาไม่สนใจว่า "คนเรามีประสบการณ์กับอะไร" (What we experience) แต่กลับสนใจว่า "คนเรา มีประสบการณ์อย่างไร" (How we experience) หากพูดในภาษาการสื่อสารก็คือ McLuhan ไม่ได้สนใจเนื้อหาของข่าวสาร (content) แต่สนใจรูปแบบของสื่อ ดังที่อยู่ในข้อสรุปสั้นๆ ของเขาที่ว่า เพียงแค่ตัวสื่อก็เป็นสารแล้ว (Medium is the Message) เนื่องจาก McLuhan คิดว่าเพียงแค่การ เปลี่ยนตัวสื่อเท่านั้น ก็จะสร้างผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับประสบการณ์ของมนุษย์แล้ว

ตัวอย่างเช่น หากเมื่อรูปแบบหลักในการติดต่อสื่อสารของมนุษย์อยู่ในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ ประสบการณ์ของมนุษย์ที่ต้องสัมผัสอยู่กับสื่อสิ่งพิมพ์จะมีลักษณะดังต่อไปนี้

- จะแยกตัวอย่างโดดเดี่ยว (isolate) ทั้งนี้เพราะกิจกรรมการอ่านหนังสือจะต้องการความเป็นส่วนตัว อ่านได้คนเดียว
- จะยังรักษาระยะห่างระหว่างตัวเองกับเรื่องที่อ่าน (Non-involving) ทั้งนี้เพราะรูปแบบการอ่าน (ประสบการณ์กับสื่อสิ่งพิมพ์) ผู้อ่านจะเป็นผู้ควบคุมการสื่อสาร เมื่อเรื่องราวในสื่อจะมีอำนาจโน้มน้าวผู้อ่านได้น้อยกว่า (โดยเปรียบเทียบกับโทรทัศน์) เพราะเมื่อผู้อ่านรู้สึกว่าจะ "in" เข้าไปกับสาร ก็มีสิทธิ์จะถอยห่างออกมาใช้สติพิจารณาไตร่ตรอง
- การอ่านจะส่งเสริมวิธีคิดแบบมีเหตุมีผล (rational) เนื่องจากการอ่านมีช่วงเวลาที่หยุดคิด
- การอ่านจะส่งเสริมให้คนมีทัศนคติแบบปัจเจกบุคคลนิยม (individualistic) เป็นอิสระทางความคิด เป็นตัวของตัวเอง อันเป็นผลลัพธ์มาจาก "วิธีการ" (how) ที่คนสัมผัสกับรูปแบบการสื่อสารดังกล่าว

ในทางตรงกันข้าม เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับสื่อโทรทัศน์แล้ว จะเห็นได้เลยว่าประสบการณ์ของผู้รับสารที่สัมผัสกับสื่อโทรทัศน์จะมีลักษณะดังนี้

- จะมีลักษณะเอาตัวเข้าผูกพันกับเรื่องราวในสื่อสูงมาก (involving) ทั้งๆที่ตัวสื่ออาจจะไม่ให้ข้อมูลต่างๆ มากมายนัก ทั้งนี้เพราะสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่ให้ภาพและเสียง ซึ่งเป็นรูปแบบสื่อที่ดึงดูดทั้งใจและ (คล้ายๆกับ) กายของผู้รับสารให้เข้าไปสังเกตในระยะใกล้ๆ และกระชั้นชิดมากยิ่งขึ้นทุกที มุมกล้องและระยะห่างของกล้องจะดูดเอาผู้ชมให้ "in" เข้าไปอย่างที่ว่าผู้ชมอาจจะไม่รู้สีกตัวก็ได้ นอกจากนั้นช่วงเวลาของสื่อโทรทัศน์จะมีลักษณะต่อเนื่อง ผู้ชมไม่ได้เป็นผู้ควบคุมการสื่อสาร (ต้องดูตามเวลาที่โทรทัศน์กำหนด) ไม่มีจังหวะให้หยุดคิด
- จากคุณสมบัติต่างๆ ของสื่อโทรทัศน์ที่ได้กล่าวมา จะทำให้ประสบการณ์ของผู้ชมมีลักษณะให้อารมณ์มากกว่าใช้เหตุผล และไม่ค่อยมีเวลาคิดหน้าคิดหลัง (less rational + less calculate)

1.2 ทัศนะของกลุ่มนักมานุษยวิทยา

เลwis เฮนรี มอร์แกน (Lewis Henry Morgan, 1818, 1881) เป็นนักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันในยุคแรก ได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับวิวัฒนาการของสังคมซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาทางวัฒนธรรมมาทีเดียว ทฤษฎีของมอร์แกนมีอยู่ว่าปัจจัยทางเทคโนโลยีมีความสำคัญมากในสังคม และในการเปลี่ยนแปลงสังคม มอร์แกนเชื่อว่าวิวัฒนาการนั้นประกอบด้วยขั้นที่

แน่นอน ซึ่งมนุษย์จะต้องผ่านมาในทุกๆ แห่ง เขากล่าวแย้งว่าประสบการณ์ของมนุษยชาติได้ดำเนินต่อมาตามวิถีทางเกือบจะเหมือนกัน ความจำเป็นของมนุษย์ภายใต้เงื่อนไขที่คล้าย ๆ กันนี้โดยที่แท้จริงแล้วเป็นอย่างเดียวกัน อุปนิสัยใจคอของมนุษย์ก็มีลักษณะการแสดงออกที่คล้ายคลึงกันในทุกสังคมของมนุษย์

มอร์แกนชี้ให้เห็นความแตกต่างสำหรับความก้าวหน้าทางวัฒนธรรมซึ่งมีอยู่ 3 ขั้นใหญ่ ๆ คือ

1. ขั้นป่าเถื่อนมาก (Savagery)
2. ขั้นป่าเถื่อนน้อย (Barbarianism)
3. ขั้นมีอารยธรรม (Civilization)

ซึ่งได้แบ่งย่อยสองขั้นแรกแต่ละอย่างออกไปอีกเป็น 3 ขั้นย่อย ขั้นแรกของ Savagery สันนิษฐานว่าเกิดขึ้นครั้งแรกจากการประดิษฐ์คิดค้นทางเทคโนโลยี ขั้นที่สองเกิดจากศิลปะการสร้างไซและการจับปลา และขั้นที่สามเกิดจากการสร้างธนูและลูกศร

ขั้น Barbarianism เริ่มต้นด้วยการประดิษฐ์คิดค้นการทำหม้อ ขั้นที่สองมีการเลี้ยงสัตว์ไว้ใช้ และขั้นที่สามมีการพัฒนาเทคโนโลยีในการหลอมเหล็ก

สำหรับขั้น Civilization นั้น เริ่มต้นด้วยการประดิษฐ์ด้วยการประดิษฐ์ตัวอักษร เพื่อใช้ในการออกเสียง (Phonetic)

แต่ละขั้นของวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเฉพาะอย่าง เช่น ทางด้านศาสนา ครอบครัว องค์การทางการเมือง และการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินสมบัติ

การวางแผนความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีของมอร์แกนดังกล่าวมานี้ ส่วนมากเกิดจากการสังเกตชาวอินเดียนแดงในอเมริกา แต่มีอิทธิพลไม่น้อยสำหรับนักสังคมวิทยาที่นิยมแนวความคิดของมาร์กซ์

1.3 แนวความคิดตามแบบนักอนาคตนิยม (Futurism)

การแบ่งยุคอารยธรรมทางเทคโนโลยีการสื่อสารของมนุษย์ ตามแนวความคิดของนักอนาคตศาสตร์หรือนักวิชาการหลายๆ ท่านก็เป็นแนวทางหนึ่งซึ่งจะใช้ในการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงและเป็นไปของสังคมได้ดี

Alvin Toffler (1980) ได้แบ่งยุคเทคโนโลยีการสื่อสารเป็น 3 ยุค โดยเปรียบเทียบกับคลื่น 3 ลูกดังต่อไปนี้คือ

คลื่นลูกที่ 1 คือ การปฏิวัติทางเกษตรกรรม (Agricultural Revolution) นับตั้งแต่ประมาณ 8,000 ปีก่อนคริสตกาลจนถึงคริสต์ศักราช 1750 เทคโนโลยีในยุคนี้ได้แก่ เครื่องมือทุ่นแรงง่าย ๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระการทำงานของกล้ามเนื้อ เช่น เครื่องกว้านเครื่องมือที่ใช้มือหมุน ลิ่ม ชะแลง เครื่องตัด เป็นต้น การสื่อสารในยุคนี้มีลักษณะเป็นการพูดด้วยวาจาและติดต่อสื่อสารกันระหว่างบุคคล สังคมมีขนาดเล็ก ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง เนื้อหาของข่าวสารก็ซ้ำซากเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน คำสอนอบรมของพ่อแม่ผู้นำของหมู่บ้าน

คลื่นลูกที่ 2 คืออารยธรรมยุคอุตสาหกรรม (Industrial Civilization) เริ่มตั้งแต่คริสต์ศักราช 1750 ถึงคริสต์ศักราช 1950 ใช้เวลาเพื่อการพัฒนาในช่วงเวลานี้ถึง 300 ปี เทคโนโลยีได้รับการพัฒนาให้เจริญยิ่งขึ้น ช่วยประหยัดทรัพยากร ประหยัดเวลา มีเครื่องอำนวยความสะดวก และเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตเรียกว่า Electromechanical Machines ขึ้นมากมาย เกิดระบบเครื่องจักรที่เคลื่อนที่โดยสายพานทอ หรือสายยาง ลูกป้อน น็อต หรือสลัก เป็นต้น เครื่องจักรเหล่านี้สามารถผ่อนแรงและทำงานแทนมนุษย์ได้อย่างมาก นอกจากนี้ยังมีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องจักรที่มีประสาท (Sensory Organ) ของตัวเองอีกด้วย อาทิ เครื่องจักรที่สามารถได้ยิน เห็น หรือสัมผัส ซึ่งสามารถทำงานได้ถูกต้องแน่นอนกว่ามนุษย์ เกิดระบบ Mass Production ในยุคนี้เป็นจุดกำเนิดของสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ จึงช่วยให้ช่องทางการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น การสื่อสารมวลชนสามารถผ่านกำแพงที่เป็นเครื่องกีดขวางในแง่ของระยะทาง เวลา ภาษา ชาติพันธุ์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้เกิดวัฒนธรรมมวลชน (Mass Culture)

คลื่นลูกที่ 3 คืออารยธรรมยุคเทคโนโลยีระดับสูง และยุคปฏิเสษอุตสาหกรรม (Highly Technological and Anti-Industrial Civilization) เริ่มตั้งแต่ปีคริสต์ศักราช 1950 เป็นต้นมา ใช้เวลาเพื่อการพัฒนาอันสั้น เทคโนโลยีได้พัฒนาเข้าสู่ยุคอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์มีวงจรไฟฟ้าเป็นปัจจัยสำคัญ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ขยายตัวอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอันดับ 4 ของโลก รองจากเหล็ก รถยนต์ และเคมีภัณฑ์ มีการพัฒนาคอมพิวเตอร์ให้มีขนาดเล็กลงในขนาดกระเป๋า (Pocket Computer) ราคาถูกลง สามารถนำคอมพิวเตอร์มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ตั้งแต่ระดับอุตสาหกรรมมาสู่ระดับบุคคล โดยใช้ (Personal Computer/ PC) เชื่อมต่อกับศูนย์คอมพิวเตอร์ของธนาคารและร้านค้า หน่วยราชการ บ้านเพื่อน เพื่อติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว ระบบโทรศัพท์กลายเป็นระบบ Fiber optic แทนระบบเส้นลวดทองแดง เส้นใยขนาดเท่าเส้นผมนี้นำข้อมูลที่เข้ารหัสเป็นพลังงานแสง (Light Impulse) ถ่ายทอดไปยังผู้รับได้อย่างรวดเร็วและบรรจุปริมาณข่าวสารได้มากมายในขณะเดียวกัน

2. กลุ่มแนวคิดในเรื่องโครงสร้างสังคม และทัศนคติที่มนุษย์มีต่อเทคโนโลยี อันมีผลต่อการรับและใช้เทคโนโลยี

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีกับสังคม

Stewart F.(1979) ได้เน้นให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของเทคโนโลยีกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมว่าเป็นผลผลิตของความจำเป็นในสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ เทคโนโลยีจึงมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้คือ

(1) มีมิติในตัวเอง 3 ด้าน คือ

- เวลา มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
- แหล่งกำเนิด ส่วนใหญ่จะเกิดในประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะในทวีปยุโรปและอเมริกา
- ผูกพันกับระบบการผลิตในสังคม

(2) เทคโนโลยีที่กำเนิดจากสังคมตะวันตก อาจไม่เหมาะสมกับสังคมในประเทศด้อยพัฒนา เพราะการลอกเลียนแบบหรือการรับเอาเทคโนโลยีทั้งหมดอาจจะมีผลให้อัตราการพัฒนาดลดลง หรือเกิดความต้องการพึ่งพิงเทคโนโลยีจากตะวันตกมากยิ่งขึ้นจนเกินความจำเป็น

Emmanuel G. Mesthene(1970) กล่าวว่า เป็นเรื่องธรรมดา ว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น พลังงานนิวเคลียร์ จรวด คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ ยา และวิธีการศัลยกรรมชนิดล่าสุดนั้นจะมีผลกระทบต่อสังคมอย่างใหญ่หลวง สิ่งเหล่านี้นำเอาความเปลี่ยนแปลงมาสู่สถาบันต่างๆ และแบบอย่างชีวิตของมนุษย์ ทั้งยังมีผลกระทบต่อค่านิยมและความเชื่อของมนุษย์ นอกจากนั้น ยังสร้างปัญหาและโอกาสในการจัดองค์กรด้านการเมืองและเศรษฐกิจอีกด้วย

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัย ที่ได้กล่าวถึงอิทธิพลของโครงสร้างทางสังคม ที่มีผลต่อการรับและใช้เทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีแบบใดก็ตามไว้ดังนี้

มะลิวรรณ เตชาฤทธิ์ (2537) ได้วิจัยในเรื่อง "การศึกษานโยบายและแผนการสื่อสารโครงข่ายบริการสื่อสารร่วมระบบดิจิทัลเปรียบเทียบประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น" ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิง

คุณภาพ จากการศึกษาพบว่าในการกำหนดนโยบายและแผนการสื่อสารของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นนั้นต่างกัน ด้วยลักษณะทางสภาพสังคม ค่านิยม การปกครอง มีผลทำให้การพัฒนาทางด้านการสื่อสารมีทิศทางและระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันด้วย อันสืบเนื่องมาจากนโยบายเศรษฐกิจ นโยบายด้านอุตสาหกรรม การพัฒนาโครงสร้างและวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ซึ่งก็จะเป็นหลักในการพิจารณาเกี่ยวกับผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากเทคโนโลยีอื่น ๆ ได้อย่างดีเช่นกัน

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนะที่มีต่อเทคโนโลยี

Emmanuel G. Mesthene(1970) ได้กล่าวถึงทัศนะในการมองเทคโนโลยีไว้น่าสนใจ 3 แบบ ซึ่งทัศนะแบบใดแบบหนึ่งใน 3 แบบนี้ก็จะมีผลต่อการรับ และใช้เทคโนโลยี ตามแนวความคิดของนักวิชาการในแต่ละยุคคือ

(1) ทัศนะที่ถือว่าเทคโนโลยีคือเครื่องแก้ปัญหาสังคม

ซึ่งทัศนะนี้ถือว่าเทคโนโลยีเป็นพรอันศักดิ์สิทธิ์สำหรับมนุษย์และสังคม โดยเห็นว่าเทคโนโลยีคือกลไกของความก้าวหน้าทุกอย่าง เป็นเครื่องแก้ปัญหาสังคมส่วนใหญ่ เป็นเครื่องช่วยปลดปล่อยให้บุคคลพ้นจากแรงบีบคั้นของสังคมที่สับสนและการจัดองค์การที่สลับซับซ้อนเป็นต้นต่อแห่งความรู้โรจนอันถาวร สรุปแล้วก็คือ เทคโนโลยีเป็นเสมือนสัญญาที่จะนำไปสู่สังคมแบบพระศรีอารยย์ในยุคสมัยนี้

ทัศนะนี้เกิดมาจากแนวคิดของกลุ่มเบคอนเนียน (Baconian) ที่ว่าความรู้คืออำนาจ ตามปรัชญาสังคมของนักคิดแห่งศตวรรษที่ 19 อย่าง เซนต์-ไซมอน (Saint-Simon) และอ็อกส์ตองต์ (Auguste Comte) ซึ่งอาจจะมาจากความมั่นใจแบบนักปฏิบัตินิยมที่ว่าไม่มีอะไรที่ชาติอันประกอบด้วยนักปฏิบัติจะทำได้ ทุกวันนี้นักวิทยาศาสตร์และวิศวกรจำนวนมากมักจะมีทัศนะเช่นนี้ รวมทั้งผู้นำทางทหารและนักอุตสาหกรรมการบินอวกาศ ตลอดจนผู้ที่เชื่อว่ามนุษย์นั้นสามารถควบคุมเครื่องมือเครื่องใช้และชะตากรรมของตนเองได้อย่างเต็มที่ (ขัตติยา กรรณสูต, 2530 แปลจาก Mesthene, 1970) แนวคิดนี้จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงและสอดคล้องกับในยุคสมัยของการแตกฉานทางปัญญา (Enlightenment) ในประเทศฝรั่งเศสเมื่อศตวรรษที่ 18 เป็นต้น ทัศนะเช่นนี้ก่อให้เกิดความศรัทธาเป็นอย่างมากต่อประสิทธิภาพของวิธีการและเครื่องมือแบบวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่ในสังคม กล่าวโดยทั่วไปแล้ว ทัศนะดังกล่าวมักจะทักท้วงเอาว่าวิทยาศาสตร์คือตัวกำหนดอันสำคัญของลักษณะและชะตากรรมของมนุษย์ และของสถาบันของพวกเขา

(2) ทัศนะที่ถือว่าเทคโนโลยีคือสิ่งชั่วร้าย

ทัศนะนี้เป็นทัศนะที่ตรงกันข้ามกับทัศนะในข้อ 1 โดยมองว่า เทคโนโลยีเป็นเสมือนคำสาปแช่งซึ่งไม่มีทางจะบรรเทาได้ เทคโนโลยีแย่งชิงเอาการงาน ความเป็นส่วนตัว และการมีส่วนร่วมในการปกครองแบบประชาธิปไตยไปจากผู้คนทั้งหลาย และในที่สุดก็ถึงกับแย่งชิงเอาศักดิ์ศรีความเป็นคนไปจากมนุษย์ด้วย ทัศนะของกลุ่มนี้เห็นว่าเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่เกินไปโดยอัตโนมัติ ไม่สามารถควบคุมได้ ก่อให้เกิดและสนับสนุนค่านิยมแบบนิยมวัตถุ เป็นเครื่องทำลายศาสนา เป็นสิ่งที่นำมาซึ่งสังคมแบบเทคโนโลยีประชาธิปไตยและอมาตยาธิปไตย ซึ่งความเป็นปัจเจกชนจะสูญหายไป และในที่สุดก็ถือว่าเทคโนโลยีเป็นอันตราย เป็นพิษภัยต่อธรรมชาติและจะทำให้โลกสูญสลายไป

ทัศนะนี้มาจากแนวคิดที่ว่า "จงกลับไปสู่ธรรมชาติ" ของฌอง ฌาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) และเฮนรี ธอโร (Henry Thoreau) และจากคำวิจารณ์การใช้เทคโนโลยีในฐานะเป็นทุนทรัพย์อันเป็นแบบแผนการวิจารณ์ของนักสังคมนิยม ซึ่งศิลปินและนักเขียนจำนวนมาก นักวิจารณ์สังคมผู้มีชื่อเสียง นักปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) และนักนิยมมาร์กซิสม์ในยุคหลังก็ได้ความคิดมาจากแนวความคิดเหล่านี้

(3) ทัศนะที่ว่าเทคโนโลยีไม่มีค่าควรสนใจ

ทัศนะนี้ถือว่า เทคโนโลยีไม่ใช่ของใหม่แต่อย่างใด ยิ่งกว่านั้นยังเคยถูกถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งแห่งความเปลี่ยนแปลงของสังคมมาแล้วอย่างน้อยตั้งแต่สมัยการปฏิวัติอุตสาหกรรม ผลทางสังคมของเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์มิได้เป็นสิ่งที่น่าเจ็บปวดรวดร้าวเหมือนกับตอนที่นำระบบโรงงานมาใช้ในประเทศอังกฤษ เมื่อศตวรรษที่ 18 การวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีได้ช่วยเร่งอัตราการผลิตด้านเศรษฐกิจได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ตั้งแต่ทศวรรษ 1880 เป็นต้นมา รวมทั้งในยุคหลังนี้มิได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้นเลย ในเรื่องช่วงเวลาระหว่างการสร้างเทคโนโลยีขึ้นมากับการนำเทคโนโลยีไปใช้อย่างกว้างขวาง

เนื่องจากทัศนคติเป็นตัวกำหนดในการที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งนั้นๆ ได้แตกต่างกันออกไป จึงมีผู้ทำการวิจัยด้านทัศนคติ พฤติกรรมที่มีต่อเทคโนโลยีไว้หลายชิ้นด้วยกัน ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงทัศนคติ และพฤติกรรมที่มีต่อเทคโนโลยี ซึ่งมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีนั้นๆ รวมทั้งกรณีของอินเทอร์เน็ตมีดังนี้

อลงกรณ์ เหล่างาม (2534) จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ของชาวบ้านในหมู่บ้านเทคโนโลยี ศึกษาโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชนบทในหมู่บ้านเทคโนโลยีของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน" ซึ่งแม้จะเป็นเรื่องของการยอมรับเทคโนโลยีทางด้านการเกษตร แต่ก็สามารถนำมาเป็นตัวอย่างถึงคุณลักษณะของเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบของการนำมาใช้หรือการยอมรับเทคโนโลยีดังกล่าวด้วย

दनัย หวังบุญชัย (2538) เรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ และสร้างความพึงพอใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของหนังสือพิมพ์รายวัน" ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับนวัตกรรมใหม่เข้ามาใช้ในองค์กร ซึ่งดนัยได้ศึกษาได้ศึกษาในกรณีขององค์กรธุรกิจหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งทำให้ทราบถึงบริบทขององค์กรนั้น ๆ ในการรับเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ได้ และสามารถนำเอาปัญหาต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นมาใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาอีกทีหนึ่งต่อไป โดยผลการวิจัยพบว่าปัจจัยการตัดสินใจที่จะยอมเทคโนโลยีสารสนเทศขึ้นอยู่กับสถานภาพต่างๆ หลายชนิดทั้งระดับหน้าที่การทำงานและการศึกษา รวมทั้งเพศก็มีความสนใจเทคโนโลยีสารสนเทศที่จะนำมาใช้ในรูปแบบที่แตกต่างกัน

เรวดี คงสุภาพกุล (2539) ได้ทำการวิจัยในเรื่อง " การใช้ระบบอินเทอร์เน็ตของนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานภาพการใช้งานระบบอินเทอร์เน็ตในมหาวิทยาลัย รวมทั้งความรู้ ทักษะ และการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต เพื่อการศึกษา ซึ่งพบว่าสาขาวิชาที่เรียน การมีคอมพิวเตอร์ส่วนตัว ตลอดจนความรู้ และทักษะ มีความสัมพันธ์กับการยอมรับอินเทอร์เน็ต พฤติกรรมการใช้ รวมทั้งความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ตในหมู่ของนักศึกษา 4 สถาบัน คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขต เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

อำไพศรี โสประทุม (2539) เรื่อง "พฤติกรรมในการเปิดรับข้อมูล ข่าวสาร และปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับการสื่อสารเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ต ของผู้ใช้คอมพิวเตอร์ในเขตกรุงเทพมหานคร" ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับพฤติกรรม ในการเปิดรับข้อมูล ข่าวสาร รวมทั้งปัจจัยบางประการทั้งด้านทัศนคติ ที่เป็นปัจจัยในการยอมรับอินเทอร์เน็ต หรือการรับรู้ถึงคุณประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต รวมทั้งอิทธิพลของปัจจัย 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับอินเทอร์เน็ต คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคม ปัจจัยด้านคุณลักษณะของอินเทอร์เน็ต และปัจจัยเกี่ยวกับความทันสมัยของบุคคล

เพ็ญทิพย์ จิรพินฺนุสรณ์ (2539) "พฤติกรรมแสวงหาข่าวสารผ่านสื่อมวลชนและอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาและบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ" งานวิจัยชิ้นนี้ จะมุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมแสวงหาข่าวสารผ่านสื่อมวลชน และอินเทอร์เน็ต ซึ่งถือว่ายังคงอยู่ในกลุ่มการศึกษาทัศนคติเช่นเดียวกับงานวิจัยชิ้นต่างๆ ที่กล่าวแล้วข้างต้น ผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์หลักในการแสวงหาข่าวสารผ่านสื่อมวลชน และอินเทอร์เน็ตของนักศึกษา และบุคลากรนั้น ทางด้านสื่อมวลชนจะเป็นไปเพื่อการตอบสนองความต้องการส่วนตัว โดยมุ่งเน้นทางด้านข้อมูลข่าวสารด้านการบันเทิง และข่าว สำหรับการใช้งานอินเทอร์เน็ตในแบบบริการ World Wide Web ก็จะเป็นการใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์

3. กลุ่มแนวคิดในเรื่องเทคโนโลยีมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลาตามแต่บริบทหรือสิ่งแวดล้อม ที่เป็นตัวกระตุ้นสังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และต่อไปในอนาคต มีนักวิชาการหลายท่านให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้หลากหลายดังนี้คือ

Kingsley(1949) ได้ให้คำจำกัดความการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้ว่า คือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบสังคม อันเป็นการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและหน้าที่ของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ Johnson (1960) ที่ให้คำจำกัดความไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบสังคม การเปลี่ยนแปลงจะมีผลต่อหน้าที่ของระบบ และเข้ากับการให้ความหมายของการพัฒนาสังคมของ Rogers & Svenning(1987) ว่าหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสังคม (Social Change) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้าง (Structure)และหน้าที่ (Function) ในสังคม โดยเกิดได้ 2 ระดับ คือ ระดับบุคคล (Individual Social Change) และระดับสังคม (Social System Change) คือ

(1) การเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล เรียกว่า ความทันสมัย (Modernization) ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคล (Individuals) ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบเก่า (Traditional Way of Life) มาเป็นแบบใหม่ที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น (More Complex) มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้น (Technologically Advanced) และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

(2) การเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม (Social System Change) เรียกว่าการพัฒนา (Development) ซึ่งหมายถึงการมีความคิดใหม่ (New Ideas) ถูกนำมาใช้ในสังคม เพื่อทำให้รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น (Higher Level of Living) โดยการใช้วิธีการผลิตที่ทันสมัยขึ้น (More Modern Product and Methods) ตลอดจนการมีสถาบันสังคมที่ดีขึ้น (Improved Social Organization) (อ้างใน ประมะ สตะเวทิน, 2533)

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2537) ได้เคยทำนายความเปลี่ยนแปลงในอนาคตทางด้านการเมืองจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต โดยเขียนเป็นคำทำนาย บนพื้นฐานการปกครองและโครงสร้างสังคมแบบไทย ดังต่อไปนี้คือ

- (1) รูปวงกลมจะเข้ามาแทนที่รูปสามเหลี่ยม (หมายถึงลักษณะทางชนชั้นของไทย)
- (2) ความสัมพันธ์ของคนเราจะเป็นไปในทางขวางและสลับกันไปมามากมาย มากกว่าสัมพันธ์ในทางตั้งและมีลำดับชั้น
- (3) อำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมนับวันจะมีแต่การกระจายตัวมากกว่าการกระจุกตัว
- (4) เรื่องเศรษฐกิจจะนำการเมือง และเรื่องเศรษฐกิจจะมีความหลากหลายมากขึ้น
- (5) ปัญหาการเมืองที่จะเกิดขึ้นเพราะความขัดแย้งทางเศรษฐกิจเป็นด้านหลัก
- (6) ชุมชนเล็ก ๆ ตามชนบทจะมีบทบาทมากขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน เป็นพลังที่ทุกฝ่ายจะต้องเอาใจใส่
- (7) ลักษณะขององค์การสมัยใหม่จะมีขนาดเล็กลง และอาศัยการติดต่อทางเครือข่ายเป็นวงกลมหลาย ๆ วง ทาบกัน ซ้อนกัน แทนที่จะเป็นการขยายองค์การแบบเพิ่มคนมาก ๆ หรือจัดองค์กรแบบมีลำดับชั้นการบังคับบัญชาที่มีหลายระดับชั้น
- (8) สถาบันผู้แทนราษฎรและระบบราชการจะไม่ใช่อศูนย์กลางหรือเวทีทางการเมืองอีกต่อไป แต่เวทีทางการเมืองจะกว้างขวางรวมถึงกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอิทธิพลด้านต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย มีการจัดตั้งเป็นของตนเอง และต่างต้องการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์และความคิดเห็นโดยตรงต่อกลุ่มอำนาจทางการเมือง และสาธารณชนมากขึ้น
- (9) อำนาจใหม่คืออำนาจอ้างอิง (Referent Power) ที่เกิดจากการรู้ข้อมูลข่าวสารและความสามารถ ความรวดเร็ว ฉับไว ในการใช้ข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เป็นประโยชน์

(10) รัฐบาลที่จะมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพในปีใหม่นี้เป็นต้นไป ต้องเป็นรัฐบาลที่ทั้งรับผิดชอบ (ต่อสภาผู้แทนราษฎร กลุ่มประชาชนต่าง ๆ) และเป็นรัฐบาลที่ฉับไวต่อการได้ตอบกับปัญหา-แก้ไขปัญหา

(11) ตั้งแต่ปีใหม่นี้เป็นต้นไป กระแสความคิดในการสร้างยุทธศาสตร์เพื่อรับกับอนาคตจะมีมากขึ้น และจะเกิดความคิดในการกำหนดระเบียบวาระแห่งชาติดีขึ้น จัดลำดับความสำคัญของเรื่องต่าง ๆ ที่ประเทศชาติและประชาชนต้องเผชิญในอีก 10-20 ปีข้างหน้า

(12) ความรู้สึกสากลนิยม และชาตินิยม จะเกิดขึ้นควบคู่กันไปกับความรู้สึกภูมิภาคนิยมและท้องถิ่น หรือชุมชนนิยม โดยจะเริ่มมีการยอมรับถึงความจำเป็นที่สังคมจะต้องมีความหลากหลาย ความแตกต่างโดยไม่แตกแยก

(13) จะเริ่มมีความคิดที่จะทบทวนโครงสร้างของระบบราชการใหม่หมด เพื่อรับกับความเปลี่ยนแปลง จะมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำงานมากขึ้น

(14) การกระจายอำนาจ จะได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง ๆ จัง ๆ และเป็นไปได้ว่าต่อไปจะมีรัฐมนตรีประจำภาค แทนการกระจุกตัวอยู่ทำเนียบรัฐบาล โดยการปฏิบัติงานของคณะรัฐมนตรีในอีก 4-5 ปีข้างหน้า จะทำโดยใช้ระบบเครือข่ายมากขึ้น

ศุภิกา ดวงมณี (2539) ได้ทำการวิจัยในเรื่อง "การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่าน World Wide Web ของสื่อมวลชนไทย" ซึ่งเป็นการศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องของเนื้อหาข่าวสาร ประกอบกับรูปแบบของสื่อมวลชนต่างประเภทกัน นำมาวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปในเรื่องรูปแบบ รวมทั้งศึกษาถึงทิศทาง และแนวโน้มของสื่อมวลชนไทยที่ปรากฏบน World Wide Web ซึ่งพบว่า ในอนาคตสื่อมวลชนไทยมีแนวโน้มที่จะใช้ World Wide Web เป็นช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารมากขึ้น ในรูปแบบที่ทันสมัยมากขึ้น ซึ่งจะแสดงถึงการพัฒนาการอีกด้านหนึ่งของอินเทอร์เน็ตได้เป็นอย่างดี

อรวรรณ บิลันธนโสภา,และคณะ(2536) จากการวิจัยในหัวข้อเรื่อง "เทคโนโลยีสารสนเทศและบทบาทในการพัฒนาสังคมไทย" ซึ่งในส่วนหนึ่งได้ศึกษาถึงผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในองค์กร โดยจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้น สามารถนำมาเทียบเคียงกับระดับประเทศได้อย่างดี โดยเฉพาะทางด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนที่อยู่ในสังคมที่พึ่งพาเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยได้ข้อสรุปว่า เทคโนโลยีสารสนเทศให้ผลทางด้านบวกมากกว่าด้านลบ และปัญหาและข้อจำกัดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านความพร้อม และความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีของบุคลากร

แนวโน้มการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจะมีการขยายตัวมากขึ้นทั้งขนาด ระบบที่ใช้เครือข่าย รวมถึงการให้บริการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน

ประวัติความเป็นมาของ อินเทอร์เน็ต

อินเทอร์เน็ต (Interconnecting Network) เป็นเครือข่ายที่มีต้นกำเนิดในสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ปี 2512 โดย หน่วยงานวิจัยขั้นสูง (Advanced Research Projects Agency : ARPA) ในสังกัดกระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกา โดยขณะนั้นยังใช้ชื่อว่า อาร์พาเน็ต (ARPA Net) อาร์พาเน็ตในขั้นต้นเป็นเพียงเครือข่ายทดลองที่ตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนงานวิจัยด้านการทหาร ในขณะที่มีความตึงเครียดในยุคสงครามเย็น ระหว่างค่ายคอมมิวนิสต์และค่ายโลกเสรีนั่นเอง และมีจุดประสงค์หลักคือ เพื่อผลักดันให้เทคโนโลยีด้านการทหารสหรัฐ ก้าวหน้าสหภาพโซเวียต หลังจากที่สหภาพโซเวียตส่งดาวเทียมสปุตนิกขึ้นสู่อวกาศรอบโลก ในปี พ.ศ. 2500 และสมรรถนะของการสื่อสารที่ไม่ตายของเครือข่ายคอมพิวเตอร์หากเกิดสงครามขึ้น ถึงแม้ว่าบางส่วนของเครือข่ายอาจถูกโจมตี และตัดขาดจากกัน สาเหตุนี้ อาร์พาเน็ตจึงได้กำเนิดขึ้น

การพัฒนาอาร์พาเน็ต ได้ดำเนินการมาเป็นลำดับภายใต้คณะทำงานที่ประกอบด้วยสำนักงานเทคนิคการประมวลผล (Information Processing Technniques Office) ในสังกัดของ อาร์พา, บริษัทบีบีเอ็น (Bolt Beranek and Newman, Inc.) ซึ่งได้รับการว่าจ้างจากอาร์พา และนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยต่างๆ โดยเฉพาะจากมหาวิทยาลัย 4 แห่งคือ มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ที่ลอสแอนเจลิส, สถาบันวิจัยสแตนฟอร์ด, มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียที่ซานตา บาร์บารา และ มหาวิทยาลัยยูทาห์ กลุ่มผู้ร่วมงานจากทั้งมหาวิทยาลัยทั้งสี่แห่งนี้ ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาปริญญาโท และภายหลังเป็นที่รู้จักดีในชื่อ Network Working Group (NWG)

ในปี พ.ศ. 2512 มีการทดลองติดตั้งคอมพิวเตอร์เชื่อมต่อเข้าหากันเป็นครั้งแรก โดยมี โฮสต์หลักเป็นมินิคอมพิวเตอร์รุ่น 316 ของฮันนีเวลล์ คอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงเข้าหากันนี้ ต่างเป็นเครื่องคนละชนิดที่ใช้ระบบปฏิบัติการ (Operating System: OS) ต่างกัน และอยู่ในสถานที่ 4 แห่งคือ

(1) มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียที่ ลอส แอนเจลิส ใช้เครื่อง SDS Sigma 7 ภายใต้ระบบปฏิบัติการ SEX (Sigma EXecutive)

(2) สถาบันวิจัยสแตนฟอร์ด ใช้เครื่อง SDS 940 และระบบปฏิบัติการ Genie

(3) มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียที่ ซานตา บาร์บารา มีเครื่อง IBM 360/75 ภายใต้ระบบปฏิบัติการ OS/MVT

(4) มหาวิทยาลัยยูทาห์ ใช้เครื่อง DEC PDP-10 ภายใต้ระบบปฏิบัติการ Tenex

อาร์พาเน็ต นับว่าเป็นเครือข่ายทดลองที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง จึงมีหน่วยงานอีกหลายแห่ง เชื่อมต่อเข้ามาเพิ่มมากขึ้น จากสภาพของเครือข่ายทดลอง อาร์พาเน็ตจึงกลายเป็นเครือข่ายที่ใช้งานจริงในที่สุด

ปี พ.ศ. 2515 ได้มีการปรับปรุงหน่วยงานอาร์พา (Advanced Research Projects Agency : ARPA) และเรียกชื่อใหม่ว่า ดาร์พา (Defense Advanced Research Project Agency: DARPA) และต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2518 ดาร์พาได้ออนหน้าที่ดูแลรับผิดชอบอาร์พาเน็ตโดยตรงให้แก่ หน่วยการสื่อสารของกองทัพ หรือ ดีซีเอ (DCA: Defense Communications Agency) (ปัจจุบันคือ DISA: Defense Information Systems Agency) เนื่องจากอาร์พาเน็ตได้แปรสภาพจากเครือข่ายทดลอง เป็นเครือข่ายที่สามารถปฏิบัติงานได้จริงแล้ว

อาร์พาเน็ตได้มีการพัฒนาต่อมาเป็นลำดับ โดยการปรับปรุงระบบต่างๆ ภายในเพื่อให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2523 มีมหาวิทยาลัยเพียง 20 แห่งที่ต่อเชื่อมเข้ากับอาร์พาเน็ตแต่ยังมีหน่วยงานและมหาวิทยาลัยอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมากที่รอจะต่อเชื่อมระบบเข้าอาร์พาเน็ต เพราะอุปสรรคที่สำคัญคือ ดาร์พามีทุนวิจัยจำกัด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งขอบเขตการดำเนินงานของดาร์พาที่ต้องเน้นพนักงานวิจัยเพื่อกองทัพ จึงไม่สามารถให้เงินทุนสนับสนุนแก่หน่วยงานที่ทำงานด้านวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ทั่วไปได้ ผู้ใช้อาร์พาเน็ตในขณะนั้นจึงจำกัดอยู่แต่เพียงนักวิจัยคอมพิวเตอร์และหน่วยงานเอกชนที่มีงานวิจัยด้านการทหารกับ ดาร์พา และผู้ใช้ในหน่วยงานของกองทัพเท่านั้น จากข้อจำกัดของอาร์พาเน็ต และความต้องการใช้ระบบเครือข่าย ทำให้มีการก่อตั้งเครือข่ายเพื่องานวิจัยทั่วไปขึ้นอีกหลายเครือข่าย เช่น USENET (User's Network) เป็นที่ให้บริการข่าวสารทั่วไปในรูปของ กระดานข่าว (Bulletin Board) โดยสมาชิกจะส่งข่าวสารหรือบทความต่างๆ ไปเผยแพร่ โดยมีการแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ มากมาย ซึ่งในปัจจุบันก็ยังให้บริการอยู่ UUCP (Unix to Unix Copy) เป็นเครือข่ายที่ให้บริการหลักด้านการโอนถ่ายแฟ้มข้อมูล บริการข่าว และส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ BITNET (Because It's Time Network) เป็นเครือข่ายที่มีสมาชิกส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานระดับ

มหาวิทยาลัยที่เชื่อมโยงศูนย์คอมพิวเตอร์ของแต่ละแห่งเข้าด้วยกัน บิตเน็ตเป็นเครือข่ายที่ครอบคลุมไปทั่วโลกเช่นเดียวกัน มีบริการหลักเช่นจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ค้นหารายชื่อผู้ใช้ การถ่ายโอนข้อมูลบางประเภท CSNET (Computer Science Network) เป็นเครือข่ายที่ต่อเชื่อมหน่วยงานด้านคอมพิวเตอร์และกลุ่มอุตสาหกรรมเข้าด้วยกัน ให้บริการหลายด้าน เช่น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โอนถ่ายแฟ้มข้อมูล บริการข้อมูลข่าวสาร และการบริการให้ใช้ระบบจากระยะไกล ต่อมาได้รวมตัวกับ BITNET แต่ภายหลังก็ยุบตัวลงเพราะมีเครือข่ายเอ็นเอสเอฟเข้ามาแทน และFidoNet ซึ่งให้บริการด้านกระดานข่าว จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และการกระจายแฟ้มข้อมูล เป็นต้น

ปีพ.ศ. 2526 เครือข่าย อาร์พาเน็ต ถูกแบ่งแยกเครือข่ายสองเครือข่าย คือ เครือข่ายด้านการวิจัยและเครือข่ายของกองทัพ เครือข่ายด้านการวิจัยวิจัยยังใช้ชื่อว่า อาร์พาเน็ตเช่นเดิม ส่วนเครือข่ายของกองทัพเรียกว่า มิลเน็ต(MILNET) แต่ก็ยังได้รับการสนับสนุนจากกองทัพทั้งสอง เครือข่ายอยู่เช่นเดิม โดยในระยะแรก ทั้งอาร์พาเน็ตและ มิลเน็ตเป็นเครือข่ายหลักสำคัญหรือเครือข่ายกระดูกสันหลัง(Backbone) ที่ต่อเชื่อมเครือข่ายย่อยๆ เข้าด้วยกัน แต่ในภายหลัง ได้มีหน่วยงานหลักของสหรัฐอีกหลายหน่วยงาน ซึ่งมีเครือข่ายเชื่อมต่อเข้ามาอีก เช่น เอ็นเอสเอฟเอสเน็ต(NSFNET) และเครือข่ายของนาซา(NASA) ชื่อที่ใช้เรียกจึงเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาเป็นลำดับ จากอาร์พา อินเทอร์เน็ต เป็น เฟเดอร์ล รีเสิร์ช อินเทอร์เน็ต เปลี่ยนเป็น ทีซีพี/ไอพี อินเทอร์เน็ต จนกระทั่งเปลี่ยนมาเป็น อินเทอร์เน็ต ในที่สุด

ปี พ.ศ. 2528 มูลนิธิวิทยาศาสตร์แห่งชาติ หรือ เอ็นเอสเอฟของสหรัฐอเมริกา เป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งเห็นประโยชน์ของเทคโนโลยีเครือข่ายเพื่อการวิจัย จึงได้วางโครงการขยายโอกาสใช้ระบบเครือข่ายให้กว้างขวางออกไปมากยิ่งขึ้น โดยการให้ทุนสร้างศูนย์ซูเปอร์คอมพิวเตอร์ขึ้น 6 แห่ง ในปี พ.ศ. 2529 ได้มีการขยายระบบเครือข่ายที่ต่อเชื่อมศูนย์ซูเปอร์คอมพิวเตอร์เหล่านี้ใหม่ และให้ชื่อว่า เอ็นเอสเอฟเน็ต(NSFNET) และยังได้จัดสรรทุนให้มีการพัฒนาเครือข่ายส่วนภูมิภาค (Regional networks) กระจายไปทั่วประเทศ และยังคงเชื่อมเข้ากับ อินเทอร์เน็ตด้วย ดังนั้น เมื่ออาร์พาเน็ตได้ดำเนินงานมาจนถึงจุดที่เทคโนโลยีได้ก้าวหน้าไปมาก และเครือข่ายมีขีดความสามารถไม่พอที่จะรับเป็น "กระดูกสันหลัง" ของอินเทอร์เน็ตอีก จึงได้ปลดระวางอาร์พาเน็ตลงในเดือนมีนาคม ปี พ.ศ. 2533 และโอนให้ เอ็นเอสเอฟเน็ตเป็นกระดูกสันหลังของ อินเทอร์เน็ต ร่วมกับเครือข่ายอื่นแทน

หลังจากนั้น อินเทอร์เน็ต มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วจาก ในช่วงแรกๆ ปี 2526 จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เป็น "โฮสต์" (Host) หรือเครื่องที่เป็นแม่ข่าย ในแต่ละเครือข่ายย่อยๆ ที่เชื่อมอยู่กับอินเทอร์เน็ตมีเพียง 213 โฮสต์ ปี 2529 ได้เพิ่มขึ้นเป็น 1,024 โฮสต์ และเมื่อต้นปี พ.ศ. 2536 ที่ผ่านมามีจำนวนถึงกว่า 1,000,000 โฮสต์ และมีจำนวน โฮสต์ ใหม่มากมายเพิ่มเข้าสู่ระบบทุกวัน และมีผู้ใช้รายใหม่ที่เป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันแล้ว คาดว่าจะมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลกกว่า 20 ล้านคน

อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

การเชื่อมต่อสู่อินเทอร์เน็ต มีจุดเริ่มต้นจากเครือข่ายคอมพิวเตอร์ระหว่างมหาวิทยาลัย (Inter-campus Network) จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ฉบับแรกถูกส่งผ่านทางอินเทอร์เน็ต ไปที่เมลเบิร์น ออสเตรเลีย โดยสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) ในปีพ.ศ. 2530

ในระยะแรก มีมหาวิทยาลัยและหน่วยงานเพียงของเอกชนเพียงไม่กี่แห่งที่ต่อเชื่อมเข้ากับอินเทอร์เน็ต เพื่อใช้งานเกี่ยวกับการวิจัยและการสื่อสารระหว่างประเทศ การใช้งานจึงอยู่ในวงจำกัด จนกระทั่ง เดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2535 การเชื่อมต่อเข้าสู่อินเทอร์เน็ตก็เริ่มเต็มรูปแบบ เนื่องจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เริ่มเปิดให้บริการโดยเชื่อมผ่านไปยังบริษัท UUNET Technologies บริษัทเอกชนที่ให้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ เวอร์จิเนีย อเมริกา ต่อมา ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ หรือเนคเทค (National Electronics and Computer Technology Center : NECTEC) ได้จัดตั้ง NECTEC Email Working Group (NWG) ด้วยเป้าหมายทางการศึกษาและการใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการวิจัย และได้จัดตั้งเครือข่ายไทยสาร (THAISARN : Thai Social/Scientific Academic and Research Network) ในเวลาต่อมา โดยได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยและบริษัทเอกชนหลายแห่ง รวมทั้งการสนับสนุนจาก ARRnet ของประเทศออสเตรเลียในการแลกเปลี่ยนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ระหว่างประเทศ

ปัจจุบันเครือข่ายไทยสาร มีหน่วยงานทั้งสิ้น 27 หน่วยงาน 34 เครือข่าย ประกอบไปด้วยสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจำนวน 20 หน่วยงาน หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ 7 หน่วยงาน และมีหน่วยงานต่างๆ ที่กำลังเตรียมการจัดตั้งศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตในหน่วยงานของตนเองอีกไม่น้อยกว่า 20 หน่วยงาน

เครือข่ายในประเทศไทยเชื่อมต่อเข้าอินเทอร์เน็ตในต่างประเทศสองแห่ง คือที่เนคเทค (NECTEC) และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทางเชื่อมต่อดังกล่าว จะเป็นทางสำรองซึ่งกันและกันเมื่อเกิดปัญหากับเส้นทางใดเส้นทางหนึ่ง

เมื่อการสื่อสารแห่งประเทศไทยได้ยินยอมให้เปิดการบริการอินเทอร์เน็ต ในเชิงพาณิชย์จากการเรียกร้องของหน่วยงานเอกชนหลายแห่ง จึงทำให้อินเทอร์เน็ต เป็นที่รู้จักและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งขณะนี้ (พ.ศ. 2540) การสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) ได้ให้สัมปทานไปแล้ว 16 แห่ง ทั้งที่เปิดทำการแล้ว และกำลังดำเนินงานอยู่ คือ

- (1) บริษัทอินเทอร์เน็ตประเทศไทย
- (2) บริษัท เคเอสซี คอมเมอร์เชียลอินเทอร์เน็ต
- (3) บริษัท ลีอชเลย์ อินฟอร์เมชั่น เซอร์วิส จำกัด
- (4) บริษัท สามารถไซเบอร์เน็ต จำกัด
- (5) บริษัท อินโฟนิวส์ จำกัด
- (6) บริษัทเอเซีย ออนไลน์ จำกัด
- (7) กลุ่มบริษัทยูไนเต็ดคอมมูนิเคชั่น จำกัด
- (8) บริษัท เอเน็ต จำกัด
- (9) กลุ่มบริษัทเทเลคอมเอเชีย จำกัด
- (10) บริษัทดีไอเดีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด
- (11) บริษัท ดาตาลายไทย จำกัด
- (12) บริษัท อินเทอร์เน็ตฟาร์อีส วิศวกรรม จำกัด(มหาชน)
- (13) บริษัท สยามทีวี แอนด์ คอมมูนิเคชั่น จำกัด
- (14) บริษัท ชมนันทน์กรุ๊ป จำกัด
- (15) บริษัท ซี.เอส.คอมมูนิเคชั่นส์ จำกัด
- (16) บริษัท คอมพิวเตอร์ ไมโครซิสเต็ม จำกัด

(ข้อมูลจาก นิตยสาร Internet Today, ปีที่2 ฉบับที่ 19 มกราคม 2540, หน้า 23)

สำหรับอินเทอร์เน็ตแล้วก็เช่นเดียวกับจุดประสงค์ของระบบเครือข่ายทั่วไป ที่มุ่งหวังให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าสูงที่สุด หนทางหนึ่งก็คือการเปิดบริการให้ผู้อื่นใช้งานร่วมกับ อินเทอร์เน็ต จึงมีศูนย์ และหน่วยให้บริการข้อมูลข่าวสารเช่น ข่าวประจำวัน สภาพดินฟ้าอากาศ ข้อมูลห้องสมุด และบทความทางด้านต่างๆ ตามความถนัดและความเชี่ยวชาญของแต่ละศูนย์บริการ

อินเทอร์เน็ตจึงเป็นเครือข่ายที่ผู้ใช้งานทั่วโลก มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง และมากที่สุด หากจะแยกประเภทของการให้บริการหลักๆ แล้วสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่

(1) จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mail: E-Mail) เป็นบริการรับส่งข้อความที่มีขั้นตอนคล้ายกับการส่งจดหมายทางไปรษณีย์ แต่เป็นระบบอัตโนมัติผ่านทางคอมพิวเตอร์ ผู้ใช้งานสามารถส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ถึงผู้ใช้งานที่เป็นสมาชิกของอินเทอร์เน็ต หรือเครือข่ายอื่นที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต ได้ทั่วโลก

(2) ขนถ่ายแฟ้มข้อมูล แฟ้มข้อมูลและโปรแกรมต่างๆ เป็นบริการสำคัญอีกประเภทหนึ่งในอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เพื่อช่วยให้มีการพัฒนางานสำหรับการวิจัยมากขึ้น แฟ้มข้อมูลที่ให้ถ่ายโอนนั้น ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ข่าวสารประจำวัน บทความ รวมถึงโปรแกรมการใช้งานบนเครื่องคอมพิวเตอร์ต่างๆ

(3) ใช้โปรแกรมบนเครื่องคอมพิวเตอร์อื่น ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงเครื่องคอมพิวเตอร์ระบบอื่นในที่ห่างไกล ซึ่งมีโปรแกรมหรือบริการนอกเหนือไปจากที่ใช้อยู่ การสั่งให้โปรแกรมทำงานได้บนอีกเครื่องหนึ่งนั้น ช่วยให้ผู้ใช้ไม่ต้องเดินทางไปเครื่องนั้น

(4) บริการค้นหาไฟล์และฐานข้อมูล ในเครือข่ายมีคอมพิวเตอร์และแฟ้มข้อมูลจำนวนมาก จึงเป็นเรื่องยากที่จะค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ ในอินเทอร์เน็ต จึงมีโปรแกรมอำนวยความสะดวกช่วยในการค้นหาแฟ้มและฐานข้อมูลต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว

(5) กลุ่มสนทนา และข่าวสาร เนื่องจากมีผู้ใช้ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นจำนวนมากทั่วโลก จึงมีการจัดแบ่งกลุ่มเพื่อการแลกเปลี่ยนทัศนะและแสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่างๆ ผ่านทางระบบเครือข่าย

นอกจากนี้ ในปัจจุบันสามารถติดต่อกับอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบที่เป็น ระบบหลากหลายได้แล้ว โดยมีการติดต่อกับผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต แบบกราฟิก และการใช้งานที่ง่ายดายโดยไม่ต้องจดจำคำสั่งใช้งานต่างๆ เหมือนในขณะที่ใช้งานแบบอักขระอย่างเดิม ซึ่งเรียกว่าระบบเครือข่าย WWW หรือ World Wide Web ทำให้เกิดบริการใหม่ๆ เกิดขึ้นในช่องทางนี้อย่างมากมาย ทั้งการโฆษณาสินค้า

หลากหลายประเภท ที่มีทั้งภาพและเสียง หรือแม้แต่ภาพเคลื่อนไหว นิตยสาร อิเล็กทรอนิกส์
แนะนำภาพยนตร์ใหม่ๆ หรือแม้แต่ธนาคารก็มีให้บริการในอินเทอร์เน็ตแล้วเช่นกัน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การศึกษาความคิดเห็นเรื่องปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมและทัศนคติของคนไทยที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต" (The Study of Opinions on Attitudes and Social Structure Factors Relating to the Development of Internet) เป็นงานวิจัยซึ่งศึกษาความเป็นมาและเป็นไปของ "อินเทอร์เน็ต" ในฐานะเทคโนโลยีชนิดหนึ่งซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทยเอง ก็มีการรับอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ในประเทศเพื่อประโยชน์ต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเช่นกัน ซึ่งก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจจะศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ในการรับและการใช้อินเทอร์เน็ตดังกล่าว ตลอดจนผลกระทบของอินเทอร์เน็ตที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า ซึ่งจะมีส่วนที่จะดำเนินตามแนวทางการวิจัยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในอนาคต (Ethnographic Future Research) หรือเรียกโดยย่อว่า "การวิจัยเชิงอนาคต" ด้วยส่วนหนึ่ง ในภาพรวมจะใช้การวิเคราะห์ผลที่ได้ด้วยแนวคิดแบบ "ทฤษฎีวิพากษ์" (Critical Theory) ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการสื่อสารที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยในงานวิจัยจะเป็นการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่กำลังใช้อินเทอร์เน็ตอยู่ในปัจจุบัน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหลากหลายอาชีพ ที่มีความสนใจในเรื่องของอินเทอร์เน็ตเช่นเดียวกัน นำมาวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต และการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นต่อโครงสร้างสังคม, ความคิด เมื่ออินเทอร์เน็ต ก้าวเข้ามาในสังคมไทย

แหล่งข้อมูล และการเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูล แบ่งเป็น

1. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญใน สาขาที่เกี่ยวข้องกับ งานวิจัยชิ้นนี้ จำนวน 9 ท่าน โดยพิจารณาจากผลงานที่ผ่านมา รวมทั้งหน้าที่การงาน โดยมีรายชื่อต่อไปนี้

(1) คุณกมล ชาญศิลป์การ

บรรณาธิการบริหาร นิตยสารInternet Today

บรรณาธิการบริหาร นิตยสารInternet Today

สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540

(2) ดร. ครรชิต มาลัยวงศ์

รองผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540

(3) ดร. ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์

ผู้ประสานงาน บางกอกฟอรัม

สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540

(4) ดร. ทวีศักดิ์ กออนันตกูล

รองผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540

(5) ดร. เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (ยุค ศรีอาริยะ)

ประธานบริษัท วิทยุดี จำกัด

สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540

(6) คุณนันทวัลย์ ขวัญใจ

ผู้จัดการทั่วไป บริษัท เอ-เน็ต จำกัด

สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540

(7) พระไพศาล วิสาโล

วัดป่าสุคะโต อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540

(8) คุณพัฒนพันธุ์ วงษ์พันธุ์

หัวหน้าข่าวไอ ที หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ

สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540

(9) ศ.ดร.สุกัญญา สุตบรรทัด

อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ ภาควิชาวารสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540

2. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามผู้ที่ใช้งาน อินเทอร์เน็ตทั่วไป โดยไม่มีการจำกัดเพศ และวัย จำนวนทั้งสิ้น 100 คน

3. ข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เป็นหนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ รายงานการประชุม รายงานการวิจัย การสัมมนา เทปบันทึกเสียง วีดีโอเทป ฯลฯ หรือแม้แต่ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเอง อันเกี่ยวข้องกับเนื้อหาการวิจัยตามหัวข้อ และสามารถนำมาวิเคราะห์ หรืออ้างอิงเป็นหลักฐานในการวิเคราะห์ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบ่งเป็น 3 ช่วงคือ

1. ช่วงการค้นคว้าข้อมูล ซึ่งจะเป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารดังกล่าว จะรวบรวมตลอดระยะเวลาของการเก็บข้อมูลไปจนถึงช่วงสุดท้ายของการเก็บข้อมูลทุกประเภท
2. ช่วงการออกแบบสอบถาม จะดำเนินการตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์จนถึงสิ้นเดือนมีนาคม
3. ช่วงการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จะดำเนินการตั้งแต่เดือน มีนาคมจนถึงสิ้นสุดสัปดาห์แรกเดือน เมษายน

เครื่องมือที่ใช้ และวิธีการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ

1. แบบบันทึก หรือแบบสังเกต (Note Taking or Observation Note) สำหรับใช้ในการบันทึก แบ่งกลุ่ม และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสาร หรือสื่อต่างๆ
2. แบบสัมภาษณ์ (Interview form) สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ เป็นคำถามแบบปลายเปิด โดยมีลักษณะคำถามแบบจัดกรอบความคิดให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ และใช้ความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ของอดีต ปัจจุบัน อนาคต เพื่อตอบคำถามโดยสมมติฐาน หรือทฤษฎีของแต่ละคน คือ

2.1 กำหนดสภาพของโครงสร้างสังคมในปัจจุบันอย่างกว้างๆ ไว้เป็นกรอบอ้างอิงเปรียบเทียบ เพื่อการเข้าใจที่ตรงกันของผู้ถูกสัมภาษณ์

2.2 ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ สร้างภาพอนาคตในแง่ดีในแง่ของโครงสร้างสังคม และความคิดของไทย เนื่องจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต โดยไม่มีการวัดความน่าจะเป็นไปได้ เพียงแต่ให้อยู่ในพื้นฐานของความจริงและความเป็นไปได้ เกิน 0 %

2.3 ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ สร้างภาพอนาคตในแง่ร้าย ของโครงสร้างสังคมและโครงสร้างความคิดของไทย อันเนื่องมาจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต โดยมีข้อแม้เช่นเดียวกัน

2.4 ให้ผู้ให้สัมภาษณ์สร้างภาพในอนาคตที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด

3. แบบสอบถาม (Questionnaire Form)เป็นคำถามปลายปิด และปลายเปิด เพื่อให้แสดงผล สำหรับหาข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายบุคคลทั่วไปตามที่กำหนด โดยใช้กรอบที่เทียบเคียงครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยซึ่งมุ่งเน้นศึกษา ปัจจัยต่างๆ ภายในสังคมไทย ที่กำหนดความเป็นมา เป็นไปของอินเทอร์เน็ต รวมทั้งผลกระทบของอินเทอร์เน็ตเอง ที่มีต่อโครงสร้างสังคม และทัศนคติของคนไทย รวมทั้งศึกษาถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคมและโครงสร้างความคิด อันสืบเนื่องมาจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการหาสาเหตุของปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพื่อเป็นแนวทางการแก้ไข โดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์คำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ จากแบบสอบถาม และจากข้อมูลที่เป็นเอกสารที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์ โดยการจำแนกแจกแจงแนวความคิดที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือเป็นความเห็นร่วมของกลุ่มตัวอย่างจากการ สุ่มตัวอย่างในแต่ละหัวข้อ แล้ววิเคราะห์ค้นหาและตรวจสอบคำอธิบายสำหรับกรณี ที่มีแนวความคิดเบี่ยงเบน หรือขัดแย้งกับคนส่วนใหญ่ แล้วหาความสัมพันธ์ที่ปรากฏ แล้วจึงนำมาวิเคราะห์หาจุดสรุป และหาแนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาหรือป้องกัน การขัดแย้งที่ปรากฏขึ้นในบทสรุป

บทที่ 4

ทักษะจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

ข้อมูลที่นำเสนอในบทนี้ จะเป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง อันเกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต ปัจจัยที่เอื้ออำนวยและเป็นอุปสรรค ทั้งด้านโครงสร้างสังคมและทัศนคติ ที่ส่งผลกับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย รวมทั้งข้อมูลเบื้องต้นในการใช้งานอินเทอร์เน็ตของผู้ใช้ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ดังจะได้นำเสนอผลการวิจัยเป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้อินเทอร์เน็ต
2. ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม
3. ปัจจัยด้านทัศนคติ
4. ผลกระทบที่เกิดจากอินเทอร์เน็ต

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

เนื่องจากผู้วิจัยได้มีการกำหนดว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งได้มีการตอบแบบสำรวจความคิดเห็นนั้น จะต้องเป็นกลุ่มใด เพศใด หรือมีภูมิลำเนาที่ใด เว้นเสียแต่ว่า ต้องเป็นผู้ที่กำลังใช้งานอินเทอร์เน็ตอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น ผู้วิจัยจึงขอแสดงข้อมูลทั่วไป ของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิจัย ดังนี้

- 1.1 ข้อมูลด้านอายุของกลุ่มตัวอย่าง
- 1.2 เพศ
- 1.3 ระดับการศึกษา
- 1.4 ที่อยู่ในปัจจุบัน
- 1.5 อาชีพ
- 1.6 ลักษณะและสถานภาพการใช้งานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

1.1 ข้อมูลด้านอายุของกลุ่มตัวอย่าง

จากการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้มีการแบ่งกลุ่มอายุ ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถาม เป็น 10 กลุ่ม ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีจำนวนประชากรดังนี้

อายุไม่เกิน 15 ปี	3%
อายุ 16 - 20 ปี	19%
อายุ 21 - 25 ปี	26%
อายุ 26 - 30 ปี	25%
อายุ 31 - 35 ปี	15%
อายุ 36 - 40 ปี	4%
อายุ 41 - 45 ปี	5%
อายุ 46 - 50 ปี	1%
อายุ 51 - 55 ปี	1%
อายุ 56 - 60 ปี	1%

1.2 เพศ

กลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วยปริมาณ เพศชาย และเพศหญิงดังนี้

เพศชาย	62%
เพศหญิง	38%

1.3 ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง สามารถแบ่งเป็นระดับต่างๆ ได้ดังนี้

ต่ำกว่าปริญญาตรี	19%
ปริญญาตรี	55%
ปริญญาโท	25%
ปริญญาเอก	1%

1.4 ที่อยู่ในปัจจุบัน

กรุงเทพมหานคร	85%
---------------	-----

จังหวัดในภาคกลาง 15%

1.5 อาชีพ

กำลังศึกษาอยู่ 39%

ทำงานแล้ว 58%

กลุ่มตัวอย่างที่เหลือ 3% ระบุว่า อยู่ในช่วงหางานทำ หรือ กำลังจะศึกษาต่อ

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอยู่ในปัจจุบัน ตีความโดยสรุปได้ว่า กลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดคือกลุ่มผู้มีอายุระหว่าง 21 ถึง 30 ปี ซึ่งอยู่ในวัยทำงาน และนับว่าเป็นกลุ่มคนยุคใหม่ สอดคล้องกับช่วงของการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล ที่เริ่มเข้ามาแพร่หลายในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2527 ถึงปัจจุบัน กลุ่มผู้มีอายุ 21 ถึง 30 ปีในปัจจุบัน จะมีอายุระหว่าง 8 - 17 ปีในเวลานั้น ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความร่วมสมัย กับยุคของคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลกำลังเฟื่องฟู จึงเป็นช่วงที่เหมาะสมกับการเริ่มต้นเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

กลุ่มผู้ใช้ส่วนใหญ่ จะเป็นเพศชาย อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และมีการศึกษาในระดับที่ค่อนข้างสูง ซึ่งจากข้อมูลอยู่ระหว่าง ปริญญาโท ปริญญาตรี ถึง 80% และโดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ทำงานแล้ว

1.6 ลักษณะและสภาพการใช้งานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต เช่น ระยะเวลาที่ใช้งานอินเทอร์เน็ต ลักษณะการใช้ ลักษณะของสมาชิกอินเทอร์เน็ต สภาพที่พบจากการใช้งานอินเทอร์เน็ต ลักษณะต่างๆ สามารถแบ่งได้ดังหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1.6.1 ระยะเวลาในการทำความรู้จัก และเรียนรู้อินเทอร์เน็ต

1.6.2 รูปแบบการเป็นเจ้าของสิทธิ์ หรือการเป็นสมาชิกเพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ต

1.6.3 เหตุผลในการใช้งานอินเทอร์เน็ต

1.6.4 รูปแบบการบริการต่างๆ บนอินเทอร์เน็ต ที่มีผู้ชื่นชอบ และมีการใช้งานบ่อย

1.6.5 การเข้าถึงข้อมูล และบริการพิเศษต่างๆ ใน World Wide Web

1.6.1 ระยะเวลาในการทำความรู้จัก และเรียนรู้อินเทอร์เน็ต

(ก) ระยะเวลาที่กลุ่มตัวอย่างรู้จักอินเทอร์เน็ต

เป็นการสำรวจว่ากลุ่มตัวอย่างเคยรู้จักอินเทอร์เน็ตมานานแล้วเท่าไร ได้ผลดังต่อไปนี้

- (1) มีผู้รู้จักอินเทอร์เน็ต มาแล้วตั้งแต่ 1 ปี ถึง 2 ปี 37%
- (2) มีผู้รู้จักอินเทอร์เน็ต มาแล้วตั้งแต่ 2 ปี ถึง 3 ปี 26%
- (3) มีผู้รู้จักอินเทอร์เน็ต มาแล้วตั้งแต่ 3 ปี ถึง 4 ปี 14%
- (4) มีผู้รู้จักอินเทอร์เน็ต มาแล้วไม่เกิน 1 ปี 13%
- (5) มีผู้รู้จักอินเทอร์เน็ต มาแล้วตั้งแต่ 4 ปี ขึ้นไป 10%

(ข) ระยะเวลาที่กลุ่มตัวอย่างเริ่มใช้งานอินเทอร์เน็ต

เป็นการสำรวจว่ากลุ่มตัวอย่างเริ่มใช้งานอินเทอร์เน็ตมาแล้วเป็นระยะเวลาเท่าไร ซึ่งผลที่ได้มีดังนี้

- (1) มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมาแล้ว ไม่เกิน 1 ปี 41%
- (1) มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมาแล้ว ตั้งแต่ 1 ปี ถึง 2 ปี 32%
- (2) มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมาแล้ว ตั้งแต่ 2 ปี ถึง 3 ปี 21%
- (5) มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมาแล้ว ตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป 6%

(ค) เวลาในการใช้งานอินเทอร์เน็ตต่อเดือน

เป็นการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการใช้เวลา ในการใช้งานอินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่างว่ามีการใช้งานอินเทอร์เน็ตเป็นเวลาเท่าไร โดยเฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งได้ผลดังนี้

- (1) ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ยมากกว่า 20 ชั่วโมง ต่อเดือน 40%
- (2) ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ย 11-15 ชั่วโมง ต่อเดือน 17%
- (3) ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ย 6-10 ชั่วโมง ต่อเดือน 17%
- (4) ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ย 16-20 ชั่วโมง ต่อเดือน 13%
- (5) ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ย ไม่เกิน 5 ชั่วโมง ต่อเดือน 13%

สรุป และตีความข้อมูล

ระยะเวลาโดยเฉลี่ย ที่กลุ่มตัวอย่างใช้งานอินเทอร์เน็ต มากที่สุดคือ มากกว่า 20 ชั่วโมงต่อเดือน สำหรับในประเทศไทยถือว่าการใช้เวลากับอินเทอร์เน็ตในระดับที่สูง เนื่องจากหากเป็น

สมาชิก บริษัทที่เป็น Internet Service Provider หรือ ISP แล้ว ส่วนใหญ่จะมีการจำกัดเวลาไว้ที่เดือนละไม่เกิน 20 ชั่วโมงซึ่งถือว่าเหมาะสมแล้วในแต่ละเดือน สำหรับการใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยทั่วไป เพราะหากสมาชิกใช้เวลาเกิน ก็จะถูกเรียกเก็บเงินเพิ่มเติม ตามเวลาที่ใช้เกิน นอกเหนือจากค่าบริการที่ต้องชำระเป็นประจำ หากพิจารณาแล้ว กลุ่มตัวอย่าง 40% ดังกล่าว น่าจะเป็นกลุ่มซึ่งสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ฟรี และไม่มีการจำกัดเวลา เช่น account จากสถานศึกษาบางแห่ง หรือองค์กรต่างๆ ที่มีนโยบายสนับสนุนแก่บุคลากรในสังกัด

1.6.2 รูปแบบการเป็นเจ้าของสิทธิ์ หรือการเป็นสมาชิกเพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ต

ในประเทศไทย การที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะสามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้นั้น จะต้องเป็นสมาชิกเพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ตเสียก่อน ถึงจะสามารถต่อเข้าระบบได้ เนื่องจากต้องใช้รหัสผ่าน (Password) ดังนั้นการที่จะได้มาซึ่งสิทธิ์ในการใช้งานอินเทอร์เน็ตนั้น มีหลายกรณีด้วยกัน เช่นการเป็นสมาชิก ของบริษัทที่ให้บริการบอกรับสมาชิกอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider) ที่มีอยู่หลายแห่งด้วยกันในปัจจุบัน การได้รับสิทธิ์จากการเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ของสถาบันการศึกษาที่มีการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การเป็นพนักงานขององค์กรต่างๆ ที่ทั้งเป็นเจ้าของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเอง หรือจากการเป็นสมาชิกอินเทอร์เน็ต จนถึงกระทั่งการใช้สิทธิ์ของผู้อื่น ในการใช้งานอินเทอร์เน็ต (ซึ่งผู้วิจัยจะขอเรียกสิทธิ์ในการใช้งานอินเทอร์เน็ตนี้ว่า " Account " เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน) จากการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างมี account จากที่มาแตกต่างกันดังนี้

- (1) 31% เป็น account จากสถานศึกษาที่ศึกษาอยู่
- (2) 29% เป็น account จากบริษัท องค์กรที่สังกัดอยู่
- (3) 27% เป็น account จากการเป็นสมาชิกของ Internet Service Provider
- (4) 17% ใช้สิทธิ์ หรือ account ของผู้อื่น

จากข้อมูล พบว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณ 4% ที่มี account สองแบบร่วมกัน เช่น อาจจะได้ account จากสถานศึกษา หรือองค์กรที่สังกัด รวมทั้งเป็นสมาชิก Internet Service Provider ด้วย

การได้ account จากแหล่งต่างๆ เบื้องต้น เช่น จากการเป็นสมาชิกของ Internet Service Provider จะต้องเสียค่าใช้จ่ายตามอัตราที่บริษัทที่ให้บริการนั้นๆ กำหนด ส่วน account จากทั้งสถานศึกษา และบริษัทที่สังกัด จะเสียค่าใช้จ่ายหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับนโยบายขององค์กร หรือ

สถานศึกษานั้นๆ ซึ่งอาจจะต้องเสียค่าบำรุง หรือช่วยเหลือค่าใช้จ่ายบ้าง ซึ่งผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างพบว่าผู้ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อการนี้ มี 31% และผู้ที่ได้ account มาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเลย ยกเว้นค่าบริการโทรศัพท์ มีถึง 69%

อย่างไรก็ตาม ได้มีการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในกรณีผู้ที่มี account แบบไม่ต้องเสียค่าบริการ ในกรณีที่หมดสิทธิ์ ใน account นั้นแล้วพบว่า

- (1) กลุ่มตัวอย่าง 34% ยินยอมเสียค่าใช้จ่ายเองเพื่อใช้งาน อินเทอร์เน็ตต่อไป
- (2) กลุ่มตัวอย่าง 30% ไม่แน่ใจว่าควรจะเสียค่าใช้จ่ายเองเพื่อใช้งาน อินเทอร์เน็ตต่อไปดีหรือไม่
- (3) กลุ่มตัวอย่าง 9% ไม่ยินยอมเสียค่าใช้จ่ายเองเพื่อใช้งาน อินเทอร์เน็ตต่อไป

สรุปและตีความข้อมูล

การที่จะรับอินเทอร์เน็ตมาใช้ในระดับปัจเจกนี้ จากข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มที่มีรายได้ ความรู้ และพื้นที่ ที่อยู่อาศัย มีปัจจัยพื้นฐาน เช่น โทรศัพท์ ไฟฟ้าพร้อม ในการรับอินเทอร์เน็ตมาใช้ทั้งสิ้น และเป็นประชากรส่วนน้อยของประเทศไทย แต่ก็ยังต้องมีเงื่อนไขส่วนตัวอีกมากมายที่จะตัดสินใจในการรับอินเทอร์เน็ตมาใช้ แสดงให้เห็นว่า การที่ประชากรจะมีศักยภาพในการใช้อินเทอร์เน็ตได้นั้น นอกจากจะต้องผ่านเงื่อนไขทางประชากรศาสตร์ เช่น ฐานะ ความรู้ อาชีพ และทางด้านภูมิศาสตร์ เช่น ที่ตั้งภูมิลาเนาซึ่งเอื้ออำนวยแล้ว ยังต้องผ่านกระบวนการทางทัศนคติของตนเองอีกด้วย ซึ่งหมายถึงการเห็นประโยชน์ ความชอบในตัวอินเทอร์เน็ต รวมทั้งค่านิยมต่างๆ ที่เป็นปัจจัยให้ตัดสินใจใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ และแน่นอนว่าประชากรซึ่งขาดเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยในการรับอินเทอร์เน็ต นั้นยังเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยในปัจจุบัน

และการที่มีกลุ่มตัวอย่างบางส่วน ใช้อินเทอร์เน็ต เพราะว่าไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายนั้น อาจจะตีความได้ว่า มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตบางส่วน มองอินเทอร์เน็ตเป็นสาเหตุ (Cause) คือ "ฟรี" ตนถึงใช้ การที่ "ตน" ใช้ จึงเป็น ผล(Effect) แทนที่จะมองว่า "ตน" เป็นสาเหตุ (Cause) ที่จะตัดสินใจเลือกใช้ "อินเทอร์เน็ต" ซึ่งเป็นผล(Cause) เนื่องจากมองว่าอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์หรือจำเป็น การที่เป็นเช่นนั้น อาจเกิดจากการชั่งน้ำหนักระหว่าง เงินที่ต้องเสียไป กับประโยชน์ที่จะได้รับก็ได้ ซึ่งถือว่าเป็นความรู้สึกคุ้มค่า เช่น บางคนอาจจะมองว่าอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ดี สามารถเขียนจดหมายถึง

ใครๆ ที่อยู่ต่างประเทศก็ได้ ไม่ต้องเสียค่าแถมบิตติดจดหมาย แพงๆ หรือต้องเดินไปส่ง ประโยชน์ในส่วนนี้จึงเป็นกำไร ในกรณีที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นสมาชิกอินเทอร์เน็ต แต่กลุ่มตัวอย่างจะรู้สึกผิดจากเดิม หากมองว่าถึงแม้ว่า จะสะดวก และประหยัดเวลาในการส่งจดหมายทางไกล(ไม่ก็ฉบับ)ในแต่ละเดือน แต่กลับต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างต่ำ 600 บาท เพื่อใช้บริการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งคำนวณแล้วค่าแถมบิตติดจดหมายทางไกล อาจไม่เกิน 200 บาท จึงมองว่าไม่คุ้มค่า ผู้วิจัยจึงมองว่า "ความคุ้มค่า" ในการใช้งานอินเทอร์เน็ต จึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการตัดสินใจรับอินเทอร์เน็ตมาใช้ในระดับปัจเจก นอกเหนือปัจจัยด้านอื่นๆ เช่น ค่านิยม ความรู้สึกทันสมัย การตามอย่างกัน ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญเช่นกัน

1.6.3 เหตุผลในการใช้งานอินเทอร์เน็ต

จากการสำรวจในเรื่องของเหตุผลหลัก ที่กลุ่มตัวอย่างใช้งานอินเทอร์เน็ต ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างมีเหตุผลในการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นดังนี้ :- (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- (1) เพื่อติดต่อส่งจดหมาย อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) กับเพื่อน หรือญาติที่อยู่ต่างประเทศ 48%
- (2) ติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ เช่น ตลาดหุ้น ส่งออก ข่าวก้าวไป ฯลฯ 37%
- (3) ค้นหาข้อมูลช่วยในการเรียน 29 %
- (4) จำเป็น เพราะต้องใช้ร่วมกับการทำงาน 26%
- (5) ไม่มีเหตุผลที่สำคัญ หรือเฉพาะเจาะจง 17%
- (6) เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นในกลุ่มสนทนาต่างๆ (Usenet, News group) 14%
- (7) เพื่อพูดคุยผ่านทางอินเทอร์เน็ต (Internet Phone) กับเพื่อน หรือญาติที่อยู่ต่างประเทศ 14%
- (8) อื่นๆ 10% เช่น เล่นเกมส์บนเครือข่าย เป็นต้น
- (9) เพื่อสั่งซื้อสินค้าต่างๆ 4%

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูลข้างต้น (1.6.3) จะพบว่า เหตุผลหลักที่กลุ่มตัวอย่างใช้งานอินเทอร์เน็ต ก็คือการใช้อินเทอร์เน็ตในการสื่อสารกัน ด้วยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งถือเป็นความจำเป็นทางด้านสังคม ส่วนเหตุผลในระดับรองลงมาก็คือการใช้อินเทอร์เน็ตในการติดตามข่าวสารต่างๆ ค้นหาข้อมูลช่วย

ในการเรียน และความจำเป็นเพราะต้องใช้ร่วมกับการทำงานตามลำดับ ถือเป็นความจำเป็นในด้านงาน ซึ่งสามารถจะตีความได้ว่า สาเหตุที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเห็นความสำคัญของอินเทอร์เน็ตนั้น เพราะมีศักยภาพที่สำคัญอยู่ 2 ประการคือ

- ศักยภาพทางด้านสารสนเทศ ซึ่งหมายถึงศักยภาพที่ผู้ใช้สามารถเข้าไปหาข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ ได้มากมายแทบทุกเรื่องที่น่าสนใจตามที่ต้องการ ไม่ว่าจากสำนักข่าวที่มีชื่อเสียงระดับโลก หรือสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนทั่วโลก โดยไม่ต้องเดินทางไปไหน

- ศักยภาพด้านการสื่อสารทางสังคม ซึ่งหมายถึงการติดต่อสื่อสารถึงกัน แบบตัวต่อตัวทั้งในรูปแบบของจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือการใช้เสียงพูดคุยกันเหมือนโทรศัพท์ทั่วไป(แต่เสียค่าโทรศัพท์เท่าที่เสียตามปกติ ทั้งๆ ที่โทรไปต่างประเทศ) แบบการกระจายข่าว หรือการคุยเป็นกลุ่มก็สามารถทำได้เช่นกัน เช่น การทำประกาศ หรือเสนอข่าวสารสาธารณะ ซึ่งใครๆ ในโลกก็จะสามารถเห็นได้ และสามารถตอบกลับ หรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องนั้นๆ ได้เช่นกัน เป็นต้น

1.6.4 รูปแบบการบริการต่างๆ บนอินเทอร์เน็ต ที่มีผู้ชื่นชอบ และมีการใช้งานบ่อย การสำรวจลักษณะบริการ หรือการเข้าถึงข้อมูลในลักษณะใด ที่กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบมากที่สุด เปรียบเทียบกับความถี่ในการใช้งาน (สามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ) พบว่า

(1) บริการสืบค้นข้อมูล และท่องเครือข่ายบนอินเทอร์เน็ต (World Wide Web : WWW)

- กลุ่มตัวอย่าง 58% ใช้งานบ่อย
- กลุ่มตัวอย่าง 54% ชอบ เนื่องจากเป็นบริการที่ใช้งานง่าย สามารถสืบค้น และเชื่อมต่อไปยัง web site ที่มีข้อมูลต่างๆ ตามที่ต้องการโดยมีระบบติดต่อกับ ผู้ใช้ได้ทั้งภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว ทำให้น่าสนใจกว่าบริการรูปแบบอื่นๆ

(2) บริการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Electronics mail : E-mail)

- กลุ่มตัวอย่าง 52% ใช้งานบ่อย
- กลุ่มตัวอย่าง 36% ชอบ

(3) บริการถ่ายโอนข้อมูล (Files Transfer Protocol : FTP)

- กลุ่มตัวอย่าง 19% ใช้งานบ่อย
- กลุ่มตัวอย่าง 23% ชอบ

(4) บริการรับส่งข้อความพูดคุยโต้ตอบ ทางอินเทอร์เน็ต (Internet

Relate Chat : IRC)

- กลุ่มตัวอย่าง 16% ใช้งานบ่อย
- กลุ่มตัวอย่าง 20% ชอบ
- (5) บริการกลุ่มข่าวสาร กลุ่มสนทนา (News group , Usenet)
 - กลุ่มตัวอย่าง 9% ใช้งานบ่อย
 - กลุ่มตัวอย่าง 9% ชอบ
- (6) บริการพูดคุยผ่านทางอินเทอร์เน็ตแทนการใช้โทรศัพท์ (Internet Phone)
 - กลุ่มตัวอย่าง 5% ใช้งานบ่อย
 - กลุ่มตัวอย่าง 6% ชอบ
- (7) อื่นๆ เช่น เล่นเกมส์บนเครือข่าย ทำนายโชคชะตา เป็นต้น
 - กลุ่มตัวอย่าง 3% ใช้งานบ่อย
 - กลุ่มตัวอย่าง 3% ชอบ

จากข้อมูลข้างต้น ไม่ได้มีการระบุว่าเป็นการใช้งานอินเทอร์เน็ต สำหรับช่วยในการทำงาน หรือเรียนแต่อย่างใด จึงมีการสำรวจการใช้งานของกลุ่มตัวอย่างว่าเคยใช้อินเทอร์เน็ตช่วยในการทำงานหรือเรียนหรือไม่ ผลจากการสอบถามปรากฏว่า:-

- (1) กลุ่มตัวอย่าง 33% ใช้อินเทอร์เน็ตช่วยในการทำงาน หรือเรียนเป็นประจำ
- (2) กลุ่มตัวอย่าง 31% ใช้อินเทอร์เน็ตช่วยในการทำงาน หรือเรียน พอสมควร
- (3) กลุ่มตัวอย่าง 21% ที่นานๆ ครั้ง จะใช้อินเทอร์เน็ตช่วยในการทำงาน หรือเรียน
- (4) กลุ่มตัวอย่าง 15% ไม่เคยใช้อินเทอร์เน็ตช่วยในการทำงาน หรือเรียนเลย

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูลข้างต้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จะมีความชอบ และนิยมใช้อินเทอร์เน็ตในรูปแบบของ World Wide Web หรือ "WWW" มากที่สุดเพราะว่ามีลักษณะการใช้งานที่ง่าย และน่าสนใจดังที่กล่าวไปแล้ว อีกทั้งในปัจจุบัน การใช้บริการในแบบ WWW อย่างเดียว ก็สามารถใช้บริการอื่นๆ ได้ในตัวเอง ไม่ว่าจะเป็น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การโอนถ่ายข้อมูล การพูดคุยตอบโต้

กันแบบ Realtime หรือที่เรียกว่า "Chat" เป็นต้น โดยไม่ต้องจดจำคำสั่งยุ่งยากเช่นในแบบ ตัวอักษร อย่างเดียวเหมือนในอดีต

สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างชอบ และใช้ WWW กันบ่อยมากที่สุดอีกประการหนึ่งก็คือ การท่องเที่ยว ใน Website ต่างๆ ที่มีความหลากหลายไม่ว่าจะทั้งด้านบันเทิง ข่าวสาร ธุรกิจ หรือบริการแปลกๆ ที่ไม่สามารถหาได้ในสังคมภายนอก ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างอาจไม่ได้ใช้บริการ WWW เพื่อหาข้อมูลแต่ เพียงอย่างเดียวก็เป็นได้ โดยอาจจะใช้ทำธุรกรรมอื่นๆ ได้อีกมากมาย

ส่วนในแง่ของการติดต่อสื่อสารกันเช่น การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์นั้น กลุ่มตัวอย่างชอบ และนิยมใช้งานบ่อยเป็นอันดับสอง เพราะเนื่องจากสะดวก รวดเร็ว สามารถส่งได้ครั้งละหลายฉบับ ในการต่อเข้าอินเทอร์เน็ตแต่ละครั้ง ประหยัดกว่าการส่งจดหมายตามปกติ เพราะต้องเสียเวลาหลาย วันกว่าจดหมายจะไปถึงจุดหมาย เสียค่าบริการแพง เมื่อปลายทางอยู่ต่างประเทศ และไม่แน่ใจว่าจะ สูญหายหรือไม่

การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ จะแตกต่างกับการ Chat ทั่วๆ ที่เป็นการสื่อสารระหว่าง บุคคลเช่นกัน จะสังเกตได้ว่าปริมาณร้อยละ ของผู้ที่ชอบ และความถี่ในการใช้บ่อยของบริการทั้ง 2 ประเภทแตกต่างกันมาก อาจจะเนื่องมาจากการ Chat นั้น จะต้องมีการโต้ตอบกันทันทีทันใด จึง จำเป็นที่คู่สนทนาจะต้องอยู่ตอบโต้กันในขณะที่นั้นด้วย ซึ่งเป็นการยากลำบากที่จะต้องนัดแนะกันเพื่อ เข้ามาพูดคุยพร้อมๆ กัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว การ Chat จะเป็นการพูดคุยกับผู้ที่รู้จักกันเสีย มากกว่า ถือเป็นการหาเพื่อนใหม่ ในต่างแดน

แต่อย่างไรก็ตาม หากรวมกลุ่มตัวอย่างที่ได้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อช่วยในการทำงาน หรือการ เรียน"เป็นประจำ" กับ "พอสมควร" เข้าด้วยกันก็จะถือว่ามามีปริมาณเป็นส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่าง ที่เดียว และปริมาณการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อประโยชน์ในด้านการงานหรือการเรียน ก็จะเป็นปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยเช่นเดียวกัน

1.6.5 การเข้าถึงข้อมูล และบริการพิเศษต่างๆ ใน World Wide Web

เนื่องจาก World Wide Web เป็นระบบการติดต่อกับผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในรูปแบบที่เป็น กราฟิก เสียง ภาพเคลื่อนไหว ที่ผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องจดจำคำสั่งยุ่งๆ ที่ใช้ในระบบอินเทอร์เน็ต

ยุคเริ่มต้น และยังสามารถเชื่อมต่อกันได้ทั่วโลก ทำให้วงการธุรกิจ หรือแม้แต่บุคคลทั่วไปสามารถอาศัยช่องทางเหล่านี้ มาประยุกต์เพื่อให้บริการรูปแบบต่างๆ ที่คล้ายคลึงกับบริการที่มีอยู่ในโลกภายนอกหลายรูปแบบ

จากการสำรวจการเข้าถึงข้อมูลและบริการต่างๆ ใน World Wide Web ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตนั้น มีหลายประเภทด้วยกันคือ

- (1) ประเภทให้ความบันเทิง 53%
- (2) ประเภทบริการข่าวสาร 51%
- (3) ประเภทบริการด้านวิชาการ 37%
- (4) ประเภทเบ็ดเตล็ด 29%
- (5) ประเภทเพื่อขายสินค้าต่างๆ 15%
- (6) ประเภทการบริการด้านธุรกิจ 14%
- (7) และไม่เคยใช้บริการ WWW 5%

จากบริการประเภทต่างๆ ข้างต้น ได้มีการนำเสนอข้อมูลทั้งในรูปแบบที่เป็นทั้งบทความ ภาพ เสียง หรือแม้กระทั่งรูปแบบภาพเคลื่อนไหว พบว่ามีข้อมูลที่เชื่อว่าเป็นข้อมูลด้านลบต่างๆ ภายใน Web site ที่มีอยู่มากมาย ซึ่งจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ บริการ WWW แล้วปรากฏว่าจากการใช้งานจริง กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลว่าเคยพบ Web site ลักษณะดังกล่าวต่อไปนี้:- (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- (1) Web site ที่มีรูปโป๊เปลือยไวบริการ หรือมีแนวโน้มเพื่อขายบริการทางเพศ 65%
- (2) Web site ที่มีข้อมูลในการโฆษณาชวนเชื่อ สร้างความเข้าใจผิด หลอกลวง 29%
- (3) Web site ที่มีบทความ ข้อความ หรือภาพ ที่แสดงถึงความรุนแรง หยาดคาย 25%
- (4) Web site ที่มีบทความ ข้อความ หรือภาพ ล้วงล้ำสิทธิส่วนบุคคล 22%
- (5) Web site ที่มีพฤติกรรมกล่่มแฉกทรัพย์สินทางปัญญา 20%
- (6) อื่นๆ เช่น การพนัน การใส่ร้ายป้ายสี 10%

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูล พบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้บริการ WWW เพื่อการบันเทิงเป็นอันดับหนึ่ง แต่หากจะตีความจริงๆ แล้ว ก็จะมีปริมาณใกล้เคียงกับผู้ใช้เพื่อการบริโภคข่าวสาร และวิชาการด้วย ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มๆ เดียวๆ กันก็เป็นได้

สำหรับการพบ Website ที่ถือว่าเป็นการบริการ หรือข้อมูลด้านลบ จะเห็นได้ว่า Website ในลักษณะที่มีรูปโป๊ เปลือย หรือการขายบริการทางเพศถูกพบมากที่สุด แต่หากจะตีความตามประสบการณ์ของผู้วิจัยเองแล้ว เป็นไปได้ว่า เกิดจากความตั้งใจของกลุ่มตัวอย่างเองที่จะเข้าไปเพื่อดู ซึ่งอาจจะด้วยความอยากรู้อยากเห็นเป็นครั้งคราว หรือเป็นการใช้บริการเป็นประจำอยู่แล้วก็ตาม ในกรณีหลงเข้าไปใน Website ดังกล่าวโดยไม่ตั้งใจถือว่าเป็นประเด็นที่ถูกพบน้อยมาก

2. ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม

เป็นข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่จะแสดงถึงปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมไทย ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในสังคมไทยได้ โดยจะนำข้อมูลที่ได้ มาวินิจฉัยว่า โครงสร้างสังคมในส่วนใด ที่เอื้ออำนวย หรือเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตบ้าง เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในข้อที่ 1

ในส่วนของปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม ที่เอื้ออำนวย และเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตนั้นผู้วิจัยได้แบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 หัวข้อดังนี้

- 2.1 มิติด้านข่าวสาร
- 2.2 มิติด้านเศรษฐกิจ
- 2.3 มิติด้านการเมือง

2.1 มิติด้านข่าวสาร

มิติทางด้านข่าวสาร ในที่นี้ สามารถแบ่งตามข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างดังนี้

- 2.1.1 สถานภาพของประเทศไทยทั่วไปกับยุคสังคมสารสนเทศ
- 2.1.2 ลักษณะการรับเทคโนโลยีของประเทศไทยโดยทั่วไป
- 2.1.3 ศักยภาพของสังคมไทย กับการใช้อินเทอร์เน็ต

2.1.4 ผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ในประเทศไทย

2.1.5 ความสัมพันธ์ของผู้ใช้ และเครือข่าย กับประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต

2.1.1 สถานภาพของประเทศไทยทั่วไปกับยุคสังคมสารสนเทศ

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพของประเทศไทย ว่าเข้าสู่ยุคของสังคมสารสนเทศแล้วหรือไม่ โดยแสดงความเห็นไว้สองประเด็นคือ

(1) กลุ่มตัวอย่าง 63% มีความเห็นว่า ประเทศไทยยังไม่เข้าสู่ยุคของสังคมสารสนเทศ โดยให้เหตุผลว่า ประเทศไทยยังเป็นสังคมการเกษตร ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศก็ยังเป็นเกษตรกรอยู่ และบางส่วนในกลุ่มนี้ ให้เหตุผลว่า ประเทศไทยยังเป็นประเทศอุตสาหกรรมผสมกับการเกษตร ยังไม่ถึงในระดับของสังคมสารสนเทศ

(2) กลุ่มตัวอย่าง 37% มีความเห็นว่า ประเทศไทยเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศแล้ว ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะให้เหตุผลว่า เพราะปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกันทั่วไป มีการติดต่อสื่อสารกันโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และมีการตื่นตัวในเรื่องอินเทอร์เน็ต ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของสังคมสารสนเทศ

ถึงแม้จะมีผู้ตอบว่า ประเทศไทยเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศแล้วถึง 37% แต่เมื่อมีการให้กลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กับประเทศญี่ปุ่น ปรากฏว่า มีกลุ่มตัวอย่างเพียง 8% เท่านั้นที่เชื่อว่า ประเทศไทยมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเทียบเท่ากับประเทศญี่ปุ่น เมื่อเปรียบเทียบกัน และกลุ่มตัวอย่างถึง 87% ไม่เชื่อว่าประเทศไทยจะมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเทียบเท่าประเทศญี่ปุ่น

สรุปและตีความข้อมูล

คำตอบที่แตกต่างกันทั้ง 2 ประเด็น ระหว่าง "ประเทศไทยเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศแล้ว" และ "ประเทศไทยยังไม่เข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศ" ของกลุ่มตัวอย่าง สามารถตีความได้จากเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างได้ให้ไว้ว่า ทั้งสองกลุ่ม พิจารณาตัวบ่งชี้การเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศของประเทศไทยแตกต่างกัน กลุ่มที่เห็นว่าประเทศไทยยังไม่เข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศนั้น พิจารณาจากปริมาณการใช้งาน ความแพร่หลายของเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นหลักในการพิจารณา ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งนั้น พิจารณาจากยุคสมัย และถือว่าแม้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพียงบางส่วนก็ถือว่าเป็นการเข้าสู่ยุคสมัยของสังคมสารสนเทศแล้ว แม้เป็นเพียงเริ่มต้นก็ตาม

อีกเหตุผลหนึ่ง ก็คือเนื่องจากการตั้งคำถาม โดยใช้คำว่า "ยุค" จึงทำให้เกิดการตีความ สับสนของกลุ่มตัวอย่างได้ หากผู้วิจัยใช้คำถามให้ชัดเจนขึ้น เช่น "สังคมในประเทศไทย เป็นสังคม สารสนเทศหรือไม่ " น่าจะแก้ปัญหาคำถามที่ตีความลงได้ และน่าจะได้อำตอบที่ชัดเจนมากขึ้น

และเช่นเดียวกัน ในส่วนของคำถามที่ว่า ประเทศไทย มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย เทียบเท่ากับประเทศญี่ปุ่นหรือไม่ นั้น ถือว่าเป็นคำถามที่ทราบคำตอบในตัวเองอยู่แล้ว เนื่องจากเห็น ความแตกต่างกันชัดเจนเกินไป หากนำประเทศไทยไปเปรียบเทียบกับ ประเทศมาเลเซีย หรือ อินโดนีเซีย น่าจะได้ข้อมูลที่น่าสนใจได้มากกว่า

2.1.2 ลักษณะการรับเทคโนโลยีของประเทศไทยโดยทั่วไป

จากการสอบถามความคิดเห็น และให้เลือกตอบว่าลักษณะการรับเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต ของประเทศไทยเท่าที่ผ่านมาในข้อใด ตรงกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด และสามารถเลือกคำตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ปรากฏว่า

(1) กลุ่มตัวอย่าง 49% มีความเห็นว่าประเทศไทยรับเทคโนโลยีทุกอย่างที่ เชื่อว่าจะสร้างความทันสมัย และสามารถก้าวทันโลก

(2) กลุ่มตัวอย่าง 21% มีความเห็นว่าประเทศไทยรับเทคโนโลยีโดยไม่ คำนึงถึงความเหมาะสมเท่าที่ควร

(3) กลุ่มตัวอย่าง 21% มีความเห็นว่าประเทศไทยรับเทคโนโลยีโดยมีผล ประโยชน์เป็นส่วนหลักต้น

(4) กลุ่มตัวอย่าง 10% มีความเห็นว่า ประเทศไทยเลือกรับเทคโนโลยีที่ เหมาะสมกับสภาวะของประเทศในเวลานั้นๆ เสมอ

(5) กลุ่มตัวอย่าง 3% ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม จากคำถามด้วยมุมมองที่แตกต่างออกไป ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้ว่า เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ในการที่จะรับ มาใช้ เพราะต้องเป็นไปตามกระแสโลก และ การรับส่วนใหญ่มักจะเกิดจากกลุ่มที่มีกำลังทรัพย์ มี อำนาจ เป็นผู้นำสังคม มีความพร้อมที่จะรับเทคโนโลยีนั้นๆ มาใช้เสมอ

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูลข้างต้น จะพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า การรับเทคโนโลยีของ ประเทศไทย มักจะเน้นหนักทางด้านเพื่อความทันสมัยเป็นหลัก อีกทั้งเป็นไปได้ว่าลักษณะการเช่นนี้ ไม่ได้มีการคำนึงถึงความเหมาะสมเท่าที่ควร ในส่วนนี้ สามารถสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่าง มีความเห็น

เกี่ยวกับการรับเทคโนโลยีของประเทศไทยเท่าที่ผ่านมา ว่าเป็นไปในด้านลบ กลุ่มตัวอย่างที่มีความเห็นว่าประเทศไทยรับเทคโนโลยีตามความเหมาะสมนั้น มีเพียง 10% เท่านั้น ในกรณีของอินเทอร์เน็ตก็เช่นเดียวกัน ที่เป็นเช่นนี้ อาจจะเนื่องจากว่ากลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ เกี่ยวกับการบริโภคเทคโนโลยี หรือสินค้าต่างๆ ของคนไทยเท่าที่ผ่านมา ว่ายังขาดการเตรียมการที่เหมาะสม ขาดการศึกษาวิจัยที่เพียงพอ และบางครั้งก็มีการรับเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดความสับสนเปลี่ยนแปลงความจำเป็นโดยไม่มีการผลิต หรือคิดค้นขึ้นเอง

สำหรับในข้อ (5) นี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า กรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการรับเทคโนโลยี เพราะต้องตามกระแสโลกนั้น อาจเป็นลักษณะเฉพาะของเทคโนโลยีบางประเภทเท่านั้นที่จำเป็น เช่น เทคโนโลยีการสื่อสาร คอมพิวเตอร์ หรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการใช้เพื่อติดต่อกับต่างประเทศ เพราะหากขาดเทคโนโลยีเหล่านี้แล้ว ก็เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นมากมาย ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเองก็มีความคิดเห็นคล้ายคลึงในลักษณะดังกล่าวหลายท่านด้วยกันในกรณีของอินเทอร์เน็ต แต่มีข้อสรุปว่า จะเป็นลักษณะเดียวกันในเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมทุกประเภท อินเทอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยีซึ่งเปิดช่องทางการสื่อสารแบบใหม่ การที่ประเทศไทยต้องการจะสื่อสารกับประเทศอื่นๆ ที่ใช้อินเทอร์เน็ตในการติดต่อ ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการต่อเชื่อมระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่าง เช่นการที่จะติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นทางโทรศัพท์ ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องมีโทรศัพท์และสายโทรศัพท์ด้วยเช่นกัน

2.1.3 ศักยภาพของสังคมไทย กับการใช้อินเทอร์เน็ต

จากการสำรวจความคิดเห็นในเรื่อง "ศักยภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน พร้อมที่จะรับอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุดหรือไม่" นั้น พบว่า

(1) มีผู้เห็นว่าศักยภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน ยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้อย่างสูงสุด 69% โดยระบุว่าเพราะ ข้อจำกัดทางด้านการศึกษา ระบบโทรคมนาคม บุคลากรที่มีพื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์ยังไม่เพียงพอ รวมทั้ง ราคาอุปกรณ์เช่น คอมพิวเตอร์ และค่าบริการอินเทอร์เน็ตยังสูงอยู่

(2) มีผู้เห็นว่าศักยภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน สามารถใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้อย่างสูงสุดแล้ว 23%

(3) ไม่ทราบ 8%

2.1.4 ผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ในประเทศไทย

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง ถึงความคิดเห็นในเรื่องของสัดส่วน ของผู้มีความรู้ความสามารถที่จะใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ในประเทศไทย ต่อประชากรทั้งหมด ปรากฏว่า:-

- (1) กลุ่มตัวอย่าง 61% มีความเห็นว่า มีสัดส่วน "น้อยมาก"
- (2) กลุ่มตัวอย่าง 33% มีความเห็นว่า มีสัดส่วน "น้อย"
- (3) กลุ่มตัวอย่าง 6% มีความเห็นว่า มีสัดส่วน "ปานกลาง"

และไม่มีกลุ่มตัวอย่างท่านใดเลย(0%)ตอบว่ามีจำนวนผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ในประเทศไทย เป็นส่วนใหญ่ของประเทศ

2.1.5 ความสัมพันธ์ของผู้ใช้ และเครือข่าย กับประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในเรื่อง "อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ แต่ต้องขึ้นอยู่กับผู้ใช้ และระบบเครือข่ายที่รองรับด้วย" พบว่า

- (1) มีผู้เห็นด้วยอย่างยิ่ง 85%
- (2) มีผู้เห็นด้วยบางส่วน 15%

และไม่มีกลุ่มตัวอย่างท่านใดที่ไม่เห็นด้วยเลยในข้อนี้ ถือเป็น 0%

สรุปและตีความข้อมูล

หากนำข้อมูลที่ได้ จากข้อ 2.1.3 - 2.1.5 มาพิจารณาประกอบกัน จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าศักยภาพของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต และเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ได้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต แต่ประเทศไทย ยังมีสัดส่วนผู้ที่มีความรู้ที่จะสามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตในปริมาณที่น้อยมาก เมื่อเทียบกับประชากรทั้งประเทศ รวมทั้งศักยภาพของสังคมไทยในด้านอื่นๆ เช่นระบบโทรคมนาคม ราคาของเทคโนโลยี ก็ยังเป็นข้อจำกัดอยู่มาก ทำให้สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยเหล่านี้ยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญของสังคมไทยในการที่จะใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 มิติด้านเศรษฐกิจ

ต่อข้อถามในเรื่องของลักษณะเศรษฐกิจของประเทศไทย ว่าตรงกับลักษณะใด ปรากฏว่า:-

- (1) กลุ่มตัวอย่าง 40% มีความเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรม
- (2) กลุ่มตัวอย่าง 25% มีความเห็นว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบผสมระหว่างเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม

(3) กลุ่มตัวอย่าง 22% มีความเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม

(4) กลุ่มตัวอย่าง 8% มีความเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูลข้างต้น กลุ่มตัวอย่างยังคงมีความเห็นว่า ประเทศไทยยังเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมอยู่ ในส่วนรองลงมาจะเห็นว่าเป็นระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมผสมเกษตรกรรม และที่มีปริมาณใกล้เคียงกันก็คือความเห็นที่ว่าประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม ตรงนี้อาจจะตีความได้ว่าประเทศไทยน่าจะมีระบบเศรษฐกิจแบบผสมระหว่างอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม การใช้งานอินเทอร์เน็ตอาจจะยังไม่จำเป็นนักกับการใช้งานในระดับปัจเจก หรือในระดับผู้ใช้ปลายทางโดยทั่วไป (End User) นอกเสียจากการใช้อินเทอร์เน็ตในการสื่อสารเพื่อผลทางด้านเศรษฐกิจเท่านั้น

2.3 มิติด้านการเมือง

สำหรับมิติทางการเมือง ผู้วิจัยไม่ได้สำรวจโดยการตั้งคำถามในเรื่องของปัจจัยด้านมิติการเมืองแก่กลุ่มตัวอย่างโดยตรง หากแต่เปิดโอกาสให้ตอบคำถามปลายเปิดแบบให้เหตุผลถึงต้นเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดสถานการณ์ หรือสถานการณ์นั้นๆ ตามที่ได้ตอบมา เช่น "ท่านคิดว่าศักยภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน พร้อมทั้งจะรับอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุดหรือไม่" เมื่อกลุ่มตัวอย่างเลือกคำตอบที่คิดว่าตรงกับความเห็นของตนแล้ว ก็ต้องให้เหตุผลที่เลือกตอบข้อนั้นๆ ด้วย ซึ่งข้อมูลปัจจัยด้านมิติทางการเมืองจะอาศัยการพิจารณา ตรวจสอบการระบุเหตุผลถึงมิติด้านนี้ในแบบสอบถาม ซึ่งทำให้ได้แนวคิดที่น่าสนใจจากการกล่าวถึงมิติทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างดังจะประมวลเป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

2.3.1 ศักยภาพโดยส่วนตัวของนักการเมือง

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงทัศนะถึงศักยภาพและพฤติกรรมของนักการเมืองไทยเอาไว้ ดังจะประมวลเป็นประเด็นต่างๆ ด้วยกันดังนี้

(1) นักการเมืองไทยเองยังไม่มีความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอ

(2) นักการเมืองไม่มีความจริงใจ และฉ้อราษฎร์บังหลวง

(3) นักการเมืองไม่มีคุณภาพ ขาดวิสัยทัศน์ และขาดความสามารถในการบริหารบ้านเมือง

2.3.2 ประสิทธิภาพของรัฐบาล

กลุ่มตัวอย่างได้ระบุถึงประสิทธิภาพของรัฐบาลเอาไว้ดังนี้

- (1) รัฐบาลไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามนโยบายสนับสนุนเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศไทยได้อย่างที่ได้ประกาศไว้
- (2) รัฐบาลไม่ควบคุมดูแลอย่างทั่วถึง ทำให้ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.3.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการระบุถึงมากเป็นพิเศษดังนี้

- (1) การสื่อสารแห่งประเทศไทยเก็บค่าเช่าวงจรการสื่อสารในราคาแพง
- (2) หน่วยงานที่สนับสนุนโครงการด้านสารสนเทศอย่างจริงจัง เช่น NECTEC ยังขาดการสนับสนุนอย่างจริงจัง และติดขัดด้านงบประมาณ

สรุปและตีความข้อมูล

ข้อมูลที่กลุ่มตัวอย่างได้มีการระบุหาพิง จากการตอบแบบสอบถามในข้อต่างๆ เท่าที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางการเมืองที่ได้ประมวลมาแล้วนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทุกประเด็นที่ประมวลมาได้ มีความเกี่ยวข้องในเรื่องของการขาดประสิทธิภาพของโครงสร้างทางการเมืองการปกครองทั้งสิ้น ดังจะยกตัวอย่างความเป็นเหตุเป็นผลตามความเห็นของผู้วิจัยดังต่อไปนี้

- (1) ประเด็น นักการเมืองไทยเองยังไม่มีความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า เมื่อนักการเมืองยังขาดความรู้เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ ก็อาจจะทำให้นักการเมืองไม่สามารถควบคุมดูแลโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพได้

(2) ประเด็น นักการเมืองไม่มีความจริงใจนั้น อาจจะทำให้การประกาศนโยบายในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเพียงเพื่อการสร้างภาพส่วนตัวเท่านั้น แต่ไม่คิดจะปฏิบัติอย่างจริงจัง

(3) ประเด็น การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น ยกตัวอย่างเช่น การพัฒนาโครงการเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต เช่น โครงการต่างๆ ที่ NECTEC ได้พยายามสนับสนุน และดำเนินการอยู่ จะต้องอาศัยการร่วมมือจากหน่วยงานอื่นหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย การสื่อสารแห่งประเทศไทย เป็นต้น เมื่อมีการขอเพิ่มเลขหมายโทรศัพท์ ก็เกิดความล่าช้า และ خلุกหลัก ประกอบกับ การสื่อสารแห่งประเทศไทยยังให้เจ้าของการสื่อสารที่ผูกขาดอยู่ในราคาแพง ก็จะทำให้ต้องใช้งบประมาณสูงมากขึ้น

ในการนี้การสื่อสารแห่งประเทศไทยให้เจ้าของการสื่อสารกับต่างประเทศ ซึ่งถือเป็นการร่วมทุน และคิดส่วนแบ่งรายได้ในอัตราสูง จึงส่งผลให้ค่าบริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์ในประเทศไทยอยู่ในอัตราที่สูงด้วยเช่นกัน

ข้อมูลข้างต้นในหลายประเด็นสอดคล้องต้องกันกับความเห็นในเรื่องศักยภาพของนักการเมือง ที่ ศ.ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต (2540) ได้กล่าวว่า

" ปัจจุบันภาครัฐไม่สามารถผลิตคนเก่ง และคนดีไว้ในระบบได้ โครงสร้างของระบบไม่เหมาะสม และไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก นอกจากนี้ ระบบการเมืองยังเป็นการชิงไหวชิงพริบทางการเมือง มีการซื้อสิทธิขายเสียงอย่างกว้างขวาง เป็นแบบอย่างที่ไม่ดี ขาดซึ่งจริยธรรม และเกิดการเลียนแบบในหมู่ข้าราชการเพื่อความก้าวหน้าซึ่งดีซึ่งเด่นโดยการชิงไหวชิงพริบ แต่ไม่ได้มุ่งที่การทุ่มเทสติปัญญาความสามารถเพื่อการทำงานอย่างตรงไปตรงมาต่อส่วนรวม มุ่งประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก ก่อให้เกิดการขาดความเป็นธรรมในระบบราชการ และขาดการพิจารณาโดยรอบคอบในแต่ละบุคคลในหมู่ข้าราชการ จึงเป็นมูลเหตุหลักที่ทำให้คนเก่งคนดีหลีกเลี่ยงระบบราชการ"

3. ปัจจัยด้านทัศนคติ (Attitude)

ปัจจัยทางด้านทัศนคตินี้ ผู้วิจัยจะพิจารณาทัศนคติของผู้ใช้ หรือกลุ่มตัวอย่างที่มีต่ออินเทอร์เน็ต ในด้านต่างๆ ตั้งแต่องค์ประกอบของทัศนคติ การรับรู้ ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก การคาดหวัง รวมทั้งการปฏิบัติต่ออินเทอร์เน็ต ทั้งระดับปัจเจกบุคคล และระดับสังคม โดยแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

- 3.1 ทัศนคติที่มีต่ออินเทอร์เน็ตในระดับปัจเจกบุคคล
- 3.2 ทัศนคติที่มีต่ออินเทอร์เน็ตในระดับสังคมไทย
- 3.3 การรับรู้ความหมายของอินเทอร์เน็ต (Perception)
- 3.4 ความคาดหวังในอินเทอร์เน็ต และผลที่ได้รับจากการใช้งานจริง

3.1 ทัศนคติที่มีต่ออินเทอร์เน็ตในระดับปัจเจกบุคคล

เป็นทัศนคติของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ที่มีต่ออินเทอร์เน็ตโดยตรง ซึ่งทัศนคตินี้แบ่งเป็นมิติ หรือองค์ประกอบต่างๆ ได้ดังนี้

- 3.1.1 ทัศนคติด้านความรู้ ความคิด เชิงประเมินค่า (Cognitive Component)
- 3.1.2 ทัศนคติด้านความรู้สึก (Affective Component or Emotions)
- 3.1.3 ทัศนคติด้านพฤติกรรมหรือความพร้อมที่จะแสดงออก (conative component)

3.1.1 ทัศนคติด้านความรู้ ความคิด เชิงประเมินค่า (Cognitive Component)

เป็นข้อมูลทางความรู้ความคิดเห็น อันเกิดขึ้นเนื่องจากการได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต จากคำถามที่ว่า "โดยภาพรวม อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์หรือไม่ " โดยไม่ได้ระบุผู้รับประโยชน์ เป็นประโยชน์ในตัวอินเทอร์เน็ตเอง กลุ่มตัวอย่าง 100% ให้ความคิดเห็นว่า โดยภาพรวมแล้วอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์

เป็นที่น่าสังเกตว่า หากเปลี่ยนคำถามโดยเฉพาะเจาะจงขึ้นในแบบสอบถามช่วงหลังว่า "อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อตัวผู้ตอบแบบสอบถามเองหรือไม่ " ผลที่ได้เปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อย คือ "มีประโยชน์" ลดลงเหลือ 90% "ไม่มีประโยชน์" 1% และ "สรุปไม่ได้" 9%

อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างที่เป็นส่วนใหญ่ (90%-100%) ก็ยังเห็นสอดคล้องกันในเรื่องประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต แม้ว่าจะใช้งานแล้ว ผู้ใช้ส่วนใหญ่ก็ยังมีความเห็นว่าอินเทอร์เน็ตมี

ประโยชน์กับตนจริง สนับสนุนความคิดเดิม แม้จะมีจำนวนผู้เห็นด้วยลดลงบ้างก็ตาม ซึ่งอาจจะมีเหตุผลจากการพิจารณาถึงการใช้งานจริง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างเองมากขึ้น รวมทั้งข้อจำกัดด้าน Infrastructure และความรู้ของผู้ใช้เอง ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้อย่างเต็มที่

3.1.2 ทศนคติด้านความรู้สึก (Affective Component or Emotions)

ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นข้อมูลที่ประเมินด้านอารมณ์และความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งทัศนคติในด้านนี้ นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ หรือศูนย์กลางของทัศนคติ จากคำถามที่ว่า "โดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างชอบอินเทอร์เน็ตหรือไม่ " กลุ่มตัวอย่างได้ให้คำตอบ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ทิศทาง คือ

(ก) ความรู้สึกทางบวก

จากข้อมูลที่ได้ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกทางบวกต่ออินเทอร์เน็ต คือ ให้คำตอบว่า "ชอบ" อินเทอร์เน็ตถึง 90%

(ข) ความรู้สึกทางลบ

จากข้อมูลที่ได้ กลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถามไม่มีผู้ใดมีความรู้สึกทางลบต่ออินเทอร์เน็ตเลย นั่นคือ ไม่มีผู้ตอบว่า "ไม่ชอบ" อินเทอร์เน็ต หรือคิดเป็น 0% นอกเสียจากให้คำตอบกลางๆ คือ "เฉยๆ" 10%

แต่เนื่องจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มในงานวิจัยขั้นนี้ ผู้วิจัยสำรวจเฉพาะกับผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น จึงทำให้ไม่ทราบว่า กลุ่มตัวอย่าง "ชอบอินเทอร์เน็ต ก่อนแล้วถึงใช้ " หรือ "เมื่อใช้แล้วถึงชอบ" หรือ "ยิ่งใช้ยิ่งชอบ" สิ่งนี้จึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาต่อไป

3.1.3 ทศนคติด้านพฤติกรรมหรือความพร้อมที่จะแสดงออก (conative component)

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องสอบถามในเรื่องการตัดสินใจว่าจะใช้หรือไม่ ข้อมูลส่วนนี้จึงเป็นการแสดงความคิดเห็นที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะการใช้งานอินเทอร์เน็ตที่ไม่ถูกต้อง หรือการใช้งานในด้านลบ(negative use) ของอินเทอร์เน็ตเพียงด้านเดียว ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทราบว่า เป็นเรื่องที่หมิ่นเหม่ ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งกฎหมายของประเทศไทย แต่ถือว่าเป็นการทดสอบทัศนคติด้านพฤติกรรมด้วยเช่นกัน โดย

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความเห็น ว่าการใช้งานอินเทอร์เน็ตในทางที่ไม่ถูกต้องดังกล่าวมีลักษณะที่ แจกแจงตามความเห็นได้ ดังนี้ (กลุ่มตัวอย่างสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(1) กลุ่มตัวอย่าง 74% มีความเห็นว่า การส่งข่าวสาร ภาพ เสียง ข้อความ สร้างความเสื่อมเสียให้กับผู้อื่น ถือว่าเป็นการใช้งานอินเทอร์เน็ตด้านลบ เช่น การนำภาพ ศีรษะผู้ที่มีชื่อเสียง หรือดาราต่างๆ มาตัดต่อประกอบกับภาพส่วนลำตัวที่เป็นภาพเปลือย เป็นต้น

(2) กลุ่มตัวอย่าง 68% มีความเห็นว่า การซื้อ-ขายของ หรือบริการที่ผิด กฎหมาย เช่น ของหนีภาษี การพนัน ขายบริการทางเพศ ภาพเปลือย ถือว่าเป็นการใช้งาน อินเทอร์เน็ตด้านลบ

(3) กลุ่มตัวอย่าง 60% มีความเห็นว่า การละเมิดลิขสิทธิ์ ละเมิด ทรัพย์สินทางปัญญา ถือว่าเป็นการใช้งานอินเทอร์เน็ตด้านลบ

(4) กลุ่มตัวอย่าง 58% มีความเห็นว่า การลักลอบบุกรุกเครือข่าย ถอดรหัส โปรแกรมข้อมูล ถือว่าเป็นการใช้งานอินเทอร์เน็ตด้านลบ

(5) กลุ่มตัวอย่าง 53% มีความเห็นว่า การโกหก หลอกลวง สร้างความ เข้าใจผิดให้ผู้อื่น ถือว่าเป็นการใช้งานอินเทอร์เน็ตด้านลบ

จะสังเกตได้ว่าโดยส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่าง (เกินกว่า 50%) จะมีความเห็นว่า ลักษณะการใช้งานอินเทอร์เน็ตทั้ง 5 ข้อข้างต้น ล้วนเป็นการใช้งานที่หมิ่นเหม่ ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งกฎหมายของประเทศไทยทั้งสิ้น

ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง 51% ยอมรับว่าเคยใช้งานอินเทอร์เน็ตในด้านลบดังกล่าว โดย แบ่งได้ดังนี้

- (1) ทุกครั้ง หรือเกือบทุกครั้งที่ใช้งานอินเทอร์เน็ต 2%
- (2) ค่อนข้างบ่อย 1%
- (3) เคยบ้าง 48%
- (4) ไม่เคยใช้เลย 40%

โดยการใช้งานของกลุ่มตัวอย่างในลักษณะดังกล่าวนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะ เน้นหนักไปทางด้านการเข้าไปใน "web site" ที่มีภาพโป๊ เปลือย ไวให้ดู อันอาจเนื่องมาจาก ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายถึง 62%

นอกจากนี้ ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อบริการในเรื่องของการพนันนั้น จะทำให้เกิดผลอย่างไรต่อสังคมไทย มีผู้แสดงความคิดเห็น 47% และไม่ออกความคิดเห็น 53% เนื่องจากไม่เคยเห็น web site ที่มีการให้บริการการพนันดังกล่าว และไม่มีความเห็นในส่วนนี้ ส่วนกลุ่มตัวอย่าง 47% ที่ได้แสดงความคิดเห็น ได้แสดงความเห็นโดยแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ ที่น่าสนใจดังนี้

- (1) ทำให้คนในสังคมมีช่องทางการลักลอบเล่นการพนันได้ง่ายดายมากขึ้น
- (2) อาจทำให้เป็นช่องทางในการฟอกเงิน
- (3) จะทำให้สังคมเสื่อมโทรม เนื่องจากง่ายในการเข้าถึง
- (4) รัฐบาลควรจะหามาตรการควบคุม
- (5) ถือว่าไม่น่าจะมีผลอะไร เพราะในสังคมมีบ่อนการพนันอยู่แล้วมากมาย

สรุปและตีความข้อมูล

ในส่วนของการเข้าใช้ บริการใน Web Site ที่มีภาพโป๊ เปลือย ของกลุ่มตัวอย่างนั้น เป็นไปได้ว่าเนื่องจากยังไม่มีมาตรการควบคุมทางด้านกฎหมายที่ชัดเจน และผู้ใช้บริการมีความเป็นส่วนตัวที่จะใช้บริการเมื่อไรก็ได้ หากมีอุปกรณ์ที่ใช้ต่อเชื่อมเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นของตนเอง โดยไม่ต้องออกไปซื้อหา ซึ่งอาจจะเกิดความอับอายเนื่องจากวัฒนธรรมประเพณีของไทยยังไม่ยอมรับ โดยเฉพาะผู้ใช้บริการบางกลุ่มที่ยังเป็นเยาวชน ก็อาจเลือกที่จะใช้ช่องทางทางอินเทอร์เน็ต เพื่อการให้บริการดังกล่าวได้ง่าย ถูก และปลอดภัยจากการสอดส่องดูแลของผู้ปกครอง

ส่วนในการใช้อินเทอร์เน็ตไปในทางลบกรณีอื่นๆ เช่นการสร้างความเสี่ยงให้เกิดแก่ผู้อื่น ดังที่เคยเกิดขึ้นแล้ว เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายที่มีความชัดเจนในการควบคุม การรองรับทางด้านกฎหมายก็ยังไม่ถูกกำหนดขึ้น โดยเฉพาะในประเทศไทย นอกจากนี้ การติดตามหรือตรวจสอบผู้กระทำความผิด ก็เป็นสิ่งที่ยาก รวมทั้งผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในทางดังกล่าวก็ทราบว่าจะไม่มีใครรู้ว่าตนเป็นผู้กระทำ จึงไม่เกิดความอับอายที่จะกระทำ หากเปรียบเทียบการกระทำที่คล้ายคลึงกันในสังคมภายนอก ซึ่งจะสังเกตได้ว่า บ่อยครั้งการใช้งานอินเทอร์เน็ต จะเห็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ก้าวร้าว หยาบโลน ผิดปกติวิสัยที่จะพบได้จากสังคมภายนอกเป็นประจำ อันอาจเรียกได้ว่า "เป็นทางระบายของการสื่อสารที่ต้องห้าม ในช่องทางการสื่อสารปกติ " ซึ่งถือเป็นกรณีที่น่าสนใจอย่างยิ่ง

3.2 ทศนคติที่มีต่ออินเทอร์เน็ตในระดับสังคมไทย

สำหรับข้อมูลส่วนนี้ เป็นการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างว่า อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์

ในระดับใดต่อสังคมไทยโดยใช้มุมมองส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างเอง เมื่อมีเรื่องของสังคมไทยเป็นกรอบ ซึ่งแบ่งระดับตามความคิดเห็นได้แตกต่างกันดังนี้

(ก) อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อสังคมไทยมาก

มีกลุ่มตัวอย่างซึ่งเห็นว่า อินเทอร์เน็ต มีประโยชน์ต่อสังคมไทย "มาก" 39% ซึ่งได้มีการให้เหตุผลเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า อินเทอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยี ที่สามารถทำให้คนไทยสามารถสื่อสารข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วขึ้น ได้รับข่าวสารที่เป็นความรู้ได้มากมาย มีวิสัยทัศน์กว้างขึ้น ยังประโยชน์ให้ประเทศสามารถพัฒนาไปได้เร็วขึ้น

(ข) อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อสังคมไทยพอสมควร

มีกลุ่มตัวอย่างซึ่งเห็นว่าอินเทอร์เน็ต มีประโยชน์ต่อสังคมไทย "พอสมควร" 48% ซึ่งมีการให้เหตุผลไว้ใกล้เคียงกัน และคล้ายคลึงกับในข้อ (ก) หากแต่มีการพิจารณาปัจจัยที่เป็นเหตุให้อินเทอร์เน็ตไม่สามารถส่งผลสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมไทยได้เต็มที่ เช่น คนไทยชอบใช้ไปในทางที่ค่อนข้างไร้สาระ หรือหาความบันเทิงส่วนตัวมากเกินไป ราคาค่าสมาชิกอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยราคาสูง ผู้ใช้ยังมีจำนวนน้อย และจำกัดอยู่เพียงบางกลุ่ม รวมทั้งพื้นฐานด้านระบบสื่อสารของไทยยังไม่ดีพอ

(ค) อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อสังคมไทยน้อย

มีกลุ่มตัวอย่างซึ่งเห็นว่าอินเทอร์เน็ต มีประโยชน์ต่อสังคมไทย "น้อย" 13% โดยให้เหตุผลเช่นเดียวกับข้อ (ข) และยังเสริมในเรื่องของโทษจากการมีภาพโป๊ ในอินเทอร์เน็ต และความสามารถในการเลือกรับและแยกแยะข่าวสารของคนไทยยังไม่มีประสิทธิภาพพอ รวมทั้งระดับการศึกษา และฐานะความยากจนของประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมไทย

อย่างไรก็ตามไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่า อินเทอร์เน็ตไม่มีประโยชน์ต่อสังคมไทยเลย หรือเป็น 0%

สรุปและตีความข้อมูล

จากผลข้อมูลที่ได้ การประเมินระดับประโยชน์ที่สังคมไทยจะได้จากอินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกัน สัมพันธ์กับการพิจารณาถึงมิติ และปัจจัยต่างๆ เช่นเวลา สภาพแวดล้อม ในสังคมไทยของกลุ่มเป้าหมายได้มากน้อยต่างกัันนั่นเอง ซึ่งอยู่ที่ผู้ตอบจะใช้กรอบความคิดอย่างไร โดยจะสังเกตได้เป็นสองประการ คือ

(1) ประโยชน์ในตัวของอินเทอร์เน็ตเอง ที่มีต่อสังคม หากไม่พิจารณาถึงสภาพแวดล้อมในการใช้งานอินเทอร์เน็ต หรือองค์ประกอบร่วมต่างๆ ในสังคมที่ใช้อินเทอร์เน็ตแล้ว อินเทอร์เน็ตจะมีประโยชน์มหาศาล

(2) ประโยชน์จากการใช้อินเทอร์เน็ตภายใต้เงื่อนไขของสังคมไทย ซึ่งหมายถึงการพิจารณาโดยใช้สิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบร่วมต่างๆ ในสังคมที่เป็นอยู่ รวมทั้งลักษณะการใช้งานศักยภาพของผู้ใช้มาประเมินประโยชน์ของอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าการใช้รอบความคิดเช่นนี้ จะสามารถประเมินอินเทอร์เน็ตได้ถูกต้องตามความเป็นจริงที่จะเกิดขึ้นในสังคมใดๆ ได้ใกล้เคียงความจริงที่สุด

แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากข้อมูลที่ได้ ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจะเป็นไปในทิศทางที่เห็นว่า อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อสังคมไทยพอสมควร หรือมีประโยชน์มากเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นความคิดเห็นด้านบวก

3.3 การรับรู้ความหมายของอินเทอร์เน็ต (Perception)

การรับรู้ความหมาย หรือการมองสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งในที่นี้คืออินเทอร์เน็ตนั้น จะเป็นการแสดงถึงการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างว่า อินเทอร์เน็ตถูกนำเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ความทรงจำของกลุ่มตัวอย่างอย่างไร ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ก็จะมีการรับรู้ และกำหนดความหมาย ภาพพจน์ หรือโครงสร้างแบบคร่าวๆ (Schemata) ของอินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับมาในแต่ละบุคคล ซึ่งในทางกลับกัน การสำรวจการรับรู้ หรือการมองดังกล่าว ก็จะสามารถทำให้กำหนดท่าทีของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่ออินเทอร์เน็ตได้

จากคำถามที่ว่า "กลุ่มตัวอย่างมองว่าอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างไร" กลุ่มตัวอย่างได้ให้คำตอบดังกล่าวโดยถือเป็นการกำหนดทิศทางการมองอินเทอร์เน็ตไว้หลายๆ ด้าน (สามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งเป็นกลุ่มได้ 3 กลุ่ม โดยมองว่าอินเทอร์เน็ต:-

(ก) ด้านบวก (Positive)

- (1) เป็นเทคโนโลยีการสื่อสารทันสมัย 77%
- (2) เป็นสิ่งที่แสดงถึงความก้าวหน้าของมวลมนุษย์ 46%
- (3) น่าสนใจ เพราะเป็นสิ่งใหม่น่าลอง 30%
- (4) เป็นเรื่องน่าทึ่ง ที่มนุษย์คิดค้นขึ้น 23 %
- (5) สามารถแก้ปัญหาในสังคมได้มากมาย 17%

(ข) ด้านลบ (Negative)

(1) เป็นสิ่งที่จะนำมาซึ่งปัญหาต่อสังคมได้ในภายหลัง 30%

(ค) กลางๆ (Neutral)

(1) เหมือนดาบสองคม มีทั้งประโยชน์และโทษ 84%

(2) เป็นสิ่งที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่สังคม 52%

(3) เป็นเพียงเทคโนโลยีแบบหนึ่ง ไม่มีอะไรพิเศษ 6%

ผู้วิจัยได้มีการสำรวจเพิ่มเติมถึงแนวความคิดที่ว่า " การใช้อินเทอร์เน็ต อาจสามารถแก้ไข ปัญหาหลายอย่างในสังคมได้ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจสร้างปัญหาใหม่ๆ ขึ้นมาแทนด้วยเช่นกัน" ซึ่ง จะแสดงให้เห็นถึงการรับรู้ทางด้านปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากอินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่าง ออกมา ในรูปของการแสดงความเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยต่อแนวความคิดดังกล่าว พบว่า

(1) กลุ่มตัวอย่าง 75% เห็นด้วยอย่างยิ่ง

(2) กลุ่มตัวอย่าง 17% ไม่ออกความเห็น

(3) กลุ่มตัวอย่าง 8% ไม่เห็นด้วย

ถึงแม้ว่าคำตอบข้างต้น จะแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับรู้ และยอมรับถึง ปัญหาที่อาจจะเกิดจากอินเทอร์เน็ตก็ตาม แต่ต่อคำถามที่ว่า "กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติโดยรวมอย่างไร ต่ออินเทอร์เน็ต" ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างก็ยังมีทัศนคติโดยรวมต่ออินเทอร์เน็ตดังนี้คือ "ดีมาก" 22% "ดี" 46% "ค่อนข้างดี" 27% "เฉยๆ" 5%

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูลที่ได้ในข้อนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่า อินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งที่สามารถแก้ ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้มากมายอะไร เพราะมีเพียง 17%เท่านั้น ที่มีความเห็นดังกล่าว ซึ่งหาก พิจารณาแล้ว ผู้วิจัยเข้าใจว่ากลุ่มตัวอย่างสนใจความเป็นเทคโนโลยีใหม่ของอินเทอร์เน็ต ความ ทันสมัย (77%) และเป็นสิ่งที่แสดงถึงความก้าวหน้า(46%) โดยมองว่าอินเทอร์เน็ตจะสามารถสร้าง ความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคม 52% และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจจะเป็นปัญหาหรือไม่ก็ได้ มากกว่าที่จะพิจารณาว่าตัวอินเทอร์เน็ตจะเข้ามาแก้ปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่เดิมในสังคม โดยพิจารณา

จากที่กลุ่มตัวอย่างมองว่า อินเทอร์เน็ตอาจนำมาซึ่ง ปัญหาต่อสังคมในภายหลังได้ ซึ่งมีถึง 30% แต่กลุ่มตัวอย่างก็ยังคงมีทัศนคติโดยรวมที่ดี ต่ออินเทอร์เน็ต อยู่นั่นเอง

ข้อมูลที่น่าสนใจก็คือ กลุ่มตัวอย่างถึง 84% มองว่า อินเทอร์เน็ตเป็นเหมือนดาบสองคม มีทั้งประโยชน์และโทษ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างไม่ได้มองเห็นแต่ด้านที่มีประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตแต่เพียงอย่างเดียว แต่ก็ได้รับรู้ว่าอินเทอร์เน็ตก็มีส่วนที่เป็นโทษอยู่ด้วยเช่นกัน แต่การที่จะเกิดโทษของอินเทอร์เน็ตหรือไม่ นั้น อยู่ที่ผู้ใช้ ใช้คมดาบด้านใด

จากปริมาณร้อยละที่เกิดจากการสำรวจการรับรู้ดังกล่าว จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมองอินเทอร์เน็ตว่า เป็นสิ่งที่ทันสมัย แสดงถึงความก้าวหน้าของมวลมนุษย์ ถึงแม้ว่าจะสามารถให้ทั้งประโยชน์และโทษก็ตามก็ย่อมขึ้นอยู่กับการใช้งาน แต่ไม่ได้มองว่าอินเทอร์เน็ตจะมีพิษภัยแต่อย่างไร โดยสังเกตจากจำนวนร้อยละที่ค่อนข้างน้อย นั่นถือว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ได้มองอินเทอร์เน็ตไปในทางลบ

3.4 ความคาดหวังในอินเทอร์เน็ต และผลที่ได้รับจากการใช้งานจริง (Expectation and Result)

3.4.1 ความคาดหวัง ถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากอินเทอร์เน็ต

3.4.2 ผลที่ได้รับจากการใช้อินเทอร์เน็ตจริง

3.4.3 ความถี่ในการค้นพบข้อมูลในอินเทอร์เน็ตตามที่ต้องการ

3.4.4 เวลาที่ใช้จากการหาข้อมูลที่ต้องการ

3.4.1 ความคาดหวัง ถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากอินเทอร์เน็ต

ข้อมูลที่ได้ในส่วนนี้ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสอบถามถึงความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่าง ที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์ในด้านต่างๆ จากการใช้งานอินเทอร์เน็ต ซึ่งแบ่งเป็นหมวดได้ดังนี้

(ก) ความคาดหวังในด้านการอำนวยความสะดวก

(1) คาดหวังว่าจะช่วยในการหาข้อมูล 88%

(2) คาดหวังว่าจะช่วยให้ระยะทางไม่มีความหมาย 71%

(3) คาดหวังว่าจะช่วยประหยัดเวลา 63%

(4) คาดหวังว่าจะช่วยให้มีรายได้ หรือรายได้พิเศษ 15%

(ข) ความคาดหวังในด้านความต้องการส่วนตัว และบันเทิง

- (1) คาดหวังว่าจะช่วยในเรื่องพักผ่อน และบันเทิงยามว่าง 71%
- (2) คาดหวังว่าจะช่วยให้มีประสบการณ์แตกต่างไปจากเดิม 65%
- (3) คาดหวังว่าจะช่วยให้ทำสิ่งต่างๆ ได้แบบที่ไม่สามารถทำได้ในสังคมภายนอก 44%

- (4) คาดหวังว่าจะช่วยฆ่าเวลา 29%
- (5) คาดหวังว่าจะช่วยให้ดูเป็นคนทันสมัย 24%

(ค) ความคาดหวังในด้านการดำเนินชีวิตในสังคม

- (1) คาดหวังว่าจะช่วยให้ได้เพื่อน 53%
- (2) คาดหวังว่าจะช่วยลดช่องว่างระหว่างวัย 26%

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้คาดหวังว่าอินเทอร์เน็ตจะช่วยให้ประโยชน์ใดๆ เลย มีเพียงร้อยละ 1

3.4.2 ผลที่ได้รับจากการใช้อินเทอร์เน็ตจริง

ข้อมูลส่วนนี้ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ถึงการประเมินประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้งานอินเทอร์เน็ตจริงๆ ปรากฏว่าผลแบ่งเป็นหมวดต่างๆ ได้ดังนี้

(ก) ผลที่ได้รับในด้านการอำนวยความสะดวก

- (1) ช่วยในการหาข้อมูล 75%
- (2) ช่วยให้ระยะทางไม่มีความหมาย 49%
- (3) ช่วยประหยัดเวลา 47%
- (4) ช่วยให้มีรายได้ หรือรายได้พิเศษ 7%

(ข) ผลที่ได้รับในด้านความต้องการส่วนตัว และบันเทิง

- (1) ช่วยในเรื่องพักผ่อน และบันเทิงยามว่าง 61%
 - (2) ช่วยให้มีประสบการณ์แตกต่างไปจากเดิม 53%
 - (3) ช่วยให้ทำสิ่งต่างๆ ได้แบบที่ไม่สามารถทำได้ในสังคมภายนอก 21%
- เช่น การท่องเที่ยวไปในที่ต่างๆ ของโลกในขณะที่นั่งอยู่กับที่ การพูดคุยกับคนจากทั่วโลก พร้อมๆ

กัน หรือแม้แต่การเล่นการพนันชนิดต่างๆ มากมายหลายชนิด ที่ไม่มีในประเทศไทยและไม่สามารถจะหาเล่นได้ เป็นต้น

(4) ช่วยฆ่าเวลา 21%

(5) ช่วยให้ดูเป็นคนทันสมัย 15%

(ค) ผลที่ได้รับในด้านการดำเนินชีวิตในสังคม

(1) ช่วยให้ได้เพื่อน 37%

(2) ช่วยลดช่องว่างระหว่างวัย 17%

และ 3% ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่า อินเทอร์เน็ตไม่ได้ช่วยอะไรเป็นชิ้นเป็นอันเลยในการใช้งานจริง

หากนำมาเปรียบเทียบกัน จะสามารถเห็นความแตกต่างได้ชัดเจนจากตารางดังนี้

ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต	คาดหวัง	ใช้งานจริง
(1) ช่วยในการหาข้อมูล	88%	75%
(2) ช่วยให้ระยะทางไม่มีความหมาย	71%	49%
(3) ช่วยประหยัดเวลา	63%	47%
(4) ช่วยให้มียาได้ หรือรายได้พิเศษ	15%	7%
(5) ช่วยในเรื่องพักผ่อน และบันเทิงยามว่าง	71%	61%
(6) ช่วยให้มีความแตกต่างไปจากเดิม	65%	53%
(7) ช่วยให้ทำสิ่งต่างๆ ได้แบบที่ไม่สามารถทำได้ในสังคมภายนอก	44%	21%
(8) ช่วยฆ่าเวลา	29%	21%
(9) ช่วยให้ดูเป็นคนทันสมัย	24%	15%
(10) ช่วยให้ได้เพื่อน	53%	37%
(11) ช่วยลดช่องว่างระหว่างวัย	26%	17%
(12) ไม่ช่วยอะไรเลย	1%	3%***

สรุปและตีความข้อมูล

จากตารางจะพบว่า ผลจากการใช้งานจริง ประโยชน์ที่ได้รับจะได้น้อยกว่าที่คาดหวังไว้ทุกประเด็น ผู้วิจัยคาดว่าน่าจะมาจากผลของการประชาสัมพันธ์ทางสื่อมวลชนถึงอรรถประโยชน์ต่างๆ มากมาย จนเกิดทัศนคติที่ดีเกินจริง รวมทั้งองค์ประกอบอื่นๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลจนถึงระดับสังคม ทำให้การใช้งานจริงไม่สามารถบรรลุได้อย่างที่คาดหวังไว้ แต่ถึงแม้ว่าใช้งานจริง จะไม่ได้ผลเท่าเทียมอย่างที่คาดไว้ แต่ก็ไม่ได้ถือว่าผิดคาด เนื่องจากปริมาณคำตอบเป็นร้อยละ ไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก และยังไล่เรียงลำดับตามสัดส่วนเหมือนเดิม

นอกจากนี้ การใช้งานจริงในด้านต่างๆ ของอินเทอร์เน็ต ก็ยังเป็นไปตามลักษณะที่ค่อนข้างชัดเจนในเรื่องของการใช้ช่วยค้นคว้าข้อมูล(75%) การใช้เพื่อหาความบันเทิง หรือการพักผ่อน(61%) และ การใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล การผูกมิตร(37%)

3.4.3 ความถี่ในการค้นพบข้อมูลในอินเทอร์เน็ตตามที่ต้องการ

จากการสำรวจผลการใช้งานอินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่าง ในเรื่องความถี่ที่ผู้ใช้สามารถค้นหาข้อมูลอย่างที่ต้องการ หรือคาดว่าจะหาพบ ว่าประสบผลอย่างไร ปรากฏว่า

- (1) ผู้ใช้ 44% พบข้อมูลที่ต้องการเกือบทุกครั้ง
- (2) ผู้ใช้ 30 % พบและไม่พบข้อมูลที่ต้องการครึ่งต่อครึ่ง
- (3) สรุบไม่ได้ 11%
- (4) ผู้ใช้ 7% ไม่ค่อยพบข้อมูลที่ต้องการ
- (5) ผู้ใช้ 5% พบข้อมูลที่ต้องการทุกครั้ง
- (6) ผู้ใช้ 3 % มีการพบข้อมูลที่ต้องการน้อยมากถึงไม่เคยพบเลย

3.4.4 เวลาที่ใช้จากการหาข้อมูลที่ต้องการ

นอกเหนือจากความถี่ในการค้นพบข้อมูลตามที่ต้องการแล้ว เวลาที่ใช้ไปเมื่อพบข้อมูลในแต่ละครั้ง ก็เป็นส่วนที่นำมาพิจารณาด้วยเช่นกัน จากการสำรวจผลการใช้งานจริงของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในการหาข้อมูลที่ต้องการ พบว่า

- (1) ผู้ใช้ 38% พบว่า ส่วนใหญ่จะเสียเวลามาก แต่ยอมรับได้
- (2) ผู้ใช้ 30% พบว่า ส่วนใหญ่เสียเวลาพอสมควร
- (3) ผู้ใช้ 15% พบว่า ส่วนใหญ่เสียเวลามาก ในขนาดที่ยอมรับไม่ได้
- (4) สรุบไม่ได้ 9%

(5) ผู้ใช้ 8% พบว่า ส่วนใหญ่เสียเวลาเล็กน้อย

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูลร้อยละ ที่ได้จากข้อ 3.4.3 พบว่าความถี่ หรืออัตราในการค้นพบข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างยังอยู่ในระดับที่น่าพอใจ เพราะหากประเมินดูแล้ว 3 ใน 4 จะสามารถค้นพบข้อมูลที่ต้องการได้

ทั้งนี้ ความถี่ในการค้นพบข้อมูลนั้น ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่หาด้วยว่าเป็นข้อมูลประเภทใด ส่วนใหญ่แล้ว ข้อมูลทางด้านสินค้าและบริการ หรือบันเทิง จะค้นหาได้ง่ายมาก ส่วนข้อมูลทางด้านวิชาการซึ่งหากยิ่งเฉพาะเจาะจงมากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งค้นพบได้ยากมาก เพราะข้อมูลที่ได้จากอินเทอร์เน็ต มักจะเป็นข้อมูลทางด้านกว้าง ไม่ใช่ข้อมูลทางด้านลึก

นอกจากนี้ ประสบการณ์ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเอง ก็มีผลต่อความถี่ในการค้นหาข้อมูลต่างๆ ให้พบด้วยเช่นกัน

จากข้อมูลที่ได้ในข้อ 3.4.4 พบว่าผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต หรือกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่าการใช้งานอินเทอร์เน็ตในการหาข้อมูลแต่ละครั้ง จะต้องใช้เวลามาก ต่างกันเพียงจะยอมรับได้หรือไม่เท่านั้น แต่การสำรวจในข้อนี้ ไม่สามารถบอกได้ว่า ความรู้สึกใช้เวลาามากหรือน้อยในแต่ละคน เท่ากันหรือไม่ เพราะไม่มีมาตรฐานการวัดที่แน่นอน และไม่ทราบว่ามีเมื่อเทียบกับในต่างประเทศ เวลาในการเข้าถึงข้อมูลทั่วไปโดยเฉลี่ย ของการใช้อินเทอร์เน็ตจะช้า หรือเร็วกว่ากันอย่างไร

และเช่นเดียวกับในข้อ 3.4.3 เวลาที่ใช้ขึ้นอยู่กับวิธีการค้นหาของผู้ใช้ด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นประสิทธิภาพของระบบ ความเร็วในการส่งผ่านข้อมูลของเครือข่าย สายโทรศัพท์ การบริหารระบบของ ISP จนถึงกระทั่ง ตัวอุปกรณ์ที่ใช้ ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเอง เช่น คอมพิวเตอร์ โมเด็ม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จุดประสงค์ของคำถามในข้อนี้ ก็เพื่อสำรวจว่ากลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นในทิศทางใดต่อการใช้เวลาที่ต้องเสียไปเมื่อใช้อินเทอร์เน็ตในการหาข้อมูล เพราะหากเสียเวลามากแล้ว ผู้ใช้ มีการยอมรับได้น้อย ก็จะเป็นผลลบต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตต่อไป ซึ่งจากข้อมูลพบว่า ผู้ใช้มีการยอมรับได้สูง เมื่อมีการใช้เวลาไปกับอินเทอร์เน็ต จึงถือเป็นผลบวกต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ต

การวิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้ออำนวย และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

จากการศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 ของการวิจัยในครั้งนี้ คือเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม และทัศนคติของคนไทยที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตในสังคมไทยนั้น ผู้วิจัยจะขอวิเคราะห์ความเอื้ออำนวย และความเป็นอุปสรรคของในแต่ละปัจจัยได้ดังนี้

ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม ซึ่งแบ่งเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างต่างๆ ได้ดังนี้

(1) โครงสร้างด้านข่าวสาร

จากผลการตอบแบบสอบถามพบว่า โครงสร้างด้านข่าวสารในเรื่องของความเป็นยุคสังคมสารสนเทศของไทยนั้นยังไม่เกิดขึ้น โดยเฉพาะความทันสมัยของเทคโนโลยีก็ยังไม่สามารถเทียบได้กับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียอีกหลายๆ ประเทศ อีกทั้งการรับเทคโนโลยีเท่าที่ผ่านมาประเทศมีลักษณะที่เรียกว่า ประเทศที่ต้องพึ่งพิงทางด้านเทคโนโลยี เนื่องจากขาดการพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นของตนเอง และต้องอาศัยการนำเข้าเทคโนโลยีอยู่เสมอ โดยเฉพาะการรับเพื่อความทันสมัยและก้าวทันโลก จนไม่ค่อยคำนึงถึงความพร้อม และความเหมาะสมของสภาพของประเทศไทยเท่าที่ควร

อีกทั้งศักยภาพของประเทศไทย ที่จะสามารถใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้อย่างเต็มที่หรือไม่นั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ยังเห็นว่าทำไม่ได้ สืบเนื่องจากเหตุผลหลายประการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงสร้างด้านอื่นๆ ที่จำเป็นที่จะต้องเกี่ยวพันกัน เช่น ระบบโทรคมนาคม หรือในเรื่องของราคาที่ทำให้อินเทอร์เน็ตกลายเป็น "สินค้าเฉพาะกลุ่ม" ที่คนที่กำลังทรัพย์จึงจะสามารถซื้อได้ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ในประเทศไทยก็ยังมีรายได้ต่ำ ห่างไกลจากเทคโนโลยี และยังขาดการศึกษา โดยเฉพาะบุคลากรที่มีความรู้พอเพียงที่จะใช้งานอินเทอร์เน็ตได้นั้น เมื่อเทียบกับปริมาณประชากรทั้งประเทศก็พบว่า มีจำนวนน้อยมาก ทำให้การเติบโต และพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตไม่เป็นไปตามอย่างที่เห็นในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา หรือแม้แต่สิงคโปร์

(2) โครงสร้างด้านเศรษฐกิจ

เมื่อหันมาพิจารณาโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจโดยรวม ยังพบว่า โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจของไทย ยังเป็นโครงสร้างเศรษฐกิจแบบเกษตรกึ่งอุตสาหกรรม หาใช่เศรษฐกิจแบบ

เทคโนโลยีสารสนเทศไม่ ดังนั้น การที่จะสร้างการเติบโต และพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ยังเป็นเรื่องที่จะต้องฟังฟังต่างชาติ เพราะยังต้องนำเข้าเทคโนโลยีเหล่านี้เพื่อพยายามที่จะสร้าง พัฒนาการให้แก่โครงการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต ทำให้การเติบโตเป็นไป อย่างมีอุปสรรค

(3) โครงสร้างด้านการเมือง การปกครอง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แสดงทัศนะที่เป็นลบอย่างเห็นได้ชัดต่อโครงสร้างทางการเมืองของ ไทย ในเรื่องการบริหาร และการพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ว่า รัฐบาลยังไม่มี ประสิทธิภาพเพียงพอ ขาดความรู้ ขาดความจริงใจ ไม่มีวิสัยทัศน์ และยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ทำให้ไม่สามารถบริหารโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ตรงตามนโยบายที่ได้ ตั้งไว้ได้เต็มที่ ทำให้เกิดการล่าช้า ล้าหลังกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคใกล้เคียง

จากปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมทั้งสามเบื้องต้นเท่าที่เป็นอยู่ ผู้วิจัยวินิจฉัยได้ว่า หากมองในภาพรวมแล้ว ไม่มีปัจจัยใดเลยที่เอื้อต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ต เพราะล้วนแต่เป็น อุปสรรคต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต ที่จะเกิดขึ้นต่อไปในประเทศไทยทั้งสิ้น

ปัจจัยด้านทัศนคติของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

จากข้อมูลด้านปัจจัยทางทัศนคติที่มีต่ออินเทอร์เน็ต ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต พบว่า ไม่ว่าจะเป็น ทัศนคติทางด้านความรู้เชิงประเมินค่า ทัศนคติด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม จะเป็นไปใน ทิศทางที่เอื้ออำนวย และสอดคล้องต่อการรับเอาอินเทอร์เน็ตมาใช้ในระดับปัจเจกทั้งสิ้น แต่ เนื่องจากการสำรวจในครั้งนี้ เป็นการสำรวจแต่เพียงผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเท่านั้น จึงอาจเป็นไปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่ออินเทอร์เน็ตอยู่แล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้น กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้จึงไม่สามารถนำ มาอธิบายผู้ที่ยังไม่ได้ใช้อินเทอร์เน็ตด้วยได้ คือไม่ทราบ ว่า "ชอบแล้วจึงใช้" หรือ "ใช้แล้วจึงชอบ" เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงไม่สามารถวินิจฉัยได้ว่าทัศนคติในทิศทางเอื้ออำนวยเช่นนั้น จะเกิดแก่ผู้ที่ยังไม่ได้ใช้ อินเทอร์เน็ตจนส่งผลให้รับอินเทอร์เน็ตมาใช้ และทำให้เกิดการเติบโตของอินเทอร์เน็ตต่อไปในวง กว้างหรือไม่ หากแต่สามารถวินิจฉัยได้ว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตแล้ว ยังคงมีทัศนคติที่ดีต่ออินเทอร์เน็ต อยู่ตลอดเวลาที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตได้ในกลุ่มที่ใช้ อินเทอร์เน็ต และมีแนวโน้มว่ายังคงใช้อินเทอร์เน็ตต่อไป

สำหรับการสำรวจการคาดหวังต่ออินเทอร์เน็ต เปรียบเทียบกับการใช้งานจริงพบว่า การใช้งานจริงจะได้ผลตามที่คาดหวังไว้ทุกประการ หากแต่ได้ผลน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ทุกประเด็นเท่านั้น จึงทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่ ยังคงมีความพอใจในการใช้งานอินเทอร์เน็ตอยู่เช่นเดิม

ดังนั้น ผู้วิจัยขอวินิจฉัยว่าปัจจัยทางด้านทัศนคติของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต เอื้ออำนวยต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ต***

4. ผลกระทบจากอินเทอร์เน็ต (Internet's Impact)

ข้อมูลเรื่องผลกระทบของอินเทอร์เน็ต เป็นการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อสังคม และทัศนคติของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตตามทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งที่เกิดขึ้นแล้ว และกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพราะนอกเหนือจากปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตแล้ว ผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นต่อโครงสร้างสังคม และทัศนคติของคนไทยก็เป็นส่วนสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงเช่นกัน เพราะผลของการใช้งานอินเทอร์เน็ต รวมทั้งระบบการบริหาร การเลือกใช้ข้อมูลต่างๆ สามารถเป็นดัชนีที่จะชี้ว่าผลกระทบของอินเทอร์เน็ต จะเป็นไปในแนวทางใด การทำนายแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ ก็สามารถนำมาอธิบายถึงความเป็นไปในปัจจุบันด้วยเช่นกัน

4.1 ผลกระทบต่อทัศนคติของผู้ใช้

4.2 ผลกระทบต่อโครงสร้างสังคม

4.1 ผลกระทบต่อทัศนคติของผู้ใช้

เป็นการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากอินเทอร์เน็ต ที่มีต่อทัศนคติในแง่ของการมองเทคโนโลยี ซึ่งจะทำให้มีผลต่อการรับและการใช้เทคโนโลยีต่อไปในอนาคตได้

จากการสำรวจทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง หลังจากที่ได้ใช้งานอินเทอร์เน็ตแล้ว ได้ให้คำตอบว่ามีผลทำให้ทัศนคติต่อเทคโนโลยีต่างๆ รอบตัวของกลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนแปลงไปดังนี้

- (1) ชื่นชมเทคโนโลยีมากขึ้นกว่าเดิม 54%
- (2) ไม่เปลี่ยนแปลง 39%

(3) เปลี่ยนใจ จากการไม่ชอบเทคโนโลยี กลับมาชื่นชมแทน 3%

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูลที่ได้ แสดงให้เห็นว่าผลจากการใช้อินเทอร์เน็ต ทำให้ทัศนคติต่อเทคโนโลยีเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นถึง 57 % โดยนับรวมผู้ที่มีทัศนคติทางลบกับเทคโนโลยีแล้ว กลับเปลี่ยนมาชื่นชมแทน ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างอีกจำนวนหนึ่ง หรือ 39 % ก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อ เทคโนโลยีใดๆ โดยให้เหตุผลว่าเป็นธรรมดา ที่เทคโนโลยีจะต้องก้าวหน้าไปอยู่แล้ว และเทคโนโลยีเองก็ไม่ได้ถือว่าเป็นสิ่งที่จะต้องมาชื่นชม สิ่งที่ควรชื่นชมน่าจะเป็นผู้ที่สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียมากกว่า

4.2 ผลกระทบต่อโครงสร้างสังคม

ข้อมูลส่วนนี้เป็นข้อมูลที่แสดงถึง ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่ว่าอินเทอร์เน็ตจะมีส่วนในการสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง ได้ในอนาคตอันใกล้หรือไม่ แบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

4.2.1 เปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรม

4.2.2 เปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

4.2.3 เปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง การปกครอง

4.2.1 เปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต จากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง สามารถแบ่งเป็นมิติต่างๆ ได้ดังนี้

(ก) ผลกระทบของอินเทอร์เน็ต กับการมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรม

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ว่าอินเทอร์เน็ตจะมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม รวมทั้งการดำเนินชีวิต ของคนไทยในอนาคตอันใกล้นี้ หรือไม่ ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างได้ให้คำตอบไว้ดังนี้

(1) อาจมีส่วนเปลี่ยนแปลงบ้าง 38%

(2) จะมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก 32%

(3) สำหรับในประเทศไทย คงอีกนานมาก 21%

(4) ไม่มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงแน่นอน 2%

(ข) ทิศทางการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงที่กลุ่มตัวอย่างคาดว่าจะเกิดขึ้นจากผลของ อินเทอร์เน็ตดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม ว่าดีขึ้นหรือแย่ลงเอาไวดังนี้

(1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรมดังกล่าวจะทำให้เกิดผลดีขึ้น ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 68%

(2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรมดังกล่าวจะทำให้เกิดผลเสียขึ้น ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 20%

(3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรมดังกล่าวจะไม่ทำให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 12%

(ค) อินเทอร์เน็ตจะเข้ามาทดแทนการสื่อสารระหว่างบุคคล

จากข้อมูลในข้อ 4.2.1 (ก) พบว่าถึงแม้กลุ่มตัวอย่าง 70% จะมีความคิดว่า อินเทอร์เน็ตจะมีส่วนไม่มากนักน้อย ต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรม แต่กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องความเป็นไปได้ของการใช้งานอินเทอร์เน็ต ในการติดต่อสื่อสารกัน แทนการพบปะกันจริงๆ ในสังคมว่ามีความเป็นไปได้หรือไม่ หากมีการใช้งานอินเทอร์เน็ตกันอย่างแพร่หลายมากขึ้นในสังคมไทย ดังนี้

(1) เป็นไปไม่ได้ 50%

(2) เป็นไปได้ 29%

(3) ไม่แน่ใจ 13%

ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความเห็นว่า เรื่องดังกล่าวเป็นไปได้ นั้นมีความเห็นที่คล้ายคลึงกัน 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่หนึ่งคือ มีความเห็นว่า มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ต้องใช้ชีวิตร่วมกันเป็นสังคม ต้องมีปฏิสัมพันธ์กันทางการพบปะ พูดคุยกัน คงไม่สามารถที่จะสื่อสารกันทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพียงอย่างเดียวได้ ประเด็นที่สองคือ ยังไม่เชื่อว่าเทคโนโลยีจะมีประสิทธิภาพพอที่จะเอื้อให้ทำเช่นนั้นได้ในอนาคตอันใกล้นี้ โดยเฉพาะในประเทศไทย

(ง) ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ตามข้อมูลที่ได้ เป็นไปได้ทั้งผลดี และผลเสีย ทางด้านผลเสียนั้น ผู้วิจัยได้ทำการประมวลจากข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างถึงผลกระทบจากอินเทอร์เน็ต ที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นในสังคมไทยไว้ดังนี้

- (1) ปัญหาโจรเครือข่าย 61%
- (2) ปัญหาการรับข่าวสารขยะ 60%
- (3) ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ 59%
- (4) ปัญหาความปลอดภัยของข้อมูล 59%
- (5) ปัญหาเสพติดคอมพิวเตอร์ 49%
- (6) ปัญหาข้อมูลท่วมท้น บริโภคข้อมูลไม่ทัน 48%
- (7) ปัญหาการพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็ก 44%
- (8) ปัญหาช่องว่างระหว่างชนชั้น 28%
- (9) ปัญหาการว่างงาน 17%
- (10) อื่นๆ 6%

4.2.2 เปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ถึงผลกระทบจากอินเทอร์เน็ต ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ แยกเป็นมิติต่างๆ ได้ดังนี้

(ก) ผลกระทบของอินเทอร์เน็ต กับการมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ว่าอินเทอร์เน็ตจะมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ อนาคตอันใกล้นี้ หรือไม่ ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างได้ให้คำตอบไว้ดังนี้

- (1) อาจมีส่วนเปลี่ยนแปลงบ้าง 38%
- (2) จะมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก 30%
- (3) สำหรับในประเทศไทย คงอีกนานมาก 19%
- (4) ไม่มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงแน่นอน 4%

(ข) ทิศทางการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าวว่ามีผลทำให้เกิดผลต่อโครงสร้างสังคมโดยรวมว่าดีขึ้นหรือแย่ลง ไว้ดังนี้

(1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าวจะทำให้เกิดผลดีขึ้น ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 63%

(2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าวจะไม่ทำให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 19%

(3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าวจะทำให้เกิดผลเสียขึ้น ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 9%

(ค) อินเทอร์เน็ตจะพัฒนาการโอนเงิน และเงินอิเล็กทรอนิกส์

จากข้อมูลที่แสดงให้เห็นในข้อ 4.2.2 (ข) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจเนื่องจากอินเทอร์เน็ต จะส่งผลให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยในกรณีที่เป็นตัวอย่างเช่น การใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ ในการถ่ายโอนทางเครือข่าย แทนการใช้ตัวเงินจริง กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความเห็นถึงความเป็นไปได้ไว้ดังนี้

(1) เป็นไปได้ 63%

(2) ไม่แน่ใจ 16%

(3) เป็นไปไม่ได้ 15%

4.2.3 เปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครอง

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ถึงผลกระทบจากอินเทอร์เน็ต ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครอง แยกเป็นมิติต่างๆ ได้ดังนี้

(ก) ผลกระทบของอินเทอร์เน็ต กับการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครอง

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ว่าอินเทอร์เน็ตจะมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครอง ในอนาคตอันใกล้นี้ หรือไม่ ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างได้ให้คำตอบไว้ดังนี้

(1) อาจมีส่วนเปลี่ยนแปลงบ้าง 33%

(2) สำหรับในประเทศไทย คงอีกนานมาก 30%

(2) จะมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก 15%

(4) ไม่มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงแน่นอน 13%

(ข) ทิศทางการเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง

ทางการเมือง การปกครองนี้ กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ผลของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองดังกล่าว จะสร้างผลดี หรือผลเสียอย่างไรต่อโครงสร้างสังคมโดยรวมเอาไว้ดังนี้

(1) การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครองดังกล่าวจะทำให้เกิดผลดีขึ้น ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 46%

(2) การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครองดังกล่าวจะไม่ทำให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 35%

(3) การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครองดังกล่าวจะทำให้เกิดผลเสียขึ้น ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 8%

(ค) อินเทอร์เน็ตใช้ในการออกเสียงทางการเมืองโดยตรงจากประชาชน

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวอย่าง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ตที่มีการกล่าวกันมาก เช่น การออกเสียงจากประชาชนโดยตรง (Direct Democracy) สำหรับตรวจสอบ รับรองนโยบาย หรือกฎหมายต่างๆ ว่ามีความเป็นไปได้หรือไม่เอาไว้ดังนี้

(1) เป็นไปไม่ได้ 33%

(2) ไม่แน่ใจ 32%

(3) เป็นไปได้ 31%

สรุปและตีความข้อมูล

จากการประเมินผลกระทบของอินเทอร์เน็ต ที่มีต่อโครงสร้างสังคมสามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

(1) การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรมจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต

จากข้อมูลที่ได้พบว่า ผลกระทบของอินเทอร์เน็ตจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นต่อสังคม วัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าจะเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น แต่ยังไม่ถึงขนาดที่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการติดต่อสื่อสารกันโดยไม่ต้องพบปะกันได้

อย่างไรก็ตาม ในขณะที่เดียวกันอินเทอร์เน็ตก็อาจจะสร้างปัญหาเกิดขึ้นในสังคมได้ด้วยเช่นกัน ตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เช่นปัญหาโจรเครือข่าย ซึ่งหมายถึงการโจรกรรมข้อมูล การเจาะ

ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นความลับ การลักลอบโอนเงิน เป็นต้น รวมทั้งปัญหาการรับข่าวสารขยะ หรือปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งพบเห็นได้มากมายในอินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะการละเมิดลิขสิทธิ์ทางด้าน Software

(2) การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ จากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต

จากข้อมูลที่ได้พบว่า ผลกระทบของอินเทอร์เน็ตจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นต่อเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น และเชื่อว่าการโอนเงินทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือการใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ มีความเป็นไปได้

(3) การเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง จากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต

จากข้อมูลที่ได้พบว่า ผลกระทบของอินเทอร์เน็ตจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นต่อการเมืองการปกครอง ซึ่งส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเป็นไปใน 2 ทิศทางที่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 33 มีความเห็นว่าอาจมีส่วนเปลี่ยนแปลงบ้าง และร้อยละ 30 มีความเห็นว่า ยังคงต้องใช้เวลาอีกมาก โดยหากการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น จะเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นซึ่งอาจจะสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างยังไม่มีความแน่ใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง จากผลกระทบของอินเทอร์เน็ตซึ่งจะเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นดังกล่าว แต่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 33 ไม่เชื่อว่า จะเกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองเช่นการออกเสียงจากประชาชนโดยตรง และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 32 ไม่แน่ใจว่าจะเกิดขึ้นได้

****ตามความเห็นของผู้วิจัย จะสังเกตได้ว่า การตอบคำถามในเรื่องการพัฒนากิจการทางด้านการเมืองการปกครองเนื่องจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่าง ค่อนข้างคลุมเครือที่สุด ซึ่งอาจจะเกี่ยวเนื่องกับภาพลักษณ์ที่ไม่แน่นอนของระบบการเมืองไทยที่มีต่อกลุ่มตัวอย่างก็เป็นได้**

บทที่ 5

ทัศนะจากผู้เชี่ยวชาญ

ข้อมูลที่จะนำเสนอในบทนี้ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่การทำงานในสาขาต่างๆ กัน รวมทั้งที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตโดยตรง ส่วนใหญ่จะมีผลงาน ที่เป็นงานเขียนทางวิชาการมากมาย ทั้งด้านสังคมศาสตร์ ทางด้านวิทยาศาสตร์ หรือเป็นสื่อมวลชน ที่ทำงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง สามารถให้ข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ และอภิปรายให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของงานวิจัยขั้นนี้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 ท่าน ประกอบไปด้วย

1. คุณกมล ชาญศิลป์

บรรณาธิการบริหาร นิตยสารInternet Today

สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540

2. ดร. ครรชิต มัลลียงส์

รองผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540

3. ดร. ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์

ผู้ประสานงาน บางกอกฟอรัม

สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540

4. ดร. ทวีศักดิ์ กอนันตกุล

รองผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540

5. ดร. เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (ยุค ศรีอาริยะ)

ประธานบริษัท วิทย์ดี จำกัด

สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540

6. คุณนันทวัลย์ ขวัญใจ

ผู้จัดการทั่วไป บริษัท เอ-เน็ต จำกัด

สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540

7. พระไพศาล วิสาโล

วัดป่าสุคะโต อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540

8. คุณพัฒนพันธุ์ วงษ์พันธุ์

หัวหน้าข่าวไอ ที หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ

สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540

9. ศ.ดร.สุกัญญา สุตบรรทัด

อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ ภาควิชาวารสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540

ซึ่งข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ สามารถนำมาประมวลได้เป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. ปริมาณและลักษณะทางประชากรของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต
2. แบบแผนลักษณะการรับอินเทอร์เน็ต
3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับและการพัฒนาของอินเทอร์เน็ต
4. ตัวบ่งชี้ที่ใช้ทำนายการเติบโตของอินเทอร์เน็ต
5. ผลกระทบจากอินเทอร์เน็ต
6. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ต
7. ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไข การรับและการใช้อินเทอร์เน็ต

1. ปริมาณและลักษณะทางประชากรของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

ลักษณะทางประชากรของกลุ่มผู้ใช้ รวมทั้งปริมาณของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ก็เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญอันหนึ่ง ที่จะแสดงถึง สถานภาพของอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี ว่ามีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบส่วนอื่นๆ ในสังคมได้อย่างไร ทำให้สามารถตั้งคำถามว่า เหตุใดผู้ใช้จึงถูกจำกัดในกลุ่มนั้นๆ หรือ ทำไมผู้ใช้ในปัจจุบันถึงมีเท่านี้เป็นต้น ซึ่งจะแบ่งเป็น 2 หัวข้อคือ

- 1.1 ลักษณะทางประชากรโดยทั่วไปของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต
- 1.2 ปริมาณผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

1.1 ลักษณะทางประชากรโดยทั่วไปของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้ อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจะพบว่า มีลักษณะเฉพาะ และมีการกระจุกตัวเป็นอย่างมาก เนื่องจากว่า ผู้ที่จะใช้งานอินเทอร์เน็ตนั้น จะต้องมียอดค์ประกอบหลายประการ ที่จะเอื้อให้สามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ในปัจจุบัน ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นถึงกลุ่มที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตเอาไว้ดังต่อไปนี้

(ก) กลุ่มนักวิชาการ

กลุ่มนักวิชาการจะเป็นกลุ่มแรกๆ ที่จะใช้อินเทอร์เน็ต เพราะจากการสังเกต กลุ่มแรกของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตก็นักวิชาการ ซึ่งล้วนแต่ได้รับการศึกษามาจากต่างประเทศและคุ้นเคยหรือใช้งานอินเทอร์เน็ตมาแล้ว อีกอย่างหนึ่งก็คือว่า หลังจากมีอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นแล้วเป็นครั้งแรกในเมืองไทย การเกิดอินเทอร์เน็ตครั้งต่อๆ มา ก็ยังถูกผลักดันโดยนักวิชาการเหล่านี้ และกลุ่มผู้สนใจติดตามเทคโนโลยีซึ่งส่วนใหญ่ก็ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศแทบทั้งสิ้น (ครรรชิต มัลลย์วงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(ข) กลุ่มนักธุรกิจ

กลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังเป็นกลุ่มนักธุรกิจ ซึ่งใช้เป็น และใช้ได้ดี มีกำลังเงินที่จะเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้ พวกนี้จะสามารถหาประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้เต็มที่ ส่วนกลุ่มอื่นยังคงใช้ไม่ได้ไม่เต็มที่ ไม่ต้องพูดถึงชาวนาในชนบท เพราะแม้แต่กรรมการในกรุงเทพฯ เองก็ยังไม่รู้จักคอมพิวเตอร์เสียด้วยซ้ำ (สุกัญญา สุตบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

(ค) กลุ่มนักเรียนนักศึกษา

กลุ่มนี้ จะมีความชัดเจนในการใช้งานอินเทอร์เน็ตน้อยที่สุด เพราะขึ้นอยู่กับสาขาวิชาที่กำลังศึกษาอยู่ว่าจะเกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตเพียงใด การใช้จ่ายสำหรับการใช้อินเทอร์เน็ต อาจจะไม่ใช่ปัญหา เพราะว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่จะให้สิทธิในการใช้งานอินเทอร์เน็ตอยู่แล้ว

อย่างไรก็ดี กลุ่มนักเรียนนักศึกษาถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตอย่างฉาบฉวยมากที่สุด เพราะนอกจากเพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเองแล้ว การเห็นความสำคัญ หรือความจำเป็นที่จะต้องใช้งานก็ยังไม่ชัดเจน จึงเน้นการใช้งานในรูปแบบเพื่อความบันเทิง หรือใช้ในการพูดคุยกันทางเครือข่าย (Interet Relate Chat , Chat) เป็นหลัก นอกเสียจากว่า นักศึกษาจะศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

หรือมีความสนใจส่วนตัว รวมทั้งความจำเป็นที่ต้องใช้ร่วมกับการเรียน เช่น สายวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เป็นต้น

จะสังเกตได้ว่า ทั้งสามกลุ่มที่กล่าวมาข้างต้น จะมีลักษณะร่วมบางอย่าง ที่เหมือนกัน นั่นคือ

- จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้ด้านภาษาอังกฤษ
- ต้องมีฐานะ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญท่านหนึ่งได้กล่าวถึงฐานะในการใช้อินเทอร์เน็ตเอาไว้ดังนี้

"...ฐานะ และปริมาณรายได้ต่อหัวของคนในสังคม ก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญหนึ่ง ที่จะสามารถบ่งบอกได้ว่า เอื้ออำนวยต่อการใช้งานอินเทอร์เน็ตหรือไม่ เพราะการที่จะได้ใช้งานอินเทอร์เน็ตนั้น จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากพอสมควร ทั้งค่าใช้จ่ายหลัก และค่าใช้จ่ายเสริม อื่นๆ อย่างน้อยๆ ผู้ใช้ก็ต้องอยู่ในสถานะ หรือมีฐานะที่สามารถจะมีคอมพิวเตอร์ใช้ หากไม่ใช่โดยส่วนตัวหรืออย่างไรก็ตาม ก็จะต้องสามารถเข้าถึงคอมพิวเตอร์ได้จากสถานศึกษา หรือที่ทำงานได้ ดังนั้นกลไกที่สำคัญ ก็คือในแง่ของฐานะทางเศรษฐกิจของคนในสังคมที่จะสามารถซื้อเอาเทคโนโลยีนี้มาใช้ได้" (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากมองในมุมกลับแล้ว จะพบว่าอินเทอร์เน็ตสามารถเป็นตัวบ่งชี้ชนชั้นในสังคมไทยได้แล้ว เพราะจากข้อมูลที่เห็น สามารถกำหนดกลุ่มได้ค่อนข้างแน่นอน เป็นไปได้หรือไม่ว่า ถ้าหากภายหลังมีการกล่าวว่า "กลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต" ก็จะสามารถแปลความหมายได้ทันทีว่า คือกลุ่มที่มีการศึกษา และมีรายได้ดีในสังคมไทยนั่นเอง***

1.2 ปริมาณผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

ในเรื่องของปริมาณผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยนั้น จากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญก็ยังไม่สามารถทราบตัวเลขที่แน่นอนได้ ข้อมูลที่รับ จึงเป็นเพียงการประมาณเท่านั้น

ดร. ทวีศักดิ์ กอนันตกุล ได้ประมาณจากข้อมูลที่มีอยู่ว่ามีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย 170,000 คน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นๆ ก็มีวิธีการประมาณ และความคิดเห็นที่แตกต่างไปดังนี้

(1) ...ในประเทศไทยตอนนี้ยังไม่มีตัวเลขการวิจัยที่ชัดเจน แต่ว่าที่ดูจากจำนวนมหาวิทยาลัยแล้วก็จำนวนองค์กรที่จดทะเบียนกับอินเทอร์เน็ตประเทศไทย คิดว่า 100,000 กว่าถึง 200,000 คน หากนับรูปแบบในส่วนของ E-Mail แต่ถ้าในระดับที่ใช้ World Wide Web แล้ว คิดว่า

คงแค่หลัก همین เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งแรก ๆ แล้วผู้ที่ใช้อินเตอร์เน็ตจะอยู่ในช่วงแค่หลักพันเท่านั้น (กมล ชาญศิลป์กร, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) จำนวนผู้ใช้อินเตอร์เน็ตในประเทศไทย พอจะคาดเดาได้โดยวิธีการต่อไปนี้ นั่นคือมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ปัจจุบันนี้มีอินเตอร์เน็ตให้กับนักศึกษาใช้ มหาวิทยาลัยที่บังคับใช้คือ เอแบค บังคับให้นักศึกษาทุกคนใช้ เกษตรฯ อาจจะได้บังคับใช้ แต่นักศึกษาวิศวกรรม วิทยาศาสตร์ ส่วนใหญ่จะใช้ จุฬายก ก็เช่นเดียวกัน ธรรมศาสตร์ เชียงใหม่ มีผู้ใช้เหมือนกัน แต่ยังไม่มากนัก เพราะฉะนั้นกลุ่มที่ใช้อินเตอร์เน็ตมากที่สุด ก็อาจจะเป็นกลุ่มของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัย ซึ่งในจำนวนนี้อาจจะมีอยู่ ซึ่งถ้าคิดอย่างคร่าว ๆ อาจจะมีประมาณหลายหมื่นคน นอกเหนือจากนี้ก็จะ เป็นนักวิชาการคอมพิวเตอร์ในหน่วยงานต่างๆ ซึ่งสนใจอยากใช้อินเตอร์เน็ต ยกตัวอย่างเช่น อาจารย์เกือบจะทุกสาขาเวลานี้ก็สนใจใช้อินเตอร์เน็ตในการติดต่อสื่อสาร ความจริงอาจจะบอกได้ว่ามีอยู่สองกลุ่มคือกลุ่มที่เป็นพวกนักวิทยาศาสตร์ วิศวกร กลุ่มพวกศึกษาทางด้านการแพทย์ และกลุ่มที่ศึกษาทางด้าน information science หรือห้องสมุด กลุ่มนี้จะใช้อินเตอร์เน็ตมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ส่วนบรรดาผู้ที่ เป็นนักวิชาการทางสายอื่น เช่น สายทนายความ สังคมศาสตร์ การเมือง เหล่านี้อาจจะยังใช้อินเตอร์เน็ตค่อนข้างน้อย ถ้าให้ผมเดาผมคิดว่าผู้ใช้อินเตอร์เน็ตทั้งหมดอาจจะไม่เกิน 1 แสนคน (ครรชิต มาลัยวงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(3) การประมาณผู้ใช้อินเตอร์เน็ต น่าจะนับจากคนในกรุงเทพฯ ได้เท่านั้น เพราะต่างจังหวัดมีการใช้งานอินเตอร์เน็ตค่อนข้างน้อย ยกเว้นมหาวิทยาลัยต่างๆ หากนับประชากร 6 ล้านคนในกรุงเทพฯ คนที่ใช้ไม่ทราบว่าถึง 10 % หรือไม่ (สุกัญญา สุตบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

2. แบบแผนลักษณะการรับอินเตอร์เน็ต

แบบแผนลักษณะการรับอินเตอร์เน็ตในประเทศไทยนั้น มีความสอดคล้องกับลักษณะการรับเทคโนโลยีอย่างอื่นๆ ของประเทศไทยเท่าที่ผ่านมา ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทัศนะต่อเรื่องดังกล่าวไว้ 2 ลักษณะดังนี้

2.1 การรับด้วยการเลียนแบบโดยไม่มีการริเริ่ม

2.2 การรับได้รวดเร็ว แต่ไร้ประสิทธิภาพ

2.1 การรับด้วยการเลียนแบบโดยไม่มีการริเริ่ม

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับลักษณะการรับเทคโนโลยีของคนไทย โดยเข้าข่ายเลียนแบบตลอดมา จนกระทั่งไม่สามารถที่จะริเริ่มได้ด้วยตนเอง ดังที่จะได้เห็นจากข้อความถอดคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

(1) การบริโภคเทคโนโลยีโดยทั่วไป ของประเทศที่กำลังพัฒนา หากจะให้มีการพัฒนาสังคมได้ในภายหลัง โดยทั่วไปก็จะเป็นไปในรูปแบบ เลียนแบบ ดัดแปลง แล้วก็ริเริ่ม นั่นคือวิวัฒนาการของการพัฒนา แต่สำหรับเมืองไทย หลังจากมีการเลียนแบบเขามาขั้นแรก ปัญหาของเราก็คือว่า ขั้นต่อไปคือการดัดแปลง และริเริ่มมักจะไม่เกิดขึ้น ซึ่งเราจะเลียนแบบแล้วก็เลียนแบบ แล้วก็เลียนแบบ การดัดแปลงและริเริ่มขั้นนี้ในเมืองไทยเรายังมีน้อยมาก เมื่อส่วนใหญ่มีแต่การเลียนแบบ ไม่มีการริเริ่มคิดค้นเทคโนโลยี เมื่อสังคมอื่นมีเทคโนโลยีใหม่ เราก็ต้องบริโภคเทคโนโลยีนั้นต่อไปไม่สิ้นสุด (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) แม้ในอดีต เมื่อคนไทยรับเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามา คนไทยจะคิดว่าจะสร้างเทคโนโลยีต่างๆ เหล่านั้นได้อย่างไร ยกตัวอย่างเช่น เมื่อฝรั่งนำเรือกลไฟเข้ามาในเมืองไทย ก็มีการคิดค้นที่จะผลิตเรือกลไฟในเมืองไทยด้วย หรือในเรื่องของปืนใหญ่ ซึ่งจำนวนมากผลิตมาจากต่างประเทศ แต่ในระยะเวลาหนึ่ง คนไทยก็สามารถที่จะสร้างปืนใหญ่ได้เอง นอกจากนั้นอีกตัวอย่างหนึ่งคือ เครื่องบิน จำได้ว่าหลังจากที่ฝรั่งนำเครื่องบินมาแสดงในเมืองไทย มีประวัติว่าคนไทย โดยเฉพาะในกองทัพอากาศพยายามจะผลิตเครื่องบินเอง อย่างไรก็ตามความพยายามที่จะผลิตนวัตกรรมใหม่ๆ คิดค้น ศึกษาเทคโนโลยีใหม่ๆ เหล่านั้นถูกบ่อนทำลายไปโดยการศึกษาหรือโดยนโยบายของรัฐ ไม่ส่งเสริมในทางการศึกษา จึงเป็นที่น่าเสียดายว่าในปัจจุบันนี้ ในด้านการช่างของคนไทยเกือบจะทำอะไรเองไม่เป็นคิดค้นอะไรไม่เป็น ได้แต่บริโภคเทคโนโลยีเหล่านั้นอย่างเดียว (ครรชิต มาลัยวงศ์ , สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(3) สังคมไทยไม่ใช่สังคมที่สร้างเทคโนโลยี เราเป็นสังคมที่คอยเลียนแบบเขาตลอด เครื่องมือมันเกิดขึ้นนอกประเทศ เรามีหน้าที่ที่เมื่อใครคิดอะไรมา เราก็ตามไปใช้เท่านั้นเอง ซึ่งหากจะว่าไปแล้วจริงๆ การเลียนแบบก็ต้องใช้กับความคิด แต่สำหรับในเรื่องของเทคโนโลยีแล้ว เราไม่มีความสามารถถึงขนาดแม้แต่จะสร้างเทคโนโลยีแบบเขาเลย เพราะเราซื้อมาจากเขาทั้งหมด คือรับของเขามาใช้เลย ซึ่งยิ่งกว่าเลียนแบบเสียอีก (สุกัญญา สุตบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

2.2 การรับได้รวดเร็ว แต่ไร้ประสิทธิภาพ

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการรับเทคโนโลยีของคนไทยลักษณะนี้ไว้ดังต่อไปนี้

(1) การซื้อเทคโนโลยีอย่างไม่ยั้งคิด มีอะไรมาก่อนประเทศผู้สร้างอีก เพราะประเทศผู้สร้างเขาทำแล้วยังไม่ขาย ก็ยังตรวจดูก่อน หากยังไม่มีมาตรฐานยังไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอนก็ยังคงไม่ใช้กัน แต่เมืองไทยไปเร็ว ตามสังคมเมืองไทยเป็นสังคมแปลก เป็นสังคมที่มี Consumerism สูงมาก สูงอย่างน่ากลัว (ทวิศักดิ์ กอนันต์กุล, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(2) หากมองในแง่ดี จะพบว่า คนไทยมีความสามารถในการปรับตัวกับสิ่งใหม่ ๆ แล้วพยายามเข้าไปปรับ เข้าไปเรียนรู้สิ่งใหม่ และพยายามเอาสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาใช้อย่างมีกระบวนการ ถ้าหากเทียบกับชาติในยุโรปในบางประเทศ เรามีการเปิดรับสิ่งเหล่านี้สูงมาก หากมีข้อเสียคือว่า เราไม่มีภูมิคุ้มกัน ปัญหาที่จะติดตามมาหลาย ๆ ปัญหา คือการรับทั้งหมดของสิ่งใหม่ ๆ มันอาจจะสร้างปัญหาซึ่งติดตามมา โดยไม่รู้ตัว อย่างเช่นการขาดดุลการค้าอย่างมหาศาล ผลกระทบต่อมัน ก็จะได้ศึกษาอย่างเพียงพอ ว่าแต่ละตัวอาจก่อให้เกิดผลกระทบอะไรก็ได้ (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการรับเทคโนโลยีในลักษณะนี้ หากดูอย่างผิวเผินจะคล้ายๆ กับว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่หากพิจารณาต่อไปจะพบว่า การที่คนไทยรับเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็วมากๆ นั้น เนื่องเพราะว่าคนไทยขาดการไตร่ตรองที่จะใช้เทคโนโลยีอย่างถ่องแท้เสียก่อนจึงค่อยรับมาใช้ นั่นเอง

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับและการพัฒนาของอินเทอร์เน็ต

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับ และการพัฒนาของอินเทอร์เน็ต ซึ่งถือได้ว่าเป็นเทคโนโลยีใหม่ ตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญนั้น มีการพัฒนาการเนื่องจากปัจจัยต่างๆ เป็นหลายระดับชั้น ตั้งแต่ระดับมหภาค ลงมาถึงระดับจุลภาค ซึ่งสามารถแบ่งเป็นระดับต่างๆ ของปัจจัยได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

3.1 ปัจจัยระดับมหภาคกว้าง

3.2 ปัจจัยระดับกลาง

3.3 ปัจจัยระดับจุลภาค

3.1 ปัจจัยระดับมหภาคกว้าง

ปัจจัยในข้อนี้ เป็นปัจจัยในส่วนวงนอกที่สุด หรือเป็นปัจจัยในระดับมหภาคที่มีบทบาทสัมพันธ์กับการรับอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ในประเทศไทย รวมทั้งส่งอิทธิพลต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยซึ่งจะครอบคลุมปัจจัยลำดับรองอื่นๆ ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

ปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวที่ได้ประมวลจากทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ สามารถแบ่งได้เป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

3.1.1 ปัจจัยของกระแสโลก

3.1.2 ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม

3.1.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

3.1.4 ปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง

3.1.1 ปัจจัยของกระแสโลก

ปัจจัยของกระแสโลก ถือเป็นปัจจัยภายนอกสังคมไทยที่ส่งอิทธิพลในแง่การแสดงสัญลักษณ์ของการไม่สามารถแยกขาดจากกันของสังคมไทยกับสังคมอื่นๆ ในโลก ในแง่ของความจำเป็นในการสื่อสารระหว่างกันและกัน ความเท่าทันทางเทคโนโลยี รวมทั้งกระแสการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ และการสร้างภาพลักษณ์ให้แก่ประเทศ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ให้ทัศนะเอาไว้สอดคล้องกันหลายท่าน โดยจะยกตัวอย่างสนับสนุนได้ดังต่อไปนี้

(1) ...เนื่องมาจากสภาพแวดล้อมภายนอก คือเมืองนอกเขาใช้อินเทอร์เน็ตกันแล้ว เมืองไทยหากไม่ใช้ก็จะมีผลกระทบ คือมันเป็นไปตามกลไกในแง่ของการรองรับเทคโนโลยีด้วย (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) การรับอินเทอร์เน็ตเข้ามาคงจะเกี่ยวกับเรื่องของความพยายามทำให้ทันสมัย หรือไม่ก็เป็นเรื่องของหลักความคิดที่ต้องแข่งขันกับโลก ให้ทันกับพัฒนาการซึ่งกำลังจะใกล้เป็นพัฒนาการโลกยุคใหม่ ซึ่งเขาพูดถึงเรื่องยุค สารสนเทศ นั้นน่าจะเป็นเหตุผลหลัก (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540)

(3) เมื่อมีสื่อเพิ่มขึ้นมาสือหนึ่ง (หมายถึงอินเทอร์เน็ต) ถ้าเราต้องการให้เป็นส่วนหนึ่งของกระแสอันนั้น เราก็จำเป็นต้องให้เขาสามารถสื่อถึงเราด้วยสื่อใหม่นี้ได้ และเราก็ต้องสื่อกลับไปได้ด้วย (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

(4) เพราะโลกเขาใช้เราเลยต้องใช้ด้วย ซึ่งคิดว่าเป็นประเด็นหลัก เพราะโลกเขามีคุณเลยต้องมีด้วย เพราะฉะนั้นอินเทอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยีของโลก สังคมไทยปัจจุบันนี้ไม่คำนึงถึงโลกไม่ได้ เพราะว่าเราเป็นส่วนหนึ่งในโลก ถึงเราไม่คิดถึงมัน มันก็เข้ามาหาเรา (สุกัญญา สุตบรรทัด , สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

3.1.2 ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ มีผู้ที่ให้ทัศนะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสังคม วัฒนธรรม กับพัฒนาการอินเทอร์เน็ตไว้ดังนี้

(ก) วัฒนธรรมไทยมีลักษณะเปิดรับสูง

สังคมไทยมีวัฒนธรรมในการเปิดรับสูง มีการเปิดรับการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว และมีสัมผัสที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี หากจะเร็วหรือช้าก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆ ส่วนในเรื่องของการที่จะสามารถประยุกต์ใช้นั้นก็อาจจะต้องปรับปรุงบ้าง เพราะถึงแม้ว่าสังคมจะเปิดรับอะไรง่าย แต่มุมมองยังคงแคบอยู่ เนื่องเพราะไม่มีการวิเคราะห์ในระยะยาว การวิเคราะห์เรื่องต่างๆ จึงเป็นเรื่องเฉพาะหน้าเสมอ ในกรณีของอินเทอร์เน็ตก็เช่นเดียวกัน (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540)

(ข) ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรมมีบทบาททางอ้อมกับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต

สังคมกับวัฒนธรรม มีส่วนสัมพันธ์ต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต แต่ไม่ใช่ปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรง อาจจะมีผลในแง่ที่เสริม คือหลังจากที่เข้ามาแล้ว เราจะใช้อย่างไร มองอย่างไร ตรงจุดนั้น แต่ว่าในแง่ของความสัมพันธ์โดยตรง น่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

3.1.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มีความเห็นสอดคล้องกันว่าโครงสร้างทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในด้านเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการ ดังทัศนะต่างๆ ที่ให้ไว้ดังนี้

(1) ในส่วนองค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีหลาย ๆ อย่างเกิดขึ้นเพราะเศรษฐกิจ เมื่อต่างประเทศมีเทคโนโลยีใหม่เกิดขึ้น ประเทศไทยก็จะเกิดตาม ซึ่งถือเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน อินเทอร์เน็ตก็เช่นกัน (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) ในปัจจุบัน เทคโนโลยีกับเศรษฐกิจจะไปด้วยกัน แล้วก็โลกาภิวัตน์ในเชิงเศรษฐกิจ ที่เกิดขึ้นได้เพราะว่าเทคโนโลยี เช่น การขนถ่ายถ่ายเงิน โดยใช้คอมพิวเตอร์ การขนถ่ายถ่ายสินค้า หรือวัตถุดิบแล้วแต่อาศัยเทคโนโลยีเชิงการสื่อสาร ดังนั้นกระแสดลาด หรือเศรษฐกิจจึงมีอิทธิพลสำคัญต่ออินเทอร์เน็ต (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

(3) หากเทียบกันระหว่างสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทางด้านเศรษฐกิจ จะมีส่วนสัมพันธ์ต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตมากที่สุด เพราะที่ผ่านมาเทคโนโลยีจะเข้าไปในกลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มบริษัทธุรกิจมาก เพราะธุรกิจมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตจะสัมพันธ์กับในส่วนนี้มาก (สุกัญญา สุตบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

3.1.4 ปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง

การเมือง การปกครอง หรือหมายถึงรัฐบาล เป็นส่วนที่ผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงความสัมพันธ์ต่ออินเทอร์เน็ตเอาไว้ด้วยทัศนะที่แตกต่างกันมากที่สุด โดยส่วนใหญ่จะมองในแง่ของการส่งเสริม หรือไม่ส่งเสริมอินเทอร์เน็ต เพราะรัฐบาลควรมีหน้าที่ในส่วนนี้อยู่แล้ว ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ทัศนะเอาไว้ถึง 3 แบบด้วยกันคือ

(ก) ปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต

(1) ...หากมองประเด็นในแง่ของการเมือง ถือว่าเป็นอุปสรรค จุดหนึ่งมองในแง่รวมของส่วนรัฐบาล ซึ่งมีแต่ "แพลน-นิ่ง" นั่นคือ แพลน แล้วนิ่ง มีการวางแผนต่างๆ ไว้มากมาย แต่ไม่มีการปฏิบัติ นโยบายจะสวยหรู แต่ไม่มีคนทำ นักวิชาการเต็มไปหมด แต่ไม่มีผู้นำ

มันไปประยุกต์ใช้ จึงเป็นส่วนที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตมาก (กมล ชาญศิลป์กร, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) การเมืองมีส่วนที่จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตมาก หากหมายถึงนักการเมือง การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องมักจะไปอิงกับผลประโยชน์ส่วนตัว มากกว่าที่จะอิงผลประโยชน์ส่วนรวม (นันทวัลย์ ขวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

(ข) ปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง เป็นทั้งอุปสรรค และเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต

...ในปัจจุบัน จะเห็นว่ายังเป็นไปในลักษณะครึ่งๆ กลางๆ อยู่ หากมองในระดับของกระทรวงที่เกี่ยวข้อง กับการสื่อสารแห่งประเทศไทย ยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญ เพราะดูเหมือนเปิดเสรีให้มีการลงทุน แต่ก็ยังมีการผูกขาดในเรื่องการสื่อสารในระดับสูง โดยเฉพาะที่สำคัญที่สุด คือค่าเช่าสายวงจรสื่อสารที่แพงมาก ในขณะที่มีองค์กรอื่นของรัฐเช่นกัน ที่พยายามส่งเสริม เช่น เนคเทค (NECTEC) กระทรวงวิทยาศาสตร์ และกระทรวงศึกษาธิการ ก็ยังส่งเสริมด้านฮาร์ดแวร์ จะเห็นว่า ทั้งๆ ที่เป็นนโยบายของประเทศ แต่หน่วยงานรัฐก็กลับขัดขวางกันเอง โดยมองผลประโยชน์ของหน่วยงานตัวเองเป็นที่ตั้ง (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

(ค) รัฐบาลไม่มีความสัมพันธ์ ทั้งด้านที่เป็นอุปสรรคหรือเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการอินเทอร์เน็ตเลย

(1) ในส่วนการเมืองหรืออิทธิพลทางการเมืองทำให้อินเทอร์เน็ตโตขึ้นหรือช้าลงเท่าที่ผ่านมามีไม่มีเลย มีแต่เหตุผลทางธุรกิจและทางการศึกษามากกว่า แต่อีกไม่นานก็อาจจะมีการเมืองมาเกี่ยวข้องได้ (ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(2) ในส่วนของการเมือง ขณะนี้ยังมีบทบาทน้อย ตอนนีรัฐ ยังไม่ใช่อุปสรรค แต่ก็ยังไม่ได้เป็นตัวส่งเสริมที่ดี คือ ตอนนี้เป็นหน้าที่ของเอกชนชวนขายกันหากันเอง เพียงแต่รัฐบาลอาจจะไม่ได้ปิดกั้น แต่ก็ไม่ได้ส่งเสริมเท่าที่ควร (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตมากที่สุด เนื่องจากการแข่งขันทางด้านการ

ติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ ซึ่งมีการแข่งขันสูงมาก และสิ่งหนึ่งที่ต้องแข่งขันกันก็คือ เทคโนโลยีสารสนเทศ อันจะสร้างความรวดเร็ว ลดขั้นตอนและลดต้นทุนในการค้ากับต่างประเทศ

ถึงแม้โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจภายในประเทศ ยังไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอินเทอร์เน็ตก็ตาม แต่ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงยังผลให้เกิดการกระตุ้นเตือน และผลักดันให้มีการพัฒนาการทางด้านนี้มากขึ้น

ปัจจัยทางด้านสังคม วัฒนธรรมนั้น แน่นอนว่ามีส่วนสำคัญที่ทำให้การพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในเบื้องต้นทางทางตรง และทางอ้อม แต่ผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะในช่วงแรกเท่านั้น เมื่อเวลาผ่านไปพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตจากผลของปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม น่าจะเปลี่ยนไปในทิศทางที่ ซ้ำลง และแสดงภาพแห่งความเป็นจริงมากขึ้นเมื่อสังคมไม่เห็นว่าเป็นอินเทอร์เน็ตเป็นของใหม่อีกต่อไป

ส่วนปัจจัยด้านการเมือง การปกครองตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญนั้น ถึงแม้จะมีทัศนะแตกต่างกันออกไป แต่หากพิจารณาให้ดีจะพบว่า ปัจจัยด้านการเมือง การปกครองในแง่ของรัฐบาล นั้นมีหน้าที่โดยตรงที่จะดูแลควบคุม บริหารโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งหมด การที่ผู้เชี่ยวชาญมีทัศนะว่าการเมืองเป็นอุปสรรคนั้นคงไม่มีปัญหา แต่ในกรณีของทัศนะที่ว่า รัฐบาลไม่มีความสัมพันธ์ทั้งด้านที่เป็นอุปสรรคหรือเอื้ออำนวยนั้นคงจะเป็นไปไม่ได้ เนื่องจากเหตุผลที่กล่าวแล้ว การที่รัฐบาลมิใช่เป็นอุปสรรค แต่ก็ไม่ใช่เอื้ออำนวยนั้น สามารถตีความได้ว่าไม่ได้ทำอะไรเลย ทั้งๆ ที่มีหน้าที่โดยตรง ผู้วิจัยถือว่าเป็นการละเลยการสนับสนุน นั้นย่อมถือว่าเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตแล้ว ดังจะมีทัศนะในเรื่องของการสนับสนุนโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศโดยผ่านทาง NECTEC แต่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกลับไม่ประสานงานกันเท่าที่ควร ทำให้เกิดการขลุกขลักนี้ย่อมถือเป็นอุปสรรคแล้ว

3.2 ปัจจัยระดับกลาง

เป็นปัจจัยในระดับที่วางแคบลงจากในระดับมหภาคซึ่งเป็นระดับโครงสร้าง ปัจจัยในระดับนี้อาจจะกล่าวได้ว่า เป็นระดับทางทัศนคติในมิติของการรับรู้เรียนรู้คุณประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตของคนในสังคม ซึ่งสามารถแบ่งมิติการรับรู้คุณประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตดังกล่าวได้ดังนี้

3.2.1 การรับรู้ประโยชน์ที่เห็นจริงจากประวัติความเป็นมาของอินเทอร์เน็ต

3.2.2 การรับรู้ ข่าวสารคุณประโยชน์ของอินเทอร์เน็ต จากการโฆษณา และ สื่อมวลชน

3.2.1 การรับรู้ประโยชน์ที่เห็นจริงจากประวัติความเป็นมาของอินเทอร์เน็ต

การรับรู้ประโยชน์ในส่วนนี้ ส่วนใหญ่เป็นการรับรู้จากการเทียบเคียงจากต่างประเทศ ซึ่งได้มีการเปิดใช้อินเทอร์เน็ตมาก่อน และเป็นจุดประสงค์แรกๆ ที่ผู้ที่พัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มุ่งหวังจะให้ เป็น หลังจาก ที่ เริ่มต้น แนวคิด มา จาก เครือข่าย เพื่อ ผล ทาง การ ทหาร (รายละเอียดในบทที่ 2) ต่อมาจึงมีการนำมาใช้เพื่อการศึกษา วิจัยเป็นอันดับ ซึ่งจากจุดประสงค์ตรงนี้ เป็นเหตุให้มีการนำ อินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ในประเทศไทยในวงการนักวิชาการ นักวิจัย ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึงข้อมูลใน หัวข้อนี้ไว้ดังนี้

เริ่มแรกจะเติบโตในหมู่ทหารก่อน แล้วก็แพร่กระจายมาในหมู่นักศึกษา ต่อมา มีผู้มองเห็นถึงศักยภาพส่วนนี้ จึงมีผู้ทำเป็นการค้า เมืองไทยก็เช่นเดียวกัน เข้ามาในรูปแบบของการศึกษาก่อน เมื่อเกิดการยอมรับมากขึ้นก็พัฒนาขึ้นไปในรูปแบบของการค้า (กมล ชาญศิลป์การ, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ยังเชื่อว่า ประโยชน์หลักของอินเทอร์เน็ตจะเป็นไปในเรื่องของ การค้นคว้าหาความรู้ และการสื่อสารติดต่อที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นเป็นหลัก และสนับสนุนให้มี หลักสูตรในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้มีโอกาสในการเรียนรู้อินเทอร์เน็ตมากขึ้น

อินเทอร์เน็ตเป็นบ่อเกิดทางด้านวิชาการที่ยอดมาก เป็นแหล่งกระตุ้นข้อมูล หรือ อย่างน้อยก็ทำให้เยาวชนได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษทางอ้อม ซึ่งถือว่าเป็นภาษาที่จำเป็นมากยิ่งขึ้นในอนาคต ปัจจุบันแรงงานฝีมือเรื่องภาษาอังกฤษเป็นอุปสรรคมาก อินเทอร์เน็ตนอกจากจะเป็นแหล่งความรู้ ยังช่วยพัฒนาทางด้านภาษาได้อย่างดีอีกด้วย (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

3.2.2 การรับรู้ ข่าวสารคุณประโยชน์ของอินเทอร์เน็ต จากการโฆษณา และ สื่อมวลชน

ในระยะแรก ก่อนที่อินเทอร์เน็ตจะเกิดขึ้นในเชิงพาณิชย์ สื่อมวลชนจะมีการกล่าวถึงอินเทอร์เน็ตน้อยมาก ประชาชนทั่วไปจึงไม่ค่อยมีใครที่จะรับรู้ถึงประโยชน์เริ่มต้นของอินเทอร์เน็ต

กันมากนัก แต่เมื่อเริ่มมีอินเทอร์เน็ตเพื่อการพาณิชย์ได้ระยะหนึ่ง ก็เกิดกระแสเรื่องรูปอนาจารต่างๆ ที่สามารถพบได้ในอินเทอร์เน็ต ทำให้ได้รับความสนใจกันมากทั้งประชาชน และสื่อมวลชนแขนงต่างๆ ที่หันมาเสนอข่าวสารในเรื่องอินเทอร์เน็ตกันอย่างมากมาย ทั้งเรื่องปัญหาภาพอนาจาร และ ประโยชน์ที่มีอยู่มากมายนอกเหนือจากภาพ โป๊ ภาพอนาจารดังกล่าว จุดนี้เอง ที่ผู้เชี่ยวชาญหลายๆ ท่าน มีความเห็นว่าเป็นตัวกระตุ้นที่ดี ที่คนไทยได้หันมาให้ความสนใจ บอกต่อ และทดลองใช้งานกัน มากขึ้น ทั้งในระดับปัจเจก และระดับองค์กร ซึ่ง ดร. ครรชิต มัลลียงส์ กล่าวถึงเรื่องในกรณีดังกล่าวไว้ดังนี้

"คนในสังคมเริ่มรับรู้เรื่องอินเทอร์เน็ต เพราะเกิดจากการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ การลงข่าวของหนังสือพิมพ์ เพราะว่าอินเทอร์เน็ตนั้นมีจุดที่เรียกว่าเป็นบริการที่ค่อนข้างมากด้วยกัน และบังเอิญเรื่องซึ่งมีอยู่ในอินเทอร์เน็ตนั้นหลายเรื่องเป็นเรื่องที่คนทั่วไปสนใจ จะว่าดีทีเดียวก็คงไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่น การพูดกันว่าสามารถที่จะดูเอารูปโป๊จากวารสารต่างประเทศเอามาดูทางจอภาพได้ หรือมาดูแล้วยังพิมพ์ออกมาได้ อย่างนี้เป็นตัวการที่ทำให้เกิดความสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่ม คนที่ชอบเรื่องประเภทนี้ หรือการมีข่าวเกี่ยวกับเรื่องคาสีโนก็ดี การมีข่าวเกี่ยวกับเรื่องของการค้า เนื้อหาทางระบบอินเทอร์เน็ตก็ดี ก็อาจจะเป็นตัวการอีกเหมือนกันที่ทำให้อยากใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้น หรือคนได้ทราบข่าวว่ามีอะไรแปลกๆ ก็เลยให้ความสนใจมากขึ้น เมื่อมีคนสนใจมากขึ้นก็เลยพลอย ทำให้มีคนอยากเป็นสมาชิกอินเทอร์เน็ตมากขึ้นตามไปด้วย" (ครรชิต มัลลียงส์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

เมื่อกระแสเรื่องของภาพโป๊ อนาจารเริ่มเบาลง สื่อมวลชนเองก็พยายามที่จะนำเสนอใน ด้านของประโยชน์กันมากขึ้น สื่อมวลชนแขนงต่างๆ เริ่มหันมาสนใจที่จะเสนอแง่มุมด้านอื่นๆ รวมทั้งการนำเสนอ และแนะนำบริการต่างๆ ซึ่งจะพบได้ในระบบ World Wide Web ภายใต้แนวความคิดที่การใช้งานง่าย ไม่จำเป็นต้องเรียนรู้มาก พร้อมๆ กับความสามารถที่แสดงได้ทั้งภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว ในขณะที่การเปิดเสรีด้านนี้ก็ทำให้ มีบริษัทต่างๆ หันมาเปิดบริการบอกรับสมาชิก อินเทอร์เน็ตกันอย่างมากมาย และมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปัจจุบันจะ พบว่าสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์หลายฉบับ จะต้องมียอดลัมน์เกี่ยวกับ อินเทอร์เน็ตหรือ ไอที อยู่ด้วยเสมอ ซึ่งจะขอยกตัวอย่างที่ชัดเจนไว้บางฉบับ เช่น หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ในส่วนหน้า พิเศษ "กรุงเทพไอที" ลงประจำทุกวันพฤหัสบดี, หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ในส่วน "Cyber Culture" ลงประจำทุกวันจันทร์, ฐานเศรษฐกิจ ในส่วนหน้า "Internet" และไทยรัฐ คอลัมน์ "คุณภาพสังคม" จะลงเรื่องเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตทุกวันพุธ และในหน้า วิทยาการ-การเกษตร คอลัมน์ "เดลี Web" จะ

มีการแนะนำ Web Site ที่น่าสนใจเป็นประจำทุกวัน ทั้งนี้ ไม่รวมนิตยสารรายเดือนอีกมากมาย ทั้งชนิดที่นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตโดยตรง และที่เป็นคอลัมน์ประกอบประจำฉบับ

3.3 ปัจจัยระดับจุลภาค

เป็นปัจจัยในส่วนที่เล็กที่สุด หรือระดับจุลภาค ที่ถือว่าเป็นปัจจัยในชั้นปลายทาง หรือปัจจัยที่ใกล้ชิดที่สุด ที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต สามารถแบ่งเป็น

3.3.1 ปัจจัยด้านค่านิยมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

3.3.2 ปัจจัยด้านผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์

3.3.3 ปัจจัยด้านสถานศึกษาการที่ให้บริการอินเทอร์เน็ต

3.3.1 ปัจจัยด้านค่านิยมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า สาเหตุที่สมาชิกภายในสังคม เป็นผู้ที่ยอมรับนวัตกรรมได้ง่าย โดยเฉพาะหากมองว่านวัตกรรมที่ถูกนำเข้ามาสู่สังคมนั้น เป็นสิ่งมีประโยชน์ และพึงพอใจ ยิ่งจะมีแนวโน้มในการที่จะยอมรับได้อย่างง่ายดาย ทำให้เกิดการแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว และอินเทอร์เน็ตก็เช่นเดียวกัน นอกจากนี้พฤติกรรมการรวมกลุ่ม ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่จะทำให้มีการถ่ายทอดการยอมรับอินเทอร์เน็ตในหมู่ หรือกลุ่มนั้นได้อย่างรวดเร็ว เพราะคนไทยมีลักษณะค่านิยมแบบตามอย่าง ชอบอะไรก็มักเห็นดีเห็นงามตามอย่างกันกับสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม ประเภท "เอ็งมีข้ามีด้วย", "เอ็งมีใช้ ข้าต้องใช้บ้าง", "น้อยหน้าได้ไง", "กลัวล้าสมัย ใครจะยอม" หรือ "ไม่รู้จักเดียวอายเขา" เป็นต้น ดังข้อมูลแสดงความคิดเห็นที่จะนำเสนอถึงสาเหตุต่างๆ ดังต่อไปนี้

(ก) คนไทยมีลักษณะค่านิยมชอบตามอย่างกัน

(1) มันเป็นเรื่องของ จิตวิทยาสังคม บางครั้งคนเราต้องการความตื่นเต้น เมื่อคนอื่น ๆ ในสังคมตื่น เราก็ต้องตื่น บางทีอาจจะไม่ได้ตื่นเต้นจริงๆ แต่เห็นเขาตื่นเต้นกัน เราก็ต้องตามไปด้วย ไม่อย่างนั้นจะกลายเป็นแกะดำ ลักษณะนี้เรามีแนวโน้มที่จะไม่ค่อยทำความเข้าใจอยู่ แล้ว เราจะเอามาใช้อย่างเดียว เมื่อปี 2539 เป็นปีของ "ไอที" ทุกคนต้องมี แต่มีไปทำไมยังไม่รู้ แม้แต่คนที่ทำธุรกิจในส่วนนี้ยังรู้ เพราะเมื่อเข้าไปขายบริการอินเทอร์เน็ต คนซื้อบริการก็ซื้อ แต่ซื้อไปทำไมยังไม่รู้ แต่ต้องซื้อ เพราะว่าคล้ายกับเป็นแพชั่นอย่างหนึ่ง (นันทวัลย์ ขวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

ผู้เชี่ยวชาญท่านนี้ ยังให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมอีกว่า ลักษณะของคนไทย ที่หวาดกลัวว่าจะถูกมองว่าเป็น"แกะดำ" เป็นเรื่องที่แปลก ว่าทำไมคนในสังคมจึงมีความคิดเช่นนั้น เพราะจากที่ไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศ จะพบว่าลักษณะดังกล่าวตรงกันข้ามกับสังคมไทย เพราะสังคมในต่างประเทศจะมีแต่ผู้ที่กล้าแสดงออกว่า ทำ หรือคิดแตกต่างจากคนอื่นเสมอ ทำให้สังคมไม่หยุดนิ่ง มีการพัฒนาความคิดในสังคมได้ตลอดเวลา แตกต่างจากสังคมไทย

(2) คนไทยมีพฤติกรรมกรรมการเลียนแบบ ตื่นอยู่พักๆ ไม่จริงจัง ไม่ลงลึกไปในรายละเอียด ทำให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างไม่เต็มที่ (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

(ข) คนไทยมีลักษณะชอบลองของใหม่ๆ บริโภคนิยม และคิดว่าจะทำให้ทันสมัย

(1) คนไทยต้องการเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะทำให้เกิดการ communication ได้เร็วขึ้น อินเทอร์เน็ตสามารถติดต่อได้เร็วและถูก สะดวก และอะไรก็ตามที่มัน "Modern" คนก็อยากจะลองของใหม่ๆ คนไทยมักชอบตามของใหม่ๆ อยู่แล้ว ในการตามของใหม่นี้มันก็เป็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์ในทางธุรกิจในทางสื่อสาร มันถูกลงกว่าตั้งเยอะ ทั้งที่อินเทอร์เน็ตของเรามันแพงอยู่ แล้วแต่ถ้าเทียบกับอย่างอื่นมันก็ยังถูกกว่า คิดว่าอันนี้คือพลังขับเคลื่อนที่สำคัญ ที่ทำให้นวัตกรรมชนิดนี้แพร่กระจาย (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540)

(2) เป็นเรื่องของสิ่งที่มีในสังคมแล้ว เราก็อยากจะมิกันบ้าง เพราะมันเป็นความทันสมัย ไม่ว่าอะไรก็แล้วแต่ ซึ่งปัจจุบันนี้ก็ให้เห็นกันมากมาย โดยที่การใช้ประโยชน์ อาจจะได้ใช้เท่าไร โดยเฉพาะประโยชน์ในเชิงข้อมูลข่าวสาร โอกาสที่จะใช้มันน้อย เท่าที่ฟังดูจากที่ เขาวิจัย เบอร์เซนต์มันน่าจะเป็นอย่างนั้น ดังนั้นค่านิยมของสังคมไทย จึงเป็นแบบบริโภคนิยม ในเมื่อคุณเป็นผู้บริโภค คุณก็จะสนใจในเรื่องเกี่ยวกับแฟชั่น เราซื้อคอมพิวเตอร์ เราก็ไม่ได้ซื้อเพราะจะใช้มันอย่างไร หรือแค่ไหน เราเพียงแค่คิดว่า มันมีรุ่นไหนที่ล่าสุด เหมือนเช่นอย่างรถนี้ เหมือนกับว่าเราไม่ได้ซื้อมาใช้ แต่ซื้อมาเพื่ออวดกัน บางทีเราไม่ได้บริโภควัตถุ เราบริโภค Image ชื่อ Image เขามา (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

3.3.2 ปัจจัยด้านผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์

ในช่วงปี 2538 - 2539 เป็นระยะที่มีการเติบโตทางด้าน อินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์ มากที่สุด ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ แบ่งเป็น 3 ประเด็นคือ

(ก) การเปิด ISP เพราะว่าการกระแสความนิยมของสังคม และผลกำไร

(1) การแข่งขันกันเพื่อเปิดบริษัทให้บริการอินเทอร์เน็ต หรือ ISP ช่วงดังกล่าว เป็นเพราะว่าเห็นกระแสที่กำลัง "บูม" นายทุนต่างๆ จึงอยากลงมาทำในส่วนนี้ ซึ่งอาศัยการมองจากต่างประเทศว่ามีแนวโน้มการเติบโตสูง และคาดว่าในสังคมไทยจะมีการเติบโตได้ดีเช่นต่างประเทศ (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญท่านนี้ ได้แสดงความคิดเห็นส่วนตัวเสริมในเรื่องนี้ว่า ความคิดของนายทุนเช่นนี้ เป็นแนวความคิดที่ไม่เห็นด้วยนัก เพราะการมองว่าต่างประเทศมีการเติบโตสูงขึ้นตลอดเวลา แล้วปรากฏการณ์นั้นจะเกิดขึ้นในสังคมไทยได้หรือไม่ จะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่แตกต่างกันของสังคมด้วย หากจะเทียบกับอเมริกาแล้ว ความพร้อมหลายๆ อย่างในสังคมต่างกัน การเติบโตของอินเทอร์เน็ต ก็คงแตกต่างกันด้วย การที่ดูเหมือนว่าอินเทอร์เน็ตมีพัฒนาการที่รวดเร็ว ไม่ได้เป็นเพราะสังคม แต่เป็นเพราะตัวเทคโนโลยีเองที่พัฒนาได้เร็ว แต่ไม่ได้หมายความว่าเมื่ออยู่ในสังคมไหนก็จะเติบโตได้เร็วเหมือนกัน อัตราการเจริญเติบโตของอินเทอร์เน็ตในเมืองไทยอาจจะโตจริง แต่ก็คงไม่มากเหมือนทางด้านตะวันตก หากมองเศรษฐกิจช่วงนี้ซึ่งแย่มาก ยิ่งจะมีผลให้อินเทอร์เน็ตไม่เติบโตได้ โดยเฉพาะผู้ใช้ซึ่งหายตื้นตันจากกระแสของอินเทอร์เน็ตเมื่อไร การเติบโตก็คงไม่เป็นไปตามที่คาดไว้แต่แรกอย่างแน่นอน

(2) เนื่องจากกระแสที่ประชาชนให้ความสนใจมากขึ้น และ การสื่อสารแห่งประเทศไทยมีการเปิดเสรีในด้านนี้ขึ้น ทำให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตนั้นเกือบจะเรียกว่าเป็นเสรีนอนกิน หลังจากที่มีสมาชิกมาขอรับบริการ และได้เปิดหมายเลขบัญชี (Account) ได้แล้ว ทางฝ่ายผู้ให้บริการก็จะได้รับเงินค่าสมาชิกตลอดเวลาโดยไม่ต้องลงทุนอย่างอื่น การลงทุนนั้นเป็นการลงทุนครั้งแรกเท่านั้นเอง จริงอยู่ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตบางรายจำเป็นต้องให้บริการอื่น เช่น ช่วยเหลือ ตอบคำถาม แก้ไขปัญหาซอฟต์แวร์ แต่ส่วนใหญ่แล้วผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอาจจะต้องช่วยตัวเอง 80 % เมื่อเป็นเช่นนี้ หากยังมีสมาชิกมากเท่าไรก็จะได้กำไรหรือได้รายรับมากขึ้นเท่านั้น (ครรชิต มัลลียงค์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(ข) การเปิด ISP เพราะว่าเป็นส่วนเสริมธุรกิจ

การเปิดให้บริการอินเทอร์เน็ตนั้น เหตุผลแรกคงเป็นส่วนเสริมของธุรกิจที่นายทุนต่างๆ มีอยู่มากกว่า สังเกตจากนายทุน หรือองค์กรที่มาเปิดให้บริการ หากลองแยกจริงๆ ส่วน

ใหญ่จะมีธุรกิจหลักอยู่แล้ว เช่นกลุ่มจัสมิน ซึ่งถือหุ้นหลัก ธุรกิจสื่อสาร เน็คเทคเป็นของหน่วย
งานรัฐ ซึ่งมีหน้าที่สนับสนุนทางด้านนี้ ก็ควรต้องมีอยู่แล้ว หรืออย่างล็อกอินไฟร์ ล็อกซเล่ย์ คือ
ทุกคนจะมีธุรกิจหลักอยู่พอสมควร การเปิดบริการอินเทอร์เน็ตถูกมองว่าเป็นส่วนเสริมภาพพจน์ของ
องค์กรได้แน่นอน เหตุผลต่อมาคือเสริมรายได้ อย่างที่สามก็คือการนำทรัพยากรที่มีอยู่ มาใช้ให้ได้
มากที่สุด บางองค์กรมีเครือข่ายที่ติดอยู่แล้ว เพื่อให้เครือข่ายที่มีอยู่ใช้งานอย่างคุ้มค่า จึงทำให้
เกิด ISP ขึ้นมากมาย (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

(ค) การเปิด ISP เพื่อความเป็นผู้นำทางการสื่อสารในอนาคต

นายทุนที่เปิด ISP ก็อาจจะมองไปในอนาคตว่าธุรกิจประเภทนี้มีอนาคต และมี
แนวโน้มว่าคนจะใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้นด้วย เพราะฉะนั้นตอนต้นๆ ถึงจะขาดทุนอย่างไร ก็ต้องเป็น
เรื่องที่ต้องยอมขาดทุน ใครก็อยากที่จะบุกเบิก เพื่อที่ว่าจะได้ก้าวเข้าเป็นยักษ์ใหญ่ทางอินเทอร์เน็ต
ข้างหน้า ซึ่งจริงๆ แล้วก็มีอนาคต ในเมื่อรู้ว่าต่อไปอินเทอร์เน็ตจะเป็นธุรกิจของโลก เหมือนกับที่
กลุ่มชินวัตร มีการส่งดาวเทียมไทยคมขึ้นสู่วงโคจร ก็เพราะมองไปในอนาคตว่าต่อไปคนจะใช้
ดาวเทียมกันมากขึ้น อินเทอร์เน็ตก็เช่นเดียวกัน (สุกัญญา สุตบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

3.3.3 ปัจจัยด้านสถานศึกษาการที่ให้บริการอินเทอร์เน็ต

อีกเหตุผลหนึ่ง ซึ่งทำให้การเติบโตของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีมากขึ้นก็คือ การที่สถาน
ศึกษา มหาวิทยาลัยต่างๆ ให้ " Account " ฟรี กับนักเรียน นักศึกษาในสังกัด หรือบางแห่งอาจมี
การบังคับให้นักศึกษาใช้ทุกคน โดยการบวกค่าบริการลงในค่าบำรุงการศึกษาเลย แต่ยังคงเป็นใน
อัตราที่ถูกกว่าปกติ ทำให้การนับจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต มีปริมาณสูงขึ้นมากในระยะเวลาอันสั้น ซึ่ง
หากคิดเป็น "เปอร์เซ็นต์" ของจำนวนนักเรียน นักศึกษาที่มี Account อินเทอร์เน็ต กับ จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตแบบบุคคลทั่วประเทศ จะมีปริมาณถึง 60 - 70 % (ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล, สัมภาษณ์ 31
มีนาคม 2540)

4. ตัวบ่งชี้ที่ใช้ทำนายการเติบโตของอินเทอร์เน็ต

ข้อมูลในข้อนี้ จะเป็นข้อมูลที่แสดงถึงทัศนะของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อปัจจัยที่อาจถือได้ว่า เป็น
ปัจจัยทางด้านเทคนิค หรือดัชนีที่จะบ่งชี้ รวมทั้งทำนายการเติบโตของอินเทอร์เน็ตได้ทั้งในปัจจุบัน
และอนาคตตามเงื่อนไขของตัวบ่งชี้ต่างๆ ซึ่งสามารถใช้ตอบคำถามในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 อีกทั้งยัง

เป็นพื้นฐานในการทำนายแนวโน้มของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยได้ต่อไป โดยแบ่งเป็นปัจจัยต่างๆไว้ดังต่อไปนี้

- 4.1 ปัจจัยด้านค่าใช้จ่าย เพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ต
- 4.2 ปัจจัยด้านโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน (Infrastructure)
- 4.3 ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจในการใช้งานอินเทอร์เน็ต
- 4.4 ปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต
- 4.5 ศักยภาพสองด้านของอินเทอร์เน็ต (Twofold Potentials)

4.1 ปัจจัยด้านค่าใช้จ่าย เพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ต

บริการอินเทอร์เน็ต ถือว่าเป็นบริการที่มี ราคา (Cost) ค่อนข้างสูง เนื่องเพราะการใช้งานอินเทอร์เน็ตนั้น โดยทั่วไป จะต้องเสียค่าใช้จ่ายหลายรายการด้วยกันดังต่อไปนี้

- 4.1.1 ค่าใช้จ่ายด้านค่าบริการการเป็นสมาชิกอินเทอร์เน็ต
- 4.1.2 ค่าใช้จ่ายด้านอุปกรณ์ต่างๆ
- 4.1.3 ค่าใช้จ่ายเสริมอื่นๆ

4.1.1 ค่าใช้จ่ายด้านค่าบริการการเป็นสมาชิกอินเทอร์เน็ต

ค่าใช้จ่ายดังกล่าว เป็นค่าใช้จ่ายที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต จะต้องจ่ายเป็นค่าบริการสมาชิกแก่บริษัท หรือองค์กรที่ให้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider : ISP) โดยทั่วไปแล้ว ผู้เป็นสมาชิกจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเหล่านี้ด้วยตนเอง ยกเว้นกรณีการให้บริการฟรีที่สถานศึกษาหลายแห่ง สนับสนุนให้นักเรียนนักศึกษาในสังกัด ใช้ได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย หรือเสียเล็กน้อยพร้อมกับค่าบำรุงการศึกษา รวมทั้งสถานที่ทำงาน หน่วยงานบางแห่งก็ให้บุคลากรในสังกัดสามารถใช้อินเทอร์เน็ต โดยไม่ต้องเสียค่าบริการเอง จนกว่าจะพ้นสถานภาพดังกล่าว

สำหรับอัตราค่าสมาชิกโดยทั่วไป จะตกอยู่ในราว 300 - 1,200 บาทต่อเดือน ซึ่งอาจจะสูงหรือต่ำกว่าอัตรานี้ก็ได้อ ขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้งาน รูปแบบการเป็นสมาชิก ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล และเวลาที่ใช้ในแต่ละเดือน (อัตราดังกล่าว ไม่ได้ครอบคลุมถึงอัตราค่าสมาชิกในระดับองค์กรที่เช่าสายติดต่อเข้าสู่เครือข่าย อินเทอร์เน็ตโดยตรง โดยไม่ต้องผ่าน ISP ซึ่งอัตราค่าเช่าค่าบริการ อยู่ในราว แสนบาท ถึง ล้านบาทต่อเดือน) ส่วนใหญ่ทั้งกลุ่มตัวอย่าง และผู้เชี่ยวชาญทุก

ท่าน จะมีความคิดเห็นว่าอัตราค่าบริการดังกล่าวยังแพงมากเกินไป สำหรับคนไทยเนื่องจากเหตุผลในเรื่องที่ต้องแบ่งรายได้ส่วนหนึ่ง ให้แก่ การสื่อสารแห่งประเทศไทย ที่ต้องเสียในอัตราที่สูง ทำให้ต้นทุนสูงขึ้น เป็นผลให้ค่าบริการจึงมีราคาแพง

ในกรณีค่าบริการอินเทอร์เน็ตซึ่งผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มองว่าราคาแพงเกินไป ได้ถูกหยิบยกกว่าเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้อินเทอร์เน็ตไม่เติบโตเท่าที่ควร แต่ผู้เชี่ยวชาญบางท่านไม่เห็นด้วยกับเรื่องที่ว่าราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ตนั้นแพง จึงแบ่งได้เป็น 2 ความคิดคือ

(ก) ราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ตแพง

(1) ค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่ยังมีอัตราสูงอยู่นี้ ควรต้องเป็นเรื่องความตระหนักของหน่วยงานรัฐบาล อย่างการสื่อสารแห่งประเทศไทย จะกำหนดราคาลดลงสักเท่าไร ให้คนทั่ว ๆ ไปใช้ได้ เพราะโดยต้นทุนจริง ๆ แล้วค่าบริการจะไม่แพงเลย อย่าลืมนึกว่าคนที่ใช้อินเทอร์เน็ตได้ไม่ใช่คนรวย แต่ต้องมีความรู้ ในต่างประเทศคนใช้อินเทอร์เน็ตมีความรู้ไม่จำเป็นต้องรวย แต่ในเมืองไทยต้องมีความรู้แล้วก็รวยด้วยถึงจะใช้ได้ (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) อินเทอร์เน็ตยังแพงอยู่มาก หากถูกลงประชาชนก็จะนิยมใช้มากกว่าที่เป็นอยู่ อินเทอร์เน็ตก็จะขยายตัวมากขึ้น ถ้าอินเทอร์เน็ตยังแพงเช่นนี้จะทำให้ขยายตัวไม่ขึ้น (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540)

(3) ปัจจุบันราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ตยังแพงมาก ถึงแม้จะมีผู้ใช้บางส่วนที่ไม่ต้องเสียค่าบริการเองก็ตาม หากต้องมาเสียเองในภายหลัง คงต้องคิดหนัก เพราะแพงทั้งค่าบริการ และค่าชาร์ตเวลา หากว่าใช้เวลาเกิน ตรงนี้คิดว่าจะทำให้อินเทอร์เน็ต ไม่เติบโตเท่าที่ควร (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540)

(4) การสื่อสารแห่งประเทศไทยยังเป็นตัวกำหนดให้ราคาแพง จึงทำให้ไม่แพร่หลาย อันนี้จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญ (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

(5) เรื่องค่าบริการยังสูงอยู่ เมื่อเทียบกับต่างประเทศค่าบริการไม่กี่เหรียญใช้ได้ทั้งปี แต่เมืองไทยสองพันขึ้นไป (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

(ข) ราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ตไม่แพง

ความคิดเห็นในส่วนนี้ เป็นส่วนของผู้เชี่ยวชาญท่านหนึ่ง ซึ่งมีความคิดเห็นแตกต่างจากท่านอื่นๆ ทั้งหมด ที่ได้ให้ความคิดเห็นตามหัวข้อนี้มา

...เรื่องราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ต มีความเชื่อว่าเมืองไทยแพงกว่าต่างประเทศ แต่ถ้าทำการสำรวจทุกประเทศก็พบว่าราคาค่าบริการสมาชิกส่วนบุคคลของไทยเท่ากับของที่อื่นๆ รวมทั้งถูกกว่าญี่ปุ่น และบางประเทศใน South East Asia ที่มีการเสนอข่าวเกี่ยวเรื่องนี้ มีการโกหกและสร้างภาพเสียมาก โดยเทียบทั้งหมดกับประเทศอื่นๆ แล้วสำหรับประเทศไทยจะอยู่ในระดับกลาง มีประเทศที่ถูกกว่าประเทศไทยบางกลุ่ม และแพงกว่าบางกลุ่มใน 27 ประเทศ (ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญท่านนี้ยอมรับว่า การเป็นสมาชิกอินเทอร์เน็ตในรูปแบบทั้งองค์กรของประเทศไทย จะค่อนข้างแพงกว่าประเทศอื่นๆ จริง

4.1.2 ค่าใช้จ่ายด้านอุปกรณ์ต่างๆ

อุปกรณ์พื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ สำหรับเป็นตัวกลางในการติดต่อเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ตที่สำคัญคือ คอมพิวเตอร์ และโมเด็ม (Modem) ซึ่งราคาของอุปกรณ์ทั้งสองชนิดนี้ค่อนข้างสูง ปัจจุบันแม้ราคาของคอมพิวเตอร์จะถูกลงแล้วก็ตาม ราคาเครื่องคอมพิวเตอร์ขั้นต่ำที่สามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้นั้นก็คงยังอยู่ที่ราว 20,000 - 35,000 บาท และราคาของ โมเด็มขั้นต่ำก็อยู่ที่ในราว 2,500 - 3,500 บาท (ราคาในช่วงเดือน มกราคม - เมษายน 2540) ซึ่งหากต้องการประสิทธิภาพการใช้อินเทอร์เน็ตที่ดีขึ้น เช่นความเร็วในการเข้าถึงข้อมูล และสามารถใช้ศักยภาพของอินเทอร์เน็ตได้เต็มที่ จะต้องใช้เงินเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าหนึ่งเท่า ทั้งนี้ยังไม่รวมอุปกรณ์ต่อพ่วงต่างๆ ที่อาจต้องใช้ต่อไปอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้อาจไม่ต้องใช้จ่ายในด้านนี้ หากสามารถใช้งานอุปกรณ์เหล่านี้ได้ที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของตน แต่ก็คงไม่สะดวกเท่าที่มีอุปกรณ์เหล่านี้เอง

4.1.3 ค่าใช้จ่ายเสริมอื่นๆ

เช่นค่าใช้จ่ายในการซื้อหาโปรแกรมใช้งาน ที่ใช้ร่วมกับอินเทอร์เน็ต ค่าบริการ โทรศัพท์ ค่าไฟฟ้า รวมทั้งค่าอบรมการใช้ คอมพิวเตอร์ หรืออินเทอร์เน็ต ในกรณีที่ไม่มีความรู้ด้านนี้มาก่อนอีกด้วย

4.2 ปัจจัยด้านโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน (Infrastructure)

เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ อันเกี่ยวข้องกับการเติบโตของอินเทอร์เน็ต เป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ในการใช้งานอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า หรือโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สายโทรศัพท์ เพราะหากขาดไฟฟ้าก็ยังสามารถใช้เครื่องมือกำเนิดไฟฟ้าทดแทนได้ แต่ถ้าหากขาดสายโทรศัพท์ก็ยากที่จะหาสิ่งใดมาทดแทนเพื่อการใช้งานอินเทอร์เน็ตได้

ทั้งผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตหลายท่าน ได้ให้ความเห็นคล้ายคลึงกันว่า ปัจจุบันปริมาณสายโทรศัพท์ ต่อหัวของคนไทยต่ำมาก เมื่อเทียบกับความต้องการของประเทศ โดยมีประมาณ 6.1 ล้านเลขหมาย (2540) หรือเฉลี่ย 10 เลขหมาย ต่อประชากร 100 คน แต่ในจำนวนนี้จะอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครถึงประมาณ 4 ล้านเลขหมาย และต่างจังหวัดเพียง 2 ล้านเลขหมาย ซึ่งหมายความว่าประชากรในกรุงเทพฯ ที่มีประมาณ 8-9 ล้านคน จะมีเลขหมายโทรศัพท์เฉลี่ยแล้วประมาณ 40 เลขหมายต่อประชากร 100 คน ในขณะที่ต่างจังหวัดมีประชากรถึงกว่า 50 ล้านคน แต่มีเลขหมายเพียง 2 ล้านเลขหมายเท่านั้น จากตัวเลขดังกล่าวจะเห็นได้ว่าถึงแม้จำนวนเลขหมายโทรศัพท์จะมีจำนวนที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีตก็ตาม แต่ก็ยังมีการกระจุกตัวอยู่เพียงในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลเท่านั้น ทำให้อินเทอร์เน็ตมีลักษณะการกระจุกตัวด้วยเช่นกัน

"การกระจุกตัวของอินเทอร์เน็ตนั้น ก็กระจุกอยู่ในกรุงเทพฯ ถ้าหากลองเจาะลึกแล้วคิดว่าการอยู่ต่างจังหวัดนั้นค่อนข้างสิ้นเปลืองเหมือนกัน การโทรศัพท์ไปต่างประเทศก็จะแพง การโทรศัพท์เข้ามาคุยกับผู้อื่นซึ่งอยู่ในกรุงเทพฯ ก็แพง คิดเป็นนาทิจึงว่าในขณะที่ผู้อยู่ในกรุงเทพฯ คุยกันคิดเป็นครั้ง ครั้งละสามบาท เพราะฉะนั้นค่าสื่อสารของคนในต่างจังหวัดนั้นต้องบอกว่าแพง เนื่องจาก Infrastructure ไม่อำนวย" (ครรชิต มาลัยวงศ์ , สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

อย่างไรก็ตามมีผู้เชี่ยวชาญท่านอื่น ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องของ Infrastructure ไว้ 2 ประเด็นดังนี้

(ก) Infrastructure ยังเป็นปัญหาต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต

(1) *Infrastructure* ในปัจจุบันแย่มาก บุคลากรไม่แยเสียทีเดียว คือในแง่ของทรัพยากรมนุษย์ ใช้ได้ แต่เรื่องสายโทรศัพท์ต่างๆ ยังไม่เอื้อเลย (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

(2) *Infrastructure* ยังเป็นปัญหาอยู่ แต่ขึ้นอยู่กับรัฐบาลด้วยว่าจะแก้ปัญหาตรงนี้ได้หรือไม่ ทรายโคที่โทรศัพท์ยังมีปัญหาอยู่ อินเทอร์เน็ตก็ไม่มีวันที่จะออกไปถึงนอกกรุงเทพได้ เพราะมันแพงเกินไป อย่างดีก็จะได้ในแบงค์เท่านั้น แต่ราชการ ยังไม่ได้ใช้เลย เช่น ศาลากลางจังหวัด เกือบจะไม่มีเลย คอมพิวเตอร์มีไว้เพื่อพิมพ์เวิร์ด ทุกจังหวัดแม้แต่เชียงใหม่ ก็ยังใช้อินเทอร์เน็ตไม่เป็น (สุกัญญา สุดบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

(ข) Infrastructure กำลังได้รับการปรับปรุง และแก้ปัญหา

(ก) ความต้องการพื้นฐาน ที่ขาดแคลนไม่น่าจะมีอุปสรรค เพราะทางนายทุน หรือผู้รับสัมปทานสายโทรศัพท์ ก็ต้องอยากขยายตัว เพราะว่าธุรกิจเขาจะได้มีรายได้เพิ่มขึ้น ยิ่งคนใช้มากเท่าไรก็ยิ่งรายได้มากเท่านั้น เขามีแต่อยากส่งเสริมอยากลงทุน ที่สำคัญ ต้องระวังกระบวนการผูกขาดสัมปทานเท่านั้นเอง จะทำให้ไม่เสรีพอ ก็มีผลให้ค่าบริการต่างๆ แพงได้ (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540)

(ข) หากดูตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) *Infrastructure* จะลงลึกในระดับหมู่บ้าน แต่คงยังไม่ได้ขยายศักยภาพของมัน เป็นเรื่องของความทั่วถึงมากกว่า คืออาจจะยังไม่ได้เป็นไฮเบอร์ออฟติควิ่งไปถึงหมู่บ้าน แต่เมื่อเข้าแผนพัฒนาฉบับที่ 9 คิดว่าเขาคงหันมามองเรื่องคุณภาพมากขึ้น (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

4.3 ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจในการใช้งานอินเทอร์เน็ต

การใช้งานอินเทอร์เน็ตได้อย่างราบรื่น และได้ผลเต็มทีนั้น จะต้องอาศัยทักษะความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์ พอสมควร รวมทั้งความรู้ด้านภาษาอังกฤษในระดับหนึ่ง เนื่องเพราะการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต ต้องอาศัยภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางสำหรับติดต่อกันเป็นส่วนใหญ่

(ก) อุปสรรคด้านการศึกษา ความรู้ภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์

(1) อินเทอร์เน็ตยังใช้ภาษาอังกฤษอยู่ แต่คนไทยยังไม่เก่งภาษาอังกฤษ การจะใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ จะต้องใช้ภาษาเป็น ซึ่งอันนี้ก็เป็นตัวหนึ่งที่ทำให้การเติบโตของอินเทอร์เน็ตค่อนข้างช้า เพราะถึงแม้ว่าการลดราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ตลง จริงอยู่ที่จะทำให้การขยายตัวไปได้มากขึ้น แต่ถ้าราคาลดแต่คนยังไม่เก่งไม่ถนัดภาษาอังกฤษ แล้วก็ไม่น่าจะใช้ก็จะไม่นิยมเท่าไร เพราะฉะนั้น คนที่จะใช้คือคนที่มีการศึกษาระดับดีพอสมควร ที่ใช้ภาษาอังกฤษได้ดี จึงไม่มีความกลัวที่จะนั่งใช้งานอินเทอร์เน็ต แต่หากมีการพัฒนาโปรแกรม ให้ใช้ภาษาไทยติดต่อกันทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น อินเทอร์เน็ตก็จะขยายตัวมากขึ้น เพราะตัวโปรแกรมภาษาไทยช่วยเสริม (ชัยวัฒน์ ภิระพันธุ์, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540)

(2) การที่คนในสังคมไทย "เห่อ" อินเทอร์เน็ต ก็อาจทำให้อินเทอร์เน็ตโตได้พอสมควร หากถามว่าโตแค่ไหนพอหรือไม่ ก็คงต้องว่าน้อยกว่าสิงคโปร์ โดยนับหัวผู้ใช้ สิงคโปร์อาจถึง 6 แสน 7 แสนแล้ว เรายังแสนเจ็ดอยู่เลย ก็ถึงขนาดสังคมมีความเห่อแล้วก็ยังไม่เพียงพอ แต่คราวนี้เราก็ต้องดูอีกว่า ใครเป็นตัวกระทำ ใครเป็นตัวดัน ตัวดันคือคนรู้ภาษาอังกฤษน้อย ทำให้เข้าใจ Computer window อะไรน้อย เป็นตัวดัน เพราะฉะนั้น การศึกษา มีส่วนต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต (ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(3) ภาษาเป็นอุปสรรคสำคัญ เพราะอินเทอร์เน็ตใช้ภาษาสื่อกลางเป็นภาษาอังกฤษ ทำให้คนยังใช้มันได้ไม่เต็มที่ (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

(ข) ความเข้าใจในการใช้งานอินเทอร์เน็ต

การใช้งานอินเทอร์เน็ต ผู้ใช้ยังจะต้องมีความเข้าใจในหลักการ ธรรมชาติ และประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้สามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้อย่างถูกต้อง ตรงจุด ประสงค์ อันจะก่อประโยชน์ ทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น การขาดความเข้าใจ ย่อมสร้างอุปสรรค ต่อการใช้งานอินเทอร์เน็ต หรือการใช้งานอินเทอร์เน็ตเนื่องจากขาดความเข้าใจในตัวเทคโนโลยี อาจทำให้เกิดลักษณะการใช้งานที่บิดเบือน หรือใช้ไปในทางที่ผิด (Negative Use) อาจเกิดโทษได้ทั้งต่อตนเอง และสังคมโดยรวม รวมทั้งอาจกระทบกระเทือนต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตได้ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นว่า คนไทยส่วนใหญ่ยังขาดคุณสมบัติในส่วนนี้ ดังเช่นที่ได้แสดงความเห็นไว้ดังนี้

(1) ตอนนี้คนเข้าใจอินเทอร์เน็ตโดยเนื้อแท้ของมันจริงๆ น้อยมากเพราะความใหม่ของเทคโนโลยี และเป็นเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงเร็วมาก เครือข่ายของอินเทอร์เน็ต ก็ครอบคลุมทั่ว

โลก จึงไปเร็ว และกว้าง เพราะฉะนั้นตอนนี้คิดว่าคนเข้าใจเทคโนโลยีอันนี้น้อยมาก เนื่องจากตามไม่ค่อยทัน (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

(2) การใช้ประโยชน์อินเทอร์เน็ตไม่ได้เต็มที่ เป็นเพราะเหตุผลหลายอย่าง อย่างแรกอาจเป็นเพราะเรายังไม่เข้าใจจริงๆว่านวัตกรรมตัวนี้มีประโยชน์อย่างไรบ้าง อาจขาดข้อมูลตัวนี้ทำให้ไม่รู้ พอไม่รู้ ก็เหมือนกับการคลำ คลำไปคลำมาก็ไม่ถูก แต่หากมองว่าถ้าเรารู้จริงๆว่านวัตกรรมนั้นมันมีประโยชน์อย่างไร อาจจะคลำอะไรได้ถูกกว่านี้ พอเห็น ก็จะสามารถได้ใช้ประโยชน์ของมันได้จริงๆ ตอนนี้พอมันไม่เห็นรายละเอียดก็เหมือนกับการเดาสุ่ม พอเวลาเข้าไปทำจริงๆ มันไม่ได้ประโยชน์ หรืออาจไม่ตรงกับที่เราต้องการให้เป็น คนมักจะนึกว่าอินเทอร์เน็ตครอบจักรวาล แต่จริงๆ มันก็มีกรอบของมันอยู่เหมือนกัน (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

4.4 ปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

พฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตถือเป็นปัจจัยหนึ่งเช่นกัน ที่จะมีผลต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตได้ เนื่องจากหากการใช้อินเทอร์เน็ต เป็นไปในทิศทางที่เอื้อประโยชน์ ก็จะส่งผลแก่การเติบโตได้มากกว่าการใช้งานไปในทางที่เกิดโทษ หรือเพื่อความบันเทิงแต่เพียงอย่างเดียว

อินเทอร์เน็ตในปัจจุบัน ถูกมองว่าเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่ง ที่สามารถนำไปใช้ในทางที่เกิดประโยชน์หรือโทษก็ได้ ซึ่งผู้ที่ตัดสินใจว่าจะใช้อินเทอร์เน็ตไปในทางใด ก็คือผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยทั่วไปนั่นเอง

ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านให้ความเห็นไว้คล้ายคลึงกันว่า อินเทอร์เน็ตจะให้ประโยชน์ได้มากหรือน้อย หรือแม้แต่จะทำให้เกิดโทษ ก็ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการใช้งาน

(1) การใช้อินเทอร์เน็ตให้เกิดประโยชน์ ขึ้นอยู่กับจิตใต้สำนึกของผู้ใช้ เพราะหากกล่าวถึงประโยชน์แล้ว อินเทอร์เน็ตก็เหมือนกับห้องสมุดโลก ข้อมูลทุกๆ อย่างสามารถที่จะหาได้ภายในนั้น โดยใครก็ได้ อีกจุดหนึ่งก็คือ ในขณะเดียวกันอินเทอร์เน็ตก็เป็นแหล่งอบายมุขชั้นดี แต่หากผู้ใช้ไม่เข้าไปสนใจ หรือยุ่งเกี่ยวในส่วนเหล่านั้น อมายมุข หรือข้อมูลที่เป็นโทษเหล่านั้นก็จะไม่มายุ่งเกี่ยวกับคุณเช่นกัน (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) อินเทอร์เน็ต หรือเทคโนโลยีทั้งหลาย ล้วนนำเอาไปใช้ได้ทั้งด้านดีและร้ายได้ทั้งสิ้น อินเทอร์เน็ตอาจจะใช้ในการสื่อสารบอกไปห่วยก็ได้ หรือใช้ในการที่จะส่งจ้องโสเภณีอะไรต่างๆ เหล่านี้ก็ย่อมทำได้ ไม่ใช่ความผิดของเทคโนโลยี ความผิดอยู่ที่ผู้ใช้ ความผิดอยู่ที่การไม่มีจริยธรรมในการใช้เสียมากกว่า (ครรชิต มาลัยวงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(3) อินเทอร์เน็ต ก็เหมือนกับ คอมพิวเตอร์ หากรู้จักใช้ ก็มีประโยชน์ อินเทอร์เน็ต ก็เช่นเดียวกัน ถ้าหากผู้ใช้รู้จักที่จะใช้ ก็มีประโยชน์ จะได้ประโยชน์มากน้อยระดับใด ขึ้นอยู่กับว่าผู้ใช้ ใช้นั้นอย่างไร เข้าใจมันหรือไม่ สามารถดัดแปลงเอามาใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540)

(4) อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือทางสังคมอย่างหนึ่ง หากนำไปใช้ดี ก็เกิดผลดี หากใช้ไม่ดี ก็เกิดโทษ เพราะไม่ว่าเป็นเครื่องมือทางสังคมเช่นใด ก็เป็นไปในลักษณะแบบนี้ทั้งสิ้น ซึ่งอินเทอร์เน็ตก็ไม่ได้ต่างจากเครื่องมืออื่น เพียงแต่ว่าอินเทอร์เน็ตอาจไปถูกใช้แล้วเป็นผลเสียโดยไม่ตั้งใจก็ได้ ที่กังวลอยู่ก็คือการนำไปใช้แบบผิดๆ ในลักษณะที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือขาดความเข้าใจ (นันทวัลย์ ขวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

4.5 ศักยภาพสองด้านของอินเทอร์เน็ต (Twofold Potentials)

การรับรู้ถึงผลของอินเทอร์เน็ต ที่นอกจากจะทำคุณประโยชน์ให้แก่ผู้ใช้ หรือสังคมแล้ว การพิจารณาถึงผลเสียที่จะได้เพื่อนำมาพิจารณาถึงความคุ้มค่า ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะบ่งชี้ถึงความเจริญเติบโตของอินเทอร์เน็ตในอนาคตได้ เพราะหากได้รับผลเสียมากกว่าผลดี หรือสร้างปัญหา มากกว่าที่จะช่วยแก้ปัญหา ก็จะกระทบกระเทือนถึงการยอมรับของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอันจะยังผลให้อินเทอร์เน็ตหยุดการเติบโต และตายลงได้ในที่สุด ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความเห็นต่อเรื่องดังกล่าวไว้ดังนี้

(ก) การที่อินเทอร์เน็ต มีทั้งประโยชน์และโทษเป็นเรื่องธรรมดา

(1) ความคิดเห็นก็คือถือเป็นเรื่องธรรมดา เพราะทุกสิ่งทุกอย่างก็มีอยู่สองด้าน บางอย่างก็มีดี บางอย่างก็มีเสีย ยกตัวอย่างเช่น มิดใช้ในการหั่นของ ใช้ในการที่จะฟัน ตัดต้นไม้ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจจะใช้ประทุษร้ายผู้อื่นได้ เพราะฉะนั้นถ้าหากบอกว่ามิดเป็นอาวุธ เราไม่ควรจะมีมิด เมื่อเป็นอย่างนี้เราก็ไม่สามารถประกอบอาหารได้ (ครรชิต มาลัยวงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(2) มนุษย์เกิดมาในโลกก็มีปัญหาทั้งนั้น เป็นธรรมดาชีวิต เราเองเมื่อมีชีวิตแล้วมี การแก้ปัญหา ก็จะมีปัญหาเกิดขึ้นใหม่ มีสองด้านตลอดเวลา นี่คือชีวิต โลกจะเป็นสองด้านตลอดเวลา ไม่เห็นแปลก ตั้งแต่ค้นพบลูกโลกขึ้นมาในโลก คนก็ใช้ล้อให้เป็นประโยชน์ ทำเป็นรถ ทำเป็นรถศึกก็ได้ ไม่ใช่เรื่องใหม่เลย มีแต่โบราณแล้ว แม้กระทั่งไฟแท่ง ยังเป็นประโยชน์หรือโทษก็ยังได้เลย อะไรที่เป็นสิ่งใหม่ในโลก มันดีก็ได้เสียก็ได้ สิ่งเก่าๆ คุณคุ้นกับมันคุณรู้ว่าเป็นยังไง แต่สิ่งใหม่ๆคุณไม่รู้ มันจะไปทางด้านดีก็ได้ ไปทางด้านลบก็ได้ ถ้าย้อนกลับไปยังประวัติศาสตร์ของประเทศชาติ เหตุการณ์ใหม่ๆ innovation ใหม่ที่เกิดขึ้น มันมีทั้งคนได้และคนเสียตลอดเวลา เช่นตอนเลิกทาส คนได้ก็มีเพราะเป็นฝ่ายทาส คนเสียก็มีเพราะเป็นนาย ต้องเสียทาสไป เลิกระบอบเผด็จการ คนได้ก็เยอะ คนเสียก็ไม่ค่อย ธรรมดา คนเราจะให้ได้ทั้งหมดเป็นไปไม่ได้ (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540)

(ข) การตัดสินใจอินเทอร์เน็ตให้ประโยชน์หรือโทษขึ้นอยู่กับผู้ใช้

...คือว่าเทคโนโลยีนี้คือเครื่องมือช่วยงาน โดยอาจจะนำวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้งาน นั่น เทคโนโลยีนั้นจะดีหรือไม่ดีอยู่ที่ว่าอยู่ในมือใคร เพราะฉะนั้นปัญหาคือ แม้ว่าจะถูกสร้างขึ้นมาเพื่อช่วย มนุษย์ ของทุกอย่างที่เป็นเครื่องมือทุกอย่างนี้ทำลายได้หมดเลย เช่น มีดเอาไว้ทำอาหาร แต่ก็ไว้ฆ่า คนได้ มีความรู้เรื่องปริมาณ เอาไว้ทำโรงไฟฟ้าทำอะไร ก็ทำระเบิดได้ มีอินเทอร์เน็ตไว้สื่อสารส่วน บุคคลเอาไว้สื่อสารระหว่างคนกับกลุ่ม เอาไว้ทำ Electronic Libraries ก็นำมาใช้ในเชิงก่อการร้ายได้ เลย เพราะฉะนั้นต้องถามว่าใครใช้มากกว่า และสังคมนั้นมีอะไรยึดเหนี่ยวหรือเปล่า อยู่ที่ผู้นำสังคม อีกว่ามีวิธียึดเหนี่ยวอย่างไร นั่นปัญหาของ เทคโนโลยี จึงเป็นปัญหาสังคม ไม่ใช่ปัญหาของนัก วิทยาศาสตร์ (ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

5. ผลกระทบจากอินเทอร์เน็ต

ข้อมูลในข้อนี้ เป็นการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่2 ของงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งผลกระทบ ที่เกิดจากอินเทอร์เน็ต ในปัจจุบันสามารถแบ่งได้เป็น 3 หัวข้อคือ

5.1 ผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม

5.2 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

5.3 ผลกระทบต่อการเมือง

5.1 ผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม

ผลกระทบของอินเทอร์เน็ตที่มีต่อสังคม วัฒนธรรมไทย ที่เห็นได้ในปัจจุบัน จากทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ ส่วนหนึ่งจะมีความเห็นว่าได้เกิดขึ้นแล้ว และอีกส่วนหนึ่งจะมีทัศนะว่ายังไม่ชัดเจนนัก และส่วนสุดท้ายจะมีทัศนะว่าผลกระทบจากอินเทอร์เน็ตโดยตรงจะยังไม่เกิด แต่อาจจะมีผลโดยอ้อมเท่านั้น ซึ่งสามารถนำเสนอเป็น 3 ทัศนะได้ดังนี้

(ก) ผลกระทบจากอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นแล้ว

(1) ผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบันก็คือ อินเทอร์เน็ตได้ทำให้สะดวกสบายขึ้นในด้านการติดต่อสื่อสาร หากแต่ผลเสียก็จะเป็นเรื่องของการรักษาความปลอดภัย เมื่อมีผู้ใช้มากขึ้น ก็จะสามารถควบคุมได้ยากมากขึ้น (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) ปัจจุบันคนไทยจะสามารถเข้าถึงกระแสข้อมูลใหม่ๆ ได้มากขึ้น แต่ยังไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นข้อมูลประเภทใด ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูลที่เน้นบริโภคนิยม อาจจะทำให้มีความเป็นนักบริโภคนิยมมากขึ้น ซึ่งยังไม่ได้รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลประเภทภาพโป๊ เปลือยต่างๆ ก็คงสามารถดูกันได้ง่ายดายมากขึ้น (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

(3) ผลกระทบที่เกิด ก็คงเป็นไปในแง่ของการตื่นตัวทางด้านข่าวสาร เพราะอย่างน้อยก็เป็นอีกช่องทางหนึ่ง ซึ่งเปิดกว้าง ทำให้สังคมเกิดความกระตือรือร้นในทางข่าวสารมากขึ้น (พัฒนพันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

(ข) ผลกระทบจากอินเทอร์เน็ตยังไม่ชัดเจน

(1) ผลกระทบที่เกิดขึ้นคิดว่า ยังไม่มีอะไรที่แตกต่างจากก่อนหน้านี้ เพียงแต่ว่าคนที่ใช้อินเทอร์เน็ตก็มีของเล่นใหม่ คือสื่อสารคุยกันทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ได้ หรือเปิดดู WWW ได้ ในด้านวัฒนธรรมก็ไม่มีอะไรแตกต่าง อาจจะเป็นเพียงสื่อสารกันมากขึ้น ที่กล่าวว่าจะทำให้ภาษาอังกฤษดีขึ้น แต่เท่าที่ดูก็อาจจะไม่ช่วยให้ภาษาดีขึ้น เพราะว่าจดหมายที่เขียนส่งกันก็เขียนด้วยภาษาวิบัติ (ครรชิต มัลลียงค์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(2) ผลกระทบในช่วงนี้ทางสังคมถือว่ายังอยู่ในขั้นทดลอง และทำความเข้าใจมากกว่า การใช้งานจริงๆ ดูจากแนวโน้มแล้วขณะนี้ยังไม่ถึงขั้นที่จะสร้างผลกระทบอะไรที่ชัดเจน นอกจากความตื่นตัวที่เกิดขึ้นในเรื่องอินเทอร์เน็ต (นันทวัลย์ ขวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

(3) ตอนนี้ผลกระทบจากอินเทอร์เน็ตอาจจะเป็นเพียงขั้นสัญญาณเตือนภัยเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะจะเริ่มได้ช้าว่า มีภาพไม่ได้ออกมาทางอินเทอร์เน็ต มีการนำเอาอินเทอร์เน็ตไปใช้ในทางที่ไม่ดี ล่วงล้ำสิทธิส่วนบุคคลโดยผ่านอินเทอร์เน็ต นี่คือสัญญาณเตือนภัยที่กำลังจะเข้ามา นอกจากนี้ยังมีการเตือนภัยเกี่ยวกับการรุกรานทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดคำถามว่าจะทำอย่างไรกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของเรา และเริ่มมีผู้วิตกกังวลมากขึ้น แต่ยังไม่ถึงขั้นกระทบกระเทือนในระดับสังคม เพราะอันตรายจริงๆ ยังไม่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ส่วนนี้จะมีข้อดีคือ คนในสังคมก็จะตื่นตัว หาทองกันไขกัน เมื่อถึงเวลาก็อาจจะป้องกันได้ทันทั่วทั้ง หรืออาจได้แนวคิดอะไรใหม่ขึ้นมาแทนก็ได้ (สุกัญญา สุตบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

(ค) ผลกระทบโดยตรงไม่เกิด นอกจากผลกระทบโดยอ้อมจากสื่อมวลชน

(1) อินเทอร์เน็ต ในปัจจุบันก็ยังมีผลกระทบเพียงแค่ว่า ผู้ใช้ 170,000 มีอาณาพบน้อยกว่าโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ และทุกๆ ครั้งที่สื่อมวลชนเหล่านี้นำพลัง ของอินเทอร์เน็ตเพียงเล็กน้อยไปขยายในสื่อเดิมของตนเอง ก็เกิดการสั่นสะเทือนในสังคมตรงที่จุดนั้น เช่น ในระยะแรก ที่มีข่าวเรื่องภาพโป๊ ถึงแม้ว่าคนใช้จะมีประมาณ 170,000 ก็จริง แต่เรื่องรูปดังกล่าว อาจมีคนรู้เพียง 100 คน หลังจากสื่อมวลชนเสนอเรื่องนี้ไปแล้ว คนในสังคมที่ไม่ได้ใช้อินเทอร์เน็ต ก็จะเกิดภาพพจน์ที่ผิดขึ้นทันที นี่เป็นตัวอย่างหนึ่ง (ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(2) หากนับผลกระทบโดยตรง คิดว่าคงไม่เกิดผลกระทบอะไร เนื่องจากผู้ใช้อย่างน้อยอยู่มากในปัจจุบัน และในสถานการณ์ทางบ้านเมืองที่ปกติ ซึ่งหมายถึงว่า ต้องขึ้นกับสถานการณ์ของสังคมในขณะนั้นด้วย ว่ามีความเปราะบางแค่ไหน ยกตัวอย่างในคราวพฤษภาทมิฬ หากมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเหมือนเช่นในปัจจุบัน อินเทอร์เน็ตจะสร้างผลได้อย่างมากมาย เนื่องจากผลที่ถูกขยายในแง่ของสถานการณ์ และสื่อมวลชนที่จะนำไปขยายต่อ ซึ่งหากเป็นเรื่องธรรมดาๆ ในสถานการณ์ปกติ ก็คงไม่มีใครสนใจ และไม่เกิดผลกระทบอะไร นี่ถือเป็นผลกระทบโดยอ้อม ไม่ใช่ผลกระทบทางตรง (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540)

5.2 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

ผลกระทบของอินเทอร์เน็ต ต่อเศรษฐกิจนั้น ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ จะมองว่าเกิดผลกระทบในด้านบวกแก่เศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งมีการให้ทัศนะเอาไว้ดังนี้

(ก) ผลทางด้านการสร้างงานใหม่ๆ

ในปัจจุบัน อินเทอร์เน็ตทำให้มีการสร้างงานแปลกๆ ใหม่ๆ มากขึ้น เช่นการจัดทำ "Home Page" หรืออย่างน้อยก็มีบริษัทให้บริการอินเทอร์เน็ตเปิดใหม่มากขึ้น การสร้างตลาดทางด้านการบริการข้อมูล การเปิด " Home Page" ขององค์กรต่างๆ มากขึ้นทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน เพื่อผลทางด้านการตลาด และเสริมภาพพจน์

(ข) ผลทางการเท่าทันทางการค้า

เนื่องจากผลทางด้านสื่อสารของอินเทอร์เน็ต ทำให้สามารถลดต้นทุน และได้ข่าวสารได้รวดเร็วขึ้น รวมทั้งการแพร่ข่าวไปยังส่วนต่างๆ ของประเทศ ได้อย่างรวดเร็วกว่าเดิม โดยเฉพาะความเท่าทันข่าวสารทางด้านเศรษฐกิจ กับต่างประเทศหากเทียบกับในอดีต ถือว่าสร้างความเท่าทันได้มาก เพราะจะสามารถทราบข่าวหลังจากออกจากแหล่งข่าวสารได้ในเวลาไม่กี่นาที (ทวีศักดิ์ กอนันตกุล, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(ค) ผลทางด้านการถ่ายเทเงินตรา

เนื่องจากการใช้อินเทอร์เน็ตกันในระบบ การเงินการธนาคารมากขึ้น การถ่ายเทเงินตราจึงสะดวก และมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สุกัญญา สุตบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

5.3 ผลกระทบต่อการเมือง

ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็น สอดคล้องกันว่ายังไม่เกิดผลกระทบอะไรที่ชัดเจนนักในปัจจุบัน สำหรับด้านการเมือง ยกเว้นในเรื่องของ "Poll " ซึ่งเริ่มมีการจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองบ้าง แต่ผลที่ได้คงไม่มากมายอะไร เนื่องจากเหตุผลในเรื่องของผู้ใช้ อินเทอร์เน็ตที่มีจำนวนน้อย และไม่ใช่ว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทุกคนจะสนใจที่จะทำ Poll ดังกล่าว ผลที่ได้จึงยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควรจะเป็น

อีกส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นจากผลของอินเทอร์เน็ตก็คือ การเปิด "Home Page" ของพรรคการเมืองต่างๆ เพื่อให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพรรค และเพื่อเสริมภาพพจน์ของพรรคการเมืองนั้นๆ รวมทั้งมีการตื่นตัวทางด้านความรู้อินเทอร์เน็ต โดยการจัดอบรมอินเทอร์เน็ตให้แก่ วุฒิสมาชิก และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดย NECTEC

อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า คงมีการนำอินเทอร์เน็ตไปใช้ในการเมืองมากขึ้นต่อไปในอนาคต แต่คงไม่ถึงกับเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญใดๆ ในอนาคตอันใกล้

6. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ต

เป็นการนำเสนอข้อมูลจากการทำนายความเปลี่ยนแปลงตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ในข้อ 3 ของการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ตนั้น ผู้เชี่ยวชาญได้มีการแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้คือ

6.1 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากอินเทอร์เน็ต

6.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุดสำหรับสังคมไทย

6.1 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากอินเทอร์เน็ต

เป็นทัศนะ ของผู้เชี่ยวชาญที่ได้คาดหวังว่าอินเทอร์เน็ตจะทำให้เกิดขึ้น โดยการเทียบเคียงจากแนวคิดและความเป็นไปได้ ทั่วไป โดยไม่เจาะจงว่าจะเกิดขึ้นในสังคมใด

6.1.1 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากแนวคิดเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ

แนวคิดนี้ เป็นแนวคิดแบบนักอนาคตนิยม ที่มองว่า เทคโนโลยีสารสนเทศจะเป็นที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคใหม่ของมนุษย์ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึงแนวคิดในลักษณะที่คล้ายคลึงดังนี้

(ก) สารสนเทศคือพลัง

เมื่อไรที่คุมสื่อได้ ก็หมายถึงว่าคุมอำนาจด้วย ต่อไปในยุคศตวรรษที่ 21 ข้อมูลหรือสารสนเทศ จะเป็นกำลังสำคัญของทางด้านการตลาด การเมือง เศรษฐกิจ หากสามารถคุมสื่อได้ ก็จะสามารถคุมทุกอย่างได้ (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(ข) โลกาภิวัตน์ จากกลุ่มคนระดับล่าง

บุคคลบางกลุ่มจะสนใจอินเทอร์เน็ตในแง่ที่ว่า จะสามารถทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างกันโดยอิสระ หรือ "Globalization from Below" เพราะอินเทอร์เน็ตมีส่วนที่เรียกได้ว่า "Outlaw" ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนในระดับล่าง หรือกลุ่มคนที่ถูกปกครอง สามารถสื่อสารข้อมูลข่าวสาร

ถึงกันได้ โดยไม่ถูกปิดกั้นโดยชนชั้นปกครอง หรือรัฐ เนื่องจากรัฐไม่สามารถควบคุมการสื่อสารที่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้ เพราะควบคุมยาก (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540)

6.1.2 สิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น หากบริบทในสังคมมีเงื่อนไขที่กำหนด

เป็นแนวโน้มซึ่งผู้เชี่ยวชาญคาดว่าน่าจะเกิดขึ้นได้ ในสังคมไทย หากแต่ต้องตั้งอยู่บนเงื่อนไขบางอย่างที่จะต้องแก้ไข คือแนวโน้มนี้ จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการแก้ไขเงื่อนไขบางอย่างในสังคม หากไม่แก้ไขแนวโน้มดังกล่าวก็จะไม่เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นได้ยาก ประมวลเป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

(ก) Electronic Commercial

เพื่อผลดีทางด้านเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ คาดว่าจะต้องรอให้เกิดการจัดระบบ *electronic commerce* ได้อย่างแท้จริงเสียก่อน ตามที่ได้รับทราบมาว่ามีบริษัทที่ทำการค้า แล้วก็มีผู้ต้องการที่จะส่งสินค้าผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ผู้ค้าไม่สามารถจะรับออเดอร์ซึ่งจ่ายเงินโดยเพียงแต่บอกหมายเลขบัตรเครดิตได้ เนื่องจากยังไม่มีระเบียบหรือกฎหมายของไทยรองรับในเรื่องนี้ ดังนั้นลูกค้าซึ่งต้องการที่จะส่งสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ต มายังเมืองไทยก็ประสบปัญหา ถ้าหากได้มีการแก้ไขในเรื่องของกฎหมายและระเบียบปฏิบัติให้เหมาะสมกับยุคสมัยมากขึ้น เชื่อว่าจะทำให้อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อประเทศไทยมากขึ้น แต่ถ้ายังไม่มีการแก้กฎหมายเหล่านั้นอินเทอร์เน็ตก็คงเป็นเพียงเครื่องมือเล็กๆ อันหนึ่ง ซึ่งอาจจะไม่มีบทบาทกับประเทศไทยมากนัก (ครรชิต มาลัยวงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(ข) การลดช่องว่างระหว่างชนชั้น

แนวคิดที่คาดว่าจะช่วยในการลดช่องว่างระหว่างชนชั้นนั้น สามารถเกิดขึ้นได้ หากแต่ว่าการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต จะต้องทั่วถึงทุกคนในสังคม เพราะฉะนั้น หากมองในประเทศไทยแล้ว กลับมองว่าจะทำให้เกิดช่องว่างเพิ่มขึ้นมากกว่า ดังนั้น เงื่อนไขก็คือ ต้องจัดให้อินเทอร์เน็ตเข้าถึงประชาชนโดยทั่วถึง และขณะเดียวกัน ต้องจัดให้ประชาชนมีความสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตด้วย (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540)

6.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุดสำหรับสังคมไทย

การทำนายแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหัวข้อนี้ ตามทัศนะ ของผู้เชี่ยวชาญ จะเป็นไปในลักษณะที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเป็นไปได้สำหรับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันมากที่สุด โดยแบ่งเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

6.2.1 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

6.2.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

6.2.3 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง

6.2.4 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติของคนไทย

6.2.1 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

แนวโน้มในส่วนนี้ เป็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่น่าจะเกิดขึ้นต่อ สังคม วัฒนธรรมของคนไทยในสังคมโดยทั่วไป ในระยะ 5 -10 ปีข้างหน้า ซึ่งแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

(ก) ในแง่ดี

...จะมีการพัฒนาการศึกษาได้ดีขึ้น เด็กไทยโดยทั่วไปจะฉลาดขึ้น มีการศึกษาที่ดีซึ่งจะเป็นรากฐานของการประกอบอาชีพ เป็นสังคมที่มีคุณภาพมากขึ้น แต่อาจมีเด็กจำนวนหนึ่งที่ถูกละเลยไป เนื่องจากขาดโอกาส กลายเป็นชนชั้นแรงงาน หรือแรงงานไร้ฝีมือ ตรงนี้ค่อนข้างชัด คนที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้จะทิ้งห่างไปไกล ช่องว่างระหว่างชนชั้นจะกว้างขึ้น อย่างไรก็ตาม ลักษณะนี้จะเป็นเพียงช่วงแรกเท่านั้นที่จะกว้างขึ้น แต่พอในระยะยาว สังคมที่มีคุณภาพจะสามารถปรับตัว และแก้ไขส่วนนี้ได้ในที่ที่สุด (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

(ข) ในแง่ร้าย

(1) โลกแห่งอนาคตเป็นโลกแห่งความรู้ต้องแข่งกันรู้ แข่งความเข้าใจ ในเมื่อความรู้เหล่านี้ไม่กระจายไปทั่วถึงในสังคม คนส่วนหนึ่งในสังคม ซึ่งมีช่องว่างทางรายได้ ทางความคิด ทางความรู้สึก ก็จะถูกทิ้งห่างออกไปอีกเรื่อยๆ เขาจะถูกกระแสของ globalization กระทำได้เรื่อยๆ ในขณะที่คนมีความรู้ยังมีโอกาสเป็นฝ่ายถดถอยความได้เปรียบจาก globalization มาได้ แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่โอกาสจะน้อย เมื่อการแข่งขันที่จะชนะในอนาคตอยู่ที่ความรู้ แล้วชาวบ้านได้รับความรู้ก็น้อย ก็ไล่ทันช้า จะเสียเปรียบมากขึ้น (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540)

(2) ลักษณะบริโภคนิยมจะมีมากขึ้น ความรู้สึกว่ามีควมโลภกิเลสจนเกินเลย ความคิดของชุมชน หรือคุณค่าวัฒนธรรม อาจจะถูกมองข้าม การเปิดรับรู้แต่เรื่องโลกภายนอกจะทำให้เราขาดรากขาดกำพืด ซึ่งน่าจะเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่สนใจในอินเทอร์เน็ตอย่าง

จริงจัง และการใช้อินเทอร์เน็ตในเชิง Abuse ก็คงยังมี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภาพโป๊ ภาพเปลือย ตัดต่อ หรือจี้บกันผ่านอินเทอร์เน็ตคงจะเกิดขึ้นต่อไป (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

(3) คือถ้ามองในแง่เมืองไทย หากเทียบต้นแบบมาจากสหรัฐ จะชุลุกอยู่กับเทคโนโลยีมากขึ้น จุดหนึ่งก็คือ เป็นการเพิ่มความเครียด ยกตัวอย่างซึ่งอาจจะมีผลในอนาคตของไทยก็คือ สหรัฐในปัจจุบัน เมื่อจะทำเอกสารอะไร จะทำด้วยมือไม่เป็นแล้ว จะ Present อะไรต้องมี Note Book มี Program Presentation นั่นก็คือชีวิตที่เรียบง่ายจะถูกกลืนไป ก็คือเรียกว่า เสพเทคโนโลยีเกินความจำเป็น ซึ่งเท่าที่เห็นคนไทยประเภทนี้จะมีมากเสียด้วย (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(ค) กลางๆ

สังคมในระดับที่เป็นผู้มีการศึกษาจะใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้น อาจจะเรียกว่าในกลุ่มของคนรวยมีความเป็นไปได้มากที่สุดที่จะก้าวเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต ส่วนคนที่จนกว่าก็อาจจะยังไม่สามารถก้าวเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ตได้ และระบบอินเทอร์เน็ตนั้นก็ยังไม่สามารถที่จะมีหนึ่งให้ดู มีการวิจารณ์หนึ่ง มีการสื่อสารที่จะทำให้เกิดการจรรโลงสติปัญญา เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้ก็อาจจะยังไม่เกิด จะเกิดก็เพียงแต่การใช้ในกลุ่มเดียวเท่านั้น (ครรชิต มาลัยวงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

6.2.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจนี้ จากการประมวลทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ พบว่าในระยะ 5 - 10 ปี ข้างหน้า มีแนวโน้มไปในด้านที่ดีเป็นส่วนใหญ่ ดังนี้

(ก) แ่งดี

(1) ...หากจะว่าไปแล้ว อินเทอร์เน็ตจะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในแง่ดีสำหรับเศรษฐกิจ ทุกวันนี้เราก็คงทราบว่าคนมีความรู้มีความสามารถมีต้นทุนน้อยไม่สามารถทำธุรกิจของตัวเองได้ แต่ด้วยศักยภาพของอินเทอร์เน็ต คุณมีความรู้ความสามารถและต้นทุนเล็กน้อยก็สามารถทำธุรกิจบนนั้นได้แล้ว และคุณมีโอกาสดีได้อีกมาก มากได้เท่าๆ กับบริษัทใหญ่ ๆ ด้วยเทคโนโลยีนี้จะทำให้ระบบ อย่างเช่นระบบค้นหาเอกสาร ซึ่งจากแต่ก่อนที่จะต้องใช้คน ค้นหาเป็นร้อยๆ คน ทุกวันนี้คุณใช้คอมพิวเตอร์เพียงเครื่องเดียวก็สามารถค้นหาได้ และยังมีอีกหลายอย่างที่คุณใช้เทคโนโลยีทุนแรงไปได้มาก นั่นคือทำไมบริษัทเล็ก ๆ ถึงพยายามต่อกรกับบริษัทใหญ่ ๆ ได้

ในรูปแบบต่อไปด้วย เทคโนโลยีทำให้รูปแบบขององค์กรมีขนาดเล็กลง (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) การติดต่อทางธุรกิจจะรวดเร็วฉับไวมากขึ้น การติดต่อทางธุรกิจจะไปเร็ว ผลกระทบอะไรเกิดขึ้นก็จะเกิดผลที่เป็นลูกโซ่ได้เร็วขึ้น (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

(3) ในบริษัทที่เติบโตอยู่แล้ว อินเทอร์เน็ตคงไม่เป็นอุปสรรค แต่คงเอามาช่วยเสริมสร้างศักยภาพองค์กรของเขาให้ดีขึ้นอีกในสายตาของสังคม ช่วยเผยแพร่ภาพพจน์ แล้วนำพามาสู่รายได้ ในองค์กรใหม่ๆ มันคงช่วยเป็นช่องทางในการสื่อสารได้มากขึ้น และคงเกิดเป็นธุรกิจต่อเนื่องกันมา ในภาคเศรษฐกิจ คงเกิดธุรกิจใหม่ๆ แน่นอน สังคมข่าวสารข้อมูลที่ไม่เคยคิดว่าจะเกิด ก็เกิดขึ้นเป็นสังคม แบบ "ออนดีมานด์" "เรียลไทม์" เป็นต้น (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

(ข) กลางๆ

ด้านเศรษฐกิจก็คิดว่าจะมีการแก้ไขระเบียบและกฎหมายเช่นกัน แต่อาจจะยังไม่เปิดเร็วนัก เพราะว่าเวลาที่เสนอร่างกฎหมายต่างๆ ในเวลานี้ก็ไม่ใช่เรื่องง่าย อาจจะต้องใช้เวลาหลายปีกว่าการแก้ไขเรื่องนี้จะลุล่วง เมื่อเป็นอย่างนี้แล้วคิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนก็คือระบบ "อีดีไอ" ส่วนระบบอิเล็กทรอนิกส์คอมเมอร์ส อาจจะต้องรอไปสักพักใหญ่ (ครรชิต มัลย์วงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

6.2.3 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้าน การเมือง เนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ต ในระยะเวลา 5 - 10 ปีข้างหน้า ผู้เชี่ยวชาญไม่ได้แสดงความเห็น หรือกล่าวถึงแนวโน้มไปในทิศทาง ดี หรือร้ายอย่างชัดเจนนัก เนื่องจากต่างมีความเห็นคล้ายคลึงกันว่า การเมืองไทยมีลักษณะที่คลุมเครือ คาดเดาลำบาก คงได้แต่พูดถึงแนวโน้มแบบเป็นกลางโดยกว้างๆ ไว้ดังนี้

(1) คิดว่าน่าจะมีการประชาสัมพันธ์จากฝ่ายรัฐบาลสู่ประชาชน โดยที่เราเข้าถึงโดยตรงได้โดยไม่ต้องผ่าน Mass Media เพราะด้วยเทคโนโลยีของ e-mail นี้ข้อมูลจะถูกส่งจากแหล่งสู่ปลายทางได้โดยตรง (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) ด้านการเมือง คิดว่าจุดที่จะเข้าสู่อินเทอร์เน็ตก่อนเพื่อนคือ ทางด้านรัฐมนตรี เพราะว่าทางด้านรัฐมนตรีก็จะมีลูกมือ ซึ่งอยู่ตามกระทรวงต่างๆ สามารถจัดทำโฮมเพจได้ตามพรรค พรรคส่วนใหญ่ก็คงจะใช้คอมพิวเตอร์กันแล้ว แต่ว่าจะใช้ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์พรรคเป็นส่วนใหญ่ อาจจะลงไปถึงมือของ สส. โดยเฉพาะสส.ที่มีอายุมากแล้วก็อาจจะยังไม่สนใจอินเทอร์เน็ต (ครรชิต มัลลียงค์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(3) สำหรับเพียงแค่ว่า ภายใน 5-10 ปี รัฐบาลยังน่าจะยังเป็นฝ่ายตั้งรับมากกว่า ก็คงจะยังไม่ทราบว่า จะเอาอินเทอร์เน็ตไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร นอกจากมี Web Site โฆษณาชวนเชื่อบางโครงการบางอย่างเท่านั้นเอง ที่เป็นเช่นนี้เพราะ รัฐบาลอยู่ได้ด้วยการคุมข้อมูล แต่เมื่อข้อมูลนี้คุมไม่ได้ รัฐบาลก็คงจะทำอะไรไม่ค่อยได้ เว้นแต่ว่ารัฐบาลต้องการส่งเสริมเศรษฐกิจ โดยการส่งเสริมอินเทอร์เน็ตมากขึ้น แต่ในแง่การเมืองโดยตรงแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจรัฐและประชาชน ก็จะอยู่เหนือประชาชนน้อยลง เพราะอินเทอร์เน็ตทำให้ช่องว่างทางอำนาจระหว่างกันน้อยลง (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

6.2.4 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติของคนไทย

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติของคนไทย ในระยะ 5 -10 ปีข้างหน้า เนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ตนั้น ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

(ก) ในแง่ดี

ทัศนคติของคนไทยในสิ่งรอบตัวก็อาจจะดีขึ้น คนไทยก็คงจะสนใจในความเป็นไปของโลกมากขึ้น ความเป็นไปของสังคม ของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความสนใจทางด้านศิลปวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น เพราะว่าจะได้สิ่งต่างๆ เหล่านี้มาจากกระบบอินเทอร์เน็ต (ครรชิต มัลลียงค์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(ข) กลางๆ

...5-10 ปี อาจจะยังไม่ถึงขั้นที่จะทำให้ทัศนคติ เปลี่ยนแปลงไปมากเท่าไร ยกเว้นเรื่องการบริโภค 5-10 ปียังไม่เห็นชัดเพียงพอ ยกเว้นว่าการ Abuse การกลั่นแกล้งกันทางอินเทอร์เน็ต ก็คงจะมี แต่ก็คงยังไม่ขยายวงกว้าง (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

7. ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไข การรับและการใช้อินเทอร์เน็ต

ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยของผู้เชี่ยวชาญนั้น สามารถประมวลเป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

- 7.1 ข้อเสนอแนะเพื่อความเติบโตของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย
- 7.2 ข้อเสนอแนะในเรื่องการรู้จักใช้อินเทอร์เน็ต และความสามารถในการการแยกแยะข้อมูล
- 7.3 การแก้ไขปัญหาเรื่องข้อมูลที่เป็นพิษภัย และ การใช้งานในทางที่ผิด

7.1 ข้อเสนอแนะเพื่อความเติบโตของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญดังต่อไปนี้ จะมีจุดประสงค์ในด้านของการเติบโตของอินเทอร์เน็ต การสร้างความทั่วถึงต่อการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของคนในสังคม ซึ่งจะแบ่งเป็นหัวข้อหลักๆ ได้ดังนี้

- 7.1.1 ข้อเสนอแนะเรื่องการศึกษา
- 7.1.2 ข้อเสนอแนะเรื่อง ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)
- 7.1.3 ข้อเสนอแนะเรื่องราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ต
- 7.1.4 ข้อเสนอแนะเรื่อง การกระจายความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

7.1.1 ข้อเสนอแนะเรื่องการศึกษา

การศึกษาในที่นี้ หมายถึงรวมถึงการศึกษาด้านภาษาอังกฤษ การเสริมทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวว่า ปัจจุบันถึงแม้จะมีการบริจาคคอมพิวเตอร์ หรือมีการของบเพื่อการกระจายคอมพิวเตอร์สู่ชนบทก็ตาม แต่การอบรมเบื้องต้นยังไม่มี การสนับสนุนที่ชัดเจน เมื่อบุคลากรในพื้นที่ไม่มีทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์ การนำคอมพิวเตอร์ไปตั้งไว้ก็ไม่มีประโยชน์ แต่อย่างใด ดังนั้นควรจะมีการปฏิบัติควบคู่กันไปทั้งทางด้านมอบคอมพิวเตอร์และการอบรม (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

ส่วนในเรื่องภาษาอังกฤษ อาจจะเน้นหนักในเรื่องของการใช้เพื่อชีวิตประจำวันให้มากขึ้น การเขียนจดหมาย รวมทั้งศัพท์ที่ใช้สำหรับคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตให้มากขึ้น เพราะมักจะเป็นศัพท์เฉพาะแทบทั้งสิ้น

การศึกษาโดยรวมทั่วไป ก็มีความจำเป็นเช่นเดียวกัน เมืองไทยหากให้ความสำคัญจริงจังกับการศึกษา ก็จะสามารถก้าวไปได้มากกว่าที่เป็นอยู่มาก การศึกษาที่สำคัญที่สุดคือการศึกษาเบื้องต้น ประถม 1- ประถม 6 คือขั้นสร้างคน แต่เรายังไม่ได้ให้ความสำคัญ ทุนแท้ที่สำคัญที่สุดคือการศึกษา (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

7.1.2 ข้อเสนอแนะเรื่อง ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)

...การเร่งในเรื่อง Infrastructure ก็เป็นเรื่องที่ควรกระทำอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะเรื่องไฟฟ้า และสายโทรศัพท์ ให้ลดการผูกขาดลง เพราะถึงแม้ว่าจะมีการให้สัมปทานแก่เอกชน ในการเดินสายโทรศัพท์แล้วก็ตาม ก็ยังดูเหมือนมีการผูกขาดจากเอกชนรายนั้นๆ อยู่ดี การแบ่งเขตให้เล็กลง มีการให้สัมปทานจากหลายบริษัทมากขึ้น สร้างการประสานงานต่อบริษัทให้ได้ และใช้เทคโนโลยีที่มีมาตรฐานเดียวกัน น่าจะทำให้การพัฒนาในด้าน Infrastructure เป็นไปได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

7.1.3 ข้อเสนอแนะเรื่องราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ต

ในเรื่องราคาค่าบริการ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ควรจะต้องมีการลดราคาลงเพื่อให้สมเหตุสมผลมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยมีความคิดเห็นว่า สาเหตุส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากการสื่อสารแห่งประเทศไทย คิดค่าเช่าวงจรสื่อสารในอัตราสูง และการคิดค่าบริการแบ่งรายได้ ก็ไม่ควรจะสูงจนเกินไป

7.1.4 ข้อเสนอแนะเรื่อง การกระจายความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

การกระจายความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ก็เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะสร้างโอกาสแก่ผู้ที่ไม่มีฐานะ หรือรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายสำหรับอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ให้ทัศนะไว้ดังนี้

ต้องส่งเสริมให้มีประชาธิปไตยในการเข้าถึง หรือใช้อินเทอร์เน็ต เพราะปัจจุบันคนที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ หมายถึง คนบางกลุ่มบางจำพวกเท่านั้น เพราะฉะนั้น คนที่ "Provider" ข้อมูลก็เป็นเพียงบางพวกเท่านั้น ซึ่งอยู่ในภาคเศรษฐกิจที่มีเงิน หรือภาครัฐ ควรจะมีมาตรการใดๆ ก็ตามที่จะทำให้ภาคประชาชน หรือ NGO อะไรต่าง ๆ สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการให้ข้อมูลได้ มี Web Site อะไรต่าง ๆ เพื่อที่จะให้ประชาชนได้รับข้อมูลอีกด้านหนึ่ง แทนที่จะเป็นข้อมูลที่ได้จาก

กลุ่มนายทุน หรือธนาคารต่างๆ แต่ฝ่ายเดียว อันนี้หมายถึงการสร้างประชาธิปไตยในเชิงการให้ และการเข้าถึงมากขึ้น ย่างขึ้น (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

"นอกจากนี้ อินเทอร์เน็ตอาจทำให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้มีไอทีกับผู้ที่ไม่มีไอทีได้เช่นกัน เพราะว่าไอทีนั้นมันมีราคา วิธีแก้ไขก็คือ การที่รัฐบาลต้องพยายามกระจายเทคโนโลยีออกไปให้ถึงชาวไร่ชาวนา อาจจะต้องส่งคอมพิวเตอร์ไปไว้ตามศาลาวัด อำเภอ สภาตำบล หมู่บ้าน บ้านผู้ใหญ่บ้าน บ้านกำนัน อย่างน้อยต้องเข้าไปถึงโรงเรียน เพื่อที่จะลดช่องว่าง ระหว่างคนที่มีเทคโนโลยีกับคนที่ไม่มี ซึ่งจริงๆ แล้วขณะนี้รัฐบาลก็มีนโยบายอยู่ในระดับชาติ ที่จะกระจายคอมพิวเตอร์ออกไปให้ทั่วประเทศ ซึ่งควรจะส่งเจ้าหน้าที่ออกไปตามโรงเรียน เพื่ออบรมให้เด็กได้เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีอันนั้นให้เป็น อีกส่วนหนึ่งก็คือตามสถานีนามัย ควรต้องมีระบบแพทย์ทางไกล หรือมีระบบโรงเรียนทางไกลเข้ามา ตรงนี้ก็เพื่อที่จะลดช่องว่างระหว่างผู้ที่มีและไม่มี จริงๆ แล้วถ้าเรามองในแง่ดีว่า ถ้าคอมพิวเตอร์ราคาถูกลงมากๆ ก็มีโอกาที่จะกระจายออกไปได้มากขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องคิดว่าทุกคนต้องมีคอมพิวเตอร์หนึ่งต่อหนึ่ง อาจจะเอาไปไว้ในโรงเรียน แล้วทุกคนก็สามารถเข้าไปใช้ได้ มีห้องแล็บ แบบศูนย์คอมพิวเตอร์ ต่างๆ เหล่านี้หากมีแผนการดำเนินงานแน่นอน ก็มีโอกาที่ไอทีจะถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์กับประเทศชาติได้มาก เอาไปใช้ในการพัฒนาได้มาก ถ้ามีการวางแผนที่แน่นอน เท่าที่ผ่านมารัฐบาลก็มีแผน อย่างเช่นที่ออกมาเกี่ยวกับเนคเทค ซึ่งเรียกว่า แผนพัฒนาไอทีระดับชาติ แต่ขึ้นอยู่กับว่ารัฐบาลจะให้ความสำคัญกับตรงนี้ และมีการดำเนินงานจริงจังมากเท่าใด" (สุกัญญา สุตบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

ในเรื่องของข้อเสนอแนะต่างๆ ที่กล่าวไปแล้วนั้น ดร. ครรชิต มัลลียงส์ (สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540) ได้ให้ทัศนะโดยรวบยอด ครอบคลุมหัวข้อต่างๆ ไว้ดังนี้

"หากไม่มีการแก้ไขในเรื่อง Infrastructure ก็เป็นเรื่องยากที่จะทำให้อินเทอร์เน็ตกระจายออกไปทั่วประเทศ เพราะถ้าต้องการให้อินเทอร์เน็ตกระจายไปสู่มหาชนทั่วประเทศมากๆ ก็ต้อง "ข้อหนึ่ง" สร้างความเจริญให้แก่คนในชนบท เพื่อให้เขาเหล่านั้นมีโอกาสเทียบเท่ากับคนในกรุงเทพฯ มีระบบสื่อสารที่ดีและถูกเหมือนในกรุงเทพฯ มีระบบไฟฟ้าที่ดีและถูก อันนั้นคือข้อแรก "ข้อสอง" ที่เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตเองคือถ้าหากรัฐยังไม่สามารถให้บริการสื่อสารในราคาที่ถูกลงได้ ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตก็อาจจะต้องควักกระเป๋าลงทุนที่จะจัดระบบสื่อสารเอง และตัวเองก็ประพฤติดัวเป็นโหนดของระบบอินเทอร์เน็ตในต่างจังหวัด เพื่อให้ผู้ใช้ในต่างจังหวัดโทรศัพท์เข้าไปหาที่โหนดเพื่อที่จะต่อเข้ากับระบบอินเทอร์เน็ตได้ "ข้อสาม" ในการที่จะทำให้อินเทอร์เน็ตกว้างขวางก็ต้อง

ทำให้คอมพิวเตอร์เป็นที่นิยม และมีผู้ใช้มากขึ้น มีทักษะการใช้มากขึ้น จุดนี้เป็นจุดที่เรายังไม่ได้คิดกันมากนัก ต้องหาทางกันว่า จะทำอย่างไรคนในต่างจังหวัดจึงจะรู้จักใช้คอมพิวเตอร์มากขึ้น ลำพังการนำคอมพิวเตอร์ไปบริจาคโรงเรียนตามต่างจังหวัดยังไม่พอ เพราะยังเข้าไม่ถึงมหาชนที่อยู่ในต่างจังหวัดเหล่านั้น การแก้ไขก็อาจมีการนำคอมพิวเตอร์ไปตั้งไว้ในสถานที่ราชการท้องถิ่น จัดการอบรมแก่หัวหน้าท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้สอนกันเองต่อไป"

7.2 ข้อเสนอแนะในเรื่องการรู้จักใช้อินเทอร์เน็ต และความสามารถในการการแยกแยะข้อมูล

แม้คนไทยจะมีลักษณะและแนวโน้มที่จะยอมรับอินเทอร์เน็ตได้มากก็ตาม ปัญหาใหญ่สืบเนื่องจากการมีค่านิยมยอมรับอะไรง่าย ๆ นี้เอง ทำให้ยังขาดการศึกษาสิ่งที่จะใช้อย่างพอเพียง ขาดความเข้าใจในจุดประสงค์หลักของอินเทอร์เน็ตที่แท้จริง ไม่ได้มองว่าอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นมาเพื่ออะไร ใช้ประโยชน์อย่างไรโดยไม่ให้เกิดโทษต่อตนเองและสังคม ซึ่งในส่วนนี้ จะมีผลต่อการรู้จักแยกแยะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ออกจากข้อมูลที่เป็นโทษ ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะยังไม่เกิดปัญหาในเรื่องดังกล่าวมากนัก เพราะคนใช้งานอินเทอร์เน็ตก็ยังเป็นส่วนน้อยของประเทศ แต่หากต่อไปในอนาคต มีการแพร่กระจายของการใช้อินเทอร์เน็ตได้มากขึ้น สิ่งนี้ก็เป็นสิ่งที่นำมาพิจารณาอย่างยิ่ง ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ดังนี้

7.2.1 การรู้จักการวิเคราะห์ และวิจัย

การทำความรู้จัก การวิเคราะห์ถึงแง่มุมต่างๆ ต่อสิ่งที่กำลังใช้งาน ถือเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งสังคม ทั้งองค์กรรวมของสังคมมันต้องมีมุมมองที่เข้าใจ ไม่ได้เฉพาะอินเทอร์เน็ตเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น หากพูดถึงคอมพิวเตอร์ หรือMulti Media หรืออะไรก็ตามที่เป็นเรื่องทันสมัยทั้งหมด อย่างน้อยที่สุดผู้ใช้ต้องมีมุมมองระดับกว้าง ว่ามันจะก่อผลอะไร มันก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองอย่างไร ทางเศรษฐกิจอย่างไร ทางรัฐอย่างไร ทางสังคมอย่างไร ระยะสั้นมันคืออะไร ระยะยาวมันคืออะไร ผลดีในแง่ไหน ผลลบในแง่ไหน ในเมืองไทยไม่ได้สนใจทำกันในลักษณะนี้เท่าไร เพิ่งมีการทำกันบ้างในงานบางชิ้น เริ่มค้นคว้า เริ่มพูดถึงกัน แต่ก็ไม่มาก เพราะไม่ได้เจาะลึกกันโดยตรง เทคโนโลยีแต่ละตัว ควรต้องมีการวิจัยมาก่อนว่าจะก่อผลกระทบด้านไหนบ้าง ระยะสั้นระยะยาวเท่าไหน ซึ่งการจะรู้จักใช้อินเทอร์เน็ต ไม่ใช่แค่เพียงแต่ใช้อินเทอร์เน็ตแล้วก็ไม่ได้วิเคราะห์อินเทอร์เน็ตว่ามันคืออะไร หรือมันคืออะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับอะไรบ้าง จะต้องมองให้มันออกทั้งหมดของมัน (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540)

7.2.2 การรู้จักใช้สติ และความมีวินัย

(ก) พินิจพิจารณา ในการรับ และการให้ ข้อมูล

ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในระดับปัจเจกบุคคล ควรต้องมีความแยบคายในการใช้ข้อมูลในอินเทอร์เน็ต อย่าเป็นผู้บริโภคอย่างเดียว สร้างนิสัยใฝ่รู้ และสร้างข้อมูลให้แก่สังคมด้วย ไม่ใช่รับอย่างเดียว แต่ควรให้ด้วย นั่นคือการรับอย่างพินิจพิจารณา ใช้ก็อย่างพินิจพิจารณา สุดท้ายก็คือการให้ (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

(ข) การรู้จักใช้สมอง และความมีวินัย

เนื่องจากการใช้อินเทอร์เน็ต เป็นการใช้ในลักษณะที่เป็นส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่ การที่จะมีความสามารถในการแยกแยะข้อมูล ถือเป็นเรื่องที่ท้าทายสติปัญญาของผู้ใช้เอง ซึ่งควรจะต้องใช้ "ความมีวินัยส่วนตน" อย่างมาก เพราะเป็นการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างความเป็นคน กับสื่ออันนี้ ผู้ใช้เองจะเป็นผู้ตัดสินใจที่จะใช้มันอย่างไรได้มากที่สุด (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

7.2.3 การอบรมสั่งสอน และการศึกษา

หากจะกล่าวถึงลักษณะของคนไทยในการแยกแยะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้หรือไม่ คิดว่ามาจากพื้นฐานการศึกษา และพื้นฐานทางครอบครัวอีกทางหนึ่งต่อทุกสื่อ การศึกษา พื้นฐานครอบครัว สภาวะแวดล้อม อันนี้ถือเป็นพื้นฐานทั่วไป (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

การอบรมสั่งสอน และการศึกษาจะเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งจะทำให้คนไทยรู้จักแยกแยะข้อมูลได้ดีขึ้น เริ่มต้นที่สถาบันครอบครัว ที่ต้องคอยปลูกฝังให้เด็ก รู้จักการคิดด้วยเหตุผล มีการตั้งคำถามถึงเรื่องต่างๆ การลงโทษ ก็ควรที่จะให้มีการพิจารณาตนเองว่าผิดตรงไหน และต้องไม่ตามใจเด็กมากเกินไป แต่ในขณะเดียวกัน ก็อย่าห้ามเด็กในการทำอะไรตามลำพัง เพราะการที่เด็กได้ทำอะไรตามลำพังถือว่าเป็นการฝึกให้เด็กพัฒนากระบวนการคิดของตนเอง การชมเชยเด็กเมื่อเด็กทำสิ่งที่ถูกต้องทุกครั้ง รวมทั้งอธิบายเหตุผลในการชมเชยด้วย จะทำให้เด็กมีความชัดเจน ระหว่างความดี ไม่ดีได้เช่นกัน

ในระดับการศึกษา ควรปรับปรุงการศึกษาให้มีการทำงาน หรือการปฏิบัติมากขึ้น กว่าที่เป็นอยู่ การเรียนจากหนังสือมากเกินไป จะทำให้เด็กรู้จักแต่การท่องจำ และคิดเป็นสูตรสำเร็จ ไม่รู้จักการคิดแก้ปัญหา จึงควรให้มีการทดลองเข้าห้องปฏิบัติการ หรือให้เด็กค้นคว้าทำรายงานในรูปแบบที่ต้องวิเคราะห์เนื้อหา ไม่ใช่การทำรายการโดยการไปหาในห้องสมุดแล้วลอกออกมา เป็นต้น

ทั้งหมดก็จะช่วยให้เด็กที่กำลังโตขึ้น หรือเมื่อมีโอกาสใช้งานอินเทอร์เน็ต ก็จะสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

7.2.4 การควบคุมดูแลจากผู้ปกครอง หรือครูอาจารย์

ในอนาคตถ้าหากอินเทอร์เน็ตกระจายไปถึงระดับเด็กนักเรียนโดยทั่วไปเมื่อไร ตรงนี้ต้องเป็นหน้าที่ของครู และผู้ปกครองที่จะต้องใช้เวลา และคอยสอดส่องดูแลในการใช้อินเทอร์เน็ต เหล่านี้ให้มากขึ้น (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

7.3 การแก้ไขปัญหาเรื่องข้อมูลที่เป็นพิษภัย และ การใช้งานในทางที่ผิด

การแก้ไขปัญหาในเรื่องข้อมูลที่เป็นพิษภัย และการใช้งานอินเทอร์เน็ตไปในทางที่ผิด ยังถือเป็นเรื่องที่เป็นปัญหาในทุกๆ ประเทศ แม้ว่าจะมีการออกกฎหมายออกมารองรับ ก็ยังไม่สามารถมีประสิทธิภาพในการตรวจสอบได้ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า การควบคุมดูแล หรือการตรวจสอบในส่วนนี้ ยังเป็นสิ่งซึ่งทำได้ยากลำบากมาก นอกเสียจากผู้ใช้ หรือผู้ปกครองจะต้องดูแลกันเองจนกว่าจะมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพมาช่วยในส่วนนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

ข้อมูลที่เป็นพิษเป็นภัยนั้นก็คงจะแก้ไขยาก ยกตัวอย่างเช่นการที่จะตั้งคอมพิวเตอร์ขึ้นมาตรวจสอบดูจดหมายทุกฉบับว่ามีใครกล่าวร้ายป้ายสีบุคคลสำคัญของเรานั้นก็เป็นเรื่องยาก เพราะว่าต้องใช้คอมพิวเตอร์มาก แล้วถามว่าใครจะมานั่งคอยอ่าน จะให้คอมพิวเตอร์อ่านเองก็ยังไม่มีความสำนึกที่จะบอกว่าจดหมายใดไม่ดี ข้อมูลใดไม่ดี ตรงนี้ก็เป็นเรื่องที่ควบคุมได้ยาก สำหรับบริการต่างๆ ถึงแม้จะมีเทคโนโลยีที่จะสามารถตรวจสอบได้ เช่น เรารู้ว่า "Web Site" นี้เป็นที่ที่เราไม่ควรจะเข้าไปดูหรือไม่ยอมให้เด็กๆ เข้าไปดู เราสามารถที่จะป้องกันได้ในระดับหนึ่งก็จริง แต่ในเรื่องทางกฎหมาย ก็คงต้องมีการวิเคราะห์กันอย่างละเอียด ว่า "Web Site" ใดเป็นอันตรายไม่ควรเข้า และมี การเอาผิดทางกฎหมาย ตรงนี้ก็จะเกิดปัญหาว่า แล้วใครจะเป็นตรวจสอบ "Web Site" ที่มีอยู่มากมายเหล่านี้ และใครจะเป็นผู้ตอบ หรือเอามาตรฐานใดมาวัด (ครรชิต มาลัยวงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

นอกจากนี้ ยังมีผู้เชี่ยวชาญบางท่านให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับในเรื่องนี้ แต่ก็ยังไม่สามารถลงรายละเอียดได้มากมายเช่นเดียวกัน ดังนี้

อินเทอร์เน็ตจะมีจุดหนึ่งที่น่าสนใจ คือธรรมชาติของสื่อนี้เอง ที่ทำให้ง่ายต่อการที่จะ "Abuse " เพราะว่าควบคุมยาก เพราะความเป็นเครือข่าย ถ้าอินเทอร์เน็ตจะมีผลในแง่ค่านิยม จะมีผลมากเมื่อมันกลายมาเป็นแมสมีเดีย แต่อินเทอร์เน็ตจะต่างจากแมสมีเดียเดิม ตรงที่สื่อเดิมสามารถควบคุมได้ไม่ยาก ในขณะที่อินเทอร์เน็ตดูแลได้ยากมาก จุดนี้ที่น่าสนใจว่ากลไกทางสังคมและการเมืองจะรับไหวหรือไม่ ที่จะเข้าไปกำกับตรงจุดนี้ แล้วตรงนี้ก็ไม่สามารถกำกับดูแลด้วยกลไกแบบเดิมได้ ต้องมีการสร้างกลไกแบบใหม่ขึ้นมา ซึ่งไม่ทราบว่าจะทันกับวิวัฒนาการของเทคโนโลยีหรือไม่ แต่สังคมก็ต้องมีการปรับตัวต่อไป (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

ผู้เชี่ยวชาญท่านนี้ได้เสริมความคิดเห็นว่า ส่วนที่สำคัญน่าจะเป็นสังคมผู้ใช้เทคโนโลยี ที่จะต้องสร้างให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น การแก้ไขที่ตัวเทคโนโลยีแต่เพียงอย่างเดียว อาจเป็นการแก้ที่ไม่ถูกจุดนัก

บทที่ 6

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

เทคโนโลยีสารสนเทศ กำลังเป็นที่ถูกจับตามองโดยนักอนาคตศาสตร์หลายๆ ท่านที่มีความคิดเห็นว่า จะเป็นสิ่งซึ่งจะสร้างความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ให้แก่มวลชนโลกมากขึ้นในศตวรรษหน้า

อินเทอร์เน็ต ถือเป็นเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่สามารถกล่าวได้ว่า ได้รับความสนใจมากที่สุดแบบหนึ่งในยุคปัจจุบัน และเป็นเทคโนโลยีที่ทำให้มองเห็นภาพของ "โลกาภิวัตน์" ได้เป็นอย่างดี เพราะคุณลักษณะเด่นของตัวอินเทอร์เน็ตเอง ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อการติดต่อสื่อสารถึงกันได้ทั่วโลก โดยไม่ต้องคำนึงถึงระยะทางอันห่างไกล สามารถสื่อสารข้อมูลสารสนเทศ กระจายถึงกันได้ทั่วทุกมุมโลกในระยะเวลาอันรวดเร็วกว่าการสื่อสารอื่นใด และด้วยคุณสมบัติโดดเด่นอันนี้ ที่ทำให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกตอบรับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ด้วยการต่อเชื่อมระบบสื่อสารของตน เข้าเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อจะได้เกิดความเท่าทันในด้านการสื่อสารยุคใหม่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการความเจริญในประเทศต่อไปในอนาคตและเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกระแสโลกาภิวัตน์นี้

ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งตอบรับกระแสการสื่อสารของอินเทอร์เน็ตได้อย่างรวดเร็วไม่แพ้ประเทศอื่นๆ ในโลกเช่นกัน หากแต่เกิดคำถามขึ้นมากมายว่าสังคมไทยจะใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้เพียงใด และทำอย่างไรถึงจะได้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้อย่างเต็มที่ โดยให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ถือเป็นปัญหานำวิจัยสำหรับวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้คือ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม และทัศนคติของคนไทยที่ใช้อำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของอินเทอร์เน็ต ที่มีต่อสังคมไทยจากทัศนะของผู้ใช้

3. เพื่อประมวลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สำหรับนำมาประกอบการทำนายแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและแก้ไขเรื่องการรับและการใช้อินเทอร์เน็ต

สรุปผลการวิจัย

เนื่องจากข้อมูลที่ได้ เป็นทั้งข้อมูลที่ได้จากสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจากแบบสอบถาม และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นทั้งผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งที่เป็นนักวิชาการทางสังคมศาสตร์ นักคิดนักเขียนรวมทั้งสื่อมวลชน ยังผลให้สามารถตรวจสอบข้อมูลถึงความสอดคล้องหรือขัดแย้งกันได้ อันจะเป็นผลให้ได้แง่คิดในหลายมิติมากขึ้น และยังสามารถเสริมในส่วนที่เป็นจุดอ่อนในตัวข้อมูลซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยจึงขอเสนอการสรุปผลโดยรวมจากข้อมูลทั้งสองแหล่งควบคู่กันไป โดยจะดำเนินการตามแนวทางเพื่อตอบคำถามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งจะขอแบ่งเป็นหัวข้อต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้ และพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต
2. ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต
3. ปัจจัยด้านทัศนคติที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต
4. ผลกระทบที่เกิดจากอินเทอร์เน็ต
5. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยเนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ต
6. ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไข การรับและการใช้อินเทอร์เน็ต

1. ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้และพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต

ผู้วิจัยจะขอแบ่งสรุปผลการวิจัยที่ได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

- 1.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต
- 1.2 ลักษณะและสถานภาพการใช้งานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

1.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

1.1.1 อายุ

กลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจากข้อมูลพบว่าจะเป็นกลุ่มที่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 21-30 ปีเป็นส่วนใหญ่หรือเป็นร้อยละ 51 ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งหมดและเป็นกลุ่มบุคคลในจุดที่ถือว่าคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลกำลังแพร่หลายเข้ามาในประเทศไทย ในช่วงอายุ 8-17 ปี อันเป็นช่วงอายุที่เหมาะสมกับการเริ่มต้นเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

ข้อมูลในส่วนนี้จะไม่ได้ถูกกล่าวถึงจากผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ แต่สอดคล้องกับผลการสำรวจของ "Business Lifestyle Survey" เกี่ยวกับ "พฤติกรรมของสมาชิกเครือข่ายอินเทอร์เน็ตต่อบริการอินเทอร์เน็ตในสังคมไทย" ซึ่งเป็นผลงานการวิจัยของ "ฝ่ายวิจัยธุรกิจ และมติมหาชน ส่วนวิจัยและสำนักข่าวผู้จัดการ" ซึ่งมีการสำรวจในเรื่องเดียวกันนี้เช่นกันว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอายุระหว่าง 20 - 24 จะเป็นร้อยละ 26.39 อายุ 25-29 ปี ร้อยละ 27.83 หรือรวมแล้วเป็นร้อยละ 54.22 โดยจะเห็นได้ว่ามีจำนวนใกล้เคียงกัน

1.1.2 เพศ

จากการสำรวจพบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ต เพศชายจะมีจำนวนมากกว่าผู้ใช้ที่เป็นเพศหญิง สอดคล้องกับผลการสำรวจของ "ฝ่ายวิจัยธุรกิจและมติมหาชน ส่วนวิจัยและสำนักข่าวผู้จัดการ" เช่นเดียวกัน ซึ่งการสำรวจจากหนังสือพิมพ์ ผู้จัดการดังกล่าวพบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 76.35 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 23.65

1.1.3 ระดับการศึกษา

กลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะมีระดับการศึกษาที่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะระดับปริญญาตรี หรือประมาณร้อยละ 55 ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต รองลงมาคือผู้ใช้ในระดับปริญญาโทซึ่งเป็นร้อยละ 25 ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต รวมทั้งสองกลุ่มแล้วจะเป็นจำนวนถึงร้อยละ 80 ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งหมดทีเดียว

ข้อมูลในส่วนนี้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งส่วนใหญ่มีความเห็นว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะเป็นกลุ่มที่มีความรู้ดี เพราะอย่างน้อยจะต้องมีความรู้ด้านภาษาอังกฤษดีในระดับหนึ่ง ในการที่จะทำความเข้าใจกับสารสนเทศในอินเทอร์เน็ตได้ รวมทั้งการใช้งานในบริการอื่นๆ เช่น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์, Chat, การแสดงความคิดเห็นในกลุ่มข่าวต่างๆ หรือ News Group เป็นต้น ก็ล้วนแล้วแต่ต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางทั้งสิ้น ถึงแม้ในปัจจุบันจะมีการพัฒนาให้มีการใช้งานเป็นภาษาไทยแล้วก็ตาม แต่ก็สามารถใช้ได้เฉพาะกับคนไทยด้วยกันเท่านั้น

1.1.4 อาชีพ

กลุ่มตัวอย่าง กำลังศึกษาอยู่ทั้งในระดับที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา และในระดับอุดมศึกษาร้อยละ 39 กำลังประกอบอาชีพอยู่ในปัจจุบันร้อยละ 58 และมีเพียงร้อยละ 3 ที่กำลังว่างงาน จากข้อมูลที่ได้พบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ หากศึกษาอยู่มักจะอยู่ในสายวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และการสื่อสาร ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพ จะอยู่ในสายอาชีพนักวิชาการ หรืออาจารย์ นักเขียนโปรแกรม นักวิเคราะห์ระบบ นักวิจัย วิศวกร และสื่อมวลชน

สำหรับข้อมูลด้านอาชีพ สามารถตรวจสอบกับข้อมูลด้านทักษะของผู้เชี่ยวชาญได้ โดยพบว่ากลุ่มที่ถูกกล่าวถึงว่าเป็นกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นส่วนใหญ่คือกลุ่มนักวิชาการ กลุ่มนักธุรกิจ และกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า กลุ่มนักวิชาการ เป็นกลุ่มแรกๆ ที่ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย โดยจะใช้ในด้านการค้นคว้าหาข้อมูล และแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศกับนักวิชาการอื่นๆ ทั้งที่อยู่ในต่างประเทศและในประเทศ ซึ่งอินเทอร์เน็ตสามารถสนับสนุนความต้องการในด้านนี้ได้เป็นอย่างดี

กลุ่มต่อมาคือกลุ่มของนักเรียนนักศึกษา หากเปรียบเทียบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีจำนวนมากพอสมควร ส่วนใหญ่จะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับค่าบริการ หรือเสียค่าบริการในอัตราที่ต่ำกว่าปกติ ซึ่งผู้ปกครองมักจะเป็นผู้จ่ายในส่วนนี้อยู่แล้ว ที่สำคัญคือมักจะไม่มีการจำกัดเวลาใช้ในแต่ละวันหรือในแต่ละเดือน กลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มที่ใช้เวลาไปกับอินเทอร์เน็ตมากที่สุด แต่กลับมีการใช้เพื่อความบันเทิง การพูดคุยกันด้วยการ "Chat" หรือการเล่นเกมส์มากที่สุดเช่นกัน

สำหรับในกลุ่มนักธุรกิจ เป็นกลุ่มที่ผู้เชี่ยวชาญมองว่า เป็นกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างดี โดยใช้เพื่อความเท่าทันทางการค้ากับต่างประเทศ ในลักษณะของการส่งออก การลงทุน การเงิน การธนาคาร รวมทั้งข่าวสารต่างๆ ที่อาจจะทำให้มีผลกระทบทางด้านบวกกับเศรษฐกิจได้

จากข้อมูลด้านอาชีพที่ได้สำรวจจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตนั้น จะพบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตแทบจะไม่มีผู้ที่เป็นนักธุรกิจเลย หากแต่ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ยืนยันว่า นักธุรกิจเป็นกลุ่มที่สำคัญกลุ่มหนึ่งที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การใช้งานอินเทอร์เน็ตทางด้านธุรกิจ มักจะเป็นไปในลักษณะรูปแบบองค์กรที่มีระบบการสื่อสารเฉพาะตัว มีการพัฒนาซอฟต์แวร์ที่เป็นลักษณะเฉพาะขึ้น เพื่อการใช้งานอย่างมีระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับกิจการงานต่างๆ ที่เป็นรูปแบบใดๆ เป็นสำคัญ ถึงแม้จะยังคงใช้การส่งผ่านข้อมูลโดยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตก็ตาม ดังนั้นการใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยทั่วไปของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจึงมีความแตกต่างกันกับการใช้อินเทอร์เน็ตในวงการธุรกิจ ผลที่ได้จึงมีความแตกต่างกันเนื่องจากผู้เชี่ยวชาญได้มีการกล่าวถึงผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในวงกว้าง รวมกันในทุกประเภท

นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้มีการประเมินจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ซึ่งยังไม่มี การสำรวจ และแบ่งประเภทไว้อย่างแน่นอน ทำให้มีความเห็นแตกต่างกันไป ในส่วนนี้ผู้วิจัยจึงต้องอาศัยการประมาณจากข้อมูลที่น่าจะอยู่ในช่วง 100,000-170,000 คน โดยในจำนวนนี้ผู้เชี่ยวชาญ เห็นว่าน่าจะเป็นกลุ่มที่มีฐานะค่อนข้างดี เนื่องจากค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่ยังต้องจ่ายในราคาแพง ค่าอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งค่าใช้จ่ายโทรศัพท์ในการติดต่อก็ล้วนแต่เป็นค่าใช้จ่ายในการใช้งานอินเทอร์เน็ตทั้งสิ้น

หากสังเกตข้อมูลของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต จะพบว่าสอดคล้องกับหลักของการแพร่กระจาย นวัตกรรมตามลำดับขั้น E-P-S Stage (Elite - Popularized - Specialized) ซึ่งจะพบว่า อินเทอร์เน็ตมีการกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มที่เป็น Elite ซึ่งมีสถานภาพที่เหนือกว่ากลุ่มบุคคลอื่นในการรับ นวัตกรรมได้ก่อนใครในสังคมเดียวกัน (พงศ์ชาติ วชิโรภาสภรณ์, 2539)

1.2 ลักษณะและสถานภาพการใช้งานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะรู้จักอินเทอร์เน็ตมาเป็นเวลาเพียง 1-2 ปีเท่านั้น หรือเป็นร้อยละ 37 และร้อยละ 26 สำหรับผู้ที่รู้จักอินเทอร์เน็ตเป็นเวลานานขึ้น คือ 2-3 ปี ที่เหลือจะเป็นผู้ที่รู้จัก อินเทอร์เน็ตน้อยกว่า 1 ปี และมากกว่า 3 ปีขึ้นไปตามลำดับ

สำหรับระยะเวลาที่กลุ่มตัวอย่างได้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมานั้น ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 41 จะใช้ อินเทอร์เน็ตมาได้ไม่เกิน 1 ปี และร้อยละ 32 ใช้อินเทอร์เน็ตมาแล้ว 1-2 ปี ที่เหลือเป็นผู้ใช้ อินเทอร์เน็ตมาแล้วตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป (ข้อมูลทั้ง 2 ส่วนข้างต้นนี้จะเป็นข้อมูลช่วงเวลาตั้งแต่อดีต จนถึงขณะที่กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามในปี 2540 เท่านั้น)

เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเริ่มเปิดให้บริการในเชิงพาณิชย์แก่ประชาชนทั่วไป เมื่อปี 2537 เท่านั้นเอง ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจึงรู้จักและใช้งานอินเทอร์เน็ตมาเป็นเวลาได้ไม่นานเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 40 ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ยมากกว่า 20 ชั่วโมงต่อเดือน ทั้ง ๆ ที่หากเป็นสมาชิกอินเทอร์เน็ตที่เปิดให้บริการในเชิงพาณิชย์ ส่วนใหญ่จะจำกัดเวลาให้ใช้งานได้ไม่เกิน 20 ชั่วโมงต่อเดือน สอดคล้องกับข้อมูลที่ว่า กลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 69 ใช้บริการอินเทอร์เน็ตโดยไม่ต้องเสียค่าบริการ โดยมีทั้งได้ account จากสถานศึกษาที่เรียนอยู่ account จากองค์กรหน่วยงานที่สังกัด หรือการใช้ account ของผู้อื่นอีกทีหนึ่ง ซึ่ง account ในลักษณะนี้มักไม่มีการจำกัดเวลาในการใช้งานแต่ละเดือน ทำให้สามารถใช้งานได้เต็มที่ แต่มีข้อจำกัดสืบเนื่องจากการใช้งานอินเทอร์เน็ตเป็นเวลานานคือ ทำให้ผู้อื่นติดต่อเข้าสู่เครือข่ายได้ยาก เพราะมีผู้ใช้เต็มหรือทำให้ระบบทำงานช้ากว่าที่ควร เพราะมีผู้ใช้งานอยู่ในเครือข่ายขณะนั้นเป็นจำนวนมาก

เมื่อกลุ่มตัวอย่างที่มี account ฟรี ไม่สามารถใช้ account นั้นต่อไปได้อีก ไม่ว่าด้วยสาเหตุอะไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 34 ยินยอมเสียค่าใช้จ่ายเอง เพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ตต่อไป (ในจำนวนนี้ร้อยละ 4 ผู้วิจัยพบว่าเป็นกลุ่มซึ่งมี account ทั้งแบบฟรี และเสียเงินอยู่ ดังนั้นผู้วิจัยจะพิจารณาว่าเป็นร้อยละ 30 ที่ยินยอมเสียค่าใช้จ่ายเองจริงๆ) กลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 30 ไม่แน่ใจว่าควรเสียค่าใช้จ่ายเองเพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ตต่อไปดีหรือไม่ และร้อยละ 9 ตัดสินใจว่าจะไม่ยินยอมเสียค่าใช้จ่ายเองหากหมดสิทธิ์ใช้ account ฟรีต่อไป

ปัจจัยในเรื่องค่าใช้จ่าย ก็เป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งจะทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเลือกใช้อินเทอร์เน็ตหรือไม่เช่นกัน ผู้วิจัยวินิจฉัยได้ว่า หากในประเทศไทยไม่มีการให้ account ฟรีแก่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตคงไม่ถึงจำนวน 100,000-170,000 ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นอย่างแน่นอน

จากการสำรวจลักษณะและเหตุผลของการใช้งานอินเทอร์เน็ตพบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเหตุผลหลักคือ การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 48 และใช้เพื่อติดตามข่าวสารต่างๆ รวมทั้งใช้เพื่อช่วยเหลือในเรื่องการเรียนและเพื่อความจำเป็นเนื่องจากงานที่ปฏิบัติอยู่

อย่างไรก็ดี บริการที่มีผู้ชื่นชอบและใช้งานบ่อยที่สุดกลับเป็น การใช้งานแบบ World Wide Web ซึ่งร้อยละ 54 ชอบ WWW มากที่สุด และร้อยละ 58 ที่ตอบว่าใช้ WWW บ่อยที่สุด ทั้งๆ ที่ไม่ใช่เหตุผลหลักในการใช้อินเทอร์เน็ตก็ตาม แต่กลุ่มตัวอย่างก็มักใช้ WWW เป็นช่องทางใหม่ในการ

อำนวยความสะดวก และ การหาข่าวสาร เพราะสามารถตอบสนองลักษณะการใช้แบบพักผ่อน หย่อนใจได้ดีกว่าบริการแบบอื่นๆ เนื่องจากสามารถใช้งานง่าย มีการติดต่อกับผู้ใช้ด้วย Graphic รวมทั้ง ไม่ต้องจดจำคำสั่งมากมาย เพราะเพียงแค่ใช้งานโดยการ "พอยต์" และ "คลิก"(การใช้ Mouse ในการเลื่อนตัวชี้ไปที่ข้อความ หรือรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสนใจ หาก ตัวชี้ที่ปรากฏบนจอเปลี่ยนจากรูป"ลูกศร" เป็นรูป"มือชี้" ก็หมายความว่าสามารถที่จะคลิก Mouse เพื่อติดต่อไปยังส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อความ หรือภาพนั้นๆ ได้ตามต้องการ) บนหน้าจอเท่านั้น ก็สามารถที่จะท่องเที่ยวไปตาม Web Site ต่างๆ ได้ตามที่ต้องการและสนใจ

2. ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต

2.1 ปัจจัยด้านโครงสร้างของมิติข่าวสาร สังคมวัฒนธรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านมิติข่าวสารในประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าไม่มี ส่วนใดเลยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นด้านสถานภาพของประเทศใน เรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศ การรับเทคโนโลยีที่เน้นความทันสมัย โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม ศักยภาพของประเทศที่ยังต้องปรับปรุงอีกหลายด้านรวมทั้งผู้มีความรู้ และมีการศึกษามีจำนวนน้อย มากเมื่อเทียบกับประชากรทั้งประเทศ รวมทั้งคนไทยยังไม่มีสำนึกเรื่องพึ่งพาตนเองในด้าน เทคโนโลยี

แต่อย่างไรก็ตามคนไทยกำลังสนใจเรื่องแนวคิด "มองไปข้างหน้า" (Looking forward) เพราะฉะนั้นจึงสนใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความทันสมัย และ ความเป็นสากลมากกว่าการที่จะมองความ เหมาะสมในการรับเทคโนโลยีดังกล่าว

2.2 ปัจจัยด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้มีการเติบโตของอินเทอร์เน็ตมากที่สุด และ สามารถผลักดันให้หน่วยอื่นของสังคมพัฒนาตามได้ ถึงแม้ว่าลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ เดิมจะเป็นลักษณะเศรษฐกิจเกษตรกรรมผสมอุตสาหกรรมก็ตาม ซึ่งโครงสร้างลักษณะนี้ ยังไม่ได้ เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในวงกว้าง แต่ด้านผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทัศนะว่า ปัจจัย ทางด้านเศรษฐกิจมีศักยภาพในการตอบรับ ตอบสนองทางเทคโนโลยีได้สูง และเป็นจริงเป็นจังมาก กว่าปัจจัยด้านอื่น เทคโนโลยีหลายอย่างที่พัฒนาขึ้นได้ ก็สืบเนื่องจากกระแสของเศรษฐกิจ และใน กรณีของอินเทอร์เน็ต ก็แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า มีการพัฒนาทางเทคนิคเพื่ออำนวยความสะดวก

ต่อเศรษฐกิจมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากสังคมไทย ส่วนของเศรษฐกิจทางด้านการค้า และธุรกิจระหว่างประเทศ จะเป็นส่วนที่มีความก้าวหน้า และมีความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีอย่างยิ่ง

2.3 ปัจจัยด้านโครงสร้างการเมือง

ปัจจัยทางด้านการเมืองถูกมองว่าเป็นปัจจัยที่เชิงซ้ำที่สุด และมีแนวโน้มเป็นอุปสรรคมากที่สุด ต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในเรื่องของการดำเนินงานของรัฐบาล ที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาการสื่อสาร ระบบโทรคมนาคม หรือโครงการด้านสารสนเทศต่างๆ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ วิจัยข้อมูลทางความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง และจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ได้ข้อสรุปที่สอดคล้อง และเป็นเหตุเป็นผลกันว่า ปัจจัยด้านการเมืองเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตมากที่สุด

3. ปัจจัยด้านทัศนคติที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต

จากผลการวิจัยที่ผ่านมา สามารถสรุปถึงปัจจัยด้านทัศนคติ และโครงสร้างความคิดของคนไทยที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะมองอินเทอร์เน็ตในแง่ดีเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่า อินเทอร์เน็ตอาจจะถูกนำเสนอในแง่ลบด้วย แต่ไม่ปรากฏว่า จะทำให้คนไทยมีทัศนคติในแง่ลบไปได้ ซึ่งในส่วนนี้ ได้สรุปส่วนที่คาดว่าจะเหตุผลดังกล่าวคือ

3.1 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตไม่ต่อต้านเทคโนโลยีในระดับความรู้ ความเข้าใจ และอารมณ์ ความรู้สึก

3.2 ทัศนคติทางด้าน เรียนรู้ เชิงประเมินค่า (cognitive component) ยังไม่ชัดเจนเรื่องเกี่ยวกับ อินเทอร์เน็ต แต่อาจเป็นเพราะว่าอินเทอร์เน็ต เป็นเทคโนโลยีใหม่ แต่ผู้ใช้ก็มีความเห็นว่า อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และสังคมไม่มากนัก

3.3 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต มีพฤติกรรมที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตในทางลบ ซึ่งมีแนวโน้มว่าไม่อาจกระทำได้ในสังคมภายนอก ทั้งๆ ที่ทราบดีว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้เชื่อว่าการกระทำดังกล่าวในอินเทอร์เน็ตจะไม่ถูกลงโทษ และสามารถหลบหลีก การถูกประณาม หรือ ความอับอายได้

3.4 คนไทยมีความเชื่อว่า โครงสร้างสังคมไทยมีปัญหาต่างๆ อยู่แล้ว เช่น รูปที่ผิดศีลธรรม โสเภณี ดังนั้น เมื่อสิ่งเหล่านี้ปรากฏในอินเทอร์เน็ต ก็ไม่ใช่เหตุของปัญหา เพียงแต่อาจเพิ่มความรุนแรงขึ้นได้บ้าง และยังเชื่อว่า อินเทอร์เน็ตเอง ก็ไม่ใช่ตัวที่แก้ปัญหาลำเหล่านี้ได้อยู่แล้ว

3.5 ผลที่ได้จากการใช้งานอินเทอร์เน็ตไม่ผิดจากที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้คาดหวังว่าจะได้รับ จากอินเทอร์เน็ตนัก จึงทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ยังคงมีทัศนคติที่ดีต่ออินเทอร์เน็ตต่อไป

ลักษณะของทัศนคติเช่นนี้ จะเอื้ออำนวยให้เกิดการรับอินเทอร์เน็ตได้อย่างรวดเร็วในช่วงแรก แต่เมื่อต่อมาภายหลังแนวโน้มของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต จะมีอัตราการขยายตัวช้าลง เนื่องจากผู้ใช้แบบทดลอง หรือใช้เพราะค่านิยม หรือวัฒนธรรมการตามอย่างจะมีจำนวนลดน้อยลง จึงเหลือเพียงผู้ใช้งานจริงๆ และเพื่อความจำเป็น (Necessity) เท่านั้น ผนวกกับความล่าช้าของรัฐบาลในการส่งเสริมเทคโนโลยีทางการสื่อสารอย่างจริงจัง ทำให้แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

4. ผลกระทบที่เกิดจากอินเทอร์เน็ต

4.1 ผลกระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรม

ผลกระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรมจากอินเทอร์เน็ตนั้น แบ่งเป็น

(1) ผลกระทบโดยตรง

ทำให้เกิดการตื่นตัวในแง่ของข่าวสาร การตื่นตัวในเรื่องของการสื่อสารแบบใหม่ๆ ช่องทางใหม่ของการสื่อสารที่ต่างจากที่ได้สัมผัสมา เกิดช่องทางการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศตลอดจนแนวคิด วัฒนธรรมที่สื่อถึงกันได้อย่างรวดเร็ว มีการกระจายข่าวสารจากบุคคล หรือสังคมหนึ่งสังคมใด ไปสู่สังคมอื่นๆ หรือบุคคลอื่นในระยะเวลาที่รวดเร็ว และไม่ต้องคำนึงถึงระยะทาง วัฒนธรรมการบริโภคอาจจะถูกกระทบมากขึ้น เพราะมีช่องทางเลือกได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ก็ยังถือว่าในปัจจุบันอินเทอร์เน็ต จะยังไม่สามารถสร้างผลกระทบอะไรที่เป็นรูปธรรมมากนักในระดับสังคมวัฒนธรรมไทย เพราะเพิ่งเป็นระยะเริ่มต้น และเริ่มที่จะทดลองเรียนรู้ (Trial Stage) มากกว่า

(2) ผลกระทบโดยอ้อม

เนื่องจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตยังมีจำนวนน้อยมาก แต่สิ่งที่เป็นเนื้อหาของอินเทอร์เน็ตกลับเป็นที่สร้างผลกระทบความตื่นตัว ให้ทั้งแก่ภาครัฐ และเอกชนในวงกว้าง โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีการใช้ สืบเนื่องมาจากสื่อมวลชนที่เสนอข่าวต่างๆ ทั้งด้านดี และด้านเสียให้เป็นที่สนใจแก่คนในสังคมอย่างมากมาในระยะแรก และยังนำเสนอข่าวสารต่างๆ รวมทั้งเนื้อหาของอินเทอร์เน็ต ประโยชน์ โทษอย่างสม่ำเสมอจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถสร้างผลกระทบในวงกว้าง ได้มากกว่าตัวสื่ออินเทอร์เน็ตเอง รวมทั้งทำให้ประชาชนสนใจอินเทอร์เน็ต และอยากลองใช้มากขึ้น

4.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

อินเทอร์เน็ตสร้างผลกระทบในด้านบวกแก่การดำเนินธุรกิจ เศรษฐกิจในประเทศไทย ทั้งด้านการอำนวยความสะดวก การลดต้นทุนของสินค้า และที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือสร้างช่องทางทางธุรกิจใหม่ๆ เช่นบริษัทผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์ บริษัทรับออกแบบ เขียนโปรแกรมใช้งานบน Home Page เป็นต้น รวมทั้งสามารถทำให้เกิดการพัฒนาในเรื่องเทคโนโลยีการค้า สร้างแนวคิดใหม่ๆ ในการที่จะแข่งขันทางการค้ากับต่างประเทศโดยการสร้างความเท่าทันทางด้านข่าวสาร ความรวดเร็วทางด้านระบบเงินตรา การเงิน การธนาคาร

4.3 ผลกระทบด้านการเมือง

อินเทอร์เน็ตยังไม่สามารถสร้างผลกระทบทางการเมืองได้ชัดเจนมากนัก นอกจากความตื่นตัว และการเพิ่มประเด็นในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการหาเสียง และสร้างภาพลักษณ์การมีวิสัยทัศน์ของนักการเมืองได้มากขึ้น แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนมากที่สุดก็คือการทำ Poll ทางด้านการเมืองในอินเทอร์เน็ต การหาเสียงผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นต้น ซึ่งก็ยังไม่เป็นที่ประสบความสำเร็จนัก เพราะข้อมูลไม่ครอบคลุม และยังไม่สามารถเข้าถึงประชาชนในชนบทได้ ทั้งนี้หากพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวความคิดแบบ Futurists ในเรื่องของการออกเสียงจากประชาชน โดยตรงในการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจทางการเมือง (Direct Democracy) ว่าจะเข้ามาแทนระบบรัฐสภา หรือเสริมระบบการออกเสียงในรัฐสภาสำหรับในประเทศไทยแล้ว ก็คงยังเป็นไปได้ยาก หรือยังเป็นไปไม่ได้ในระยะ 5-10 ปีข้างหน้าอย่างแน่นอน

5. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยเนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ต

ผู้เชี่ยวชาญได้มีการทำนายความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย เนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ต เอาไว้สองแนวทางคือ

แนวทางที่ 1 เป็นแนวทางที่ผู้เชี่ยวชาญคาดหวังว่าอยากให้เกิดขึ้นในประเทศไทย เพราะในต่างประเทศก็มีความเป็นไปได้สูงว่าความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะสามารถเกิดขึ้นได้ ซึ่งการมองไปอนาคตดังกล่าว อาศัยการมองที่ตัวเทคโนโลยีแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้นำบริบทของสังคมไทยมา (Technology in Itself) พิจารณาร่วมด้วย ซึ่งจะก่อให้เกิดยุคของ "สารสนเทศ คือ อำนาจ" ซึ่งหมายถึงว่า ผู้มีสื่อที่มีพละนาภาพ และมีข้อมูลสารสนเทศอยู่ในมือก็จะสามารถควบคุมได้ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งนั่นย่อมหมายถึงระบบโครงสร้างสังคมโดยรวมจะมีความเปลี่ยนแปลงไปจากปัจจุบันอย่างแน่นอน ยกตัวอย่างเช่น

(1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

ผู้เชี่ยวชาญแสดงทัศนะว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเกิดจากคุณลักษณะของอินเทอร์เน็ตที่ความอิสระในการติดต่อสื่อสารถึงกัน หากจะพิจารณาแล้วจะทำให้เกิดปรากฏการณ์ "Globalization from Below" ซึ่งหมายถึงว่ากลุ่มคนระดับล่าง หรือกลุ่มคนที่ถูกปกครองจะสามารถสื่อสารข้อมูลข่าวสารถึงกันได้โดยอิสระ และไม่ถูกปิดกั้นโดยชนชั้นปกครอง หรือรัฐ เนื่องจากไม่สามารถควบคุมการสื่อสารที่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้ เพราะควบคุมยาก

***อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีความเห็นในกรณีนี้ว่า การที่อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่ควบคุมได้ยาก คนในสังคมจึงสามารถที่จะติดต่อสื่อสารถึงกันได้โดยอิสระ โดยเฉพาะรูปแบบการเผยแพร่ข่าวสาร ภาพ หรือข้อมูลต่างๆ ที่เป็นสาธารณะเนื่องจากไม่ต้องถูกการควบคุมหรือตรวจสอบทางกฎหมายเช่นสื่ออื่นๆ ซึ่งอาจดูเหมือนจะเป็นข้อดีในส่วนหนึ่งก็จริง สำหรับผู้ที่ต้องการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ตามที่ต้องการ ไปสู่คนอื่น ๆ หรือสังคมอื่นๆ หรือการจัดกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในที่ต่างๆ ทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง การเรียกร้องในเรื่องต่างๆ หรือเรื่องที่อาจถูกปิดกั้นจากรัฐบาล จากกฎหมายของประเทศนั้นๆ ได้เมื่อปรากฏในสื่ออื่นๆ แต่ในขณะเดียวกันการที่ข้อมูลข่าวสารในอินเทอร์เน็ตไม่ถูกควบคุม กลับเป็นผลให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตส่วนหนึ่งที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อ "สังคมโลก" ใช้เป็นช่องทางการสื่อสาร ข้อมูล ภาพ เสียง ฯลฯ ที่สามารถสร้างผลร้ายให้แก่ผู้ที่บริโภคข้อมูลข่าวสารต่างๆ เหล่านั้นได้ และผู้บริโภคที่บริโภคข้อมูลดังกล่าวก็ถือว่าเป็นการใช้บริการอินเทอร์เน็ตในด้านลบเช่นกัน ยกตัวอย่างในเรื่องของภาพโป๊ที่มีอยู่มากมายในอินเทอร์เน็ต ซึ่งหากดูตามข้อมูลที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจมา จะพบว่า กลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 65 เคยพบ Website ที่มีรูปโป๊เปลือยไว้บริการ หรือมีแนวโน้มเพื่อขายบริการทางเพศ ร้อยละ 29 เคยพบ Website ที่มีข้อมูลในการโฆษณาชวนเชื่อ สร้างความ

เข้าใจผิด หรือหลอกลวง เป็นต้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 51 ยอมรับว่าเคยใช้บริการในด้านลบ เช่น การดูภาพโป๊ ที่เสนอเป็นตัวอย่างดังกล่าวไปแล้วไม่มากนัก

(2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทัศนะ ถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม อย่างหนึ่งก็คือ ระบบ Electronic Commercial ซึ่งจะเกิดขึ้น ทำให้เป็นผลดีแก่เศรษฐกิจการค้า การทำธุรกิจทั้งภายในและต่างประเทศ ซึ่งหากจะแปลความหมายโดยรวม ก็คือ การทำธุรกิจการค้าทางอิเล็กทรอนิกส์ ยกตัวอย่างง่ายๆ เช่น การสั่งซื้อ สั่งจ่ายของต่างๆ โดยผ่านทางเครือข่ายสารสนเทศ โดยไม่ต้องเดินทางไปด้วยตัวเอง ซึ่งในส่วนนี้ จะเป็นการประหยัดทั้งเวลา และต้นทุนทั้งฝ่ายผู้ขาย และผู้ซื้อ

อย่างไรก็ตาม การทำนายแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางที่ 1 จะต้องเร่งปรับปรุงเงื่อนไขหลายๆ ประการเสียก่อน ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวได้เป็นข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ที่จะนำเสนอใน ข้อ 6 "ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไข การรับและการใช้อินเทอร์เน็ต" ต่อไป

แนวทางที่ 2 เป็นแนวทางที่ ผู้เชี่ยวชาญได้ทำนายแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ซึ่งคำนึงถึงความเป็นไปได้มากที่สุด โดยพิจารณาจากบริบทของสังคมไทยที่ได้เห็นอยู่ในปัจจุบันเป็นพื้นฐานโดยแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

(1) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

- แง่ดี เด็กไทยทั่วไปจะฉลาดมากขึ้น ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้มากขึ้น สามารถสร้างสังคมทางการสื่อสารย่อยๆ ขึ้นมาได้ และมีความเสรีในการสื่อสารมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังไม่ถึงขั้นที่จะปฏิวัติการติดต่อสื่อสารของคนในสังคมได้

- แง่ร้าย ผู้ที่มีโอกาสในการที่จะฉกฉวยความได้เปรียบจะสามารถทำได้ง่ายเข้า ทำให้ช่องว่างทางชั้นชั้นกว้างมากขึ้น เกิดความเสียเปรียบมากขึ้น ลักษณะของการบริโภคนิยมจะมีมากขึ้น จะต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน ชีวิตที่เรียบง่ายจะถูกหลงลืมไปได้

(2) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

-แง่ดี คือมีการเปลี่ยนการติดต่อทางธุรกิจจะรวดเร็วฉับไวมากขึ้น รูปแบบของบริษัทอาจมีขนาดเล็กลง แต่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับองค์กรใหญ่ๆ รวมทั้งมีการสร้างงานใหม่ๆ และช่องทางทางธุรกิจใหม่ๆ ได้

-แง่กลางๆ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าอาจจะยังไม่มีเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากนัก เพราะต้องมีการแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบ Electronic Commercial เพื่อรองรับการส่งออก หรือนำเข้าโดยระบบการซื้อขายแบบใหม่ นอกจากระบบ EDI (Electronic Data Interchange) ที่จะเกิดขึ้นก่อน

อนึ่ง ไม่มีผู้เชี่ยวชาญท่านใดมีความเห็นว่าอินเทอร์เน็ต จะสร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่เศรษฐกิจในทางแง่ร้ายเลย

(3) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองนั้น ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นคล้ายคลึงสอดคล้องกันว่าทำนายการเปลี่ยนแปลงได้ยาก ถึงแม้จะเป็นไปในระยะสั้น เพียง 5 - 10 ปีก็ตาม เนื่องจากขาดความชัดเจน มีการเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้ง แนวโน้มจึงจะเป็นไปอย่างไม่ชัดเจนนัก แต่อาจจะออกมาในรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ การทำ Homepage ของพรรคการเมืองต่างๆ มีการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้งานมากขึ้น เพราะนักการเมืองมีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมากขึ้น (เนื่องจากปัจจุบัน มีโครงการอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ดำเนินการไปได้ระยะหนึ่งแล้ว ด้วยการสนับสนุนของ NECTEC) การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองที่มีช่องทางมากขึ้น เพิ่มจากสื่ออื่นๆ ซึ่งก็จะทำให้ช่องว่างระหว่างอำนาจรัฐและประชาชนแคบเข้ากว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

(4) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติของคนไทย

-แง่ดี ทัศนคติของคนไทยต่อสิ่งรอบตัวจะดีขึ้น โดยเฉพาะเทคโนโลยี การเรียนรู้ต่อสิ่งต่างๆ จะได้รับการพัฒนาและขยายโลกทัศน์

-แง่กลางๆ ทัศนคติของคนไทย คงไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปเท่าไร ยกเว้นทัศนคติในเรื่องบริโภคนิยม

6. ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไข การรับและการใช้อินเทอร์เน็ต

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขการรับ และการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อความเติบโตของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย
- 6.2 ข้อเสนอแนะในเรื่องการรู้จักใช้อินเทอร์เน็ต และความสามารถในการแยกแยะข้อมูล
- 6.3 การแก้ไขปัญหาเรื่องข้อมูลที่เป็นพิษภัย และการใช้งานในทางที่ผิด

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อความเติบโตของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

ผู้เชี่ยวชาญมีทัศนะว่า ประเทศไทยยังขาดสิ่งต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การเติบโตของอินเทอร์เน็ต ดังนี้

6.1.1 ข้อเสนอแนะเรื่องการศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่าประเทศไทย ยังมีผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะใช้อินเทอร์เน็ตได้ในจำนวนที่น้อยมาก จึงควรสนับสนุนให้มีการศึกษาเพื่อรองรับการใช้งานอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ และพื้นฐานทางด้านคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้รัฐบาลควรให้ความสำคัญในการปูพื้นฐานการศึกษาของเยาวชนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะถือเป็นช่วงสำคัญในการสร้าง และปลูกฝังทรัพยากรมนุษย์ที่จะมีคุณภาพต่อไป

6.1.2 ข้อเสนอแนะเรื่องปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)

ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่า เป็นสิ่งที่ต้องเร่งพัฒนาอย่างยิ่งไม่ว่าจะเป็นเรื่องไฟฟ้า และพื้นฐานด้านโทรคมนาคมโดยเฉพาะสายโทรศัพท์ โดยลดการผูกขาดลงจากที่เป็นอยู่ให้มากขึ้น แบ่งเขตสัมปทานให้เล็กลง และให้สัมปทานแก่บริษัทหลาย ๆ บริษัทมากขึ้น

6.1.3 ข้อเสนอแนะเรื่องราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ต

ควรให้มีค่าบริการอินเทอร์เน็ตในราคาที่ถูกลงกว่าในปัจจุบัน โดยให้การสื่อสารแห่งประเทศไทย กำหนดอัตราส่วนแบ่งจากผู้ประกอบการให้น้อยลง เพื่อลดต้นทุน และควรมีการกำหนดราคาที่แน่นอนกว่าที่เป็นอยู่

6.1.3 ข้อเสนอแนะเรื่องการกระจายความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่าควรสร้างโอกาสการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลในอินเทอร์เน็ต การสนับสนุนให้องค์กรหรือหน่วยงานที่ทำงานด้านสังคม สามารถนำเสนอข้อมูลความรู้ต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ตบ้าง นอกเหนือจากที่ปัจจุบันมักจะเป็นแหล่งกระจายข้อมูลของกลุ่มนายทุนเป็นส่วนใหญ่ ถือเป็นการสร้างประชาธิปไตยในการนำเสนอหรือแพร่กระจายข่าวสารได้อย่างเท่าเทียมกันและหลายแง่มุมมากขึ้น

นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอให้มีการกระจายการบริการอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบการบริการที่เป็นสาธารณะ เพื่อไม่ให้อินเทอร์เน็ตกลายเป็นสินค้าที่ชาวบ้านจะต้องซื้อหาในราคาแพงต่อไป โดยการติดตั้งจุดบริการในที่ต่าง ๆ เช่น สถานที่ราชการ โรงเรียน ซึ่งปัจจุบันมีโครงการที่ NECTEC ดูแลอยู่ในลักษณะนี้เช่นกัน แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับว่ารัฐบาลมีความจริงจังที่จะสนับสนุนมากเท่าไรด้วย

6.2 ข้อเสนอแนะในเรื่องการรู้จักใช้อินเทอร์เน็ต และความสามารถในการแยกแยะข้อมูล

ผู้เชี่ยวชาญได้ตั้งข้อสังเกตว่าคนไทยจะมีลักษณะการรับสิ่งใหม่ ๆ ได้เร็ว แต่ก็ยังขาดความเข้าใจ หรือการศึกษาต่อสิ่งนั้นๆ ทำให้เกิดความบกพร่องต่อการใช้สิ่งเหล่านั้นเสมอ ในกรณีอินเทอร์เน็ตก็เช่นเดียวกัน ผู้ใช้ส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในจุดประสงค์หลัก และธรรมชาติของอินเทอร์เน็ต รวมทั้งยังขาดประสิทธิภาพในการแยกแยะข้อมูล ซึ่งมีทั้งข้อมูลที่มีประโยชน์ และข้อมูลที่เป็นโทษ ผู้เชี่ยวชาญจึงให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตดังนี้

6.2.1 การรู้จักการวิเคราะห์ และวิจัย

ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่าคนไทยจะต้องเริ่มหัดนิสัยการวิเคราะห์ และทำความเข้าใจต่อเทคโนโลยีที่กำลังใช้อยู่ และที่กำลังจะนำมาใช้ต่อไปให้ถ่องแท้เสียก่อน เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพิงทางเทคโนโลยี ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีต่างๆ ที่พัฒนาขึ้นเองจึงไม่มี การศึกษาสิ่งที่น่าสนใจใหม่จึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตจะต้องทำความเข้าใจว่าเมื่อใช้แล้วจะเกิดผลกระทบอย่างไรต่อสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทั้งระยะสั้น ระยะยาว ทั้งในแง่ดี และแง่ที่เป็นโทษ เมื่อได้คำตอบแล้วก็จะสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถป้องกันผลทางด้านลบที่อาจจะเกิดขึ้นได้

6.2.2 การรู้จักใช้สติ และความมีวินัย

ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะต้องรู้จักใช้สติ ในการไตร่ตรองข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต ถึงข้อเท็จจริงที่ได้รับ สร้างนิสัยใฝ่รู้ และอย่าทำตัวเป็นผู้บริโภคข้อมูลสารสนเทศแต่อย่างเดียว ควรฝึกการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ และสังเคราะห์ข้อมูล โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้ใช้อินเทอร์เน็ตคนอื่น หรือสร้างข้อมูลให้แก่สังคมด้วย นั่นคือ "การรับอย่างพินิจพิจารณา ใช้อย่างพินิจพิจารณา สุดท้ายก็คือการให้"

และเมื่อรู้จักที่จะพิจารณาไตร่ตรองข้อมูล ทั้งการรับและการให้แล้ว ก็ควรที่จะเป็นผู้ใช้ที่มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่องานตนเองและสังคม การเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอินเทอร์เน็ตนั้นจะต้องใช้ความมีวินัยส่วนตนสูง เนื่องจากการควบคุมอันเข้มงวด ทำให้ผู้ที่ขาดวินัยหรือความรับผิดชอบ จะสร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคมหรือแม้แต่ตนเองได้ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

6.2.3 การอบรมสั่งสอน และการศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่า การรู้จักแยกแยะสิ่งถูกและผิดในสังคม ตลอดจนข้อมูลที่มีในอินเทอร์เน็ตนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องถูกสร้างตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ดังนั้นสถาบันครอบครัวจะต้องคอยปลูกฝังให้เด็กรู้จักการคิดด้วยเหตุผล รู้จักแยกแยะว่าอะไรดี อะไรไม่ดี และเมื่อเข้ารับการศึกษแล้ว สถาบันโรงเรียนก็ควรมีการปรับปรุงการศึกษาให้เด็กมีการทำงาน หรือภาคปฏิบัติมากกว่าที่เป็นอยู่ ให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์ และแก้ปัญหาด้วยตัวเองโดยมีครูอาจารย์เป็นผู้แนะแนวทางให้ ก็จะได้ผลดีกว่าที่让孩子ท่องจำจากในหนังสือ และเมื่อเด็กได้มีโอกาสใช้อินเทอร์เน็ตก็ต้องเป็นหน้าที่ของครูอาจารย์ หรือผู้ปกครองที่จะต้องคอยสอดส่องดูแลให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดเช่นกัน

6.3 การแก้ไขปัญหาเรื่องข้อมูลที่เป็นพิษภัย และการใช้งานในทางที่ผิด

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทัศนะว่า การแก้ไขปัญหาเรื่องพิษภัยในอินเทอร์เน็ตยังเป็นสิ่งที่เป็นปัญหาในทุก ๆ ประเทศ เพราะการควบคุมดูแลที่ยากลำบาก ดังนั้นผู้ใช้ หรือผู้ปกครองจะต้องดูแลกันเอง จนกว่าจะมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพมาช่วยกำกับดูแล เพราะอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อใหม่ ซึ่งโดยธรรมชาติแล้ว สามารถเป็นช่องทางให้เกิดการใช้งานในทางลบได้ง่าย โดยผู้ที่กระทำได้หลบหลีกความผิดได้ง่ายเช่นกัน ดังนั้นสังคมจึงควรที่จะเร่งหากลไกแบบใหม่ที่จะขึ้นมาดูแลในส่วนนี้ต่อไป

อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าเทคโนโลยีใดๆ ก็ตาม ไม่จำเพาะแต่อินเทอร์เน็ต ย่อมมีทั้งประโยชน์และโทษทั้งสิ้น ซึ่งส่วนนี้ไม่ใช่เป็นสิ่งสำคัญเทียบเท่าความสำคัญในแง่ของผู้ใช้ ที่จะต้องเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีนั้นๆ ว่ามีศักยภาพ หรือมีคุณสมบัติที่พร้อมจะใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นหรือไม่

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวินิจฉัยปัจจัยต่างๆ ทั้งด้านโครงสร้างสังคม และทัศนคติ ที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตนั้น ผู้วิจัยได้ค้นพบว่า ปัจจัยต่างๆ มีการตอบสนองต่อเทคโนโลยีแตกต่างกันไปตามบทบาทที่เป็นอยู่ของปัจจัยนั้นๆ ในสังคมไทย ยกตัวอย่างเช่น การสำรวจความคิดเห็นทางด้านโครงสร้างด้านข่าวสารในสังคมถึงศักยภาพด้านต่างๆ เช่นสถานะทางด้านการเป็นสังคมยุคสารสนเทศของประเทศไทย ความทันสมัยของเทคโนโลยีด้านสารสนเทศ ลักษณะการรับเทคโนโลยีต่างๆ เทาที่ผ่านมา จำนวนผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ รวมทั้งประสิทธิภาพและความทั่วถึงของเครือข่ายการสื่อสาร ที่ถือว่าเป็นปัจจัยที่จะสามารถเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตนั้น ปรากฏว่า ไม่มีปัจจัยด้านใดเลยที่จะมีศักยภาพพอเพียงที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยได้ ซึ่งนั่นหมายถึงว่าด้านโครงสร้างข่าวสารของประเทศไทยที่มีอยู่เดิม ยังไม่สามารถตอบสนองต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตได้อย่างเต็มที่

ทั้งนี้ สามารถสรุปลักษณะการตอบสนองต่ออินเทอร์เน็ต ของแต่ละปัจจัยในสังคมไทยจากการวิจัยในครั้งนี้ได้ดังนี้

ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม ตอบสนองได้อย่างรวดเร็วในระยะแรก แต่จะช้าลงเมื่อเวลาผ่านไป จนมีลักษณะที่คงที่ ถือว่าเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในระยะแรกเท่านั้น

ลักษณะเด่นด้านบทบาทที่นำมาพิจารณา คือแนวค่านิยม แนวความคิด การศึกษา ทัศนคติของผู้ใช้ วัฒนธรรมของคนในสังคมโดยทั่วไป

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ตอบสนองได้อย่างรวดเร็ว และยังคงเร็วคงที่เมื่อเวลาผ่านไป ถือว่าเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

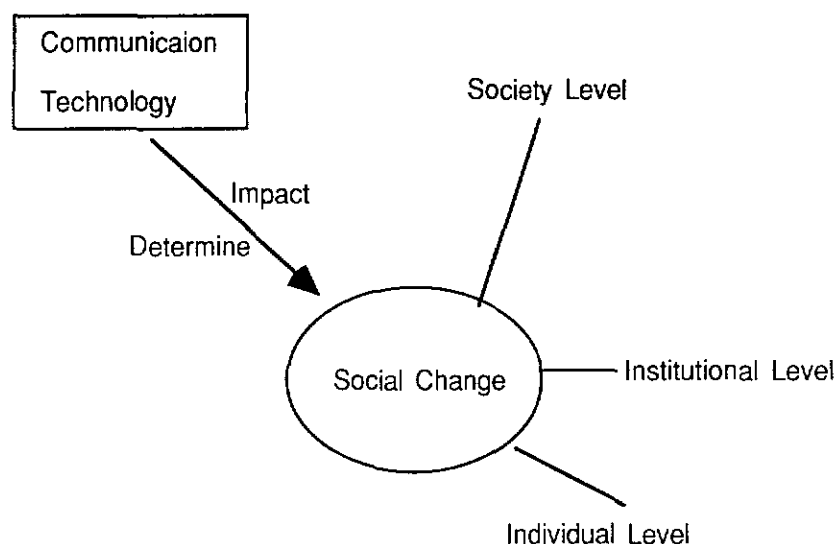
ลักษณะเด่นด้านบทบาทที่นำมาพิจารณา คือ ความจำเป็นทางด้านการค้าขาย และธุรกิจ ความจำเป็นในด้านข่าวสาร ความจำเป็นในการติดตามกระแสตลาดโลก

ปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง ตอบสนองซ้ำ และยังคงซ้ำต่อไปเมื่อเวลาผ่านไป ถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

ลักษณะเด่นด้านบทบาทที่นำมาพิจารณา คือ ศักยภาพของนักการเมือง ความรู้ความสามารถ และพฤติกรรม ประสิทธิภาพของรัฐบาล หน้าที่รับผิดชอบ และสถานการณ์ทางการเมือง การปกครอง

อย่างไรก็ตาม ทั้งสามปัจจัย เป็นปัจจัยในระดับโครงสร้างซึ่งมีความเกี่ยวพันกันอย่างแนบแน่น รวมทั้งปัจจัยย่อยต่างๆ มีมากมายและเป็นตัวร่วมในทั้งสามปัจจัย เช่น ปัจจัยย่อยในเรื่องความรู้ พื้นฐานโครงสร้างทางโทรคมนาคม ทักษะของคนไทย เป็นต้น การพิจารณาแยกเช่นนี้ จึงเป็นเรื่องยากที่สุด ที่จะพิจารณาแยกขาดจากกันโดยสิ้นเชิงได้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยการวินิจฉัยบทบาทที่เด่นชัด ของแต่ละปัจจัยตามที่กล่าวไปแล้ว

เมื่อพิจารณาถึงคำตอบตามวัตถุประสงค์ในข้ออื่นๆ เช่นผลกระทบ และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง จะเห็นได้ว่าเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกันทั้งสิ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างสังคมไทยนั้น ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี หรือพัฒนาการของเทคโนโลยีเป็นหลัก เมื่อนำมาพิจารณาเพื่อพิสูจน์ตาม"ทฤษฎีเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดแห่งสำนักโตรอนโต" (Communication Technology Determinism) พบว่าเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเป็นสาเหตุหลัก (Prime Mover) ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคม ตามแนวคิดของ H. Innis ตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2

แผนภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากผลของเทคโนโลยีการสื่อสาร

แต่ในขณะเดียวกัน หากจะกล่าวว่า โครงสร้างสังคมไทยก็มีส่วนเป็นตัวกำหนดความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีนั้น ก็ไม่ผิดเสียทีเดียว เนื่องจากการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ในสังคมไทยด้วยเช่นกัน แต่ผู้วิจัยวินิจฉัยว่า ในสังคมไทยนั้น ปัจจัยทางสังคมมิใช่ตัวกำหนด ในการที่จะประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีขึ้นมาได้ เนื่องเพราะว่าเรามักจะเป็นประเทศผู้บริโภคเทคโนโลยี ไม่ใช่ผู้พัฒนาเทคโนโลยีและการนำเข้าเทคโนโลยี โดยเฉพาะกรณีของอินเทอร์เน็ตที่ผู้วิจัยทำการศึกษา ก็ไม่ใช่เพราะความจำเป็นในสังคมเป็นเหตุผลหลัก เพราะหากพิจารณาภายในโครงสร้างสังคมโดยรวมแต่เดิม จะเห็นว่าไม่มีความเอื้ออำนวย หรือมีความพร้อมเหมาะสมที่จะนำอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้เพื่อประโยชน์สูงสุดได้เลย เพียงแต่การเติบโตของอินเทอร์เน็ตจะขึ้นอยู่กับกรอบตอบสนองของโครงสร้างสังคมไทยอย่างไรเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงเนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ตที่เกิดขึ้นในประเทศไทยดังที่ปรากฏในผลการวิจัย พบว่ายังเป็นภาพที่ยังไม่แจ่มชัดนัก เมื่อพิจารณาร่วมกับทฤษฎีเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดแห่งสำนักไดรอนโต การวิเคราะห์สังคมไทยในเรื่องของพลังการผลิตด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะในขั้นตอนประดิษฐ์คิดค้น (Invention) นั้น มักจะไม่ได้เกิดขึ้นดังที่กล่าวแล้ว แต่กลับข้ามขั้นตอนโดยการนำเทคโนโลยี(จากการนำเข้า)ไปใช้เลย ซึ่งหากพิจารณาตามแนวคิดของทฤษฎีนี้ ในสิ่งที่เชื่อว่า ความจำเป็นในสังคม จะเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ทั้งในระดับการประดิษฐ์คิดค้น และการนำไปใช้ (Application) นั้น ย่อมเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่า สังคมนั้น ก็ต้องมี

ความหิวกระหายที่จะนำเทคโนโลยีนั้นๆ มาใช้เพื่อความจำเป็นในสังคมนั่นเอง ดังนั้น สถานภาพและสถานการณ์ของสังคมในขณะนั้นย่อมสูงส่งอมที่จะใช้เทคโนโลยีนั้นได้อย่างเต็มที่ เทคโนโลยีก็จะส่งอิทธิพลที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงสังคมได้อย่างเต็มที่เช่นกัน แต่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีหรือไม่ดีนั้นย่อมต้องขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ว่าใช้อย่างไรเท่านั้น

หากแต่สังคมไทยครอบครอง และนำเทคโนโลยีมาใช้โดยปราศจากขั้นตอนการประดิษฐ์คิดค้น ความพร้อมที่เหมาะสมทางศักยภาพในเบื้องต้นจึงยังเป็นรองสังคมที่ให้กำเนิดโดยแท้จริง อีกทั้งแนวคิดที่เป็นลักษณะเด่นๆ ของทฤษฎีนี้ข้อหนึ่ง ยังได้กล่าวไว้ว่า เทคโนโลยีแต่ละชนิดก็จะเหมาะสมกับรูปแบบโครงสร้างสังคมแต่ละอย่าง ยังเป็นเครื่องตอกย้ำว่า สถานภาพความพร้อม และบริบทในสังคมไทยเอง ก็มีส่วนที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดการพัฒนาการของเทคโนโลยีนั้นๆ ได้ หากนำมาใช้เพื่อพิจารณาในกรณีของอินเทอร์เน็ต ย่อมถือว่าสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่อินเทอร์เน็ตไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงอะไรในสังคมไทย ได้ชัดเจนนักได้ ประกอบกับปัจจัยด้านโครงสร้างบางปัจจัย เช่นการเมือง ก็ยังเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ต ทั้งๆ ที่ควรจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุน และเอื้ออำนวยอย่างที่สุด รวมทั้งปัจจัยบ่งชี้การเติบโตของอินเทอร์เน็ตต่างๆ ที่จะทำให้เกิดพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตมากจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนในวงกว้างได้นั้น ก็ยังคงเป็นอุปสรรคอยู่ เช่น ความรู้ รายได้ประชาชาติ ราคาค่าบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม เป็นต้น

ดังนั้น ประเทศที่ต้องพึ่งพิงทางด้านเทคโนโลยีอย่างประเทศไทย อย่างน้อยหากไม่สามารถที่จะประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีเองได้ ก็ควรต้องมีความตระหนักถึงสถานการณ์ที่อ่อนด้อยในด้านต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการรับการใช้ และพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต และต้องพยายามผลักดันตนเองให้เกิดสถานภาพที่เหมาะสม เอื้ออำนวย ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างจริงจัง ในการรับการใช้อินเทอร์เน็ตให้มากที่สุดให้ได้ ผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเนื่องจากเทคโนโลยี ก็จะได้เด่นชัดขึ้นในอนาคตอันใกล้

ทั้งนี้ลักษณะของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยนั้น จะเข้ากับแนวคิดของ Stewart F. ที่ว่าเทคโนโลยีจะมีความสัมพันธ์กับสภาพของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ก็ต่อเมื่อมีความสืบเนื่องจากความจำเป็นในสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งหากนำมาพิจารณาตามแนวคิดของเทคโนโลยีที่ว่า :-

(ก) มีมิติในตัวเอง 3 ด้าน

- (1) อินเทอร์เน็ต มีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา
- (2) อินเทอร์เน็ต มีแหล่งกำเนิดในประเทศที่พัฒนาแล้ว
- (3) อินเทอร์เน็ตผูกพันกับระบบการผลิตในสังคมไทย

(ข) อินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่กำเนิดจากสังคมตะวันตก อาจไม่เหมาะสมกับสังคมในประเทศด้อยพัฒนา เช่นสังคมไทย เพราะการลอกเลียนแบบหรือการเอาเทคโนโลยีทั้งหมดอาจจะมีผลให้อัตราการพัฒนาการลดลง หรือเกิดความต้องการพึ่งพิงเทคโนโลยีจากตะวันตกมากยิ่งขึ้นจนเกินความจำเป็น ซึ่งแนวคิดนี้ จะเห็นจริงได้ในงานวิจัยชิ้นนี้

สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับทัศนะที่มีต่อเทคโนโลยีนั้น สำหรับประเทศไทยจะพบว่า คนไทยจะมีทัศนะที่ถือว่าเทคโนโลยีคือเครื่องแก้ปัญหาสังคม สังเกตได้จากผลการวิจัยซึ่งพบว่าคนไทยจะรับอินเทอร์เน็ตมาเพื่อผลทางด้านความทันสมัย และคิดว่าอินเทอร์เน็ตจะสามารถพลิกหน้าใหม่ของระบบการติดต่อสื่อสาร และพัฒนาระบบโครงสร้างต่างๆ ในสังคมไทยไปในทางที่ดีขึ้นได้ ซึ่งในความเป็นจริง กลับต้องพิจารณาจากปัจจัยร่วมอื่นๆ ในสังคมด้วยมากมาย

อนึ่ง จะสังเกตได้ว่า ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ต และผู้เชี่ยวชาญ ในงานวิจัยชิ้นนี้ มีความแตกต่างกันเล็กน้อย และมีทิศทางไปในทางเดียวกัน จะแตกต่างกันก็แต่เพียงความลึกของข้อมูล ซึ่งผู้เชี่ยวชาญสามารถให้ได้มากกว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะ หากเทียบจากระดับการศึกษาแล้ว พบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการศึกษาเฉลี่ยในระดับสูงดังนี้คือ ปริญญาเอก 2 % ปริญญาโท 24% ปริญญาตรี 55% และต่ำกว่าปริญญาตรี เพียง 19 % เท่านั้น

ข้อจำกัดในการวิจัย

การทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อจำกัด และเกิดปัญหาต่างๆ อยู่หลายประการด้วยกันดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยขอสัมภาษณ์ มักจะไม่มีเวลาให้ เนื่องจากกิจการงานที่รัดตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เชี่ยวชาญที่มีชื่อเสียงมากๆ ในประเทศไทย ก็ยังไม่มีเวลาที่จะสละให้เพื่อการสัมภาษณ์เลย บ่อยครั้งที่ทำให้ผู้วิจัยต้องเปลี่ยนใจเนื่องจากเวลาอันจำกัด

2. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยในระดับจุลภาค จนถึงระดับมหภาค ซึ่งมีขอบเขตข้อมูล มหาศาล ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถทำการสำรวจวิจัยได้ทุกแง่มุมที่เกี่ยวข้องทั้งหมดได้ โดยเฉพาะการเดินทางไปเพื่อเก็บข้อมูลในที่ต่างๆ ที่ห่างไกล

3. เรื่องที่นำมาวิจัย คือเรื่องของอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาตัวเองอย่างรวดเร็วไม่อยู่นิ่ง การติดตามข้อมูลการเปลี่ยนแปลงอย่างใกล้ชิดจึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่อย่างไรก็ตาม เมื่องานวิจัยใกล้เสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยกลับพบว่าเนื้อหาบางส่วนในงานวิจัยชิ้นนี้กลับล้าสมัยไปแล้ว โดยเฉพาะข้อมูลตัวเลขต่างๆ ที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี หรือบริการบางอย่างในอินเทอร์เน็ตที่ไม่ค่อยมีผู้นิยมใช้แล้ว การลดราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ตให้ถูกลง หรือโครงการเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตที่น่าสนใจหลายๆ โครงการที่ไม่ได้กล่าวถึง เป็นต้น

4. การสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยไม่สามารถสัมผัสตัวอย่างได้อย่างเต็มที่นัก ต้องอาศัยการประยุกต์หลายประการ เนื่องจากคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างคือผู้ใช้อินเทอร์เน็ตนั้น ไม่ใช่ลักษณะทางกายภาพที่มองเห็นได้จากภายนอก

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยจะขอนำเสนอข้อเสนอแนะเป็น 2 ลักษณะคือ

1. ข้อเสนอแนะในการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์

ผลของการวิจัยที่ได้ รวมทั้งความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาแนวความคิด หรือสร้างแนวคิดใหม่ๆ ในการใช้เทคโนโลยีในประเทศไทยได้หลายประการ เฉพาะกรณีของอินเทอร์เน็ต ที่ได้ศึกษามา ก็สามารถแสดงให้เห็นจุดบกพร่องหลายประการของประเทศไทย ที่มีผลสืบเนื่องให้การพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการใช้ประโยชน์ต่างๆ จากอินเทอร์เน็ตยังเป็นไปในลักษณะที่ไม่มีประสิทธิภาพนัก

จุดบกพร่องต่างๆ ที่ประมวลได้ในการวิจัย สามารถได้เรียงได้ตั้งแต่ค่านิยมของคนไทยที่มักจะรับนวัตกรรมได้โดยง่ายเกินไป ตลอดจนถึงระบบการเมืองการปกครองของไทย ที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจากปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะตัวนักการเมืองเอง และการ

เปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้งเกินไป โดยเฉลี่ยแล้วจะอยู่ในหน้าที่เพียงชุดละ ปีเศษเท่านั้น ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ สามารถสานต่อนโยบายต่างๆ ได้นับสิบปี เป็นต้น

ซึ่งทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลข้อเสนอแนะต่างๆ ที่คาดว่าจะนำไปใช้ได้ จากเนื้อหาของงานวิจัยชิ้นนี้ได้ดังต่อไปนี้

1.1 การรู้จักตั้งคำถามถึงความเหมาะสมในการใช้เทคโนโลยี ว่าสามารถนำมาใช้ประโยชน์อย่างไรได้บ้าง คำนึงค่ากับการลงทุนต่างๆ ที่ต้องสูญเสียไปหรือไม่ ซึ่งบางครั้งมิใช่หมายความว่าเมื่อพิจารณาแล้วว่าไม่คุ้มค่า ก็ไม่รับเทคโนโลยีนั้นๆ มาใช้ หากแต่ควรคิดหาหนทางอื่นๆ ต่อไปว่า ทำอย่างไรจึงจะสามารถใช้เทคโนโลยีนั้นๆ ให้ได้ประโยชน์คุ้มค่าต่างหาก ต่อเมื่อหาหนทางที่จะใช้อย่างคุ้มค่าอย่างไรก็ไม่ได้แล้ว จึงไม่ควรรับเทคโนโลยีนั้นๆ มาใช้

ที่ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะดังกล่าว เนื่องจากระหว่างทำการวิจัย และคลุกคลีอยู่กับข้อมูลต่างๆ ทำให้ทราบว่า เทคโนโลยีบางประเภทที่ประเทศไทยรับเข้ามาใช้ เป็นเทคโนโลยีเก่า ซึ่งประเทศผู้ขายเทคโนโลยีนั้นๆ กำลังจะเลิกใช้ หรือ เลิกใช้แล้ว อีกประการหนึ่ง เทคโนโลยีบางอย่างก็เป็นเทคโนโลยีที่ประเทศที่คิดค้นยังไม่ได้ใช้ เพราะไม่แน่ใจในประสิทธิภาพ หรือผลที่อาจจะเกิดขึ้น ประเทศไทยจึงเป็นประเทศที่ได้ลองใช้ก่อน โดยไม่ทราบว่าจะเกิดผลอย่างไรต่อประเทศ ในขณะที่ประเทศเจ้าของเทคโนโลยีกลับเป็นผู้เก็บเกี่ยวผลประโยชน์ทางด้านการศึกษาเทคโนโลยีนั้นๆ จากผลการใช้เทคโนโลยีนั้นๆ ของประเทศไทย เพื่อนำไปพัฒนาให้สามารถใช้ในประเทศของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 การประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากอินเทอร์เน็ต จะต้องไม่อาศัยการอ่านจากแนวคิดของต่างประเทศ เพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการประเมินโดยพิจารณาจากบริบทของประเทศไทยในขณะนั้นๆ และสภาวะการณ์ของโลกที่ส่งผลแก่ประเทศไทยในขณะนั้นด้วยเป็นสำคัญ

1.3 การนำอินเทอร์เน็ตไปใช้ประโยชน์ หรือการส่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ โดยผ่านทางอินเทอร์เน็ตนั้น จะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นด้วย เพราะการส่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นสาธารณะใดๆ ในอินเทอร์เน็ต จะสามารถเข้าถึงผู้รับได้ทั่วโลก และในขณะเดียวกัน การเลือกรับข่าวสารในอินเทอร์เน็ต ก็จะต้องอาศัยวิจารณญาณในการแยกแยะข่าวสารของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตด้วยเช่นกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

หลังจากการทำงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยพบว่าข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างก็ดี หรือจากการสัมภาษณ์ก็ดี ได้ก่อให้เกิดแนวความคิด และข้อสังเกตที่ยังต้องรอการศึกษาอีกหลายประเด็นด้วยกัน อีกทั้งในปัจจุบัน การศึกษาวิจัยทางด้านที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสังคมศาสตร์ และเทคโนโลยี ยังมีจำนวนไม่มากนัก เมื่อเทียบกับการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ผู้วิจัยจึงใคร่จะเสนอให้ผู้สนใจจะทำการวิจัยต่อไป ได้ศึกษาวิจัยเนื้อหา ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องอินเทอร์เน็ต เพราะเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่ผู้วิจัยเล็งเห็นว่ามีความสำคัญมหาศาล จากคุณลักษณะที่เป็นเทคโนโลยี "อรรถประโยชน์" คือสามารถใช้ประโยชน์ทางการสื่อสารได้หลากหลาย(Multifunction) หากผู้ใช้รู้จักการนำมาใช้อย่างถูกต้อง ซึ่งผู้วิจัยพอนำมาประมวลเพื่อเสนอแนะเป็นแนวทางแก่ผู้สนใจที่จะสร้างงานวิจัยใหม่ๆ ดังจะยกตัวอย่างเป็นสังเขปได้ดังต่อไปนี้

2.1 การวิจัยในเรื่องของพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต หรือในขณะที่อยู่ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

2.2 การวิจัยที่เน้นเฉพาะเรื่องนโยบายสนับสนุนของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับ มาเลเซีย หรือสิงคโปร์

2.3 ความล้มเหลว และอุปสรรคของโครงการสารสนเทศเนื่องจากการบริหารของรัฐบาล

2.4 อินเทอร์เน็ตกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านชนชั้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมล ชาญศิริปากร. บรรณาธิการบริหารนิตยสาร internet today. สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2540.

กัลยา อุดมวิทิต. เทคโนโลยีสารสนเทศ. Information Research. กองวิจัยนโยบายเทคโนโลยี ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. กรุงเทพฯ, 2538

กาญจนา แก้วเทพ. ความหมายและนัยยะสำคัญของสังคมสารสนเทศตามทัศนะนักอนาคตศาสตร์. เอกสารประกอบโครงการอาศรมความคิดเรื่อง" เทคโนโลยีสารสนเทศกับสื่อมวลชน". คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2537. (อัดสำเนา)

ครรชิต มาลัยวงศ์. รองผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. สัมภาษณ์, 31 มีนาคม 2540.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. ประวัติแนวความคิดทางสังคม . กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523.

ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์. ผู้ประสานงาน Bangkok Forum. สัมภาษณ์, 4 เมษายน 2540.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. โลกาวัตกรกับอนาคตของประเทศไทย. สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, 2537

दनัย หวังบุญชัย. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ และสร้างความพึงพอใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของหนังสือพิมพ์รายวัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาหนังสือพิมพ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล. รองผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. สัมภาษณ์, 31 มีนาคม 2540.

เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. ประธานบริษัท วิทย์ดี จำกัด. สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2540.

นันทวัลย์ ขวัญใจ. ผู้จัดการทั่วไปบริษัท เอ-เน็ต จำกัด. สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2540.

บุญเลิศ ศุภติลก. สิทธิการสื่อสารในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

พงศ์ชาติ วชิโรภาสกรณ์. การศึกษาสถานภาพปัจจุบันและแนวโน้มของระบบการสื่อสารข้อมูลผ่าน "ระบบบีบีเอส" ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

พระไพศาล วิสาโล. สถานะและชะตากรรมของมนุษย์ในยุคคอมพิวเตอร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2534.

พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์. หัวหน้าข่าวหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ. สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2540.

พัฒน์ชาติ ชูโต. ประเทศไทยในยุคสังคมข่าวสาร. ใน 4 สิงหาคม วันสื่อสารแห่งชาติ 2532. หน้า 202-211. รวบรวมโดยคณะกรรมการจัดงานวันสื่อสารแห่งชาติ 2536. กรุงเทพมหานคร: บจก. วิสคอม เซ็นเตอร์, 2536.

เพ็ญทิพย์ จิรพินสุรณ. พฤติกรรมแสวงหาข่าวสารผ่านสื่อมวลชนและอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาและบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539

มะลิวรรณ เดชาฤทธิ์. การศึกษานโยบายและแผนการสื่อสารโครงข่ายบริการสื่อสารร่วมระบบดิจิทัลเปรียบเทียบประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

รัชนิกร เศรษฐ์. โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์, 2532.

เรวดี คงสุภาพกุล. การใช้ระบบอินเทอร์เน็ตของนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร .

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ศุภิกา ดวงมณี. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่าน World Wide Web ของสื่อมวลชนไทย.

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น . สำนักพิมพ์

จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์, 2536.

ลีปนันท เกตุทัต. แนวคิดการวิจัย และพัฒนาในอนาคตของประเทศไทย. เอกสารการประชุม

นโยบาย และแนวทางการวิจัยของชาติฉบับที่ 8 (พศ.2540-2544) คณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. กุมภาพันธ์ 2540 : 16-18.

สุกัญญา สุตบรรทัด. ความรู้ทัศนคติและการยอมรับของประชาชน ต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ.

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สุกัญญา สุตบรรทัด. รองหัวหน้าภาควิชาการหนังสือพิมพ์. สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2540.

อรรณพ เขียรถาวร. การปฏิวัติสารสนเทศใหม่. ใน 4 สิงหาคม วันสื่อสารแห่งชาติ 2532 .

หน้า 219-230. รวบรวมโดยคณะกรรมการจัดงานวันสื่อสารแห่งชาติ 2536.

กรุงเทพมหานคร: บจก. วิสคอม เซ็นเตอร์, 2536.

อรรณพ บิลันธนโสภา และคณะ . เทคโนโลยีสารสนเทศและบทบาทในการพัฒนาสังคมไทย .

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

อลงกรณ์ เหล่างาม. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ของชาวบ้านในหมู่บ้านเทคโนโลยี

ศึกษาโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชนบทในหมู่บ้านเทคโนโลยีของกระทรวงวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยีและการพลังงาน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2534.

อำไพศรี โสประทุม. พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูล ข่าวสาร และปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับการสื่อสารเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ต ของผู้ใช้คอมพิวเตอร์ในเขตกรุงเทพมหานคร . วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

เอมมานูเอล จี เมสเทิน. ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี : ผลกระทบต่อมนุษย์และสังคม. แปลโดย ชัดติยา กรรณสูต. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2530

ภาษาอังกฤษ

Mcquail D. Masscommunication Theory (3 ed). London: Sage Publications, 1994

Nick Stevenson. Understanding Media Cultures. London: Sage Publications,1995

Stewart, F. Trade Strategy for Development. London: Macmillan, 1979.

Toffler Alvin. The Third Wave . New York : William Marrow & Co.,1980.

ประวัติผู้เขียน

นายสมคิด เลิศไพริยประเสริฐ เกิดที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ศิลปกรรมศาสตร์บัณฑิต ภาควิชาทัศนศิลป์ สาขาถ่ายภาพ คณะศิลปกรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2533 หลังจากทำงานได้ระยะหนึ่ง จึงเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตรพัฒนการ ภาควิชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2537 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2540